

**BEYİN GÖÇÜ VE SOSYOLOJİK SONUÇLARI:
GÜRCİSTAN ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Lana KVELADZE

Eskişehir 2024

**BEYİN GÖÇÜ VE SOSYOLOJİK SONUÇLARI:
GÜRCİSTAN ÖRNEĞİ**

Lana KVELADZE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sosyoloji Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Fuat Güllüpnar

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ocak 2024

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

ÖZET

BEYİN GÖÇÜ VE SOSYOLOJİK SONUÇLARI: GÜRCİSTAN ÖRNEĞİ

Lana KVELADZE

Sosyoloji Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ocak 2024

Danışman: Prof. Dr. Fuat GÜLLÜPİNAR

Bu araştırma, Gürcistan'dan ayrılan yüksek vasıflı bireylerin göç nedenlerini, tercih ettikleri ülkeleri belirlerken etkili faktörleri ve göç deneyimlerini incelemeyi amaçlamaktadır. İlgili çalışma, Gürcistan'da nitelikli eğitim almış ve uzmanlık sahibi bireylerin genellikle yurt dışında çalışma eğiliminde olduklarını vurgulamaktadır. Bu bireyler, daha iyi fırsatlar elde etme, kişisel gelişimlerini sürdürme ve hak ettikleri geliri elde etme amacıyla göç etmektedirler. Mevcut araştırma, Gürcü asıllı, en az lisans mezunu olma ve yurt dışında zihinsel emeğe dayalı işlerde çalışma amacına sahip olma kriterlerini göz önünde bulundurmuş ve nitel araştırma tekniğini kullanarak derinlemesine görüşmeler gerçekleştirmiştir. Beyin göçü, özellikle küçük, az nüfuslu ve gelişmekte olan ülkeler için kalkınmayı yavaşlatma riski taşımaktadır. Sözü geçen ülkelere de Gürcistan'dır. Bu doğrultuda elde edilen veriler, Gürcistan'daki yaşam koşulları, çalışma ortamı, ücret düzeyi, siyasi istikrarsızlık gibi faktörlerin, ülkedeki nitelikli iş gücünün refah ülkelerine yönelmesine katkıda bulunduğunu ve Gürcistan'ın kalkınmasını olumsuz etkilediğini göstermektedir. Ayrıca, toplumsal ahlakın ve geleneksel değerlerin beyin göçü olgusuna ciddi düzeyde etki ettiği de saptanmıştır. Beyin göçü, hem göç alan hem de göç veren ülkeler üzerinde doğrudan etkisi olan bir olgudur ve göç alan ülkelerin sunduğu fırsatlarla şekillenmektedir. Ancak, göç veren ülkelerin bu eğilimi kontrol altına almak için politikalar geliştirmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, göç alan ülkelerin ekonomik durumu ve nitelikli iş gücünün gelişimi ile birlikte, göç veren ülkelerin zayıflaması söz konusudur. Gürcistan'ın önemli sorunlarından biri, beyin göçü veren bir ülke olmasıdır. Bu nedenle, Gürcistan'da beyin göçünü tetikleyen etkenleri araştırmak ve çözüm önerileri geliştirmek büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, beyin göçü, emek piyasası, Gürcü yüksek vasıflı göçmenler, Gürcistan

ABSTRACT

BRAIN DRAIN AND ITS SOCIOLOGICAL CONSEQUENCES: THE CASE OF GEORGIA

Lana KVELADZE

Department of Sociology

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, January 2024

Supervisor: Prof. Dr. Fuat GULLUPINAR

This research seeks to explore the motivations behind the emigration of highly qualified individuals from Georgia, the influential factors guiding their choice of destination countries, and the experiences they undergo during migration. Existing literature underscores that individuals in Georgia, equipped with advanced education and specialized skills, exhibit a tendency to seek employment opportunities abroad. This migration is driven by the pursuit of improved prospects, ongoing personal development, and the attainment of commensurate financial rewards. The current study has taken into account specific criteria, including Georgian origin, having at least a bachelor's degree, and the aspiration to engage in intellectually demanding roles abroad, conducting in-depth interviews through qualitative research methodologies. Brain drain poses a risk of slowing down development, particularly for small, sparsely populated, and developing countries, and Georgia is one of the countries facing this challenge. Data obtained in this context indicate that factors such as living conditions, working environment, salary levels, and political instability contribute to the migration of qualified labor from Georgia to affluent countries, negatively impacting Georgia's development. Additionally, it is observed that societal ethics and traditional values significantly influence the phenomenon of brain drain. Brain drain is a phenomenon that directly affects both destination and source countries and is shaped by the opportunities offered by destination countries. However, source countries need to develop policies to control this trend. In this context, the economic situation of destination countries and the development of skilled labor are intertwined with the weakening of source countries. One of Georgia's significant problems is being a country experiencing brain drain. Therefore, it is crucial to investigate the factors triggering brain drain in Georgia and develop solutions.

Keywords: Migration, brain drain, labor market, Georgian high-skilled migrants, Georgia.

TEŞEKKÜR

Tezlerdeki teşekkür bölümü, başlangıçta anlamsız gibi görünen bir bölüm olarak algılansa da tez tamamlandıkça, bu sürecin bireysel bir başarıyla birlikte birçok kişinin değerli katkıları ve destekleriyle şekillendiğini fark ettim. Verdiğim emek ve yanımda olan kişilerin katkıları, teşekkür bölümünün özünde derin bir anlam taşıdığını vurguladı. Şu an içsel bir karmaşa içerisindeyim ve bu süreçte emeği geçen herkese içten teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Bu günün gelmiş olması hala inanılmaz bir duygu, ancak bu tezle ilgili duygusal karmaşanın, bana destek olan herkese olan minnettarlığımla birleşmesi beni son derece mutlu etmektedir.

Birinci teşekkürümü, tez danışmanım olması için kabul eden, tez yazma sürecinde benimle işbirliği yapabileceğime olan inancını esirgemeyen ve bu yolculukta bana sağladığı sürekli destekle beni yalnız bırakmayan Prof. Dr. Fuat Güllüpinar'a sunmak isterim. Aramızdaki olumlu, pozitif ve gergin olmayan atmosfer, bu süreç boyunca rahat ve verimli çalışmama olanak tanımıştır. Prof. Dr. Fuat Güllüpinar'ın benimle paylaştığı bilgi, deneyim ve öneriler, tez çalışmamın kalitesini artırmama önemli katkılarda bulundu. Bu süreçte yaptığımız konuşmalar, beni motive etmesi, yapabileceklerime duyduğu güvenin verdiği destek, verdiği tavsiyeler ve öneriler, tez yazma sürecinde karşılaştığım zorlukları aşmam konusunda benim için son derece değerli olmuştur. Bu vesileyle, Prof. Dr. Fuat Güllüpinar'a, sağladığı rehberlik, öğüt ve destek için içten teşekkürlerimi sunarım. Bu akademik başarıda payı olan değerli katkıları, benim için unutulmaz bir deneyim olmuştur.

İkinci teşekkürümü, her attığım adımda beni destekleyen, maddi ve manevi olarak yanımda olan, özgüvenimi artıran ve bu süreçte beni önemli hissettiren değerli aileme iletmek isterim. Ailem olmasaydı, bu süreci başarıyla tamamlamak benim için mümkün olmayacaktı. Bu başarıda ailemin her bir üyesinin büyük bir payı olduğunu biliyorum ve bu nedenle her birine bireysel teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Annem Nino Grigolashvili'ye ve babam Zura Kveladze'ye, Türkiye'ye tek başıma gitmeme ve iki yıl boyunca orada tek başıma yaşamama izin verdikleri için, yaşadıkları tedirginliklere rağmen bana olan güveni ve destekleri için içten teşekkürlerimi sunarım. Ablam Ana Kveladze'ye, verdiği değerli

tavsiyeler, sağladığı özgüven, maddi ve manevi yardımları, aynı zamanda en iyi abla olduğu için teşekkür ederim. Kardeşim Shota Kveladze'ye, duyguları göstermeyen biri olmasına rağmen benimle duyduğu ilgi ve desteği için ayrıca teşekkür ederim. Ve en önemlisi, ailemizin yeni üyesi, yeğenim Nikolas Olsen'e, göçmenlik ve bu sürecin zorlukları hakkında farkındalığını artırması için özel bir teşekkür sunuyorum. Onun varlığı, bu başarıyı daha da anlamlandırıyor.

Üçüncü ve özel teşekkürlerimi, tezime önemli katkılarda bulunan, tez sürecindeki zorluklarda beni yalnız bırakmayan, her zaman motivasyonumu artırmaya çalışan ve beni destekleyen Vugar Asgarov'a sunmak istiyorum. Tez yazma sürecinde her adımı paylaşabileceğim ve fikir alabileceğim bir insanın varlığı, benim için son derece kıymetlidir. Tezimle ilgili sağladığı tavsiyeler, yaptığı düzeltmeler, manevi ve fiziksel destekleri, her düşüğümde beni kaldırmaya yönelik çabaları ve tezimin tamamlanmasına olan büyük katkıları için kendisine içten teşekkür ederim. Ayrıca, bütün tez süreci boyunca beni destekleyen, tezimi okuyup düzeltmeleri yaparak değerli görüşlerini sunan ve verdiği motivasyonla katkı sağlayan değerli arkadaşım Fatma Kübra Kaya'ya da ayrıca teşekkür etmek isterim.

Araştırmaya katılım sağlayan tüm katılımcılara, görüşmeye katılmayı kabul etmeleri ve zaman ayırmaları için içten teşekkürlerimi sunmak isterim. Yaptığım araştırmada sundukları son derece değerli görüşlerle katkıda bulunmaları, gösterdikleri ilgi ve destek, bu çalışmanın önemli bir bileşeni olmuştur. Onların katılımı ve desteği olmasaydı, bu tez bugünkü halini alamazdı. Katılımcıların işbirliği ve katkıları, araştırmanın başarıya ulaşmasında kritik bir rol oynamıştır. İlgilerini ve desteklerini esirgemedikleri için hepsine sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum.

Tez yazma süreci boyunca hayatımda olan ve özellikle Eskişehir'deki yaşantımı kolaylaştıran sınıf arkadaşlarıma ve hocalarıma içten teşekkürlerimi iletmek isterim. Eskişehir'de yaşamayı öğreten, en değerli ve gerçekçi tavsiyeleri ile rehberlik eden değerli arkadaşım Mari Tsutskiridze'ye ve içten destekleriyle beni güçlendiren değerli arkadaşım Nia Gogia'ya ayrıca teşekkür etmek isterim. Türkiye'de yaşayan yabancı uyruklu bir birey olarak, Gürcü vatandaşları olarak bir süreliğine orada bulunmamız, birbirimize destek olmayı ve güç

vermeyi çok önemli kıldı. Bu destekler, yaşadığım süreçte benim için büyük bir anlam taşıdı. İkisine de içten teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, bugün mütevaziliğimi bir kenara bırakıp son teşekkürü de kendime sunmak istiyorum. Bu akademik yolculuk, birçok zorluk ve engelle karşılaşmamı gerektirse de, tezimi yarı yolda bırakmadan bitirmem, her bir zorluğun üstesinden gelme azmi ve çalışmalarımı sürdürme kararlılığı benim için önemli bir öğrenme sürecine dönüştü. İster düşüş yaşadığım anlarda olsun, ister başarıları kutladığım, bu süreçte gösterdiğim azim ve istikrarla kendime duyduğum teşekkür, bu akademik başarıdaki bireysel çabalarımın değerini anlamama vesile oldu.

.../.../2024

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

İmza:

Lana Kveladze

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI	1
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	3
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	ix
TABLOLAR DİZİNİ	xiii
GÖRSELLER DİZİNİ.....	xv
KISALTMALAR DİZİNİ	xvi
1. GİRİŞ	1
1.1 Sorun	9
1.2 Amaç.....	10
1.3 Önem	10
1.4 Varsayımlar	12
1.5 Sınırlıklar	12
1.6 Tanımlar	14
2. ALANYAZIN	15
2.1 Göç Olgusu.....	15
2.2 Göçün Sınıflandırılması.....	19
2.2.2 İş gücü göçü	20
2.2.2.1 İş gücü piyasasında tabakalaşma	22
2.2.3 Beyin göçü	23
2.3 Uluslararası Göçün Kuramları.....	25

2.3.1	Göç kuramlarının başlangıcı: Ravenstein'in göç kanunları	25
2.3.2	Neo-klasik ekonomi temelli göç kuramları	28
2.3.3	"Yeni ekonomi" kuramı	30
2.3.4	İkiye bölünmüş emek piyasası kuramı	32
2.3.5	İtme-çekme kuramı.....	34
2.3.6	Göçmen ilişkiler ağı (network) kuramı	36
2.3.7	Dünya sistemi (merkez-çevre) göç kuramı.....	40
2.3.8	Göç sistemleri kuramı.....	44
2.3.9	Ulus-ötesi göç kuramı	47
3.	BEYİN GÖÇÜ: TANIM VE KURAMSAL TEMELLER.....	53
3.1	Beyin Göçü Olgusunun Tanımı.....	53
3.2	Beyin Göçünün Sebeplerine Yönelik Teorik Yaklaşımlar	57
3.2.1	Uluslararası bağımlılık teorisi.....	57
3.2.1	Cazibe kutupları yaklaşımı	58
3.2.2	Arz-talep yaklaşımı	60
3.3	Beyin Göçünün Değerlendirilmesine Yönelik Modeller	61
3.3.1	Humanist (Uluslararası) model.....	62
3.3.2	Milliyetçi model	65
3.4	Beyin Göçünün Genişliği.....	67
4.	GÜRCİSTAN ÜLKE PROFİLİ.....	70
4.1	Gürcistan'ın Ekonomik Durumu Üzerine Bir İnceleme.....	71
4.2	Gürcistan'dan Göç ve Beyin Göçü Akımları.....	74
4.2.1	Gürcistan'dan Avrupa Birliğine göç	78
4.2.2	Gürcistan'dan ABD'ye göç.....	81
4.3	Gürcistan'ın Göç Yönetimi ve Göç Politikalarının İncelemesi	83

4.3.2	Gürcistan'ın göçle ilişkin hukuki ve politika gelişmeleri	83
4.3.3	Kurumsal gelişmeler	87
4.4.4	Uluslararası işbirliği.....	88
5.	YÖNTEM.....	90
5.1	Araştırmanın Modeli	90
5.2	Çalışma Grubu	91
5.3	Verilerin Toplanması.....	94
5.4	Verilerin Analizi.....	95
5.5	Geçerlik ve Güvenirlik.....	96
6.	ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA.....	99
6.1	Demografik Bilgiler – Gürcü Yüksek Vasıflı Göçmenler	99
6.1.1	Katılımcıların demografik özellikleri – cinsiyet, yaş, doğum yeri, ikamet yeri.....	100
6.1.2	Katılımcıların demografik özellikleri – meslek, çalıştıkları yer, gelir.....	104
5.2	Gürcistan'dan Göç Etme Kararını Etkileyen Faktörler	114
5.2.1	Evlilik	115
6.2.2	Eğitim alma.....	118
6.2.3	İş fırsatı	120
6.3	<i>“Harcadığım Zamanın Karşılığında Eşit Bir Gelir Ve Deneyim Elde Edemiyordum”</i> ..	122
6.4	<i>“Gürcü Toplumunun Değerleri Artık Benimkilerle Örtüşmüyor”</i>	126
6.5	<i>“Rusya’da Yaşamak İstemiyorum”</i>	128
6.6	<i>“Tavsiye İstememelerinin Nedeni, Başkalarının Üstünlüğünü Kabul Edememeleridir”</i>	130
7.	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	135
	KAYNAKÇA	142
	EKLER.....	153
	ÖZGEÇMİŞ	

TABLolar DİZİNİ

	<u>sayfa</u>
Tablo 3.1 İnsan göçü ve beyin göçü endeksi.....	69
Tablo 4.2 Gürcistan vatandaşlarının Gürcistan'dan ayrılıp yerleştikleri ülkelerle ilgili bir araştırmanın verileri.....	76
Tablo 4.3 Gürcistan vatandaşlarının yıllara göre en çok ziyaret ettikleri ülkeler.....	80
Tablo 4.4 Avrupa Birliği/Şengen Ülkeleri'nde ikamet izni alan Gürcistan vatandaşlarının sayısı, yıllar ve göç amaçları açısından.....	81
Tablo 4.6 ABD'de daimi ikamet izni alan Gürcistan vatandaşlarının sayısı, yıllara ve sebeplerine göre.....	83
Tablo 5.1 Yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin cinsiyete göre dağılımı.....	101
Tablo 5.2 Yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin yaşlarına göre dağılımı.....	101
Tablo 5.3 Yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin medeni durumlarına göre dağılımı.....	102
Tablo 5.4 Yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin doğdukları yerlerine göre dağılımı.....	103
Tablo 5.5 Yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin ikamet ettikleri yerlere göre dağılımı.....	104
Tablo 5.6 Bilgi Teknolojileri sektöründe çalışan yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin mesleği, çalıştığı pozisyon, çalıştığı kurumu, aldığı maaş ve ikamet ettiği ülke.....	106
Tablo 5.7 Akademik sektöründe çalışan yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin mesleği, çalıştığı pozisyon, çalıştığı kurumu, aldığı maaş ve ikamet ettiği ülke.....	108
Tablo 5.8 Finans ve ticaret sektöründe çalışan yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin mesleği, çalıştığı pozisyon, çalıştığı kurumu, aldığı maaş ve ikamet ettiği ülke.....	109
Tablo 5.9 Marka yönetimi sektöründe çalışan yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin mesleği, çalıştığı pozisyon, çalıştığı kurumu, aldığı maaş ve	

ikamet ettiği ülke.....	110
Tablo 5.10 Proje yönetimi sektöründe çalışan yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin mesleği, çalıştığı pozisyon, çalıştığı kurumu, aldığı maaş ve ikamet ettiği ülke.....	111
Tablo 5.11 Uyumluluk ve denetim sektöründe çalışan yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin mesleği, çalıştığı pozisyon, çalıştığı kurumu, aldığı maaş ve ikamet ettiği ülke.....	112
Tablo 5.12 Müşteri hizmetleri sektöründe çalışan yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin mesleği, çalıştığı pozisyon, çalıştığı kurumu, aldığı maaş ve ikamet ettiği ülke.....	113
Tablo 5.13 Üst yönetim sektöründe çalışan yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin mesleği, çalıştığı pozisyon, çalıştığı kurumu, aldığı maaş ve ikamet ettiği ülke.....	114
Tablo 5.14 Risk yönetimi sektöründe çalışan yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin mesleği, çalıştığı pozisyon, çalıştığı kurumu, aldığı maaş ve ikamet ettiği ülke.....	115
Tablo 5.15 Yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin medeni durumuna göre ayrıntılı dağılımı.....	117
Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	161

GÖRSELLER DİZİNİ

	<u>sayfa</u>
Görsel 2.1. Göçteki kaynak ülke, hedef ülke ve müdahale edici engeller.....	35
Görsel 3.2 2016 ile 2023 yılları arasında Gürcistan'daki beyin göçü endeksi.....	70
Görsel 3.3 2007 ile 2023 yılları arasında Gürcistan'daki beyin göçü endeksi.....	70
Görsel 4.1. Gürcistan ülke haritası.....	71
Görsel 4.5 Gürcistan vatandaşlarının ABD'ye yıllara göre gerçekleştirdikleri kısa süreli ziyaretlerin sayısı.....	82
Görsel 4.7 2016-2019 yılları arasında ABD vatandaşlığını kazanan ve ABD'de yaşayan Gürcistan vatandaşlarının sayısı, cinsiyet ve yaş gruplarına göre.....	84

KISALTMALAR DİZİNİ

- AB** : Avrupa Birliği
- ABD** : Amerika Birleşik Devletleri
- AP** : Eylem Planı (2021-2030 Gürcistan Göç Stratejisi'nin üç yıllık eylem planı)
- BM** : Birleşmiş Milletler
- GIZ** : Alman Uluslararası İşbirliği Ajansı
- GSYİH** : Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
- ICMPD** : Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi
- IOM** : Uluslararası Göç Örgütü
- ILO** : Uluslararası Çalışma Teşkilatı
- OECD** : Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
- SCMI** : Gürcistan Göç Stratejisi Yürütme Komitesi
- UNHCR** : Birleşmiş Milletler Yüksek Mülteciler Komiserliği
- PMT** : Proje Yönetim Ekibi

1. GİRİŞ

Göç, salt bir yer değiştirme eylemi olmanın ötesinde; sosyal, kültürel ve ekonomik değişimlere yönelik karmaşık bir sosyo-ekonomik olguyu temsil etmektedir. İkinci Dünya Savaşı'nın sonrasında hız kazanan teknolojik ilerlemeler, emek göçü fenomenini ortaya çıkararak, sadece düşük vasıflı iş gücünü değil, aynı zamanda nitelikli iş gücünü de kapsayacak şekilde genişlemiştir. Bu genişleme içerisinde öne çıkan bir boyut, nitelikli, uzman ve yetenekli bireylerin yurt dışına yönelmesini içeren beyin göçüdür.

Beyin göçü, 1960'lı yıllardan itibaren belirgin bir şekilde artış göstermiştir. Bu göç fenomeni, genellikle daha iyi fırsatlar arayışında olan, kişisel gelişimine önem veren ve hak ettikleri geliri elde etme hedefiyle hareket eden eğitimli bireylerin tercihlerini yansıtmaktadır. Bu çalışma, özellikle küçük, az nüfuslu ve gelişmekte olan ülkelerden biri olan Gürcistan gibi ülkeler açısından beyin göçünün, ulusal kalkınma stratejilerine olan etkilerini anlamaya odaklanmaktadır. Bu tür ülkeler için beyin göçü, sadece bir zayıflık olarak değil, aynı zamanda potansiyel bir güç kaynağı olarak da değerlendirilebilmektedir.

Bu bağlamda Gürcistan, beyin göçüyle baş etme zorunluluğu olan ülkeler arasında öne çıkmaktadır. Nitelikli bireylerin ülkeyi terk etmesi, Gürcistan'ın Sadece göç alan değil, aynı zamanda göç veren bir ülke statüsüne yerleşmesinin başlıca sebebidir. Bu çalışma, Gürcistan'ın beyin göçünü tetikleyen dinamikleri analiz etmeyi ve bu olguya yönelik stratejik çözümler sunmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla, çalışmanın sadece akademik bir girişim olmanın ötesinde, aynı zamanda ülkenin geleceği açısından önemli bir adımı temsil ettiği düşünülmektedir.

Araştırmada, mevcut durumu daha etkili bir şekilde sunmak amacıyla ilk olarak göç ve beyin göçü olguları ile ilgili temel kavramlar ve ilgili kuramsal çerçeveler detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu temel bilgilerin ardından, Gürcistan'ın durumu, hem genel göç hem de beyin göçü akımları açısından ve ayrıca göçle ilgili politikalar bağlamında detaylı bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Bu kapsamda, çalışmada uluslararası göçü açıklayan ve özellikle beyin göçünün anlaşılmasına katkıda bulunacak teorileri incelemeye ve analiz etmeye çaba gösterilmiştir. Çalışmanın teorik çerçevesi üç ana bölümden oluşmaktadır:

- Göç Olgusu,
- Beyin Göçü: Tanım ve Kuramsal Temeller,
- Gürcistan Ülke Profili.

Bu üç ana bölüm, tezin temel yapısını oluşturmasının yanı sıra, özellikle Gürcistan'dan refah ülkelerine yönelen beyin göçünün sosyolojik sonuçlarını analiz etmek açısından büyük öneme sahiptir. Bu nedenle, söz konusu bölümlerde göç olgusu tarihsel bir perspektifle ele alınmaktadır. İlk olarak, göç olgusuna yönelik yapılan sınıflandırmalara yer verilmiştir. Buna göre göç sürecinin, bireyin kendi iradesiyle yahut başkalarının etkisiyle gerçekleşmesi bakımından göçe karar verme sürecine, göçün coğrafi sınırlarına ve göç edenlerin niteliklerine göre sınıflandırıldığından söz edilmiştir.

Bu bağlamda, göçün içsel ve dışsal boyutları, zorunlu ve gönüllü göç, iş gücü göçü ve beyin göçü gibi alt kategorilere ayrılabilmesi ifade edilmiştir (Durmaz, 2018, s. 50-51). Çalışmanın odak noktası beyin göçü olduğu için, ilk olarak kısaca iş gücü göçü ele alınmış, ardından ise iş gücü göçünün önemli bir kısmını oluşturan beyin göçü detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Tez kapsamında, iş gücü göçüne özel bir vurgu yapılarak açıklanmasına öncelik verilmiştir. Çünkü iş gücü göçü en genel tanımıyla, istihdam amacıyla iş gücünün sınırlar içi veya sınırlar arası yer değiştirmesini ifade etmektedir (Öner ve Öner, 2012, s. 89). Beyin göçü bağlamında Gürcistan'ı terk eden bireylerin birincil amacı daha iyi istihdam olanakları elde edebilmektir. Diğer bir ifadeyle, hem beyaz yakalı hem de mavi yakalı işçi göçmenler, kişi başına düşen milli geliri yüksek, refah düzeyi iyi olan ülkelere göç etmeyi tercih etmektedirler. Bu tercih iş bulma, daha iyi yaşam koşulları elde etme veya ailelerine ve kendilerine yüksek bir yaşam standardı sağlama amacını taşımaktadır. Bu bağlamda Toksöz (2006, s. 56-57), iş gücü göçlerini nitelikli ve nitelsiz olarak iki ana kategoriye ayırmaktadır. Ona göre, iş verenlerin değişen pazar koşullarına ve arz-talep dalgalanmalarına

uyum sağlamak için işletme düzeyinde iki temel iş gücü grubu ortaya çıkmaktadır. Birincil sektörde nitelikli, yüksek ücretli, göreceli istihdam garantili ve kariyer fırsatları sunan "iyi" işlerde çekirdek iş gücü istihdam edilmektedir. İkincil sektörde ise düşük ücretli, zorlu çalışma koşullarının egemen olduğu, işten çıkarmaların yaygın olduğu "kötü" işleri yapan niteliksiz çevre iş gücü bulunmaktadır. Bu bağlamda, iş gücü göçü çerçevesinde nitelikli ve niteliksiz iş gücü göçü ayrımı yapıldıktan sonra, tezin sorunsalı bağlamında yoğunlukla nitelikli iş gücü göçüne odaklanılmıştır.

Ardından, uluslararası göçü açıklayan ve özellikle beyin göçünün anlaşılmasına katkıda bulunacak göç kuramları incelenmiştir. Bu bağlamda çalışma içerisinde; Ravenstein'in Göç Kanunları, neo-klasik temelli göç kuramları, yeni ekonomi kuramı, ikiye bölünmüş emek piyasası kuramı, itme-çekme kuramı, ilişkiler ağ kuramı, göç sistemleri kuramı, dünya sistemleri merkez-çevre kuramı ve ulus-ötesi göç kuramı detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Çalışmada bahsi geçen göç kuramları, günümüzdeki göç hareketlerini ve göç olgusunu anlamada ve açıklamada merkezi bir rol oynamaktadır. Göçe ait itici ve çekici faktörler; göç edilecek mesafe, göç edilecek yerdeki imkanlar ve bu imkanların miktarı; merkez ülkeler ile çevre ülkeler arasındaki ilişkileri; göçmenlerin göç ettikleri ülkede kurdukları aynı zamanda göç alan ülke ile göç veren ülke arasında da kurdukları sosyal ağların varlığı ve göçler üzerine olan etkisi gibi hususları incelemenin Gürcü asıllı nitelikli iş gücünün göç etme kararlarını anlama noktasında yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Göç olgusu ve göç kuramları incelendikten sonra, tez konusunu daha da özelleştirmek amacıyla "Beyin Göçü: Tanım ve Kuramsal Temeller" adlı bölüme geçiş yapılmıştır. Bu bölümde başlangıç olarak, Kwok ve Leland, D.W. Pearce, Rutherford, Black, Glaser, Carrington ve Detragiache gibi kuramcılarının araştırmalarına dayanarak beyin göçü olgusu tanımlanmıştır. Sonrasında, bu coğrafi hareketlilik biçimlerine dahil olan nitelikli bireylerin göçünün temel sonuçları beyin değişimi, beyin israfı, beyin kazanımı, beyin dolaşımı ve beyin dönüşü olarak açıklanmıştır. Beyin Değişimi, nitelikli bireylerin bir bölgeden diğerine geçişinin beraberinde getirdiği bilgi transferini ve etkileşimi ifade ederken; Beyin İsrafı, nitelikli bireylerin potansiyelini tam anlamıyla kullanamadığı durumları ifade etmektedir.

Daha sonra, Beyin Kazanımı, nitelikli bireylerin yeni bir bölgeye katılması ve burada yetenek ve bilgi kazanması anlamına gelirken; Beyin Dolaşımı, nitelikli bireylerin farklı bölgeler arasında dolaşımını ve deneyim birikimini ifade etmektedir. Son olarak, Beyin Dönüşü, nitelikli bireylerin geçici bir süre için göç ettikleri yerden dönüp kendi ülkelerine katkıda bulunmalarını anlatmaktadır. Tez kapsamında beyin göçü olgusunun karmaşık yapısının sözü edilen bu terimler ışığında daha iyi anlaşılacağına, beyin göçüne yönelik etkili stratejiler geliştirmek noktasında içgörüler sunacağına inanılmaktadır. Böylelikle hem göç veren hem de göç alan toplumlar için beyin göçüyle daha sürdürülebilir ve kazançlı şekilde başa çıkmanın mümkün olacağı düşünülmektedir.

Sonrasında, yüksek nitelikli iş gücü göçü ile ilgili teorik çerçeveler irdelenmiştir. Beyin göçünün sebeplerine dair teorik yaklaşımlar, uluslararası bağımlılık teorisi, cazibe kutupları (poles of attraction) yaklaşımı ve arz-talep yaklaşımı teorileri üzerinde detaylı bir değerlendirme içermektedir. "Beyin Göçü'nün Değerlendirilmesine Yönelik Modeller" başlığı altında, yüksek vasıflı insan gücü göçünün ekonomik ve sosyal boyutlarına dair literatürdeki iki farklı yaklaşım titizlikle ele alınmıştır. Birinci yaklaşım, bilimin evrensel bir değer olduğunu vurgulayarak, yüksek vasıflı bireylerin bilim ve teknoloji alanındaki marjinal katkılarını en üst düzeye çıkarmak için serbestçe hareket etmelerini savunmaktadır. Söz konusu bakış açısına "humanist model" () adı verilmektedir. Diğer bir perspektif ise, yüksek vasıflı bireylerin gelişmiş ülkelere göç etmelerinin, gelişmekte olan ülkelerin kalkınma kaynakları açısından büyük bir kayıp oluşturacağını iddia etmektedir. Bu görüş "milliyetçi (ulusal, neo-klasik) model" olarak adlandırılmaktadır.

Son olarak, The Global Economy, "Beyin Göçü Genişliği" başlığı altında, dünya genelinde ve özellikle Gürcistan'da beyin göçü endeksini ayrıntılı bir şekilde ifade eden bir grafik sunmuştur. İnsan Göçü ve Beyin Göçü Endeksi (The Global Economy, 2023), ekonomik veya siyasi nedenlerle insanların yer değiştirmesi durumunun ülkenin kalkınmasına etkilerini değerlendiren bir ölçüttür. Bu endeks yüksek olduğunda, insan yer değiştirmesi ve nitelikli insan kaybı artmaktadır. 2023 verilerine göre, 177 ülkenin değerlendirildiği bu endeks, 0 ile 10 arasındaki bir skalada ifade edilir; 0, düşük düzeyde beyin göçü temsil ederken, 10 yüksek düzeyde beyin göçü yansıtmaktadır. Gürcistan'ın

ortalama endeks puanı 6.50 olup, en düşük 4.6 (2018) ve en yüksek 6.50 (2023) olarak kaydedilmiştir (The Global Economy, 2023).

Sunulan her bir teorik çerçeve farklı perspektifleri vurgulaması ve geliştirmekte olan ülkelerin beyin göçüyle başa çıkma stratejilerine rehberlik etmesi bakımından değerlidir. Dolayısıyla beyin göçüne ilişkin bu teorik yaklaşımların birleştirilmesinin beyin göçünün geliştirmekte olan ülkelerdeki etkilerinin daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

“Gürcistan Ülke Profili” bölümündeysen, öncelikle Gürcistan'ın ekonomik durumu üzerine bir inceleme yapılmıştır. Göç ve göçmenlik faktörleri, ekonomik, sosyal ve siyasi değişikliklerle ilişkilendirilerek incelenmiştir. Söz gelimi geçmiş dönemlerde göç kararına çoğunlukla soviyet etkisiyle siyasi istikrarsızlık ve insan hakları ihlalleri gibi değişkenlerin etki ettiği görülmekteyken günümüzde göç kararı çoğunlukla küresel kapitalizm sonucunda oluşan ekonomik fırsatlar ve istihdam olanakları çerçevesinde şekillenmektedir. Ayrıca, 2020'deki COVID-19 pandemisinin uluslararası göç üzerindeki etkisi ve Gürcistan'ın işsizlik oranındaki değişimler ele alınmıştır. Ekonomik büyüme, yaşam standartları, işsizlik oranları gibi verilere dayanarak Gürcistan'ın ekonomik durumu değerlendirilmiştir ve ülkenin karşılaştığı zorluklar ve göç eğilimleri üzerine bir analiz sunulmuştur. Sonrasında, Gürcistan'dan göç ve beyin göçü akımlarıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Gürcistan'dan başka ülkelere göç edenlerin sayısı, göç eğilimlerinin zaman içinde nasıl değiştiği, göç nedenleri, hedef ülkeler ve göç edenlerin eğitim düzeyleri gibi konular ele alınmıştır. Ayrıca, ekonomik faktörler, pandeminin etkisi ve diğer belirleyici faktörlerin Gürcistan'daki göçü nasıl etkilediği üzerine bilgiler sunulmuştur. Akabinde, Gürcistan vatandaşlarının Avrupa Birliği (AB) ve Schengen üye ülkelerine yönelik vizesiz seyahat hakkı, bu ülkelere yapılan ziyaretlerdeki artış, ikamet izni başvurularındaki artış ve Gürcistan vatandaşlarının AB/Schengen ülkelerindeki ikamet İzinlerine yönelik bilgiler verilmiştir. Gürcistan'ın AB ve Schengen bölgesine entegrasyonunu teşvik etmek, serbest dolaşımı artırmak ve ekonomik ilişkileri güçlendirmek amacıyla atılan adımlara vurgu yapılmıştır. Son olarak, Gürcistan vatandaşlarının Amerika Birleşik Devletleri'ne seyahat etme süreci, vize başvuruları, ABD'ye yapılan kısa süreli ziyaretlerdeki artış, kalıcı ikamet izni başvurularındaki değişimler, ABD'de doğumla kazanılan vatandaşlık istatistikleri ve bu vatandaşlık kazanımının temel

nedenleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. Ayrıca, 2016-2020 yılları arasındaki dönemde bu konularda yaşanan dalgalanmalar ve istatistiksel verilere vurgu yapılmıştır. Bu bölüm, tezin odak noktasını oluşturan Gürcistan örneği üzerinden önemli bir değerlendirme sunmaktadır. Gürcistan'ın mevcut siyasi ve ekonomik durumu ile işlenen göç politikaları, genel ülke profili çerçevesinde detaylı bir analize tabi tutularak araştırma bulgularının açıklanmasına katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda bölüm, tezin analitik çerçevesini oluşturarak, Gürcistan'daki göç süreçlerini anlamak ve genel olarak ülkenin sosyo-ekonomik durumunu değerlendirmek için önemli bir kaynak teşkil etmektedir.

Bir sonraki, yöntem bölümünde, mevcut araştırmanın metodolojik yaklaşımı açıklanmıştır. Araştırma modeli, temel tasarımını ve metodolojisini belirleyen bir çerçeve olarak ele alınmıştır. Çalışmada, Gürcistan'da beyin göçünün nedenlerini incelemek amacıyla nitel bir yöntem benimsenmiştir. Nitel araştırma tekniği, beyin göçü olgusunu derinlemesine anlamak için etkili bulunmuş ve yüksek vasıflı göçmenlerle yapılan derinlemesine görüşmeler aracılığıyla bu bağlamda zengin bilgiler elde edilmiştir.

Bu bölümde aynı zamanda, çalışmanın katılımcı grubu ve araştırma yöntemi detaylı bir şekilde açıklanmaktadır. Yüksek vasıflı Gürcistan vatandaşlarının beyin göçü sürecini incelemek amacıyla gerçekleştirilen çalışmanın hedef kitlesini, belirlenen kriterlere uygun olarak seçilen katılımcılar oluşturmaktadır. Katılımcılar, Gürcistan Göç Komisyonu ve Uluslararası Göç Örgütü'nün Gürcistan şubesinden alınan veriler ve sosyal medya gibi dijital iletişim araçları kullanılarak belirlenmiştir. Toplamda 32 katılımcıyla yapılan görüşmeler, Ağustos-Eylül 2023 tarihleri arasında Zoom uygulaması üzerinden gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların profili cinsiyet, yaş aralığı ve ikamet ettikleri ülkeler açısından çeşitlilik göstermektedir. Zoom görüşmeleri, katılımcıların tercihlerine göre görüntülü veya görüntüsüz olarak gerçekleştirilmiştir. Bu bölüm, araştırma sürecinde kullanılan iletişim araçları, katılımcı seçim kriterleri ve görüşme yöntemleri hakkında önemli bilgiler içermektedir.

Araştırmanın bulguları bölümünde ise ilk olarak katılımcıların demografik özellikleri ayrıntılı bir biçimde yer verilmiştir. Bu bağlamda araştırmacı 32 katılımcının uzmanlık alanlarını daha etkili bir biçimde analiz edebilmek ve belirli unsurları vurgulayabilmek

amacıyla çalışma pozisyonlarını toplamda 9 grupta sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırma, benzer niteliklere ve işlevlere sahip pozisyonları bir araya getirerek geniş bir bakış açısı kazanmayı ve belirli meslek gruplarının özelliklerini vurgulamayı hedeflemektedir. Tercih edilen bu metodolojik yaklaşımın Gürcistan bağlamındaki beyin göçü sürecine yönelik literatürde var olan eksikliklerin ve boşlukların doldurulması açısından katkı sağlayıcı bir potansiyele sahip olduğuna inanılmaktadır.

Ardından, görüşmelerden elde edilen verilerle göç etme motivasyonları detaylı bir biçimde analiz edilmiş ve üç temel kategoride sınıflandırılmıştır: İş Fırsatları, Eğitim Hedefleri ve Evlilik. Bu kategorilere dayalı olarak, dört ana tema belirlenmiştir ki bu temalar, katılımcıların mülakatlar sırasında vurguladıkları ifadelerden türetilmiştir. Birinci tema *"Harcadığım Zamanın Karşılığında Eşit Bir Gelir ve Deneyim Elde Edemiyordum"*, ikinci tema *"Gürcü Toplumunun Değerleri Artık Benimkilerle Örtüşmüyor"*, üçüncü tema *"Rusya'da Yaşamak İstemiyorum"* ve dördüncü tema *"Tavsiye İstememelerinin Nedeni, Başkalarının Üstünlüğünü Kabul Edememeleridir"* olarak tanımlanmıştır.

Birinci tema olan *"Harcadığım Zamanın Karşılığında Eşit Bir Gelir ve Deneyim Elde Edemiyordum"*, başlıklı tema, nitelikli iş gücünün Gürcistan'dan diğer ülkelere göç etme eğilimini neo-klasik ekonomi perspektifiyle açıklamaktadır. Gürcistan'daki düşük ücret seviyeleri ve yaşam koşulları, nitelikli iş gücünün refah düzeyi daha yüksek ülkelere yönelmesine neden olmaktadır. Bu göç, Gürcistan'ın ekonomik ve iş gücü eksikliğine yol açarken, göç eden bireylerin ailelerini maddi olarak destekleyebilecekleri veya Gürcistan'a yatırım yaparak ekonomik katkıda bulunabilecekleri vurgulanmaktadır. Metin ayrıca, yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin ekonomik zorluklar nedeniyle göç etme kararı almalarını neo-klasik ekonominin mikro-ekonomi kuramı bağlamında ele almaktadır. Bu kararlar, bireylerin geleceklelerini şekillendirme ve ekonomik iyileşme hedefleriyle ilişkilendirilmektedir.

İkinci tema olan *"Gürcü Toplumunun Değerleri Artık Benimkilerle Örtüşmüyor"* başlıklı tema da ise Gürcistan'dan göç eden nitelikli iş gücünün muhafazakar toplum normları ve değerlerinden uzaklaşma eğilimleri açıklanmıştır. Bu normlar altında yaşayan bireylerin, kendi hedefleri ile toplumsal beklentiler arasında denge kurmada zorlandığı ve göç etmenin bu dengeyi sağlama çabasının bir sonucu olarak ortaya çıktığı vurgulanmıştır.

Göç eden katılımcıların, muhafazakar toplum yapısının kariyer hedefleri ve kişisel amaçlara engel teşkil etmesi gibi sebepler dolayısıyla memleketlerinden uzaklaştıkları görülmüştür. Bu durum, nitelikli iş gücünün göç eğiliminin toplumun geleneksel normlarına bağlı kalmak yerine uluslararası bir perspektife sahip olma isteğiyle şekillendiği görülmüştür.

Üçüncü tema olan "*Rusya'da Yaşamak İstemiyorum*", başlıklı bölümde ise, Gürcistan'dan göç eden nitelikli bireylerin göç kararlarının arkasındaki nedenlere odaklanmaktadır. Gürcistan ile Rusya arasındaki siyasi gerginlik, özellikle 2008 Rusya-Gürcistan Savaşı ve sonrasındaki olaylar, göçmenlerin tercihlerini etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır. Ayrıca, 2023 Gürcistan protestoları ve hükümetin 'Rusyacı' politikası gibi içsel faktörler de bu göç eğilimine katkıda bulunmuştur. Bu bölüm, göç kararının karmaşıklığını ve Gürcistan'ın iç ve dış politikalarının etkilerini anlamaya yönelik bir tarihe sunarak bu tema üzerinde derinlemesine bir analiz sunmaktadır.

Dördüncü tema olan "*Tavsiye İstememelerinin Nedeni, Başkalarının Üstünlüğünü Kabul Edememeleridir*", başlıklı bölümde ise Gürcistan'ın diaspora politikalarını ve yüksek vasıflı göçmenlerle ilişkisini ele almaktadır. Diasporaların ülkeye olan katkıları, göç ağı teorisi ve ulus-ötesi göç teorisi çerçevesinde incelenmiştir. Nitelikli iş gücünün ülke gelişimine sağladığı önemli katkılar göz önüne alındığında Gürcistan hükümetinin bu potansiyeli yeterince değerlendirmede katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Bu bölüm, diasporanın bireylere sunduğu destek ve entegrasyonun önemini vurgulamakta ve Gürcistan'ın diaspora politikalarının eksikliğine odaklanmıştır. Nitelikli göçmenlerin ülkeden ayrılma eğilimleri hükümetin politikalarının yetersizliği ve nitelikli iş gücünün hakları konusundaki bilinçliliği etrafında şekillenmiştir.

Sonuç ve öneriler bölümünde ise, Genel anlamda göç ve beyin göçüne yönelik mevcut literatüre bakıldığında Gürcistan özelinde beyin göçü sorununu analiz eden ve etkili politika çözümleri sunan çalışmaların sınırlı ve eksik olduğu görülmüştür. Bu bağlamda, ülkedeki göç dinamiklerini tam kapsamlı bir şekilde anlamak ve göçle ilgili karmaşık faktörleri ele almak amacıyla daha detaylı ve derinlemesine araştırmalara olan gerekliliğe dikkat çekilmiştir.

1.1 Sorun

Son yıllarda, Gürcistan'dan ayrılan insanların sayısında önemli bir artış gözlenmektedir. Gürcistan İstatistik Kurumu tarafından yayınlanan verilere göre, 2023 yılında Gürcistan'ın nüfusu 3.736.400 olarak kaydedilmiştir. Aynı kaynağa göre, 2022 yılında Gürcü göçmen sayısı 125.269 olarak belirlenmiştir. Verilere göre, son 20 yıl içinde en yüksek göç oranı 2022 yılında yaşanmıştır. Göç hareketlerinin artışıyla birlikte, yurtdışından gelen para transferleri, 2020 yılından itibaren son 21 yıl içinde rekor seviyelere ulaşarak yaklaşık olarak 1.9 milyar ABD dolarını aşmıştır. Çeşitli araştırmalar, göçmen aileleri için bu para transferlerinin önemli bir gelir kaynağı olduğunu ve ekonomik kalkınma, sağlık hizmetleri ve eğitim gibi alanlarda önemli katkılarda bulunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, göçmenlerin insan sermayesi birikiminde de önemli bir artış yaşanmaktadır. Bu durum da para transferleri ile birlikte ciddi bir sermaye birikimini mümkün kılmaktadır (Gürcistan Göç Komisyonu, 2021, s.18-19).

Gürcistan gibi düşük nüfuslu ve gelişmekte olan bir ülke için mevcut göç verileri, ülkenin geleceği açısından endişe verici potansiyellere işaret etmektedir. Gürcistan'ın nitelikli iş gücünün ülkeyi terk etmesi durumunun önemli sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırlama ihtimali bulunmaktadır. Bu durumun, ülkenin ekonomik potansiyeli, sosyal yapısı ve kalkınma çabaları açısından olumsuz etkiler doğurabileceği öngörülmektedir. Nitelikli bireylerin kaybının, inovasyon ve teknolojik gelişmeye yönelik potansiyeli azaltma tehdidi karşımızda dururken, bu durumun Gürcistan'ın söz konusu alanlarda geri kalmasına sebep olabileceğini tahmin etmek zor değildir. Ekonomik büyüme potansiyelinin azalması, ülkenin uluslararası rekabet avantajını olumsuz etkileyebilir. Ayrıca, nitelikli bireylerin ayrılması, eğitim ve uzmanlık alanlarında bir eksikliğe yol açabilir. Beyin göçü algısı ve güven kaybı, yerel halk arasında belirsizlik duygularını artırabilir ve ulusal güvenilirlik konusunda sorunlar ortaya çıkarabilir. Bu bağlamda, nitelikli bireylerin ülkede tutulması veya geri dönmelerinin teşvik edilmesi Gürcistan'ın sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşması açısından stratejik bir öncelik taşımaktadır.

1.2 Amaç

Bu araştırma, beyin göçü ile Gürcistan'ı terk ederek refah ülkelerine giden yüksek vasıflı göçmenlerin Gürcistan'dan neden ayrıldıklarını, göç edecekleri ülkeleri seçerken hangi faktörden etkilendiklerini ve göç deneyimlerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Bu araştırmanın temel sorusu, "Gürcistan'dan ayrılan yüksek vasıflı göçmenlerin refah ülkelerine yönelmelerinin temel nedenleri nelerdir?" olarak belirlenmiştir. Bu temel soru doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

Bu alt sorular şunlardır:

1. Gürcistan'ın beyin göçü politikaları çerçevesinde karşılaştığı zorluklar ve uyguladığı politikalar, beyin göçünü teşvik ediyor mu?
2. Gürcü yüksek vasıflı bireylerin göç kararı alma süreçlerini etkileyen faktörler nelerdir ve yaşadıkları ve çalıştıkları kurumları seçerken kararlarını nasıl etkilemektedir?
3. Gürcü yüksek nitelikli göçmenlerin buldukları ülkelerdeki mesleki uzmanlık alanları, Gürcistan ile karşılaştırıldığında ne tür avantajlar sunmaktadır ve Gürcistan'a dönerek mesleki çalışmalarını yürütebilmek için hangi ön koşulları talep etmektedirler?
4. Gürcistan'a bilgi, beceri ve teknoloji transferine yönelik tutumları ne yöndedir ve bu alandaki sosyal ağlar, bu transfer süreçlerinde nasıl bir rol oynamaktadır?
5. Yüksek vasıflı bireyler için göç bir çözüm müdür?

1.3 Önem

Gürcistan'da göç ve özellikle beyin göçü üzerine yapılan akademik çalışmaların oldukça kısıtlı olduğu gözlemlenmektedir. Beyin göçüne odaklanan araştırmalar neredeyse yok denecek kadar azdır. Ülkedeki göç sorununun etkili bir şekilde ele alınabilmesi için, bu konuların detaylı bir şekilde incelenmesi kaçınılmazdır.

Gürcistan'daki devlet kurumlarının göçle ilgili çok sınırlı bilgi topladığı bilinmektedir. Örneğin, Gürcistan vatandaşlarının hangi ülkelere göç ettikleri konusunda doğrulanmış verilere ulaşmak mümkün değildir. Zira bu alandaki mevcut araştırmalar oldukça eksik kalmıştır. Gürcistan Ulusal İstatistik Kurumu tarafından 2014 yılında gerçekleştirilen en son araştırma, bu konudaki en güncel veri kaynağı olarak kullanılmaktadır.

Ayrıca, Gürcistan'dan göç eden bireylerin tercih ettiği yerleşim ülkeleri üzerine yapılan araştırma 2017 yılında Göç Politikaları Enstitüsü tarafından gerçekleştirilmiş olup, bu tarihten sonra benzeri bir çalışma gerçekleştirilmemiştir.

Gürcistan'dan göç eden bireylerin mesleki nitelik gerektiren işlerde istihdam edilme oranına dair veriler, en son 2010 yılında Uluslararası Göç Örgütü tarafından gerçekleştirilen bir araştırmaya dayanmaktadır ve bu alanda daha sonrasında güncel bir araştırma yapılmamıştır.

Gürcistan'dan göç eden bireylerin eğitim düzeyi hakkındaki veriler, en son 2017 yılında Gürcistan Genç Hukukçular Derneği tarafından gerçekleştirilen bir araştırmaya dayanmaktadır. Bu tarihten itibaren benzeri bir çalışma yapılmamıştır.

Netice olarak, mevcut veri setleri belirli bir zaman dilimine ait göç eğilimlerini yansıtmaktadır. Bu durum, göç konusunu incelemeyi amaçlayan akademisyenler için önemli bir engel oluşturmaktadır, çünkü güncel veri eksikliği analizlerin doğruluğunu etkileyebilir. Dolayısıyla, doğru ve güvenilir sonuçlara ulaşabilmek adına daha güncel ve kapsamlı veri kaynaklarına ihtiyaç duyulmaktadır. Gürcistan'daki göç probleminin anlaşılması ve çözümü için ileride yapılacak araştırmaların büyük bir önem taşıdığı vurgulanmalıdır. Bu çalışma, Gürcistan'a ve genel göç literatürüne katkıda bulunmayı hedeflemekte ve Türk akademik literatürüne bu bağlamda bir ek yapmayı amaçlamaktadır.

1.4 Varsayımlar

Gürcü asıllı yüksek vasıflı göçmenlerin Gürcistan'dan ayrılmasının temel nedeni, ülkenin ekonomik ve siyasi açıdan zayıf ve istikrarsız bir durumda olmasıdır.

Gürcistan'daki iş piyasası, nitelikli iş gücü için uygun bir iş ortamı, çalışma koşulları ve maaş sunma konusunda yeterince gelişmiş değildir. Üstelik, Gürcistan'da çalışanların haklarını koruyan etkin bir örgüt bulunmamaktadır ve kayırmacılık oldukça yaygındır. Dolayısıyla, sıradan bir Gürcü vatandaşının kendi deneyimine uygun bir iş bulması ve adil bir maaş alması Gürcistan'da oldukça zordur.

Gürcistan'da göç sorunu, büyük bir öneme sahip olmasına rağmen yeterince dikkate alınmamaktadır. Örneğin, Gürcistan hükümeti tarafından belirli göç politikalarının benimsenmediği gözlemlenmektedir. Gürcistan İstatistik Kurumu ve diğer milli kurumlar, göç ve beyin göçü akımlarıyla ilgili güncel araştırmaları yürütme konusunda faaliyet göstermemektedir. Ayrıca, Gürcü akademik kaynaklarında göç konusunda sınırlı sayıda ve kapsamlı olmayan akademik çalışmalar mevcuttur. Bu durum, ülkedeki göçün derinlemesine anlaşılmasını sağlamak ve etkili politika çözümleri geliştirmek için önemli bir boşluğa işaret etmektedir.

1.5 Sınırlıklar

Gürcistan'da beyin göçünün nedenlerini anlamak amacıyla, araştırma modeli olarak nitel yöntem tercih edilmiştir. Nitel araştırma kapsamında, katılımcılarla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilerek beyin göçü ile ilgili görüşleri, tecrübeleri, duygusal birikimleri ve algıları gibi detaylı bilgiler elde edilmiştir. Bu yaklaşım, beyin göçü bağlamında daha kapsamlı bir değerlendirme sağlamak amacıyla benimsenmiştir. Gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler, büyük ölçüde ilgi çekici geçmiş ve araştırmaya oldukça zengin veriler sağlamıştır. Ancak, mülakatların Gürcüce olarak gerçekleştirilmiş olması, deşifre süreci ve analiz yazma sürecini son derece zorlu hale getirmiştir.

Araştırmanın katılımcı grubu, çalışmanın hedeflerine uygun olarak amaçlı bir örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Gürcistan vatandaşı olma, en az lisans mezunu olma ve yurt dışında zihinsel emeğe dayalı işlerde çalışma amacına sahip olma kriterlerine uyan katılımcılar, kartopu yöntemiyle belirlenmiştir. Saha çalışmalarına başladığında, araştırmaya uygun kriterlere sahip bireylerin bulunması ve bu bireylerle iletişim kurulması, araştırmacı için meydan okuma dolu bir süreç olmuştur. Zira bu bireylerin yurt dışında yaşamaları sebebiyle, etkili iletişim kurmanın tek yolu sosyal medya olarak ortaya çıkmıştır. Ancak, araştırmacının mülakat yapmak istediği belirli bireyler, sosyal medyayı etkin bir şekilde kullanmadıkları için onlara erişememiştir.

Araştırma süreci boyunca, toplamda 32 katılımcıyla gerçekleştirilen görüşmelerle veri toplama süreci tamamlanmıştır. Bu çalışmanın katılımcıları arasında cinsiyet dağılımı bakımından 15 kadın ve 17 erkek bulunmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı 22 ile 60 arasında değişmektedir ve bu kişiler farklı coğrafyalarda ikamet edip çalışmaktadır.

Görüşmeler, Ağustos-Eylül 2023 tarihleri arasında Zoom uygulaması kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Zoom'un tercih edilme nedeni, katılımcılar ve araştırmacılar için uygun ve erişilebilir olmasından, coğrafi konum farklılıkları sebebiyle uluslararası katılımcı kitlesiyle iletişimin daha pratik hale gelmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak, katılımcıların farklı coğrafi konumlarda bulunmaları nedeniyle, zaman dilimi farklılıkları, araştırmacı ve katılımcılar arasında ortak bir uygun zaman ve saat belirlemeyi zorlaştırmıştır. Bu durum özellikle ABD'de yaşayan bireylerle ilgili olarak daha fazla görülmektedir.

Bu tezin bir diğer sınırlılığı, Gürcistan'daki genel göç ve özellikle beyin göçü akımlarıyla ilgili literatür ve saha araştırmasına dayalı veri eksikliğidir. Özellikle beyin göçü konusundaki önceki araştırmaların mevcut olmaması, bu çalışmaya rehberlik edecek kaynakların eksikliğini vurgulamaktadır. Bu durum, araştırma ve veri setindeki mevcut boşlukların, bu çalışma için bir sınırlılık unsuru oluşturmasına yol açmaktadır.

1.6 Tanımlar

Beyin göçü, Türk Dil Kurumuna göre, ileri düzeydeki meslek ve bilim adamları ile uzmanların bir başka gelişmiş ülkede yerleşip çalışmak amacı ile kendi ülkelerinden ayrılması olarak tanımlanmaktadır.

Vasıflı iş gücü; nitelikli, yüksek ücretli, göreceli istihdam garantisine sahip ve kariyer yapma olanağı sunan bireylerdir (Toksöz, 2006, s.57).

Kaynak ülke, göç olgusu bağlamında, bireylerin göç ettikleri veya yerleştikleri önceki ülkeyi belirtmek amacıyla kullanılan bir terimdir. Göçmenlerin kökenini ifade eden bu terim, bireylerin nereden geldiklerini ve göç ettikleri ülkeyle olan bağlantılarını vurgulamaktadır.

Hedef ülke, göç olgusu bağlamında, bireylerin göç ettikleri veya yerleştikleri sonraki ülkeyi belirtmek amacıyla kullanılan bir terimdir. Göçmenlerin varış yerini ifade eden bu terim, bireylerin yerleştikleri ülkeyi ve bu ülkeye yönelik göç nedenlerini vurgulamaktadır.

2. ALANYAZIN

Bu bölüm, uluslararası göçü açıklamaya yönelik ve özellikle beyin göçünün anlaşılmasına katkı sağlayabilecek kavramlara ve teorilere odaklanmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, göçün sınıflandırılması ile ilgili bilgiler sunulacak ve dünya genelinde ve özellikle Gürcistan'daki mevcut göç durumu incelenecektir.

2.1 Göç Olgusu

Göç kavramı genellikle yer değiştirmeyi ifade etse de, uluslararası göç hareketleri incelendiğinde, bu basit tanımın ötesinde, oldukça dinamik, karmaşık ve çok boyutlu bir olgu olduğu açıkça görülmektedir. Bireyin daha iyi bir yaşam şansı arayışıyla başka bir yerleşim yeri seçmesini, doğduğu yerle köklerini koparmasını ve yeni bir ülkede hızla entegre olmasını içeren bu süreci basit bir bireysel eylem olarak düşünmek oldukça güçtür. Göç, toplumsal değişimin kolektif bir sonucudur ve hem göç alan hem de göç veren ülkedeki tüm toplumu etkilemektedir (Castles & Miller, 2008, s. 29). Bu bağlamda, uluslararası göçü anlamak için bu olgunun sosyal, kültürel ve ekonomik değişimlere neden olan bir fenomen olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Göçle ilgili bilinen ilk bilimsel çalışma Ravenstein'a aittir. 1885 yılında İngiltere'deki İstatistik Derneği Dergisi'ne sunduğu bir makalede, Kraliyet Coğrafya Derneği üyesi olan E. G. Ravenstein, göç desenlerini hem ulusal hem de uluslararası düzeyde açıklamaya ve tahmin etmeye yönelik bir dizi "göç kanunu" geliştirmiştir. Ravenstein'ın temel kanunları, çalışmasından türetilen ek kanunlarla birlikte, göç desenlerini anlamak için ciddi modellerin neredeyse bir yüzyıl sonra dahi temelini oluşturmaktadır (Corbett, 2003). Ravenstein'in göç yasalarıyla ilgili iki makalesi muhtemelen göç çalışmalarında en sık atıfta bulunulan çalışmalardır. Bu ifade, yıllar içinde Ravenstein ile ilgili yapılan her bahsin ayrıntılı veya olumlu olduğu anlamına gelmemektedir. Hatta 1885 yılında, Ravenstein'ın ilk makalesini sunmasının ardından, iki dinleyici 'kanunlar' (laws) teriminin kullanımıyla ilgili ciddi endişelerini dile getirmişlerdir (Trent vb., 2012, s.226). Özetle, günümüzde bu çalışmanın

eksik veya yetersiz olduğunu söyleyebiliriz; ancak Ravenstein'in bu çalışması, göç teorilerine büyük katkı sağlamış ve göç araştırmalarına temel oluşturmuştur (Çağlayan, 2006, s.71).

Göç olgusu, insanlık tarihinin başlangıcından itibaren var olmuştur. Bilindiği üzere, göç, bireylerin kalıcı olarak ikamet yerlerini değiştirmesi olarak anlaşılır (Urbanski, 2022, s. 2). Everett Lee (1966, s.49), Ravenstein'in çalışmasına eleştirel bir bakış açısı getirerek 'İtme-Çekme' kuramını geliştirirerek göçün seçici bir olgu olduğunu ve itme ve çekme faktörlerinden etkilendiğini teorileştirmiş ve göç konusundaki araştırmalarına devam etmiştir. Lee, göçü genel olarak kalıcı veya yarı kalıcı bir yer değişikliği olarak tanımlamıştır. Ona göre, göçün uzunluğuna veya hareketin isteğe bağlı veya zorunlu olmasına bakılmaksızın herhangi bir sınırlama getirilmemelidir ve iç göç ile uluslararası göç arasında ayırım yapılmamalıdır. Göç ne kadar kısa veya uzun, kolay veya zor olursa olsun, her göç eylemi bir başlangıcı, bir varış noktasını ve araya giren bir dizi engeli içermektedir. Lee, bu engel seti içinde hareketin mesafesini her zaman mevcut olan bir mesafe olarak kabul etmemiz gerektiğini vurgulamaktadır. Göç, bu nedenle bireylerin vatanlarında yetersiz olan fırsatlardan yararlanmak amacıyla bilinçli bir karar olarak değerlendirilebilir (Lee, 1966, s.49). Lee'in "itme-çekme" kuramı ve Ravenstein'in yedi göç kanunu başka bir başlık altında daha ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır, bu nedenle burada detaylarına girilmemektedir.

Antropolog Michael Kearney (1986, s.331), eserinde göçü, temel olarak bir coğrafya üzerindeki yer değiştirme hareketi olarak kısaca tanımlar. Çağdaş göçmenler, doğdukları ve büyüdükları bölgelerden, iş gücü faaliyetlerinden daha yüksek gelir elde edebilecekleri yerlere yönelmektedirler. Bu bağlamda, istihdam fırsatlarındaki mekansal farklılıklar, ekonomik kalkınmanın düşük ve yüksek seviyelerine işaret etmektedir. Dolayısıyla, göçün incelenmesi, kalkınma ve geri kalmışlık sorunlarıyla sıkı sıkıya ilişkilidir (Kearney, 1986, s. 331).

Göç hareketleri, insanlık tarihinin çok eski dönemlerine dayandığı için, bireyler yaşadıkları yerden daha iyi bir yaşam veya güvenlik arayışları nedeniyle çeşitli sebeplerle yer değiştirmektedirler. Tarihsel bir perspektife sahip olduğumuzda, Soğuk Savaş sonrası dönemi tanımlayan özelliklerden biri, uluslararası göçün dünya genelinde belirgin bir şekilde arttığı gözlemlenmesidir. Uluslararası göç, 1970'lerin ortalarından bu yana giderek ivme

kazanan ve küresel düzeyde önemli bir dinamik haline gelen küreselleşme hareketinin bir parçası olarak öne çıkmıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemin karmaşıklığı, çatışmaların büyük bir kısmının devletler arası geleneksel savaşlar olmamasıyla dikkat çekerken, bu çatışmaların bir sonucu olarak birçok ülkede yerinden edilmiş büyük nüfus gruplarının meydana geldiği görülmüştür. Bu dönemin çelişkili doğası, kitle soykırımı ve kitlesel göç olayları gibi korkunç vahşet olaylarının ortaya çıkışının aynı dönemde küresel insan hakları normlarının yükselişiyle paralel olduğuna dikkat çekmektedir (Castles & Miller, 2008, s.3-4).

Castles ve Miller (2008, s.12-14) tarafından ortaya konulan görüşlere göre, uluslararası göç giderek karmaşık ve küresel bir olgu haline gelmektedir. Bu, artık göçün sadece gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere ya da tersine gerçekleşmediğini, aynı zamanda gelişmiş ülkeler arasında da yayıldığını göstermektedir. Bu bağlamda, göçmenlerin çeşitliliği ve hareketliliği büyük bir önem taşımaktadır. Göç sadece ekonomik nedenlerle sınırlı kalmamakta, aynı zamanda siyasi, sosyal, kültürel ve çevresel faktörlerle de ilişkilendirilmektedir. Bu da göçmenlerin sadece iş bulma amacı taşımadığını, aynı zamanda güvenlik, insan hakları, aile birleşimi gibi farklı nedenlerle de göç ettiklerini göstermektedir. Castles ve Miller, göçün yalnızca ekonomik etkilerle sınırlı olmadığını vurgulamışlar, aynı zamanda toplumsal ve kültürel etkilere de yol açtığını belirtmişlerdir. Göçmenlerin geldikleri toplumlara ve gittikleri yerlere taşıdıkları kültürel ve toplumsal dinamiklerin önemini vurgulamışlardır. Ayrıca, göç politikalarının insan hakları ve adalet perspektiflerini içermesi gerektiğini savunmuşlardır ve göçmenlerin haklarına saygı gösterilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Son olarak, göç olgusunun sürekli bir değişim içinde olduğunu ve bu nedenle göç araştırmalarının dinamik ve güncel olması gerektiğini belirtmişlerdir. Göçün nedenleri, sonuçları ve desenleri zaman içinde değişebilmektedir. Bu nedenle bu değişimleri anlamak ve ele almak büyük bir önem taşımaktadır (Castles & Miller, 2008, s.12-14).

Sunulan beş temel eğilimle ilgili olarak, Castles ve Miller'ın (2008) ifade ettiği çağdaş göç karakteristiklerine dair şu önemli noktalar vurgulanmaktadır (s.12-14):

1. *Küreselleşme ve Göç Etkileşimi*: Artık göç hareketleri, bir dizi ülkeyi aynı anda etkileyen bir küresel olgu haline almıştır.

2. *Göçün Hızlanması*: Uluslararası göç hareketleri günümüzde dünya çapında hacim olarak genişlemektedir.

3. *Çeşitlenen Göç Biçimleri*: Göç, artık birçok ülkede sadece iş gücü göçü, mülteci ya da kalıcı yerleşimci gibi belirli bir tipi ifade etmemekte; aksine farklı göç türlerini içeren bir fenomen olmaktadır.

4. *Kadınların Göçteki Rolünün Güçlenmesi*: Kadınlar, dünya genelinde ve çeşitli göç biçimlerinde giderek daha belirgin bir rol oynamaktadır. Cinsiyet farklılığı, küresel göçün her zaman önemli bir boyutunu oluşturmuş olsa da, çağdaş göçlerde özellikle kadınların etkisi artmıştır.

5. *Göçün Politikleşmesi*: İç politika, ikili ve bölgesel ilişkiler, aynı zamanda dünya genelindeki devletlerin ulusal güvenlik politikaları, giderek artan bir biçimde uluslararası göç etkisi altında şekillenmektedir.

Son 50 yılda uluslararası göçmen sayısı istikrarlı bir artış göstermektedir. 2022 yılında Uluslararası Göç Örgütü'nün raporuna göre dünya genelindeki göçmen sayısı 281 milyon kişiye ulaşmıştır. Bu rakam, dünya nüfusunun %3,6'sını temsil etmektedir. Özellikle dikkat çeken bir husus, bu sayının 1990 yılına kıyasla (153 milyon) 128 milyon artmış olmasıdır. İstatistiklere göre, toplam göç sayısı dünya nüfusuna oranla oldukça düşük bir seviyede (%3,6) bulunsa da, göç eden ülkeler için emek gücü kaybı ve beşerî sermayenin olumsuz etkilenmesi gibi ciddi sonuçları beraberinde getirmektedir. Bu verilere göre, göç edenlerin %51,9'u (146 milyon) erkek, %48'i (135 milyon) kadın ve büyük bir kısmı (%78 civarı) 15-64 yaş aralığındadır. Hindistan, 18 milyon göçmenle en fazla göç veren ülke konumundadır. Meksika, 11 milyon göçmenle ikinci sırada yer alırken Rusya, 10,8 milyon göçmenle üçüncü sıradadır. Göçmenler tarafından en çok tercih edilen ülke (51 milyon), önceki yıllarda olduğu gibi Amerika Birleşik Devletleri'dir. Almanya ve Suudi Arabistan ise sırasıyla 16 ve 13 milyon göçmenle ikinci ve üçüncü sıraları paylaşmaktadır. Uluslararası döviz akışı 702 milyar dolar seviyesine ulaşmış olup, en fazla döviz giren ülkeler sırasıyla Hindistan, Çin, Meksika, Filipinler ve Mısır'dır. Birleşik Devletler, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, İsviçre ve Almanya ise en fazla döviz çıkaran ülkeler arasındadır. Uluslararası

göçmenlerin yarısından fazlası (141 milyon), Avrupa (85 milyon) ve Kuzey Amerika'da (59 milyon) yaşamaktadır (IOM, Dünya Göç Raporu, 2022).

Gürcistan'da, dünya genelindeki diğer ülkelerde olduğu gibi, göç ve göçmenlik olguları, ekonomik, sosyal ve siyasi değişimlerle karmaşık bir şekilde bağlantılıdır. Gürcistan'ın yakın tarihinde, özellikle ülke içinde istikrarsız bir dönemde ve güvenliğin tehdit altında olduğu zamanlarda göç, özellikle sivil savaşlar, çatışmalar gibi çeşitli olaylarla bağlantılı olarak artış göstermiştir. Ancak, son yıllarda göçmenlik meselesi, ekonomik ve sosyal faktörlerle daha sıkı bir şekilde ilişkilendirilmekte olup, göçmenlerin bireysel kararlarına bağlı olarak karmaşık bir seyir izlemektedir. Göçmenlikle ilgili diğer önemli faktörler arasında göçmen ağırları ve farklı ülkelerde eğitim fırsatlarının daha fazla önem kazanması gibi hususlar yer almaktadır (Gürcistan Göç Komisyonu, 2021, s.17).

Son yıllarda, Gürcistan'dan ayrılan insanların sayısında önemli bir artış gözlenmektedir. Gürcistan İstatistik Kurumu tarafından yayınlanan verilere göre, 2023 yılında Gürcistan'ın nüfusu 3.736.400 olarak kaydedilmiştir. Aynı kaynağa göre, 2022 yılında Gürcü göçmen sayısı 125.269 olarak belirlenmiştir. Verilere göre, son 20 yıl içinde en yüksek göç oranı 2022 yılında yaşanmıştır. Göç hareketlerinin artışıyla birlikte, yurtdışından gelen para transferleri, 2020 yılından itibaren son 21 yıl içinde rekor seviyelere ulaşarak yaklaşık olarak 1.9 milyar ABD dolarını aşmıştır. Çeşitli araştırmalar, göçmen aileleri için bu para transferlerinin önemli bir gelir kaynağı olduğunu ve ekonomik kalkınma, sağlık hizmetleri ve eğitim gibi alanlarda önemli katkılarda bulunduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, göçmenlerin insan sermayesi birikiminde de önemli bir artış yaşanmaktadır, bu durum da para transferleri ile birlikte ciddi bir sermaye birikimini mümkün kılmaktadır (Gürcistan Göç Komisyonu, 2021, s.18-19).

2.2 Göçün Sınıflandırılması

İnsanlar, farklı nedenlerle göç etmektedirler. Bu bağlamda, uluslararası göç, göçü etkileyen faktörler temelinde çeşitli kategorilere ayrılmaktadır. Kimileri savaş, doğal afetler veya diğer olumsuz koşullar nedeniyle zorunlu olarak yaşadıkları yerlerden ayrılmak zorunda

kalırken, diğlerleri daha iyi yaşam koşullarını arayarak gönüllü olarak göç etmektedirler. Göç, bireylerin göç kararı alma sürecinde etkili olan faktörlere, göçün coğrafi boyutuna ve göç edenlerin niteliklerine göre sınıflandırılabilir. Daha açık bir ifadeyle, hareketliliğin coğrafi yönüne bağlı olarak iç göç ve dış göç; göç edenlerin göç kararını etkileyen dışsal etkenlere bağlı olarak zorunlu göç ve gönüllü göç; göç edenlerin niteliklerine göre niteliksiz iş gücü göçü ve nitelikli iş gücü göçü (beyin göçü) olarak sınıflandırılabilir (Durmaz, 2018, s.50-51).

2.2.2 İş gücü göçü

Uluslararası göç olgusu, herhangi bir ülkenin, gönderen veya alan konumda bulunsa dahi, etkilerini deneyimlediği önemli bir olgudur. Uluslararası göçün türlerinden biri olan emek göçü, iki ülke arasında iş gücü hareketini içerir; bu, gönderen ve alan ülkeler arasındaki ekonomik ve yapısal farklılıklara karşı doğal bir tepkidir ve önemli bir faktör olarak demografik değişimi içermektedir. Genel olarak, iş gücü gönderen ülkeler, yüksek nüfus ve iş gücü artış oranları ile karakterize edilirken, doğurganlık düşüşleri ve hızlı ekonomik gelişim nedeniyle alan ülkeler ciddi iş gücü eksikliği yaşamaktadır. Ayrıca, bu ülkelerdeki göreceli olarak düşük iş gücü artışına yaşlanma da ek bir etken olarak katkıda bulunmaktadır. Uluslararası iş gücü hareketi aynı zamanda küreselleşme tarafından teşvik edilmektedir; daha iyi iletişim, bilgi yayılımı ve gelişmiş ulaşım, göçü kolaylaştırmıştır. Öte yandan, küreselleşme, düşük gelirli ülkelerden gelen bireyleri yurt dışında iş arama konusunda teşvik eden ekonomik eşitsizlikleri artırmıştır (Raharto 2007, s.219).

Mevcut göç hadiseleri ve bireylerin bir ülkeden başka bir ülkeye sürekli veya geçici olarak çalışmak amacıyla gitmeleri sonucunda "göçmen işçi" kavramı meydana gelmiştir (Özkan, 1997, s.15). Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO)'nun 1 Temmuz 1949 tarihinde yapılan "İstihdam Amacıyla Göç Hakkında 97 Sayılı Sözleşme" bağlamında, "göçmen işçi" (iş amacıyla göç eden kişi) terimi, kendi işini kurmak yerine bir ülkeden başka bir ülkeye iş bulmak amacıyla göç eden ve düzenli olarak iş amacıyla göçmen olarak kabul edilen herhangi bir kişiyi kapsar (IOM, 1949). Daha basit bir ifadeyle söylemek gerekirse, göçmen işçi, genel olarak, bir ülkeden diğler bir ülkeye çalışmak amacı ile giden kişi olarak

tanımlanabilir. Başka tanımlamaya göre ise, ekonomik olarak aktif oldukları ülkenin uyruğunda bulunmayan kişiler göçmen işçidir (Babayiğit, 2014, s.5).

"İşçi göçmen" terimi genellikle iş nedenleriyle göç edenleri tanımlamak için kullanılır, ancak bu terim altında oldukça çeşitli bir grup yer almaktadır. Bu grup, belirli projeler için gruplar halinde işe alınan sözleşmeli işçi göçmenleri; genellikle belirsiz süreli bireysel sözleşmeli işçileri; yüksek nitelikli profesyonelleri, yöneticileri ve teknik (PMT) çalışanları, kısa vadeli görevler veya ortak girişimlerde çalışanları içermektedir. Ayrıca mevsimlik işçiler, çocuk bakıcıları, ev hizmetçileri ve girişimciler de bu kapsamda değerlendirilen diğer örneklerdir. Diğer göçmenler genellikle başlangıçta iş nedenleriyle göç etmezler, fakat daha sonradan iş gücüne katılırlar ve göçmen iş gücü içerisinde yer alırlar. Bu kategori, aşağıdaki örnekleri içermektedir: ana işçi göçmeni ile yeniden bir araya gelen aile üyeleri; eğitimleri sırasında geçici olarak çalışan yabancı öğrenciler veya niteliklerini aldıktan sonra kalıcı olarak çalışmaya devam edenler; kabul edilmeden önce iş piyasasına resmi olmayan yollarla giren ve talepleri reddedilse bile yasa dışı olarak kalan sığınmacılar; kabul edildikten sonra yasal olarak iş piyasasına giren mülteciler; yasal sınırları aştıktan sonra iş piyasalarına giren, ancak sonunda köken ülkelerine dönmeyi düşündükleri kişiler. Bu farklı gruplar, çeşitli süreçler boyunca kaynak ülkenin iş piyasasının bir parçası haline gelebilirler; kalıcı yerleşimciler (permanent settlers) olarak, geçici işçiler (temporary workers) olarak veya kısa süreli ziyaretçiler (short-term visitors) olarak yer alabilirler. Bu çeşitli zaman dilimleri ve göçmen türlerinin bir araya gelmesi, resmi istatistiklerde kolayca yakalanamayan bir dizi göç akışını meydana getirmektedir (Salt, 1992, s.1080).

İş gücü göçünün sonuçları, genellikle göç teorilerinin incelenmesi yoluyla değerlendirilmektedir. Günümüzde, uluslararası göçün tek bir bütünleşik teorisi bulunmamakta; bunun yerine, birbirinden bağımsız olarak gelişen çeşitli teorilerin parçalı bir koleksiyonu mevcuttur. Bu teoriler, zaman zaman disiplinler arası sınırlarla belirlenmiş olsalar da, göç nedenlerini ve sonuçlarını değerlendirmek için teorik bir temel sunma kapasitesine sahip değildirler (Ciarniere & Kumpikaite, 2011, s.527).

Salt'ın (1992) görüşüne göre, son dönemde, uluslararası göçle ilgili artan ilgi, özellikle yüksek becerilere sahip bireyleri kapsayacak şekilde yoğunlaşmıştır. Yüksek niteliklere sahip

bireylerin göçünün önemi, başlıca yerleşim göçü ülkelerinin aldığı son politika kararlarının kısmen altında yatmaktadır. Avustralya, Kanada ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkeler, yüksek niteliklere sahip bireylerin toplam göç nüfusları içindeki sayılarını ve oranlarını artırmayı hedefleyen programlar geliştirmişlerdir. Bu gelişmeler, yüksek niteliklere sahip bireyler arasındaki uluslararası göç pazarının önemini vurgulamaktadır (Borjas, 1990). Bu pazar, şirketlerin ve insan kaynaklarının uluslararasılaşmasıyla karakterize edilen küresel ekonominin bir yansımasıdır (Salt,1992 , s.1086).

2.2.2.1 İş gücü piyasasında tabakalaşma

İş gücü piyasasındaki tabakalaşma teorisi, 1970'ler ve 1980'ler döneminde gelişmiş ülkelerde göçmenlerin iş gücü piyasasındaki dezavantajlı konumlarını açıklamak amacıyla formüle edilmiştir. Bu teori, günümüzde tüm engellemelere rağmen devam eden uluslararası vasıfsız emek göçünün açıklanmasında da hala geçerliliğini korumaktadır. İşverenler, büyük işletmelerin Fordist üretim rejimi çerçevesinde kitlesel üretim yaptığı dönemlerde bu teoriyi geliştirmişlerdir. Teoriye göre, işverenler, değişen pazar koşullarına ve arz-talep dalgalanmalarına daha iyi uyum sağlamak ve talebin düşük olduğu dönemlerde iş gücünü azaltmak için işletme düzeyinde iki temel işgücü grubu oluştururlar. Birinci sektörde, nitelikli, yüksek ücretli, görece istihdam güvencesi sağlayan ve kariyer fırsatları sunan "iyi" işlerde çekirdek iş gücü istihdam edilir. İkinci sektörde ise düşük ücretli, ağır çalışma koşullarının hüküm sürdüğü, işten çıkarmaların yaygın olduğu "kötü" işleri yapan vasıfsız iş gücü bulunur (Toksöz, 2006, s.56-57). Bu teori, işgücü piyasasındaki dengesizlikleri ve işverenlerin esnek istihdam stratejilerini anlamamıza yardımcı olan önemli bir çerçeve sunmaktadır. Ayrıca, uluslararası göçün ve göçmen işgücünün bu iş piyasası tabakalaşmasına nasıl dahil olduğunu incelemek, bu teorinin günümüzdeki önemini vurgulamaktadır.

Gülây Toksöz, iş gücü piyasasında tabakalaşma teorisi üzerine yaptığı çalışmalarda tabakalaşmanın üç temel boyutu olan sosyo-ekonomik durum, kültürel değişim ve etnik arka planı inceliyor. Tabakalaşma, çalışanların gelirlerinde ve iş imkanlarında meydana gelen eşitsizliğin bir sonucudur. Ekonomik durum, kültürel alışkanlıklar ve etnik arka plan,

çalışanların iş gücü piyasasındaki haklarının nasıl etkilendiğini belirler. Ayrıca, tabakalaşmanın doğurduğu etkiler arasında çalışanların işe alımı sürecinde eşitsizliğin artması, çalışanlar arasındaki gelir eşitsizliğinin artması ve çalışanların işe alım sürecinde özellikle etnik arka plana dayalı ayrımcılığın artması bulunmaktadır. Bu teori, iş gücü piyasasında meydana gelen sınıf ve kültür farklılıklarının nedenlerini ve bu farklılıkların çalışanların haklarını nasıl etkilediğini açıklamak için kullanılmaktadır. Bu yaklaşım, iş gücü piyasasındaki sınıfsal ve kültürel farklılıkların kökenlerini ve bu farklılıkların çalışanların haklarına olan etkilerini açıklamak için kullanılmaktadır. Bu teori, iş gücü piyasasındaki eşitsizliğin azaltılması ve adil bir rekabet ortamının oluşturulması için önemli bir adım olarak kabul edilmektedir.

Bu yaklaşım, ilerleyen bölümlerde daha ayrıntılı bir şekilde ele alınacağı için şu aşamada sadece bu kadarını ifade etmekle yetineceğiz.

2.2.3 Beyin göçü

Yüksek vasıflı göçmenler, genellikle alıcı ülkelerin perspektifinden arzu edilen bir grup olarak kabul edilse de, yüksek nitelikli göçün evrensel bir tanımı hala kesinlik kazanmış değildir. Bu terimin sınırları, gözlemcinin bakış açısına bağlı olarak değişebilir; örneğin, ekonomistler, sosyologlar ve politika yapımcıları arasında bu konuda farklı görüşler bulunmaktadır.

“Yüksek nitelikli uluslararası göçmen” ifadesinde asıl vurgu "uluslararası göçmen" kelimesindedir ve "uluslararası" ifadesi bu kelimenin içsel bir parçası olarak kabul edilir. Bu, bu kişilerin ulusal göç politika ve yasalarına tabi oldukları anlamına gelir. Genellikle, düşük nitelikli işçilere göre giriş vizesi ve/veya ikamet izni elde etmeleri daha kolaydır, ancak hiçbiri bu gereksinimlerden muaf değildir. Tüm yüksek nitelikli göçmenler, temel olarak uluslararası sınırları geçen ve başka bir ulusa girmeye çalışan bireylerdir, bu nedenle ilk olarak devletlerin göçmenlerin girişine ve çıkışına ilişkin politikalarına bakmamız gerekmektedir. Aslında, "yüksek nitelikli göçmeni kim tanımlar?" sorusuna verilen ilk ve neredeyse sezgisel cevap oldukça basittir: Devlet. Egemen devletler sınırlarını kontrol

ederler, bu nedenle kimin bu sınırlara girebileceğini ve hangi kurallar altında girebileceğini tanımlamak, başka bir ifadeyle, göçmenin tanımını oluşturmak, devlete aittir (Brettell ve Hollifield 2014; Zolberg 1999; Weiner 1995).

Yüksek nitelikliyi tanımlamanın en açık başlangıç noktası, eğitim düzeyi (Borjas 2005; Docquier and Marfouk 2006; Peri and Sparber 2011) veya meslek sınıflandırması (Bouvier and Simcox 1995; Espenshade et al. 2001; Libaers 2014) ile yapılabilir. Ancak, sadece bir üniversite mezunu olmak, iş dünyasında yüksek vasıflı olarak kabul edilmek için tek başına yeterli değildir, çünkü birçok mezun, yüksek düzeyde uzmanlık gerektirmeyen işlerde istihdam edilmektedir. Beyin göçü süreci, yüksek nitelikli işçilerin, bilim insanlarının, teknoloji uzmanların veya uzmanlaşmış kişilerin ülkeyi terk etmesini içerir. Bu göç genellikle Batı ülkelerine doğru olmuştur, ancak Batı içinde de benzer bir göç hareketi mevcuttur (Tavakol, 2012, s.162).

Yüksek nitelikli göç, kaynak ülkelerdeki olumsuz etkenlerin (çıkış nedenleri) ve alıcı ülkelerdeki olumlu teşviklerin (giriş nedenleri) bir sonucudur. İnsanların kendi ülkelerini terk etme nedenleri oldukça çeşitlidir; kişisel sebepler (kültürel baskılar, dini veya ideolojik ayrımcılıklar, kariyer fırsatlarının sınırlı olması, özgürlük kısıtlamaları), ekonomik nedenler (düşük gelirler, işsizlik), sosyal nedenler (düşük eğitim seviyeleri, kötü yaşam ve çalışma koşulları, sosyal güvensizlik) ve siyasi nedenler (zulüm, politik istikrarsızlık ve güvensizlik) şeklinde sıralanabilir (Tavakol, 2012, s.162).

Kaynak ülkeler için, Beyin Göçünün olumlu etkileri, yüksek vasıflı göçmenlerin ailelerine yaptığı para transferleri, bilgi transferi, yeni veya geliştirilmiş dış ticaret ilişkileri, yabancı eğitim ve değerler, kaynak ülkede kalanları motive ederek artan insan sermayesi gibi faktörleri içerir. Bununla birlikte, bu sürecin olumsuz sonuçları arasında entelektüel potansiyelin kaybı, stratejik olarak önemli sektörlerde (örneğin tıbbi bakım, teknik alanlar, yönetim ve eğitim) personel eksikliği, yükseköğrenim maliyeti ve vergi geliri kaybı bulunmaktadır. Diğer yandan, hedef ülkeler, iş gücü eksikliklerini telafi ederek "beceri biriktirir" (accumulate skill), ulusal işgücü piyasasındaki ücret baskısını artırarak ulusal iş gücünün "ortalama beceri seviyesini" (average skill level) yükseltir ve genellikle ulusal iş gücü piyasasındaki ekonomik kâr oranını artırır (Exenberger, 2007, s.15).

Eğer gerçekten Göç Çağı'nda yaşıyorsak (Castles, Haas ve Miller 2014), o zaman son elli yıl veya civarını Yüksek Nitelikli Göç dönemi olarak tanımlamak en uygunu olabilir. Bu ifade, şaşırtıcı bir şekilde, göç araştırmacılarının ve akademisyenlerinin diline ancak yakın tarihlerde girmesine rağmen, günümüzde politika çevrelerinde oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır. Google'ın tüm yazılı veritabanında 1988 yılına kadar 'Yüksek Nitelikli Göç' terimine hiçbir atıf yapılmamışken, aynı yazılı kaynaklarda terimin sıklığı 1990 ile 2007 yılları arasında 30 kat artmıştır. Bu eğilimi yansılayan bir diğer önemli gelişme, dünya genelinde giderek artan sayıda yüksek nitelikli göç politikasının uygulanmış olmasıdır. Ülkeler, insan sermayesinin ekonomik kalkınma açısından kritik bir rol oynadığının bilincinde olarak, en yetenekli ve parlak bireyleri çekmek amacıyla rekabet etmektedirler. Sonuç olarak, yaygın bir yanlış göç politikalarının göçmenlerin (gelişmiş ülkelerde) iş piyasalarına erişimini kısıtladığı yönündedir; ancak gerçekte ülkeler giderek daha seçici politikalar uygulamaya başlamışlardır (Parsons vd., 2014, s.4). Bu artan ilgi, hızlı küreselleşme ile birlikte bir dizi siyasi, ekonomik, sosyolojik ve teknolojik faktörün etkisiyle ortaya çıkmış olabilir.

Bu konuyu sonraki bölümde ayrıntılı olarak işleyeceğimiz için bunu söylemekle yetineceğiz.

2.3 Uluslararası Göçün Kuramları

2.3.1 Göç kuramlarının başlangıcı: Ravenstein'in göç kanunları

Uluslararası literatürü incelediğimizde, günümüzde göçle ilgili birçok kaynağa ulaşmanın mümkün olduğunu görmekteyiz. Ancak, göç konusundaki kuramsal çerçeveyi göçle ilgili bilinen ilk bilimsel çalışmadan başlatmak istiyorum. Alman kökenli bir coğrafyacı ve harita uzmanı olan Ernest Georg Ravenstein, göçle ilgili sonraki araştırmalara temel teşkil edecek olan "Göç Kanunları" (The Laws of Migration) adlı makalesini, Kraliyet İstatistik Topluluğu (Royal Statistical Society of London) dergisinde 1885 yılında yayımlayarak göç konusuna ilgi göstermiş ve önemli bir katkı sunmuştur. Ravenstein'in göçle

ilgilenme sebebi, Dr. William Farr'ın "göçün hiçbir kesin kanuna bağlı olmadığı" düşüncesine karşı çıkmak amacıyla 1881 İngiliz nüfus sayımı verilerini kullanarak yürüttüğü çalışmasının sonucunda göç kanunlarını belirleyip açığa çıkarmış olmasıdır (Yalçın, 2004, s. 22). Bu ünlü çalışma, yayınlandığı tarihten itibaren dünya genişlemekte, derinleşmekte ve hız kazanmaktadır; başka bir deyişle, küreselleşmektedir (Öner vd., 2012).

Ernest Georg Ravenstein tarafından ortaya konan göç kanunları aşağıda özetlenmektedir.

1. Yer Değiştirmenin Genel Yönü:

Ravenstein'in ilk kanunu, genellikle göçmenlerin kısa mesafeli bölgelere yönelme eğiliminde olduğunu belirtmektedir. Mesafe, göç üzerindeki etkisinin yanı sıra ulaşım kolaylığı ve diğer şehirlere yakınlığı da önemlidir. Kısa mesafeli göç, gidilen yerde göç akımlarını tetiklemektedir ve genellikle büyük endüstri ve ticaret merkezlerine doğru bir yön izlemektedir.

2. Basamaklı Göç ve Ekonomik Büyüme:

Ravenstein'in ikinci kanunu, göçü ekonomik büyüme, sanayileşme ve ticaretin gelişmesiyle ilişkilendirmektedir. Kentlere doğru göç, kırsal bölgelerdeki nüfusun azalmasına ve bu boşalan alanların daha uzaktan gelen göçmenler tarafından doldurulmasına neden olmaktadır, bu da ülke genelinde bir yayılma sürecine yol açmaktadır.

3. Yayılma ve Emme Süreçleri:

Ravenstein'in üçüncü kanunu, yayılma ve emme süreçleri arasındaki amaç birlikteliğine odaklanmaktadır. Göçmenlerin amacı, kentteki ekonomik ve ticari fırsatlardan pay almak olduğu için, bu istek yayılma sürecini desteklemektedir. Hızla gelişen kentsel sanayi, iş gücü ihtiyacını göçle karşılar ve bu da göçmenleri emme merkezlerine çekmektedir.

4. Göç Zincirleri:

Ravenstein'in dördüncü kanunu, göç zincirleriyle ilgilidir. Göç, zaman içinde zincirleme olarak gelişmektedir ve göç alan yerleşim yerleri aynı zamanda göç veren yerler

haline gelmektedir. Bu durum, her göç dalgasının bir sonraki göç dalgasını tetiklediği bir etki meydana getirmektedir.

5. Doğrudan Göç:

Ravenstein'in beşinci kanunu, uzun mesafeli, doğrudan ve basamaksız göçü ele almaktadır. Göç edenler genellikle büyük ticaret ve endüstri merkezlerine yönelmektedir ve doğrudan bu kentlere yerleşmeyi tercih etmektedir.

6. Kır ve Kent Göçleri Arasındaki Fark:

Ravenstein'in altıncı kanunu, kır ve kent yerleşimcileri arasındaki farka odaklanmaktadır. Kentte yaşayanlar, kırsal kesimde yaşayanlara göre daha az göç eğilimindedir. Kentlere yapılan göçler, genellikle yerleşikleri çok fazla etkilemez. Ancak kırsal kesimden kırsal kesime göç, göç dalgalarına yol açma eğilimindedir.

7. Cinsiyet Farklılığı:

Ravenstein'in yedinci kanunu, kadın ve erkek arasındaki cinsiyet farkına odaklanmaktadır. Kadınlar, genellikle erkeklere göre daha fazla göç eğilimindedir. Kadınlar genellikle iç göçlerde ve kısa mesafeli göçlerde daha etkin olup, erkekler uzun mesafeli ve yurtdışı göçlere daha fazla katılmaktadır (Çağlayan, 2006, s.70).

Özetle söylemek gerekirse, Ernest Georg Ravenstein'in 1885 tarihli "Göç Kanunları" adlı makalesi, göç araştırmalarının temelini atmış ve günümüzde hala göç olgusunu anlamak için önemli bir referans kaynağı olarak kabul edilmektedir. Ayrıca, göç olgusunu anlamak için sağlam bir teorik çerçeve sunmaktadır ve bu nedenle göç araştırmaları için büyük bir öneme sahiptir. Dolayısıyla, bu kanunlar, göçün karmaşıklığını anlamamıza önemli katkılarda bulunan kritik bir araçtır ve göç politikalarının oluşturulmasında göz ardı edilmemelidir.

2.3.2 Neo-klasik ekonomi temelli göç kuramları

Neo-klasik ekonomi kuramı, çağdaş göç teorilerinin başlangıcı olarak kabul edilir ve ekonomik gelişme ile yakından ilişkilendirilir. Bu yaklaşım, ekonomik kalkınma sürecinde göçü açıklamak için ilk olarak Hicks (1932), Lewis (1954) ve Harris ve Todaro (1970) tarafından geliştirilen en temel model olarak kabul edilmektedir ve göçün, farklı iş piyasaları veya ülkeler arasındaki gerçek ücret farklılıklarından kaynaklandığını öne sürmektedir. Bu farklılıklar, iş gücü piyasasının farklı sıklık derecelerine sahip olmasından meydana gelmektedir (Kurekova, 2011, s.5). Neo-klasik teori ve onun türevleri, uluslararası göçün nedenini, iş gücü arzı ile talebi arasındaki coğrafi dengesizlik olarak tanımlamaktadır. Örnek vermek gerekirse, bir ülkede iş gücü fazlası bulunurken, diğer bir ülkede iş fırsatları kısıtlıysa, bu dengesizlik uluslararası göçün temel nedenlerinden biri olarak ortaya çıkabilir (Wimalaratana, 2016, s.21). Bu kuram, göç olgusunu hem makro düzeyde hem de mikro düzeyde ele almaktadır.

Neo-Klasik Ekonominin Makro Kuramı

Neo-klasik ekonominin makro kuramı, uluslararası ve iç göçün temel nedenlerini, emek piyasasındaki coğrafi farklılıklardan kaynaklandığını açıklar. Her ülkenin ekonomisi ve ücret piyasası kendi özelliklerine sahiptir. Bazı ülkelerde iş gücü fazlası bulunmasına rağmen iş fırsatları kısıtlıdır. Diğer yandan, az iş gücüne sahip ülkelerde daha fazla iş imkanı ve yüksek ücretler mevcuttur. Başka bir ifadeyle, iş gücü fazlasına sahip ülkeler genellikle düşük ücret piyasasına sahiptirler, oysa iş gücü sıkıntısı çeken ülkeler daha yüksek ücret piyasalarını sürdürebilirler. Bu nedenle, düşük ücretli iş gücü, daha iyi yaşam koşulları arayışıyla yüksek ücretli ülkelere göç etmektedir. Bu tür insan hareketleri gerçekleştiğinde, bir denge oluşur ve her iki taraf da kazanç sağlar: göç veren ülkeler, fazla iş gücünün azalması ve göçmenlerin döviz gönderimleri aracılığıyla ücretlerin yükselmesi gibi sonuçlar elde ederler. Öte yandan, iş gücü sıkıntısı çeken ülkeler, iş gücü kazandıklarında ücretlerin düşmesi gibi sonuçlarla karşı karşıya kalabilirler.

Bu kuram, uluslararası göçün temel dinamiklerini ele alarak belirli prensiplere dayanmaktadır. Birincisi, işçilerin farklı ülkeler arasında hareket etmesinin temelinde ücret farklılıkları yatmaktadır. İkinci olarak, iş gücü hareketini durdurmak için bu ücret eşitsizliklerinin ortadan kaldırılması gerekmekte olup, bu eşitsizliklerin bulunmadığı bölgelerde göç hareketlerinin beklenmemektedir. Üçüncü olarak, yüksek vasıflı işçilerin yer değiştirmesi, vasıfsız işçilerin göç hareketinden farklı bir nitelik taşımaktadır. Dördüncü olarak, uluslararası göçün temel mekanizmaları iş gücü piyasalarıdır ve diğer ekonomik piyasaların etkisi sınırlıdır. Son olarak, hükümetlerin bu bağlamda iş gücü gönderen ve kabul eden ülkelerin iş gücü piyasalarını düzenleyip etkilemekle sorumlu olduğu kabul edilmektedir (Abadan-Unat, 2002, s.6-7).

Neo-Klasik Ekonominin Mikro Kuramı

Neo-Klasik Ekonomi'nin Mikro kuramı, Makro Ekonomik teoriye benzerlikler taşır; ancak Neo-Klasik Ekonominin Makro kuramı, sermaye ve emeğin coğrafi olarak dengesiz bir biçimde dağılımına vurgu yapar. Mikro Kuram ise göç sürecini, rasyonel bir biçimde maliyet/kâr hesaplamaları yapan ve daha fazla kazanç elde etmeyi amaçlayan bireylerin planlarına dayandırır (Adıgüzel, 2016, s.28). Göçün nedenlerinde önemli bir rol oynayan faktörler, bireylerin buldukları ülke içindeki ekonomik durumu, iş ve ücret piyasasının şartlarını, ayrıca göç etmeyi düşünen bireylerin kişisel tercihlerini içermektedir. Bu nedenle Neo-Klasik Ekonomi'nin hem makro hem de mikro düzeyde ele aldığı bu iki boyut oldukça önemlidir. Sjaastad, Borjas ve Todaro tarafından geliştirilen bu modele göre bireyler, maliyet/kâr hesaplamaları yaparak daha yüksek kazanç elde edeceklerine inandıkları için göç etme kararı alırlar. Bu kararlar, insan sermayesine yapılan bir tür yatırım olarak da değerlendirilmelidir (Abadan-Unat, 2002).

Özetlemek gerekirse, insanları doğdukları yerlerden ayırmaya iten nedenler arasında düşük yaşam standartları ve ekonomik fırsat eksikliği bulunurken, göç etmek istedikleri ülkelerdeki cazip ekonomik fırsatlar ve emeğe olan talep gibi çekici faktörler yer almaktadır. Bu modelde merkezi bir kavram olan "insan sermayesi," insanların eğitim veya mesleki gelişim yatırımlarının yanı sıra göçte de yatırım yapabilecekleri fikrini içerir. Çünkü göç,

insan sermayesini artırır ve bu, gelecekteki kazanç potansiyeli açısından avantajlar sunar (Castles, Miller, 2008). Başka bir deyişle, göç etmek isteyen bireyler, göçün gerçekleşmesi için seyahat ve taşınma masraflarını karşılamak zorundadır. Ayrıca, yeni bir dil öğrenme ve hedef ülkeye uyum sağlama gibi zorlukları da göz önünde bulundurmalıdırlar. Özellikle yasa dışı yollardan göç edenler, sınırdışı edilme riskini bu hesaplamalara eklemektedir.

Bu teori, uluslararası göçün temel dinamiklerini analiz ederek belirli önermelere dayanmaktadır. İlk olarak, uluslararası göç hareketlerinin temelinde, gelir ve istihdam açısından farklı algılamalar yatmaktadır. İkinci olarak, diğer faktörlerin eşit olduğu bir senaryoda, eğitim, deneyim, mesleki eğitim, dil bilgisi gibi insan sermayesinin belirli özellikleri, bireyin göç ettiği ülkede iş bulma olasılığını artıran temel unsurları oluşturmaktadır. Üçüncüsü, göç masraflarını azaltan bireysel özellikler, toplumsal koşullar ve teknolojik gelişmeler, göç sonrasında elde edilen kazanımları artıran nitelikte olduğu için uluslararası göçü hızlandırıcı bir etkiye sahiptir. Dördüncüsü, ülkeler arasındaki göç akımları, bireylerin maliyet/kâr hesaplamalarının toplu bir sonucudur. Beşincisi, göçü doğuran kararlar, iş gücü piyasalarındaki dengesizliklerin bir yansımasıdır. Altıncısı, göçmen kabul eden ülkelerin iş şartları psikolojik açıdan çekici olduğunda, maliyet masrafları negatif olarak değerlendirilir; bu durumda göçü durdurmanın yolu, bu çekici şartları azaltmak veya ortadan kaldırmaktır. Yedincisi, hükümetler, göç hareketlerini hem gönderen hem de kabul eden ülkelerdeki kazançları etkileyen önlemler olarak göçü denetlemektedirler (Abadan-Unat, 2002, s.7-8).

2.3.3 “Yeni ekonomi” kuramı

Göç ile ilgili olan "Yeni Ekonomi" teorisi, Neo-Klasik Ekonomi teorisine eleştirel bir yaklaşım sunmaktadır. Neo-Klasik Ekonomi'nin modelleri incelendiğinde, bu kuramın odak noktasının birey olduğu görülmektedir; başka bir deyişle, bireysel göçmenler analiz birimi olarak kabul edilmektedir. Neo-Klasik Ekonomi teorisini geliştiren düşünürler, bireylerin, herhangi bir dışsal itici faktör olmaksızın sadece kendi kişisel çıkarları doğrultusunda göç kararı aldığına inanmaktadır. Buna karşılık, "Yeni Ekonomi" teorisine göre göç etme kararı,

birçok kişi tarafından, aileler, hane halkları ve hatta topluluklar gibi toplumsal birimlerde alınmaktadır (Faist, 2003, s.69). Bu teoriye göre, göç kararı birey yerine aile veya hane halkı gibi toplumsal birimler tarafından şekillendirilmektedir.

Stark (1991, s.39), bu yaklaşımı şu şekilde özetlemektedir: "Göç kararları, hem erkek hem de kadın olmak üzere çeşitli işçi profilleri tarafından, ailenin refahını ortaklaşa sağlamak ve istikrarlı gelir düzeyleri sunmak amacıyla düzenlenmektedir. Diğer bir deyişle, bireysel göçmenlerin istekleri yerine grup karar alma ve hedefleri, göç modellerini ve döviz akımlarını belirlemektedir." Bu yaklaşıma göre, aileler rasyonel aktörler olarak kabul edilmekte ve finansal gelirlerin bir havuzda toplanıp paylaşılması, gelir dalgalanmalarını dengelemekte ve ailenin tüketimini kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla, finansal akımların bireysel göçmenlerle bağlantısı kurulmamaktadır ve göç olgusu aile stratejisi ile ilişkilendirilmektedir. Bu nedenle, Yeni Ekonomi teorisine göre göçe yol açan üç temel finansal faktör bulunmaktadır:

- **Diğergamlık:** Aile bağları nedeniyle bireyin sadece kendi çıkarlarını değil, ailesinin çıkarlarını da gözeterek göç kararı alması;
- **Güvence:** Gelir dalgalanmalarını dengelemek ve insanî ve sosyal gelişimi desteklemek amacıyla;
- **Yatırım:** Hayat boyu göç planının bir parçası olarak anavatanında varlık biriktirme çabaları (Bozdağ ve Atan, 2009, s.165).

Taylor'a göre (Taylor, 1999, s.75), göçmen dövizleri göçmenin gelirlerine, göç etme isteğine ve bu gelirlerin ailesiyle paylaşma motivasyonuna bağlı olarak şekillenmektedir. Özellikle ABD ve diğer göçmenlerin bulunduğu ülkelerdeki çalışmalar, göçmenlerin hareketliliğinin ve gelirlerinin zaman içinde arttığını göstermektedir. Ancak göçmenlerin ekonomik başarısı, milliyete, sosyo-ekonomik özelliklere ve göçmenlerin yasal statülerine göre önemli ölçüde değişmektedir.

"Yeni Ekonomi" kuramı, göçle ilgili olarak birey odaklı yaklaşımları aşarak, aileler, hane halkları veya kültürel bir birlik gösteren topluluklar üzerinde durmaktadır. Bu kuram, ücret farklılıklarının uluslararası göçün zorunlu nedeni olmadığını savunmakta ve hane halklarının, aile içindeki riskleri azaltmak amacıyla ücret farklılıkları olmasa bile göçe karar

verebileceğini öne sürmektedir. Aynı zamanda, uluslararası göçü yerel istihdam veya üretimle çelişen bir olgu olarak görmemekte, hane halklarının hem göç hem de yerel faaliyetlere katılabileceğini vurgulamaktadır. Göç, yerel ekonomik faaliyetlerde sermaye sıkıntısı yaşandığında çekici bir çözüm olarak da düşünülebilmektedir. Ücret farklılıklarının ortadan kalkmasına rağmen, göçün devam edebileceğini belirten kuram, göçmen yollayan ülkelerdeki piyasalardaki eşitsizlik ve dengesizliklerin devam ettiği sürece göçün devam edebileceğini savunmaktadır. Ayrıca, fakir hane halklarının göç etme arzusunun, göçmen yollayan ülkelerdeki hükümet politikalarının uygulanmasına bağlı olduğunu öne sürmektedir. Gelir dağılımını etkileyen hükümet politikaları ve yeni ekonomik yapılar, belirli hanelerin görece yoksulluk algılarını etkileyerek, göç etme isteğini ortadan kaldırmaktadır (Abadan-Unat, 2002, s.9-10).

2.3.4 İkiye bölünmüş emek piyasası kuramı

Analiz ettiğimiz neo-klasik ve yeni ekonomi kuramları, mikro-düzeyle yaklaşımlar olarak kabul edilmektedir. Mikro düzeydeki odak noktası, karar veren bireydir. Bu iki kuram arasındaki temel fark, göç kararının nezdinde alındığıdır; bu, birey mi yoksa hane halkı mı tarafından kararlaştırıldığına dair bir ayrım içermektedir. İkiye bölünmüş emek piyasası kuramı ise bir makro-düzeyle yaklaşımdır. Makro düzeydeki bu kuramlara göre, göç kararlarını etkileyen faktörler, göç veren ve göç alan ülkelerdeki yaşam standartları, çalışma şartları, işsizlik oranları ve ücretler gibi faktörlerdir.

İkiye bölünmüş emek piyasası kuramının önde gelen savunucusu Michael J. Piore, uluslararası göçün gelişmiş ülkelerin ekonomik yapısıyla ilgili kalıcı bir göçmen emeği talebinden kaynaklandığını ileri sürmektedir. Piore'ye göre, göç gönderen ülkelerdeki itici faktörler (düşük ücretler veya yüksek işsizlik gibi) değil, göç alan ülkelerdeki çekme faktörler (yabancı işçilere olan sürekli ve kaçınılmaz ihtiyaç) belirleyicidir. Ona göre, ucuz ve esnek iş gücüne olan talep, gelişmiş sanayi toplumlarının ve ekonomilerinin temel özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

Ücretler yalnızca arz ve talep koşullarını yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda statü ve toplumsal saygınlık kazandırır. Örnek vermek gerekirse, genellikle işverenler, nitelsiz iş gücünü düşük ücretlerle işe almak için mesleki aşamanın en alt düzeyindeki işlerde düşük ücretler teklif ederler. Ancak işverenlerin teklif ettiği ücret, yerli işçiler için sendika ve diğer kurumlara bağlı olarak yeterli görülmez, bu nedenle daha düşük ücret kabul eden iş gücünü dışarıdan getirmek tek seçenek olur. Bu tür durumlarda, işverenler ücretleri düşük tutmazlarsa, statüye dayalı hiyerarşi sarsılır. Sonuç olarak, emek piyasasındaki dengeyi korumak için düşük ücrete razı olan iş gücünün ithal edilmesi zorunlu bir önlem olarak görülür.

Çalışma güdüleri, uluslararası göçün bir diğer önemli yönünü temsil etmektedir. Bu özellik, insanların çalışma arzusunun sadece maddi nedenlere dayanmadığını göstermektedir. Maddi boyutta bakıldığında, aylık ücret elbette önemli bir etkidir, ancak insanların toplumsal itibarlarını artırmak amacıyla çalışma isteğini de göz önünde bulundurmalıyız. Mesleki hiyerarşinin en alt kademesinde çalışanlar veya çalışma arzusunda bulunanlar da bu tür motivasyona sahip olabilirler.

Gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasındaki yaşam standartları, çalışma koşulları ve göçmenler için önemli olan diğer faktörler, emek ve ücret piyasaları arasındaki fark nispeten büyük olduğundan, uluslararası göç hareketini şekillendiren önemli unsurlardır. Genellikle düşük ücretli iş gücü, daha iyi yaşam koşullarına sahip olabilmek için az gelişmiş ülkelere gelişmiş ülkelere göç etmektedir. Bu şekilde, daha yüksek ücretler elde ederek yaşam standartlarını artırırlar. Göçmen işçinin kendi ülkesinde kazandığı ücret, geldiği ülkeye kıyasla daha tatmin edici olabilir. Başka bir önemli nokta ise göçmen işçinin kendisini, kabul eden ülkenin toplumunun bir parçası olarak değil, anavatanında statü ve saygınlığı olan bir birey olarak görmesidir. Göçmen iş gücü, sağladığı gelir nedeniyle kendisini anavatanına bağlı hisseder. Dolayısıyla, uluslararası göç hareketi aynı zamanda yerli işçilere toplumsal hareketlilik ve daha saygın pozisyonlara yükselme fırsatları sunabilir.

İkiye bölünmüş emek piyasası kuramının temel varsayımlarını özetlersek: Bu kuram, göç hareketlerinin, genellikle gelişmiş ülkelerdeki işverenlerin veya onların adına hareket eden hükümetlerin açıkladığı iş gücü taleplerine ve istihdam kararlarına bağlı olarak

gerçekleştiğini savunmaktadır. Gelişmiş ülkelerdeki iş gücü piyasasının iki ayrı meslek yapısına sahip olduğunu öne sürmektedir ve uluslararası göçün, devletler veya şirketler aracılığıyla yapılan iş gücü taleplerine dayandığını belirtmektedir. Göçmen işçi talebinin, ekonominin yapısal ihtiyaçları ve ücret önerileri yerine, istihdam uygulamalarından kaynaklandığına vurgu yapmaktadır, bu nedenle uluslararası ücret farklılıklarının göçün yeterli veya gerekli bir koşulu olmadığını savunmaktadır. Göçmen kabul eden ülkelerdeki düşük ücretlerin, göçmen işçi sayısının azalmasıyla yükselmediğini belirterek, düşük ücretlerin toplumsal ve kurumsal mekanizmalar tarafından belirlendiğini öne sürmektedir. Göçmen işçi sayısının artmasıyla düşük ücretlerin daha da azalabileceğini belirtmektedir ve ücret düşüklüğünü önleyemeyen toplumsal ve kurumsal mekanizmaların etkili olamayacağını ifade etmektedir. Son olarak, hükümetlerin ücret ve istihdam alanındaki küçük değişiklikler aracılığıyla uluslararası göçü etkileyemeyeceğini savunarak, göçmenlerin günümüz endüstri sonrası toplumun ayrılmaz bir parçası olduğunu vurgulamaktadır. Göçmenlikte değişiklik yapılması ve göçün azaltılması isteniyorsa, bu ancak dünya ekonomisinin temel yapısında yapılacak değişikliklerle mümkün olabilmektedir (Abadan-Unat, 2002, s.14).

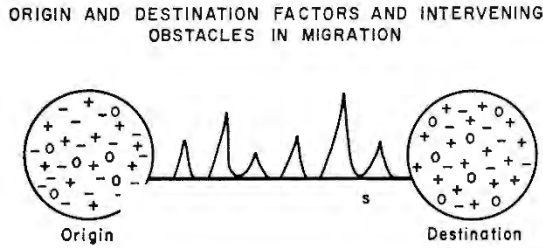
2.3.5 İtme-çekme kuramı

Everett S. Lee, 1966 yılında "Bir Göç Teorisi" adlı makaleyi yayımlamıştır. Bu makale, yalnızca itme-çekme kuramını ele almamıştır. Lee, çalışmasında Ravenstein'in "Göç Kanunları"nı tartışarak incelemiştir. İtme-çekme kuramına daha fazla odaklanmasına rağmen, Lee, göçmenin rolünün de son derece önemli olduğunu ve göz ardı edilmemesi gerektiğini vurgulamıştır.

Lee'yn İtme-Çekme kuramı, göçün nedenlerini incelemektedir ve bu kuram iki temel faktörü vurgulamaktadır: itme faktörleri ve çekme faktörleri. İtme faktörleri, göç edenlerin köken ülkelerinde karşılaştıkları sosyal, ekonomik veya politik sorunları ifade etmektedir. Örnek vermek gerekirse; yüksek işsizlik oranları, düşük ücretler, kötü yaşam koşulları, sosyal veya politik istikrarsızlık gibi nedenler, insanların köken ülkelerinden göç etmelerine yol

açabilir. Çekme faktörleri ise, göç edenlerin gitmek istedikleri yerdeki potansiyel fırsatları temsil eder. Örneğin, iyi iş olanakları, yüksek ücretler, iyi yaşam koşulları gibi faktörler bu kategoriye girmektedir. Bu bağlamda, Lee'ye göre (1966, s.50), göç kararını ve göç sürecini etkileyen faktörler dört ana başlık altında şu şekilde özetlenebilir:

1. Yaşanan yerle ilişkili faktörler;
2. Göç edilmek istenen yerle ilişkilendirilen faktörler;
3. Engel teşkil eden faktörler;
4. Kişisel faktörler.

Görsel 2.1. Göçteki kaynak ülke, hedef ülke ve müdahale edici engeller (Lee, 1966, s. 50)

Bu unsurlardan ilk üçü, Şekil 1'de şematik olarak gösterilmiştir. Lee'ye göre, hem mevcut yerde hem de göç edilmek istenen yerde hem itici (çekme faktörleri) hem de çekici (itme faktörleri) faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler, şekilde '+' işareti ile çekici, '-' işareti ile itici olarak gösterilir. Ek olarak, herkes için aynı değere sahip olan, 'o' (nötr) işareti ile gösterilen faktör de şekilde yer almaktadır.

Çekici ve itici faktörler, insanları farklı düzeylerde etkileyebilir; aynı faktör bir kişi için etkili olurken başka bir kişi için aynı derecede etkili olmayabilir. Örneğin, çocuk sahibi bir aile için göç etmek istedikleri yerdeki etkili eğitim sistemi önemli bir faktör olabilir, ancak çocuk sahibi olmayan bir aile için bu faktör aynı derecede önemli olmayabilir ve göç ettikleri yeri bu faktöre göre seçmeyebilirler. Özetlemek gerekirse, Lee'in vurgulamak istediği şey, insanların farklı hedeflere ve yaşam tarzlarına sahip olduğu için aynı faktörün farklı insanları farklı şekillerde etkileyebileceğidir.

Demografik büyüme, düşük yaşam standartları, ekonomik fırsat eksikliği ve politik baskılar genellikle göç kökenindeki itici faktörler olarak kabul edilirken, göçmenleri göç alan ülkelere çeken unsurlar arasında işgücü talebi, uygun altyapı olanakları, sağlanan iyi ekonomik fırsatlar ve politik özgürlükler gibi çekici faktörler çok yaygın olarak bilinmektedir (Castles ve Miller, 1998).

Lee'in kuramında vurguladığı bir diğer önemli nokta, göçün belirleyicileridir. Bir kişi, yaşadığı yerden göç etmeyi düşündüğünde, bu kararı alırken yaşadığı yerin avantajlarını ve dezavantajlarını iyi bir şekilde değerlendirir. Daha açık bir ifadeyle, genellikle az gelişmiş ülkelerde yaşayan ve siyasal, ekonomik veya sosyal koşullarından memnun olmayan insanlar, daha gelişmiş bir ülkeye göç etmeyi düşleyebilirler. Ancak köken ülkelerini ve hedef ülkelerini karşılaştırarak, olumlu ve olumsuz etkenleri dikkate alarak bu kararı verirler. Bir kişi yaşadığı yerden ayrılarak daha iyi koşullarda yaşamak isteyebilir, ancak bu eğilimin gerçekleşmesi düşünüldüğü kadar basit değildir. Çünkü hedef ülkenin sosyal yapısı, mevcut durumu, göçmenlerin beklentileri ve mevcut riskler gibi faktörler, potansiyel göçmenler için göç sürecinin belirleyicileridir. Bu kuramsal yaklaşım bağlamında, göçün kendisinin büyük bir belirsizlik içerdiği ve bu belirsizliğin insanları göçten kaçınmalarına neden olduğu söylenebilir (Çağlayan, 2006, s.74).

Göç, çok boyutlu ve karmaşık bir olgu olduğundan, göçü anlamak için Lee'in önerdiği itme çekme faktörleri kadar önemli olan, göçü engelleyebilecek faktörleri de belirleyip incelemek gerekmektedir.

2.3.6 Göçmen ilişkiler ağı (network) kuramı

Göç, bireylerin doğdukları ve büyüdükleri toprakları terk ederek, tanımadıkları yeni bir yerde yerleşme kararı almaları bakımından en zorlu kararlardan biridir. Bu zorlu süreçte, yeni bir topluma uyum sağlama çabası, günlük yaşamda önemli bir mücadeleyi beraberinde getirmektedir. İnceleyeceğimiz teori, göçmenlere bu meydan okuma dolu ve karmaşık süreci bir miktar kolaylaştırarak daha güvenli bir yol sunan bir yaklaşımı temsil etmektedir.

"Göçmen ilişkiler ağı" terimi, göçmenlerin kaynak ülkelerinden ayrıldıkları ve hedef ülkelerde yerleştikleri süreçte, ortak köken, soydaşlık ve dostluk bağlarına dayalı kişiler arası

bağlantıları ifade etmektedir. Bu bağlantılar, uluslararası göçü teşvik eden önemli etkenlerden biridir. Göçmen ilişkiler ağı, göçmenlere yardım elde etme veya iş bulma gibi konularda başvurabilecekleri bir tür toplumsal sermaye olarak görülmektedir (Abadan-Unat, 2006, s.34).

Bireyin göç etme kararı alması durumunda, hedeflediği yabancı ülkede yaşamak için gerekli hazırlıkları gerçekleştirilmesi büyük bir öneme sahiptir. Bu karar, maddi ve manevi hazırlıkları kapsamakta ve aynı zamanda hedef ülkenin kültürel, sosyal ve ekonomik yapısı hakkında bilgi sahibi olmayı gerektirmektedir. Bu aşamada, aile bağlarına veya ortak kökenlere dayalı ilişkilerin, konut edinme, iş bulma ve bürokratik süreçlerin yürütülmesine yönelik destek sağlaması, önemli bir rol oynamaktadır.

Göçmen bireyler ve aileleri için, göç sürecinin daha güvenli ve kontrollü bir şekilde yönetilmesine katkıda bulunan sosyal ağlar, bu hazırlık sürecinde kritik bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Bu sosyal ağlar, bireyin hedef ülkede karşılaşılabileceği zorluklara dair bilgi ve destek sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda kişisel konularda yardımcı olma görevini de üstlenmektedir. Göç hareketleri başladığında, kurulan sosyal bağlantılar aracılığıyla ortaya çıkan ilişkiler, kendi kendini sürdürebilen bir toplumsal sürece dönüşmektedir. Göçmen bireyler, bu sosyal ağlar sayesinde hedef ülkedeki toplumsal yapı, kültürel normlar ve ekonomik fırsatlar hakkında bilgi edinmekte ve bu sayede uyum sürecini daha etkili bir şekilde yönetebilmektedirler. Castles'ın (2009) vurguladığı gibi, bu sosyal ağlar, göç sürecini daha sağlam bir temel üzerine oturarak toplumsal entegrasyonu desteklemektedirler (Castles, 2009, s.38).

Wilpert'in öne sürdüğü ağ teorisi, göç sürecini şu şekilde anlamaktadır: Öncü göçmenler, ilk aşamada göç veren ve göç alan toplumlar arasında bir altyapı inşa etmektedirler. Bu ağ, göç veren toplumdaki diğer bireylere göçmenlik fırsatlarına erişim imkânı sunmaktadır. Bu bağlamda, öncü göçmenler, göç sürecini etkileyen ve potansiyel göçmenlere rehberlik eden bir rol üstlenmektedirler. Yeni göç dalgaları, önceden oluşturulan bu ağı etkinleştirir. Ardından gelen göçmenler, öncü göçmenlerin deneyimlerinden ve oluşturdukları ağ bağlantılarından yararlanarak kendi göç süreçlerini daha etkili bir şekilde yönetebilmektedirler. Bu durum, göç hareketinin toplumsal bir yapıya dönüşmesine ve ağ

teorisinin güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Yalçın'ın (2004) ifade ettiği gibi, ağ teorisi, öncü göçmenlerin rolünü vurgular ve göçmenler arasında kurulan bu bağlantıların, yeni göçmenlere fırsatlar ve bilgi transferi sağlayarak göç sürecini kolaylaştırdığını savunmaktadır. Bu bağlamda, bu ağlar, göç veren toplum içinde bir tür destek sistemi olarak işlev görmekte ve göçmenler arasında dayanışma ve işbirliği ilişkilerinin kurulmasına olanak tanımaktadır. Bu perspektif çerçevesinde, ağ teorisi, göç olgusunu bir toplumsal ağ dinamiği olarak ele alır, öncü göçmenlerin liderlik rolünü vurgular ve göç sürecinin, topluluklar arasında oluşturulan bu bağlantı ağları üzerinden şekillendiğini öne sürer. Bu, göçmenler arasında sosyal sermayenin oluşmasına ve göç sürecinin daha stratejik bir şekilde yönetilmesine katkı sağlayan önemli bir analitik çerçeve sunmaktadır (Yalçın, 2004, s.50).

Göçmen ağları, göç olasılığını artırma eğiliminde olmanın yanı sıra, göç hareketinin maliyetlerini azaltma, riskleri düşürme ve beklenen getirileri artırma hedefi taşımaktadır. Bu ağ bağlantıları, bireylerin yabancı istihdam fırsatlarına erişim sağlamak için kullanabilecekleri bir tür sosyal sermaye olarak işlev görmekte ve bu etki, hem göç kaynak hem de hedef konumlarında belirgin bir şekilde kendini göstermektedir. Göç süreci, artan sayıda hane halkının göç deneyimi kazanmasıyla birlikte, potansiyel hedef yerlerle ilgili bilgi akışını teşvik etmektedir. Göçmen ağları, bireylerin deneyimlerini paylaşma ve bilgi transferi yapma aracılığıyla, göç olasılığına dair daha kapsamlı bir bilgi sahibi olmalarını desteklemektedir. Bu bilgi akışı, göçmenlerin hedef ülkede iş bulma imkanları, yerleşim seçenekleri ve toplumsal dinamikler konusunda bilinçlenmelerine katkı sağlamaktadır. Diğer taraftan, host ülkede "kız toplulukları"¹ olarak adlandırılan göçmen gruplarının yerleşmesi, göç altyapısının gelişimine öncülük etmektedir. Bu durum, topluluk üyeleri için giderek daha erişilebilir bir göç imkanının ortaya çıkmasına katkıda bulunmaktadır. Delechat'ın (2001) vurguladığı gibi, bu "kız toplulukları"nın yerleşimi, göç altyapısını güçlendirmekte ve göçmenler için daha kolay ve etkili bir yerleşim sürecini mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda, göçmen ağlarının etkisi, göç olasılığını artırmada bilgi transferi ve host ülkede göç altyapısını

¹"Daughter communities" terimi, göçmen ağlarında ana topluluktan türeyen ve genellikle hedef ülkede yerleşen alt toplulukları ifade eder. Bu alt topluluklar, göç altyapısını oluşturarak göçmenlerin hedef ülkede daha kolay yerleşmelerine katkıda bulunabilir.

güçlendirme yoluyla göçmenlerin yerleşim süreçlerini etkileyen kritik bir faktördür. Bu ağlar, göçmen bireylerin karar süreçlerine etki ederek, göç sürecinin daha stratejik ve bilinçli bir şekilde yönetilmesine olanak sağlamaktadır (Delechat,2001, s.458).

Bourdieu'nün sosyal sermaye kavramına göre, sosyal sermaye, bireyler arasındaki karşılıklı tanıma ilişkilerinden türeyen uzun ömürlü bir ağı simgeler. Bu ağlar, pratik durumda varlıklarını sürdürebilen maddi ve sembolik mübadeleler bağlamında şekillenir ve kurumsallaşabilir. Göçmen ilişkiler ağı kuramı, göçmenler arasında kurulan kişisel bağlantıları vurgulayarak, destek sistemlerini, bilgi akışını ve toplumsal entegrasyonu içerir. Bourdieu'nün Sosyal Sermaye kavramı ise bireylerin sosyal ağlardan elde ettiği avantajları incelemeyi amaçlar. Bu bağlamda, göçmen ağları, sosyal sermaye aracılığıyla göçmenlere destek sağlamak, bilgi transferi yapmak ve toplumsal entegrasyon sürecine katkıda bulunmak açısından kritik bir rol oynamaktadır. Toplumsal bağlantılar ve kültürel sermaye aracılığıyla göçmenlerin hedef ülkelerde daha etkili bir şekilde yerleşmelerine olanak tanıyan bu bağlantı, göç politikalarının oluşturulması ve göçmenlere yönelik destek mekanizmalarının kurulması süreçlerinde önemli bir rehberlik sağlamaktadır.

Bu teori, Gurak ve Caces'in (1992, s.153) belirlediği altı temel işlev çerçevesinde göçmen ağlarının ana hatlarını özetlemektedir. İlk olarak, göçmen ağları, göçle birlikte ortaya çıkan rahatsızlıklardan kaynaklanan mali yükleri önemli ölçüde azaltarak göçmenlere destek sağlamaktadır. Ayrıca, göçmenleri buldukları toplumdan izole ederek, kendi kültürleri ve kökleriyle ilişkilerin devam etmesine olanak tanımaktadır. Göçmen ağları, göçün başlangıcını ve hedef yerini etkileyerek hangi bireylerin göç edeceğini belirlemede de önemli bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda, göçmenlerin yeni yerlerine uyum sağlamalarını kolaylaştırarak adaptasyon sürecine destek olmaktadır. Anavatanlarındaki potansiyel göçmenlere ve ağa yeni katılanlara, yabancı toplumdaki fırsatlar ve resmi prosedürler hakkında bilgi sunarak hizmet vermektedirler. Son olarak, göçün hızını ve büyüklüğünü belirlemede etkili bir rol oynamaktadırlar. Bu teori, göçmen ilişkiler ağlarının sürekli olarak göç etme isteğini artırdığı, ücret farklılıklarının önemini yitirdiği ve göç politikalarının etkisiz olduğu varsayımlarına dayanmaktadır (Yalçın, 2004, s.51; Abadan-Unat, 2006: 35-36).

Bu kuramsal çerçeve, göçmenlerin karar süreçleri, hazırlık evreleri ve entegrasyon çabalarının analizinde önemli bir rehberlik sağlamaktadır. Göçmen ağları, bireyler arasında destek ve bilgi transferi vasıtasıyla göç sürecini daha emin ve etkili bir hale getirebilir. Bu bağlamda, göç politikalarının oluşturulması ve göçmenlere yönelik destek mekanizmalarının inşası süreçlerinde, göçmen ağlarının rolünün anlaşılması hayati bir önem taşımaktadır.

2.3.7 Dünya sistemi (merkez-çevre) göç kuramı

Dünya sistemi göç kuramı, Bağımlılık Okulu tarafından geliştirilen ve önde gelen düşünürler tarafından desteklenen bir yaklaşımdır. Önemli isimler arasında Paul Baran, İmmanuel Wallerstein, Paul Sweezy ve Samir Amin yer almaktadır. Bu yaklaşım, göç olgusunu kapitalist birikim sürecinin yayılcı doğasına dayalı olarak ucuz emeğin sermaye için mobilize edilmesinin bir sonucu olarak değerlendirmektedir (Toksöz, 2006, s.19). Bu teorik çerçeve, dünyayı temelde iki ana bölgeye ayıran bir perspektife dayanmaktadır: merkez ülkeler ve çevre ülkeler. Kurama göre, merkezdeki ülkeler ile çevre ülkeleri birbirlerine bağımlıdır ve karşılıklı olarak birbirlerine gereksinim duymaktadır.

İmmanuel Wallerstein'in "Modern Dünya Sistemi" adlı eseri, dünya sistemi teorisini ortaya koyan önemli bir çalışmadır. Bu eser, küresel ekonomik ilişkilerin evrimini ve kapitalist dünya sisteminin tarihini anlamaya yönelik bir çerçeve sunmaktadır. Wallerstein, dünya ekonomisinin hiyerarşik bir yapısı olduğunu ve merkez-çevre ilişkisi çerçevesinde ülkeleri sınıflandırarak, merkez ülkelerin genellikle daha gelişmiş ve güçlü olduğunu, çevre ülkelerin ise bağımlı ve ekonomik olarak zayıf olduğunu açıklamaktadır. Eser, kapitalist dünya sisteminin dönemsel evrimini izleyerek, bu sistemin belirli evrelerindeki ekonomik, siyasi ve sosyal değişimlere odaklanmaktadır. Temel olarak, Wallerstein, kapitalist üretim ilişkilerinin dünya sistemi içinde nasıl yayıldığını ve bu ilişkilerin çeşitli bölgelerde nasıl farklılaştığını açıklamaktadır. Kapitalizmin merkez-çevre ilişkisi içinde nasıl bir rol oynadığını ve bu sistemdeki ülkelerin ekonomik, siyasi ve sosyal olarak nasıl etkileşimde bulunduğunu detaylı bir şekilde ele almaktadır. Bu bağlamda, Wallerstein kapitalizmin tarihini ve dünya sistemi içindeki konumunu anlamaya çalışarak, küresel ekonominin

evrimini anlatır ve kapitalizmin yayılması ile çeşitli ülkeler arasındaki eşitsizlik ve bağımlılık ilişkilerini vurgulamaktadır (Wallerstein, 1995).

Dünya sistemi göç kuramına göre, merkez ülkeler, üretim ve ticaretin merkezinde yer alan gelişmiş ekonomilerdir. Örneğin; merkez ülkeler Avrupa, ABD ve Japonya gibi ülkeleri içermektedirler. Bu ülkeler, dünya ekonomisinde önemli bir rol oynamaktadırlar. Çevre ülkeler ise, merkez ülkelerin üretim ve ticaretinden faydalanmak için kaynaklarını ve iş gücünü merkez ülkelere sunmaktadırlar. Bu ülkeler genellikle gelişmekte olan ülkelerdir ve üretim ve ticaretin daha az merkezinde yer almaktadırlar. Merkez ülkeler, çevre ülkelerdeki hammaddeleri ve ucuz iş gücünü kullanmaktadırlar, çevre ülkeler ise ekonomik kalkınma ve istihdam için merkez ülkelere ihtiyaç duymaktadırlar. Çevre ülkelerden gelişmiş ülkelere iş gücü göçünün modernleşmeye katkı sağladığı düşünülse de, bu teoriye göre göç, gelişmemiş ülkelerdeki yoksulluğu artırıcı ve kaynakların tükenmesini hızlandırıcı bir faktördür. Yani, merkez ülkelerin ekonomik durumu ve nitelikli iş gücü daha da güçlenirken, çevre ülkeler daha fazla zayıflamaktadırlar (Yalçın, 2004 ; Kızılcılık, 2004).

Gelişmiş ülkelerin, özellikle nitelikli iş gücüne yönelik olarak göçü çekme eğiliminde olmaları, küresel ekonomik eşitsizlikleri artırabilecek bir dinamik yaratmaktadır. Bu durum, gelişmiş ülkelerin ekonomik yapısını ve nitelikli iş gücünü daha da güçlendirebilir. Ancak, bu eğilim aynı zamanda çevre ülkelerdeki kaynakların tükenmesi ve yoksulluğun derinleşmesi gibi olumsuz etkileri beraberinde getirebilir. Öncelikle, nitelikli iş gücünün gelişmiş ülkeler tarafından çekilmesi, bu ülkelerin teknolojik ilerleme ve yenilik kapasitesini artırabilir. Ancak, bu durum çevre ülkelerdeki uzmanlık ve potansiyeli azaltarak, bu ülkelerin kendi kalkınma çabalarını olumsuz yönde etkileyebilir. Nitelikli iş gücünün göç etmesi, çevre ülkelerdeki insan kaynaklarının eksilmesine ve bu ülkelerin kendi endüstriyel ve akademik alanlarda sürdürülebilir gelişme potansiyellerini sınırlayabilir. Ayrıca, gelişmiş ülkelerdeki ekonomik güçlüklerle mücadele eden çevre ülkeler, nitelikli iş gücünü kaybetmeleriyle birlikte rekabet avantajlarını kaybedebilirler. Bu durum, çevre ülkelerdeki kaynakların daha fazla tükenmesine ve ekonomik yoksulluğun artmasına neden olabilir. Göç eğilimi, sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel boyutları da içermekte ve çevre ülkelerdeki toplumsal dengesizlikleri artırarak bu ülkelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine

ulaşmalarını güçleştirebilir. Bu bağlamda, göç eğiliminin çevre ülkelerdeki ekonomik ve sosyal zorlukları artırıcı etkileri olduğu düşünölmelidir.

Wallerstein, dünya sistemini yalnızca "merkez" ve "çevre" olarak iki keskin kategoriye sınıflandırmak yerine, daha nuanslı bir yaklaşım benimsemeyi tercih etmiştir. Bu tercih, karmaşık gerçeklikleri daha iyi yansıtmak ve dünya üzerindeki ülkelerin farklılıklarını daha etkili bir şekilde açıklamak amacını taşımaktadır. Bu bağlamda, Wallerstein, dünya sistemi teorisini geliştirirken "yarı-çevre" kategorisini de ekleyerek ülkelerin çeşitlenmiş konumlarını ve ilişkilerini vurgulamıştır. Dünya sistemini anlamada merkez, yarı-çevre ve çevre ülkelerin temel yapı taşları olduğunu öne süren Wallerstein'a göre, bu kategoriler arasındaki dinamik işbölümü, dünyanın homojen olmayan ancak birleştiren bir yapısını oluşturur. Örneğın, 16. yüzyılda Hollanda'nın merkezi, İspanya, İtalya ve Almanya'nın yarı-çevresi, Doğu Avrupa'nın ise çevresi olarak konumlandığı görölmektedir (Wallerstein, 2004).

Wallerstein'ın bu ayrımı yapmasının temel nedenlerinden biri, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki sınırları daha anlamlı hale getirmek ve bazı ülkelerin merkez ile çevre arasında bir geçiş bölgesinde bulunduğunu ifade etmektir. Yarı-çevre kategorisi, bu ülkelerin belirgin bir ekonomik ve siyasi konumda bulunduğunu, ancak tam anlamıyla merkez veya çevre olarak sınıflandırılmayacaklarını göstermektedir. Bu teorik yaklaşım, Wallerstein'ın küresel ekonominin karmaşıklığını ve hiyerarşik yapısını daha etkili bir şekilde açıklamasına olanak tanımaktadır. Sadece merkez ve çevre kategorilerine sıkışan bir model, gerçek dünyanın karmaşıklığını tam olarak yansıtamazdı. Bu nedenle, Wallerstein'ın "yarı-çevre" eklemesi, dünya sistemini daha ayrıntılı ve gerçekçi bir perspektifle ele almasına olanak tanımaktadır. Bu kategorizasyon, ülkeler arasındaki bağımlılık ve ilişkilerin daha hassas bir şekilde anlaşılmasına ve analiz edilmesine olanak sağlar, bu da dünya sistemi teorisinin açıklama gücünü artırmaktadır.

İmmanuel Wallerstein'ın dünya sistem teorisinin perspektifi, merkez-çevre ilişkilerinin göç olgusuna olan etkilerini anlamak açısından önemli bir analitik çerçeve sunmaktadır. Wallerstein'a göre, dünya ekonomisi, gelişmiş merkez ülkelerle daha az gelişmiş çevre ülkeleri arasında bir bağımlılık ilişkisi içinde şekillenmektedir. Beyin göçü, bu bağımlılık

dinamiğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır, çünkü merkez ülkeler, nitelikli iş gücüne olan taleplerini karşılamak amacıyla çevre ülkelerden yetenekli profesyonelleri kendilerine çekmektedir. Bu durum, çevre ülkelerin ekonomik olarak daha zayıf konumda olmalarına ve beyin göçüyle nitelikli insan kaynaklarını kaybetmelerine neden olabilir. Wallerstein'ın teorisi, küresel ekonomik eşitsizlikleri pekiştiren ve çevre ülkelerin kalkınma süreçlerini olumsuz etkileyen bir göç dinamiğiyle bağlantılı olarak dünya sisteminin işleyişini derinlemesine anlamamıza katkı sağlamaktadır.

Bu kuramın temel varsayımları şu şekildedir: Gelişmiş dünyanın kapitalist piyasa sistemi, çevre ülkelerine doğru bir girişle birlikte uluslararası göç akımını tetikleyen doğal bir süreçtir. Uluslararası iş gücü akımı, sermaye ve uluslararası malların akımını izlemekte, ancak bu akım ters yönde gerçekleşmektedir. Kapitalist yatırım, çevre ülkelerinde göçe hazır bir nüfus yaratmakta ve bunun sonucunda ulus-ötesi hareketler doğmaktadır. Özellikle geçmişte sömürgecilik yapmış devletlerle onların eski sömürgeleri arasında gerçekleşen uluslararası göç, bu ülkeler arasında kurulan kültürel, idari, finansal, ulaşım ve iletişimi içeren bağlar nedeniyle kolaylaşmaktadır. Piyasa ekonomisinin küreselleşmesinden kaynaklanan uluslararası göç akımını kontrol etmenin bir yolu olarak, hükümetlerin denizaşırı yatırım alanları ve çokuluslu şirketlerin finans faaliyetlerini denetlemesi gerekmektedir. Ancak, uluslararası ticaret anlaşmazlıklarını artırabilecek, dünya çapında ekonomik bir gerilemeye neden olabilecek ve çokuluslu şirketlerin siyasal nüfuzuna karşı dirençle karşılaşabilecekleri için bu tür müdahalelerin uygulanma olasılığı düşüktür. Son olarak, kapitalist ekonomiler, yatırımlarını korumak için gerektiğinde siyasal ve askeri müdahalelerde bulunarak, başarısız olduğunda sığınmacı akımlarına neden olmaktadır. Bu durum, uluslararası göçün farklı bir yönünü oluşturmaktadır, göçün ücret ve istihdam koşullarını etkileme açısından ise bu akımın küresel ekonominin yapı ve dinamiklerine bağlı olduğu düşünülmektedir (Abadan-Unat, 2006).

2.3.8 Göç sistemleri kuramı

Göç Sistemleri Teorisi, uluslararası göçün anlaşılmasına yönelik bir perspektif sunmaktadır. Bu teori, göç süreçlerini sadece bireysel eylemlerle değil, belirli bir düzen içinde değerlendirmektedir. Başlangıçta, göç sistemleri, düzenli ve öngörülebilir göç akışlarını tanımlayan belirli bir istikrar düzeyine ve yapıya sahip olduğu düşünülen sistemleri açıklamaktadır. Göç sistemleri teorisi, göç hareketlerinin genellikle veren ve alan ülke arasında sömürgecilik, siyasal etkileşim, ticaret, yatırım veya kültürel bağlara dayanan ve önceden var olan bağlantılar üzerinden ortaya çıktığını öne sürmektedir (Castles ve Miller, 2008, s.36). Temel iddia, göçün sadece bireylerin kişisel kararlarından ziyade daha geniş ekonomik, politik ve sosyal faktörlerle bağlantılı olduğudur (Massey ve diğerleri, 1993, s.454).

Göç, coğrafi yakınlığa dayalı geleneksel açıklamalardan öte, özellikle belirli ülkeler arasındaki siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerin bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin, bir göç sistemi içindeki ülkeler arasındaki yoğun mal ve sermaye değişimleri, göçü etkileyen ekonomik faktörlerin bir göstergesi olabilir. Bireylerin göç eğiliminde olmaları, belirli ülkelerin diğerlerine göre ekonomik olarak daha avantajlı veya çekici olmalarına bağlı olabilir. Ayrıca, politik değişimler veya kültürel etkileşimler de göç sistemlerini etkileyebilir. Bu yaklaşım, göç olgusunu daha geniş bir bağlamda anlamak ve açıklamak için kullanılmaktadır. Göçmenlerin tercihlerinin, göç süreçlerinin evriminin ve belirli ülkelerin göç sistemlerine dahil olma dinamiklerinin anlaşılmasına katkıda bulunarak, uluslararası göçün karmaşıklığını ele almaktadır.

Bu teorinin temelinde, göç olgusunu anlamak için coğrafi faktörlerden çok siyasi ve ekonomik ilişkilerin ön planda olduğu bir perspektif bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, bir ülkeden diğerine olan göç eğilimi, coğrafi yakınlıktan ziyade, bu ülkeler arasındaki siyasi ve ekonomik bağlantılara dayalıdır. Başlangıçta, coğrafi yakınlık, geleneksel göç açıklamalarında önemli bir rol oynamıştır. Ancak Göç Sistemleri Teorisi'ne göre, ekonomik ve siyasi faktörler, göçün temel belirleyicileridir. Örneğin, ekonomik olarak gelişmiş bir ülkenin, ekonomik fırsatlar veya istikrar nedeniyle diğer ülkelere daha çekici olması

durumunda, coğrafi mesafe göçü engelleyici bir faktör olmaktan çıkmaktadır. Ayrıca, bu teori çok kutuplu göç sistemlerinin varlığına vurgu yapmaktadır (Massey ve diğerleri, 1993, s.454). Başka bir ifadeyle, belirli bir çekirdek bölge veya ülke, bir dizi gönderen ülkeyle çeşitli bağlantılara sahip olabilir. Örneğin, bir ülke birden fazla göç sistemi içinde yer alabilir, çünkü farklı ülkelerle farklı düzeylerde siyasi ve ekonomik ilişkilere sahiptir. Ancak genellikle, birden fazla göç sistemi içinde yer alma durumu, gönderen ülkeler arasında daha yaygındır.

Benzer bir şekilde, Zolberg'in 1983 tarihli "Politik Perspektifte Uluslararası Göçler" adlı eseri, göç sistemleri kuramını benimseyerek göç olgusunu yalnızca bireylerin arzularıyla değil, aynı zamanda devletler arası ilişkiler, siyasi etmenler, ekonomik yapı ve kültürel bağlar gibi çok boyutlu faktörlerin etkileşimi olarak ele almaktadır. Zolberg, göçü anlamak için coğrafi yakınlığın ötesine geçmekte ve göç olaylarını geniş bir politik perspektifle değerlendirmektedir. Bu çerçevede, göçün sadece bireylerin arzularıyla değil, aynı zamanda devletlerin politik ve ekonomik stratejileri ile bağlantılı olduğunu vurgulamaktadır. Göç sistemleri kuramı, belirli bir zaman dilimindeki göç hareketlerinin önceki olaylarla nasıl bağlantılı olduğunu vurgulayarak göçü bir sistem içinde değerlendirmeye çalışmaktadır. Bu yaklaşım, göçü izole bir olay olmaktan çıkarıp, daha geniş politik ve ekonomik dinamiklerin bir yansıması olarak ele almaya olanak tanımaktadır. Ayrıca, Zolberg'e göre, göç sadece iki ülke arasındaki ilişkileri değil, aynı zamanda küresel düzeydeki siyasi ve ekonomik ilişkileri de etkiler, böylece göçü küresel güç dengeleri ve etkileşimleri bağlamında değerlendirmenin önemini vurgulamaktadır. (Zolberg, s.1983).

Göç Sistemleri Teorisi'ne göre, göç olayları, geniş bir kurumsal çerçeveyi ve bireyler arasındaki inançları, davranışları ve etkileşim ağlarını içeren mikro yapıları içermektedir. Makro yapılar, göç olaylarını şekillendiren geniş kapsamlı kurumsal faktörleri temsil etmektedir. Bu faktörler, dünya pazarının ekonomik politikasını, uluslararası pratikleri ve hukuki ilişkileri içermektedir. Başka bir deyişle, göçün kontrolü ve göçmenlerin yerleştirilmesiyle ilgili ilişkiler, bu büyük ölçekli yapılar çerçevesinde ortaya çıkmaktadır. Örneğin, bir ülkeden diğerine göçün düzenlenmesi ve göçmenlerin entegrasyonu, uluslararası ilişkilerin, ekonomik politikaların ve hukuki normların bir sonucu olarak

gerçekleşmektedir. Bu, göç olaylarının geniş kapsamlı sosyal, ekonomik ve politik etmenlere dayalı olarak şekillendiğini ifade etmektedir (Çağlayan, 2006, s.82-83).

Göç sistemleri kuramına göre, mikro yapılar, göçmenlerin kendi aralarında göç ve yerleşim sorunlarıyla başa çıkabilmek için oluşturdukları resmi olmayan sosyal ağları temsil etmektedir. Bu kavram, daha önce kullanılan "göç zinciri" teriminden farklı olarak, göçmenliğe ait durumları açıklarken aynı zamanda göçmenler arasındaki ilişkiler sistemine vurgu yapmaktadır. Göçmenler arasındaki bu sosyal ağlar, göç sistemleri kuramının temelini oluşturmaktadır. Mikro yapılar, göçmenlerin birbirleriyle kurdukları bağlantılar aracılığıyla oluşan sosyal ağları ifade etmektedir. Bu sosyal ağlar, göçmenlerin birbirlerine destek olmalarını, bilgi alışverişinde bulunmalarını ve ortak sorunlarını çözmelerini sağlamaktadır. Göç sistemleri kuramına göre, bu sosyal ağların oluşmasını sağlayan ve aynı zamanda bu ağların taşıdığı temel değerler "kültürel sermaye" ve "sosyal sermaye"dir (Çağlayan, 2006: 83). Kültürel sermaye, göçmenlerin kültürel bağlantıları, değerleri, gelenekleri ve ortak bir kültürü paylaşmalarını ifade etmektedir. Bu durum, göçmenler arasında dayanışma duygusu oluşturarak sosyal ağları güçlendirmektedir. Sosyal sermaye ise, göçmenler arasındaki sosyal ilişkilerin birikimini temsil etmektedir. Bu, karşılıklı güven, dayanışma ve yardımlaşma gibi unsurları içermektedir. Bu mikro yapılar, göç sürecindeki bireyler arasında önemli bir destek ağı sağlamakta ve aynı zamanda göçmen topluluklarının güçlenmesine katkıda bulunmaktadır. Bu sosyal ağlar, göçmenlerin adaptasyon sürecinde, bilgi paylaşımında ve genel refahlarını artırmada önemli bir rol oynamaktadır.

Faist (2003), göç sistemleri kuramının temel özelliklerini şu şekilde özetlemektedir:

1. Göç sistemleri kuramı, göçü bir tek olay olarak değil, zaman içinde bir dizi etkileşimli olayın oluşturduğu karmaşık bir süreç olarak ele almaktadır. Bu teori, göçün sadece belli bir bölgeyi değil, tüm sistemleri etkileyebilecek döngüsel ve gelişimsel bir süreç olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, göçün kendi kendini besleyen bir süreç haline nasıl geldiğini açıklamaktadır.

2. Göç sistemleri kuramı, bireyler yerine ülkeler arasındaki bağlantılara odaklanmaktadır. Ticaret, güvenlik anlaşmaları ve kolonyal ilişkiler gibi ülkeler arası ilişkiler

göç sistemlerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlantılar genellikle göç akıntılarında bağımsız olarak var olabilir, ve bir ülke göç gönderen konumdan göç alan konuma dönebilir.

3. Göç sistemleri kuramı, toplumsal ağ kuramını vurgulamaktadır. Bu, bireyler, aileler, şirketler ve ulus-devletler gibi aktörler arasındaki karmaşık sosyal ilişkilerin, göç olaylarını anlamak için kritik öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Göç, bu aktörler arasındaki ilişkiler ağı içinde şekillenir ve bu ağ, göç süreçlerini anlamak için kullanılmaktadır (Faist, 2003, s.82–83).

Beyin göçü, sadece bireyler arasında bir değişim olarak değil, aynı zamanda bu bireylerin ayrıldıkları ve katıldıkları ülkeler arasında bilgi, tecrübe ve beceri transferini içeren bir süreç olarak da düşünülmelidir. Göç Sistemleri Kuramı, bu tür yoğun etkileşimlerin belirli bir yapı içinde şekillendiğini ve bu süreçlerin zaman içinde bir döngü oluşturabileceğini önerir.

Beyin göçü, göçmenlerin göç ettikleri yerdeki ekonomik, sosyal ve kültürel dinamiklere etki etme potansiyeline sahiptir. Bu etkileşim, Göç Sistemleri Kuramı bağlamında, göç sistemlerinin evrimi ve değişimiyle ilgili önemli ipuçları sunabilir. Bu nedenle, beyin göçü, Göç Sistemleri Kuramı içinde göç olaylarını daha geniş bir perspektifte anlamamıza yardımcı olan önemli bir unsurdur.

2.3.9 Ulus-ötesi göç kuramı

Ulus-ötesicilik kavramı, göç olgusunun temelini oluşturan bir perspektife dayanmaktadır. Küreselleşmenin etkisiyle birlikte, iletişim ve ulaşım imkanlarının kolaylaşması, bireylerin farklı ülkelere daha kolay bir şekilde seyahat etmelerine olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, göç eden bireyler, yeni yaşadıkları ülkelerde sıkı duygusal bağlar geliştirme eğilimindedirler. Ayrıca, bu bireyler, kendilerinden sonra gelecek göçmenlere yerleşim konusunda yardımcı olma amacıyla çaba sarf etmektedirler. Bireylerin göç etmelerine sebep olan ekonomik, politik, sosyo-kültürel, dini gibi çeşitli faktörler, ulus-ötesi düzlemde sınırları aşarak çeşitli olaylara ve olgulara neden olmaktadır. Bu göç hareketleri,

ulusal sınırların ötesinde bir etkileşim ve etkileşim ağı oluşturarak, küresel düzeyde toplumsal dinamiklere katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda, ulus-ötesicilik, bireylerin aidiyet duygularını ve bağlarını sadece tek bir ülkeye değil, aynı zamanda küresel düzeyde bir topluluk veya insanlık perspektifine genişletme eğilimini yansıtmaktadır (Dikmen, 2022, s.888).

Ulus-ötesi göç kuramı, 20. yüzyılın ikinci yarısına dayanan ve özellikle küreselleşme süreçleriyle birlikte güç kazanan bir perspektiftir. Bu kuram, geleneksel göç teorilerinin sınırlarını aşarak, göç olgusunu daha karmaşık ve çok boyutlu bir şekilde ele almayı amaçlamaktadır. Basch, Glick Schiller ve Fouron'un akademik çalışmaları, ulus-ötesi göç konusundaki önemli katkılarıyla bilinmektedir. Bu araştırmacılar, özellikle ulus-ötesi göçmen deneyimlerini anlamak ve tanımlamak için geliştirdikleri çerçeve ile bilinirler. Glick Schiller ve meslektaşları tarafından tanımlanan ulus-ötesi göçün orijinal açıklaması iki temel unsuru içermekteydi (Basch vd. 1994, s.7, s.260; Glick Schiller ve Fouron 1999, s.344; Glick Schiller vd. 1995, s.48). İlk olarak, göçmenlerin ülkeler arası kurduğu ve sürdürdüğü sosyal bağlantılara ve ilişkilere vurgu yapmaktadır. Bu, ulus-ötesi göçün sınır ötesi (transborder)² yönü olarak adlandırılabilir. İkinci olarak, bu sınır ötesi 'sosyal alanlar', iki topluma gömülü olduklarından, göçmenlere gönderen ve alan ülkeleri aynı anda etkileme ve etkileme yeteneği sağlamaktadır. Bu, ulus-ötesi göçün eşzamanlılık yönüdür. Aynı anda iki ulusa katılım ve çift katılım vurgulandığı için, Basch, Glick Schiller ve Szanton Blanc'ın (1994) temel kitabı "Nations Unbound" (Bağlanmamış Uluslar), Amerika Birleşik Devletleri'ne yerleşen ve ev sahibi topluma sosyal ve siyasi olarak entegre olan Haiti ve Filipin ulus-ötesi göçmenlerinin, transsınır politik ve sosyal bağlantıları aracılığıyla aynı zamanda vatan ülkeleriyle ilişkide kalabildiklerini vurgulamıştır (Tsuda, 2012, s.632).

Thomas Faist'in "Transnationalism" (Ulus-Ötesicilik) adlı eseri, ulus-ötesiciliğin kapsamlı bir incelemesini sunan bir çalışmadır. Faist, ulus-ötesiciliğin ekonomik, politik, sosyal ve kültürel boyutlarını analiz etmektedir. Göçmenlerin sadece bir ülke ile sınırlı olmayan, farklı ülkeler arasında güçlü bağlantılar kurduğu bir dünya görüşünü ele almaktadır. Bu bağlamda, kitap, göçmenlerin sadece vatan ülkeleriyle değil, aynı zamanda

²*Transborder* ifadesi, sınır ötesi bağlantıları ve ilişkileri ifade etmektedir.

diğer göçmenlerle ve aldıkları ülkelerle de karmaşık ilişkiler içinde olduklarına odaklanır. Ayrıca, Faist'in (2010) analizine göre, diaspora ve ulus-ötesicilik kavramları birbirlerini tamamlayıcıdır; ancak diasporanın, ulus-ötesi toplumsal biçimlerin daha geniş bir yelpazesini içeren bir alt küme olduğu vurgulanmaktadır. Faist, hem ulus-ötesi çalışmaların hem de diaspora çalışmalarının küresel çalışmalardan farklı perspektifler içerdiğini açıklamaktadır. Bu bağlamda, diaspora ve ulus-ötesicilik, geniş kapsamlı genellemelerden kaçınarak, küresel yapılar içinde faaliyet gösteren aktörlere ve süreçlere daha fazla vurgu yapma eğilimindedir (Faist, 2010, s.33).

Portes ve diğerleri (1999), ulus-ötesiciliğin çeşitli biçimlerini *ekonomik, politik ve sosyo-kültürel* olmak üzere üç ana kategoride sınıflandırmışlardır. Bu sınıflandırma, ulus-ötesi bağlantıları anlamak için bir çerçeve sağlamaktadır. *Ekonomik* ulus-ötesicilik, çok uluslu şirketlerin faaliyetlerinden, elit bireylerin küresel dolaşımına³, küçük işletmelerin sınır ötesi ekonomik faaliyetlerine ve göçmenlerin ülkelerine gönderdikleri para transferlere kadar geniş bir yelpazeyi içermektedir. *Politik* ulus-ötesicilik, sürgünlerin kendi ülkelerindeki politik rejimlere karşı mücadelelerinden, uluslararası anlaşmalara ve uluslararası sivil toplum kuruluşlarının etkisine kadar uzanan geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Guarnizo'nun (Portes et al. 1999, s.231) ABD'deki Dominikalı aktivistlerin eylemleri konusundaki çalışması, politik ulus-ötesiciliğin somut örneklerinden biridir. Bu, ulus-ötesiciliğin sadece büyük ölçekli organizasyonların değil, aynı zamanda bireylerin de politik süreçlere etki etme şekillerini anlamamıza yardımcı olur. Üçüncü olarak, *sosyo-kültürel* ulus-ötesicilik, diğer tüm transnasyonal bağlantıları içeren bir "atık"⁴ kategorisidir. Bu terim, yazarların bakış açısının güçlü bir politik-ekonomik odak noktasına sahip olduğunu ifade etmektedir. Araştırmacılar, ulus-ötesiciliğin temelinde kapitalizmin evriminin etkili olduğu konusunda açık bir tutum sergilemişlerdir. Ayrıca, Portes ve diğerleri tarafından

³Bu cümlede, ekonomik ulus-ötesiciliğin bir parçası olarak "elitlerin dünya çapında dolaşımı" ifadesi, ekonomik gücü yüksek, küresel düzeyde etkili ve hareketli olan seçkin bireylerin, örneğin iş dünyası liderleri, yatırımcılar veya uluslararası ilişkilerde etkili olan kişilerin dünya genelinde seyahat etmelerine atıfta bulunmaktadır. Bu, genellikle küresel ekonomik etkileşimlerin bir parçası olarak değerlendirilen bir durumu ifade etmektedir.

⁴'Atık' terimi burada, bu kategorinin diğerlerine göre daha genel ve kapsayıcı bir alanı temsil ettiğini belirtmek için kullanılmıştır.

sunulan sosyo-kültürel örnekler, kimlik, aidiyet, bağlılık ve daha geniş anlamda kültürel değişim konularına pek etkileyici bir biçimde değinmemiştir (Dunn, 2005, s.18).

David Ip, Christine Inglis ve Chung Tong Wu (1997), ulus-ötesiciliğin üç ana kategorisini tanımlamıştır: *ilişkisel (relational)*, *deneyimsel (experiential)* ve *hukuki (legal)*. Bu sınıflandırma, özellikle kimlik ve vatandaşlık konularına odaklanarak daha detaylı bir analiz sunmaktadır. *İlişkisel* ulus-ötesicilik, bireylerin iki veya daha fazla ülke arasında hareket etmelerini içermektedir; bu, aile ziyaretleri, tatil yapma veya iş yapma gibi nedenleri kapsamaktadır. Ayrıca, bu bağlamda iletişim de ele alınmaktadır. *Deneyimsel* ulus-ötesicilik, kimlik ve aidiyet duygularını ele almaktadır. Bu kategori, göçmenlerin ulusal toplumlara entegrasyon süreçlerini ve bu süreçlerin sonucunda ortaya çıkan yeni sosyal ilişkileri ve deneyim alanlarını içermektedir. *Hukuki* ulus-ötesicilik, göçmenlerin hukuki statülerini ve haklarını ele almaktadır. Bu, bireylerin birden fazla ülkede yasal olarak tanınmasını içerebilir. Bu bağlamda, göçmenlerin "ev" kavramını nasıl algıladıkları, vatanlarını nasıl hatırladıkları ve yeni "evlerini" hem ulusal hem de yerel düzeyde nasıl değerlendirdikleri önemli bir odak noktasıdır. Ayrıca, kimlik ve aidiyetin ırkçılık ve hoşgörüsüzlük deneyimleriyle nasıl etkilendiği de dikkate alınmalıdır. Bu yaklaşım, bireylerin küresel bir bağlamda yaşadığı dönemde vatandaşlık kavramının karmaşıklığını anlamak için bir temel sağlamaktadır. Ip ve diğerleri (1997), ulus-ötesi göçmenlerin farklı ülkelerdeki resmi bağlarına açık bir şekilde atıfta bulunan *hukuki* ulus-ötesiciliğin üçüncü kategorisini tanımlamıştır; bu durum, çifte vatandaşlık gibi konuları içermektedir. Ip ve diğerleri (1997), bu süreci "araçsal vatandaşlık" (instrumental citizenship) olarak adlandırarak tanımlamıştır; bu terim, bazen "vatandaşlığın ticarileştirilmesi" (commodification of citizenship) olarak adlandırılan bir süreci ifade etmektedir. Araştırmacılar, göçmenlerin pasaport ve vatandaşlık elde etme süreçlerindeki stratejik nedenler üzerine spekülasyon yapmışlardır. Bu nedenler arasında, güvenli bir sığınak oluşturma ihtiyacı ve köken ülkesindeki egemen şoklardan⁵ kaçınma arzusu bulunabilir. Ayrıca, stratejik vatandaşlığın çocuklar için daha iyi veya farklı eğitim standartlarına erişme isteğinden kaynaklanabileceği belirtilmektedir. Ancak, bu tür vatandaşlığın, göçmenlerin güçlü sembolik bağ veya milliyetçi bağlılık geliştirmemesi

⁵Bu ifade, kişinin kendi ülkesinde ortaya çıkan olumsuz durumları önlemek veya bu durumların etkilerinden kaçınmak amacıyla başka bir ülkeye göç etme eğiliminde olduğunu belirtmektedir.

durumunda sorunlu olarak değerlendirildiğine dikkat çekilmektedir. Sonuç olarak, vatandaşlığın bir mal olarak değerlendirilmesi ve "fiyat etiketleri olan pazarlanabilir bir öge"⁶ (Ip et al. 1997, s.363) olma durumu vurgulanmaktadır (Dunn, 2005, s.19). Bu söylem, vatandaşlığın bir tür ticari mal gibi değerlendirildiğini ve bu malın fiyatlandırılabilir bir özellik taşıdığını ifade etmektedir. Sözü geçen ifade, vatandaşlık hakkının belirli şartlarda elde edilebilen bir şey olarak görüldüğünü ve bu sürecin bir maliyeti olduğunu vurgulamaktadır. Diğer bir deyişle, göçmenlerin belirli ülkelerde vatandaşlık elde etmelerinin, bir ödeme veya yatırım gerektiren bir süreç olduğu düşünülmektedir. Bu durum, vatandaşlık hakkının bir tür ticaret veya pazarlama objesi haline geldiğini ifade etmektedir.

1950'lerin sonları ve 1960'lar, küresel düzeyde ekonomik, politik ve kültürel değişimlerin hız kazandığı bir dönemdi. Bu dönemdeki hızlı modernleşme, iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, ekonomik entegrasyon ve siyasi değişimler, insanların geleneksel sınırları aşarak daha geniş coğrafi alanlara hareket etmelerini kolaylaştırdı. Bu artan mobilite, özellikle göçmen grupları üzerinde belirgin bir etkiye sahiptir. Gelişmiş iletişim araçları ve artan ulaşım imkanları sayesinde göçmenler, hem birbirleriyle hem de ayrıldıkları yakınlarıyla daha güçlü bağlar kurma kapasitesine erişmişlerdir. Bu durum, ulus-ötesi ağların yoğunlaşmasına ve daha sıkı bir şekilde örülmesine neden olmuştur. Teknolojik imkanların varlığı, iletişim ağlarının daha geniş bir şekilde gelişmesine olanak tanımıştır (Sinanan ve Horst, 2022). Aynı zamanda, günümüzde üretim teknolojilerinin, bilgi ekonomisinin ve bilgi teknolojilerinin gelişmesi ile birlikte sanayileşmiş ülkelerin beyin gücüne dayalı nitelikli iş gücüne olan ihtiyaçları ortaya çıkmıştır (Akdemir ve Tekeli, 2017, s.78). Bu bağlamda, gelişmekte olan ülkelere doğru gerçekleşen bu insan hareketliliği, beyin göçü veya nitelikli iş gücü göçü olarak adlandırılmaktadır. Nitelikli göçmenler, coğrafi sınırlardan bağımsız olarak ulus-ötesi bir perspektifi benimseyerek, kariyer ve eğitim amacıyla farklı ülkeler arasında hareket etmektedirler. Bu bireyler, ulusal bağlarla sınırlı kalmayıp, küresel bir vatandaşlık anlayışına yönelerek, küresel düzeyde etkileşimde bulunma eğilimindedirler. Nitelikli iş gücünün ulus-ötesi göç bağlamında sergilediği bu esnek tutum, uyum sağlama kabiliyetlerini artırarak, farklı kültürlerde etkili bir entegrasyon sağlamalarına olanak tanımaktadır. Bu durum, sadece bireylerin kariyer

⁶"A marketable item with price tags"

hedeflerine ulaşmakla kalmayıp, aynı zamanda küresel çapta toplumsal etkileşim ve anlayışın artmasına katkıda bulunmaktadır.

3. BEYİN GÖÇÜ: TANIM VE KURAMSAL TEMELLER

Bu bölüm, çalışmanın odak noktasını oluşturan beyin göçü olgusuna, beyin göçünün temel teorik yaklaşımlarına ve beyin göçünün derinlemesine değerlendirilmesini sağlayan modellere odaklanmaktadır. Beyin göçünün karmaşıklığı ve etkileri, bu bölümün ana gündem maddelerini oluşturmaktadır ve bu konular daha ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

3.1 Beyin Göçü Olgusunun Tanımı

Türk Dil Kurumu'na göre “Beyin Göçü”; ileri düzeydeki meslek ve bilim adamları ile uzmanların kendi ülkelerinden ayrıлып başka bir gelişmiş ülkede yerleşip çalışmak amacıyla göç etmeleri olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2023). Diğer bir kaynağa göre ise, eğitilmiş ve yüksek vasıflı bireylerin kendi ülkelerinin dışında bir başka ülkede çalışmak ve yaşamak amacıyla göç etmeleri “Beyin Göçü” olarak adlandırılmaktadır (Toksöz, 2006, s.226).

"Beyin Göçü" ("Brain Drain") kavramı, insan sermayesinin hareketini ifade eden bir terimdir. Bu ifade, yüksek nitelikli iş gücü akışının genellikle tek yönlü ve normalden daha hızlı bir şekilde gerçekleştiği bir durumu tanımlamaktadır. "Brain" ("Beyin") kelimesi, herhangi bir beceri, yetenek veya niteliği ifade ederken, "Drain" kelimesi bu akışın normalden fazla veya istenmeyen bir şekilde olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, "Brain" kelimesi burada insanların yetenekleri ve bilgilerini temsil ederken "drain" kelimesi bu kaybın normalden fazla veya istenmeyen bir şekilde gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Bu terim ilk kez 1950'lerin sonları ve 1960'ların başlarında İngiliz Kraliyet Derneği tarafından kullanılmıştır ve bilim adamlarının ve teknologların Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'ya olan göçünü tanımlamak için kullanılmıştır. Daha sonraları Beyin Göçü, gelişmiş ülkelere doğru olan bir akış olarak tanımlanmıştır (Carrington ve Detragiache 1999).

D.W. Pearce'ye (1981) göre, "Beyin Göçü", daha az gelişmiş ülkelerden daha zengin ülkelere eğitimli ve nitelikli iş gücünün göç etmesini ifade eden bir terimdir. Bu, insan sermayesine yapılan yatırım olan eğitim ve becerinin, genellikle daha yoksul ve iş gücü açısından zengin ülkelerde daha ekonomik bir şekilde elde edilebildiği anlamına gelmektedir. Bu becerilere sahip bireyler, insan sermayelerine daha yüksek getiri sağlayan daha gelişmiş ülkelere taşınmaktadır. Bu tür göç, genellikle yasal düzenlemeler ve kurumsal etkenler tarafından teşvik edilmektedir, çünkü birçok ülke, "becerilere" (with skills) sahip göçmenleri, "becerisizlere" (without skills) göre daha olumlu bir şekilde değerlendirmektedir (Pearce, 1981).

Kwok ve Leland (1982) "Beyin Göçü," teknoloji transferinin en hassas konularından birini açıklamak için yaygın olarak kullanılan İngiliz kökenli bir terim olarak açıklamaktadır. Aynı kaynağa göre, bu ifade, daha umut verici fırsatlar arayan nitelikli profesyonellerin, doğdukları ülkeyi terk ederek başka yerlerde çalışmaya başlamalarını tanımlamaktadır (Kwok & Leland, 1982).

Rutherford'a (1992) göre "Beyin Göçü," başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere, daha gelişmiş ekonomilere yönelik olarak, düşük gelirli ülkelerden yüksek nitelikli profesyonellerin, örneğin cerrahlar, doktorlar, bilim insanları ve mühendislerin uluslararası göçünü ifade eden bir terimdir. Daha az gelişmiş ülkelerde bu alanda yetişmiş mezunların fazla olması, maaş farklılıkları ve araştırma olanaklarındaki ayrımlar, bu tür bir göçü teşvik etmiş ve gelişmiş ülkelerin insan sermayesi stoğunu zenginleştirmiştir (Rutherford, 1992).

Black'ın (1997) tanımına göre, "Beyin Göçü", yoksul ülkelerden daha zengin ülkelere iş arama amacıyla yetenekli insanların hareket etme eğilimini olumsuz bir şekilde tanımlayan bir terimdir. Bu göç bazen, yoksul ve zengin ülkelerde benzer becerilere ihtiyaç duyulmasına rağmen, zengin ülkelerin bu becerilere daha yüksek ücretler ödediği durumlarda meydana gelir. Diğer durumlarda beyin göçü, daha fakir ülkelerin teknik ve ekonomik geriliği nedeniyle iş fırsatlarının sınırlı veya hiç bulunmadığı yerlerde gerçekleşir. Beyin göçünün teşvik edilmesi, daha fakir ülkelerde iyi işleri aile bağları, siyasi etki ve yolsuzluk gibi faktörlere dayalı olarak doldurma eğiliminden kaynaklanabilirken, ortalama olarak daha

zengin ülkeler, aynı tür sorunlara sahip olsalar da, pozisyonları biraz daha liyakat esasına göre doldurma eğilimindedirler (Black, 1997).

Kaya'nın (2003) tanımına göre, beyin göçü; yüksek nitelikli, düşünme kapasitesine sahip, üretken, ve profesyonel iş gücünün, verimli oldukları dönemde kendi ülkelerini terk edip geri dönmeleri olgusunu ifade etmektedir. Beyin göçü, özellikle gelişmekte olan ülkeler için önemli bir sorun teşkil etmektedir, zira bir toplumun refah düzeyi, bilim ve teknoloji üretebilme yeteneğiyle doğru orantılıdır. Ancak, bilim ve teknolojiyi ileri götürebilmek için yüksek nitelikli beyinlere ihtiyaç vardır. Diğer bir deyişle, beyin göçü oranı yüksek olan toplumlar, refah seviyelerini artırma potansiyeline sahiptirler. Gelişmiş ülkelerdeki eğitim, ülkenin ihtiyaçları ve gelişmişlik düzeyine göre şekillenmiştir. Bu bağlamda, nitelikli bireyler, kendi ülkelerindeki teknolojinin ötesinde eğitim, bilgi ve beceri kazanmışlardır. Ancak bu yeteneklerini kendi ülkelerinde kullanma imkanlarının sınırlı olduğunu fark ederek genellikle geri dönmezler. Geri dönenler ise kendi ülkelerindeki iş gücü talepleriyle uyumsuz olduklarından, potansiyel olarak işsiz kalabilirler (Kaya, 2003, s.14).

Beyin göçü, iç göç ve dış göç olmak üzere iki temel kategoriye ayrılabilir. Dış göç, genellikle yüksek eğitilmiş, nitelikli, uzmanlaşmış ve yetenekli iş gücünün gelişmiş ülkelere az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere yönelik bir göç biçimi olarak tanımlanabilir. Beyin göçü, esas olarak nitelikli uzman iş gücünün kendi ülkesinin ekonomik ve sosyal gelişimi açısından pasifleşmesi olarak değerlendirilebilir. Bu tür göç, gelişmiş ve sanayileşmiş ülkeler arasında gerçekleşebileceği gibi, az gelişmiş ülkelere doğru da olabilir. Günümüz eğilimlerine bakıldığında, beyin göçünün genellikle az gelişmiş ülkelere doğru yoğunlaştığı gözlenmektedir (Şimşek, 2006: 82).

Coğrafi hareketlilik, bireylerin yaşam ve çalışma yerlerini değiştirme fırsatlarını içeren çeşitli seçenekleri sunmaktadır. Bu seçenekler arasında kısa vadeli yurt dışı ziyaretler, uzun süreli konaklamalar ve kalıcı yerleşimler bulunmaktadır. Bu çeşitlilik, nitelikleri yüksek olan bireylerin yaşam ve çalışma deneyimlerini şekillendirirken, aynı zamanda farklı kültürel, sosyal ve ekonomik etkileşimlerin sonucu olarak çeşitli sonuçları da beraberinde getirebilmektedir. Yüksek nitelikli bireyler, bu farklı coğrafi hareketlilik biçimlerinden birine

dahil olduklarında, hem kişisel hem de toplumsal düzeyde çeşitli etkilerin olabileceğini gözlemlenmektedir. Bu nedenle, nitelikli bireylerin coğrafi hareketliliği, hem kaynak ülkeleri hem de hedef ülkeler için önemli sonuçları olan karmaşık bir olgudur. 1997 tarihli bir OECD raporu, bu coğrafi hareketlilik biçimlerine dahil olan nitelikli kişilerin göçün iki ana sonucunu ürettiğini açıklamaktadır: Beyin Değişimi ve Beyin İsrafı (Mahroum, 2000, s.24). **“Beyin Değişimi” (Brain Exchange)**, yüksek nitelikli iş gücü akışının iki yönlü olduğunu ifade etmektedir; bir gönderen ülke ile bir alıcı ülke arasında gerçekleşmektedir. Ancak, akışın net olarak bir yönde yoğunlaştığı durumlarda **“Beyin Kazanımı” (Brain Gain)** veya **“Beyin Göçü” (Brain Drain)** terimleri kullanılmaktadır. **“Beyin İsrafı” (Brain Waste)** olarak adlandırılan başka bir terim ise yüksek nitelikli çalışanların, önceki işlerinde uyguladıkları beceri ve deneyimin gerektiği işlerle ilişkili olmayan istihdam alanlarına geçtiklerinde becerilerin boşa harcanmasını ifade etmektedir (Giannoccolo, 2004, s.4). Bir diğer kavram, **“Beyin Dolaşımı” (Brain Circulation)** ise, öğrencilerin veya çalışanların yurtdışına giderek uzmanlaştıkları ve daha sonra biriktirdikleri deneyimi kullanarak daha avantajlı istihdam koşulları sağlamak amacıyla köken ülkelerine geri döndükleri eğitim ve kariyer yollarını tanımlamaktadır (National Interest, 2012, s.9). Bunun yanı sıra, **“Beyin Dönüşü” (Brain Return)**, Beyin Göçü tartışmasının ayrılmaz bir parçasıdır. Beyin Dönüşü üzerine yapılan önemli bir çalışmada, Glaser (1978), yurtdışında çalışan veya öğrenim gören üst düzey personel arasında memleketlerine geri dönme taahhüdünün oldukça güçlü olduğunu göstermektedir. Birçok kişi, başlangıçta planladıklarından daha uzun süre yurtdışında kalmalarına rağmen, sonunda memleketlerine geri dönmektedirler (Glaser, 1978).

Nitelikli iş gücünün göç kararlarında kök ülkenin koşullarına bağlı olarak itici ve çekici faktörler bulunmaktadır. Bahsedilen faktörler her ülkenin şartlarına göre değişiklik gösterse de, itici faktörler genellikle dört ana kategoride toplanabilir:

1. Ücret yetersizliğinden kaynaklanan mali sorunlar ve ekonomik istikrarsızlıklar.
2. Gelişmekte olan ülkelerde bilim ve teknolojiye verilen yetersiz önem nedeniyle mesleki çalışma koşullarının yetersizliği.
3. Nitelikli iş gücünün sahip olduğu mesleklerde istihdam eksikliği ve işsizlik.

4. Gelişmekte olan ülkelerdeki siyasi istikrarsızlık, çatışmalar, etnik temelli ayrımcı uygulamalar gibi faktörler.

Gelişmiş ülkeler, elverişli çalışma koşulları, kariyer olanakları ve rekabetçi maaşlar sunarak yüksek vasıflı çalışanları kendilerine çekmektedirler (Toksöz, 2006: 226).

3.2 Beyin Göçünün Sebeplerine Yönelik Teorik Yaklaşımlar

Göç teorileri, göç olgusunu farklı perspektiflerden inceleyen teorik yaklaşımları içermektedir. Bu yaklaşımlar, göçün nedenleri, etkileri, özellikleri, etkenleri ve benzeri çeşitli yönlerini ayrıntılı olarak ele almaktadır. Hem göç olgusunu hem de beyin göçü olgusunu anlamaya yönelik göç teorileri, önceki bölümde incelenmiştir. Bu bölüm ise özellikle beyin göçü olgusunu anlamaya yönelik teorik bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır.

3.2.1 Uluslararası bağımlılık teorisi

Uluslararası Bağımlılık Teorisi, özellikle 1960'ların sonlarına doğru ve 1970'lerin başlarında Latin Amerika'daki bağımsızlık hareketleri ve ekonomik bağımsızlık arayışları sırasında ortaya çıkmıştır. Bu teorinin öncüleri arasında Latin Amerikalı düşünürler ve ekonomistler bulunmaktadır. Özellikle Raul Prebisch ve Fernando Cardoso gibi isimler, bu teorinin temellerini atmışlardır.

“Latin Amerika’da Bağımlılık ve Kalkınma”(“Dependency and Development in Latin America”) adlı kitap, Fernando Henrique Cardoso ve Enzo Faletto tarafından yazılmış bir çalışmadır ve Latin Amerika'daki bağımlılık ve kalkınma konularını ele almaktadır. Uluslararası bağımlılık teorisi, gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve politik olarak endüstrileşmiş ülkelere bağımlı olduğunu ve bu bağımlılığın ekonomik eşitsizlikleri artırdığını iddia etmektedir. Bu teoriye göre, gelişmekte olan ülkeler genellikle hammaddeleri ihraç ederken, endüstrileşmiş ülkeler üretim ve teknoloji açısından daha üstün pozisyonda bulunmaktadır. Sonuç olarak, gelişmekte olan ülkeler düşük katma değerli

ürünler üretirken, endüstrileşmiş ülkeler daha yüksek katma değerli ürünler üretmektedir. Bağımlılık teorisyenlerine göre, bu ekonomik bağımlılık, gelişmekte olan ülkelerin ekonomik eşitsizliği artırır ve bu ülkeleri sürekli olarak dış yardıma veya borç almaya mahkum bırakmaktadır. Bunun yanı sıra, yüksek nitelikli bireylerin endüstrileşmiş ülkelere göç etmeleri, bu ülkelerdeki beyin göçünü teşvik etmektedir (Cardoso vb., 1979).

Uluslararası bağımlılık teorisi, beyin göçünü diğer yaklaşımlar gibi, dünya sistemindeki siyasi ve ekonomik dengesizliklerin bir sonucu olarak değerlendirmektedir, özellikle daha az gelişmiş ülkelerden yüksek nitelikli profesyonellerin daha fazla endüstrileşmiş ülkelere kaybı olarak ele almaktadır. Ancak bu teori, belirli gelişmekte olan ülkelerin, özellikle ekonomik nedenlerle, gelişmiş ülkelere bağımlı olduğunu ileri sürmektedir. Örneğin, Çin gibi siyasi ve ekonomik açıdan gelişmekte olan bir ülke, ekonomik sistemi sürdürülebilmek ve ticaret yapabilmek için birçok gelişmiş ülkeye bağımlıdır ve birçok yüksek eğitimli profesyoneli bu ülkelere kaybetmiştir. Beyin göçü sorunu, gelişmekte olan ülkeleri etkilediğinde ortaya çıkan bağımlılık ilişkileri, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki ekonomik etkileşimlere odaklanmaktadır. Bağımlılık teorisyenlerine göre, günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında, sömürgeci bir yapısal ilişki ağı bulunmaktadır (Sağırlı, 2006, s.57).

Sonuç olarak, özetlemek gerekirse, uluslararası bağımlılık teorisi, beyin göçünü gelişmekte olan ülkelerin ekonomik bağımlılığı ve bu bağımlılığın yarattığı eşitsizliklerin bir sonucu olarak açıklamak mümkündür. Bu teoriye göre, beyin göçü, gelişmekte olan ülkelerin ulusal kalkınma çabalarını olumsuz etkileyen bir faktör olarak ortaya konmaktadır.

3.2.1 Cazibe kutupları yaklaşımı

Cazibe Kutupları kavramı, yüksek vasıflı insan gücünün göç etmeyi tercih ettiği ülkeleri veya bölgeleri ifade etmektedir. Bu bölgelerde, çekici iş fırsatları, kariyer gelişimi için daha iyi imkanlar, yüksek ücretler, ileri teknoloji ve araştırma olanakları, nitelikli eğitim, politik istikrar ve yaşam kalitesi gibi unsurlar bulunabilir. Bu bağlamda, cazibe kutupları, beyin göçünün yoğun olarak yaşandığı bölgeler olarak tanımlanabilir. Yüksek vasıflı iş gücü,

kariyerlerini geliştirmek, daha iyi iş fırsatlarına ulaşmak ve daha yüksek çalışma koşulları ile yaşam standartlarına sahip olmak için g etmektedir.

Bu yaklaşıma göre, her dönemde dünyanın bazı bölgeleri bilim adamları ve vasıflı meslek erbabı için cazibe kutupları oluşturur. Örneğin, günümüzde Kuzey Amerika ve Avrupa, dünya çapında cazibe kutupları olarak öne çıkmaktadır (Kurtulmuş,2012, s.213). ABD, İngiltere, Kanada, Avustralya gibi ülkeler, yüksek vasıflı meslek adamları için başlıca cazibe merkezlerini teşkil etmektedir. Özellikle ABD, hem özel sektörde hem de kamu sektörlerinde yoğun araştırma ve geliştirme faaliyetleri, iş koşulları, maddi imkanlar, mesleki gelişim fırsatları, başarı ve tanınma olasılıkları sunması, ayrıca yabancıları kabul eden politika ve yaklaşımı ile diğer ülkelerden ne çıkan ve özellikle yüksek vasıflı profesyonelleri kendine çeken bir cazibe merkezi olarak öne çıkmaktadır (Sağırlı, 2006, s.49). Ayrıca, Amerika Birleşik Devletleri, yabancı yüksek vasıflı işçiler için ana hedeflerden biridir; yabancı uyruklu yetişkin nüfusunun %40'ı yükseköğretim düzeyinde eğitim almıştır. 1990'ların başından bu yana, Hindistan, Çin, Rusya ve birkaç OECD lkesi (Kanada, İngiltere ve Almanya dahil) başta BT alışanları olmak üzere yaklaşık 900.000 yüksek vasıflı işçi HIB geçici vize programı kapsamında Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etmiştir. Amerika Birleşik Devletleri ayrıca, OECD lkelerinde okuyan tüm yabancı öğrencilerin %32'sini barındırmaktadır. Gerçekten de, yüksek öğrenim, yüksek vasıflı göçmenleri işe alan ABD firmaları için önemli bir kaynaktır; 1999 yılında HIB vizesine sahip olanların yaklaşık %25'i daha önce ABD niversitelerine kayıtlı öğrencilerdi (Cervantes vb., 2002, s.40).

Cazibe kutupları yaklaşımının, kaynak ve hedef ülkeler üzerinde farklı etkileri bulunmaktadır. Örneğin, kaynak ülkeler açısından değerlendirildiğinde, nitelikli beyin göçünün yaşanması, g veren ülkelerin ekonomik kalkınma seviyelerini ve inovasyon kapasitelerini olumsuz etkileyebilir, hatta beyin drenajına neden olabilir. Diğer yandan, cazibe kutupları, hedef ülkeler için beyin kazancını beraberinde getirir. Bu lkeler, beyin göçüyle birlikte yeni bilgi ve becerileri, küresel bağlantıları ve işbirliklerini kazanırken, kendi ekonomik, bilimsel ve teknolojik gelişimlerine katkıda bulunmaktadır.

3.2.2 Arz-talep yaklaşımı

Arz ve talep kavramları, klasik ekonomik düşünceye dayanmaktadır. Bu düşünce tarzı, 18. Yüzyılda İskoç ekonomist Adam Smith ve diğer düşünürlerle başlamıştır. Smith'e göre, serbest piyasa ekonomisi, bireylerin kendi çıkarlarına yönelik faaliyetlerinin toplumun genel refahına hizmet ettiği bir sistemdir (Smith, 1776). 19. ve 20. yüzyıllarda, arz-talep analizi daha da gelişti ve ekonomi bilimi içinde daha karmaşık modeller ve teoriler geliştirildi. Ayrıca, Alfred Marshall'ın çalışması (1890), modern mikro-ekonomi için temel bir referans kaynağıdır. Marshall, arz ve talebin fiyatlarını nasıl etkilediğini ve ekonomik dengeyi nasıl sağladığını ayrıntılı bir şekilde ele almıştır (Marshall, 1890).

Arz ve talep yaklaşımı, ekonomik yapıyı temel alarak göç olgusunu da incelemektedir. Bu yaklaşım, göç olgusunu iş gücü piyasasının temel dinamikleri ve ekonomik faktörlerle ilişkilendirmeyi amaçlayan bir perspektif sunmaktadır. Ekonomik ve toplumsal faktörler, yüksek vasıflı bireylerin göç kararlarını şekillendiren önemli etkenler arasındadır.

Göç, bir ülkenin veya bölgenin iş gücü piyasasında önemli bir rol oynamaktadır. Göç olgusu, iş gücü piyasasındaki arz ve talep dengesini etkilemektedir. Özellikle, bazı bölgelerde iş gücü eksikliği yaşanması, göçmen işçilere olan talebi artmaktadır. Göçmenler, iş gücü piyasasındaki talep fazlasını doldurabilirler ve bu şekilde ekonomik büyümeye katkı sağlayabilirler. Belirli becerilere sahip işçilere olan talebi karşılamakta zorlanan bazı bölgeler veya sektörler örnek olarak verilebilir. Örneğin, bilgi teknolojileri sektöründe uzmanlaşmış mühendislere olan talep, belirli bölgelerde artış gösterebilir. Ancak yerel nüfus, bu talebi karşılamak için yeterli sayıda nitelikli mühendis üretmiyorsa, iş gücü eksikliği meydana gelebilir.

Arz-talep yaklaşımına göre, yüksek vasıflı insan gücü arzı ve talebi arasındaki dengesizlik, ileri teknoloji seviyesindeki ülkelerde ekonomik büyüme için önemli bir faktördür. Gelişmiş ülkelerde yapılan araştırma-geliştirme faaliyetlerine yönelik yatırımlar, sürekli olarak yüksek nitelikli personel talebinin arzın üzerinde olmasına yol açmaktadır. Bu duruma, "sürekli darlık" (dynamic shortage) adı verilmektedir. "Sürekli darlık", belirli bir ürünün veya hizmetin talebinin arzı sürekli olarak aştığı bir durumu ifade etmektedir. Diğer

bir deyişle, belirli bir nitelikteki ürün veya hizmet sınırlıdır, ancak talep yüksektir. Bu durumda, fiyatlar genellikle yükselir çünkü az bulunan kaynaklar daha değerli hale gelmektedir. Yüksek nitelikli iş gücü ve arz-talep yaklaşımı arasındaki temel bağlantı, kısıtlı kaynakların veya nitelikli iş gücünün talep üzerindeki etkisidir. Her iki durumda da, sınırlı kaynaklar veya beceriler, talep ve fiyatlar üzerinde etkili olmaktadır.

3.3 Beyin Göçünün Değerlendirilmesine Yönelik Modeller

Yüksek vasıflı insan gücü göçünün ekonomik ve sosyal boyutlarına ilişkin literatürde iki farklı yaklaşım ve model mevcuttur. İlk yaklaşım, bilimin insanlık için ortak bir değer olduğunu vurgulayarak, yüksek vasıflı bireylerin, bilim ve teknoloji alanındaki marjinal katkılarını en yüksek düzeyde sağlayabilmeleri için serbestçe hareket etmelerini savunmaktadır. Bu yaklaşım, yüksek vasıflı insanların diğer üretim faktörleri gibi hareket edebilmesinin önemini vurgulamaktadır ve "humanist (uluslararası) model" olarak adlandırılmaktadır. Diğer bir yaklaşım ise, gelişmekte olan ülkelerin zaten sınırlı olan stratejik insan gücü sermayesini koruma gerekliliğini öne sürmektedir. Bu model, bilim adamları ve diğer yüksek vasıflı bireylerin gelişmiş ülkelere göç etmelerinin, gelişmekte olan ülkelerin kalkınma kaynakları açısından büyük bir kayıp olacağını iddia etmektedir. Ayrıca, bu göçün gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki eşitsizliği artıracığını ve "milliyetçi (ulusal, neo-klasik) model" olarak bilinmektedir.

Bu iki yaklaşım arasındaki temel fark, yüksek vasıflı insan gücünün hareketliliğinin ekonomik ve sosyal sonuçları konusundaki görüşlerdir. İnsaniyetçi model, bilimin küresel bir kaynak olduğunu ve bu kaynağın serbestçe akması gerektiğini savunurken, milliyetçi model, bu göçün ulusal çıkarları tehlikeye atabileceğini ve gelişmekte olan ülkelerin kalkınma potansiyelini azaltabileceğini öne sürmektedir. Bu nedenle, yüksek vasıflı insan gücü göçünün değerlendirilmesi konusunda farklı bakış açıları ve tartışmalar devam etmektedir.

3.3.1 Humanist (Uluslararası) model

Humanist (Uluslararası) model, aynı zamanda “dünya” veya “kozmpolit” model olarak da adlandırılmaktadır. Bu yaklaşım, insan sermayesi teorisinin etkisi altında gelişmiştir ve neo-liberal rasyonalistik mantığa uygun bir şekilde ilerlemektedir. Bu bakış açısına göre, beyin göçü, günümüz küresel iş gücü piyasasında iki önemli unsur arasında karşılıklı olarak faydalı bir değişim olarak görülmektedir:

- **İnsan Sermayesi:** Göç eden yüksek vasıflı bireyler, bilgi, beceri ve deneyim gibi insan sermayesini temsil etmektedir. Bu insan sermayesi, yeni ülke veya bölgelerde değerli katkılar sağlayabilir.
- **Mali Sermaye:** Beyin göçü, kaynak ülkesi için bir tür mali sermaye transferini temsil edebilir. Göçmenler, yurt dışında kazandıkları gelirleri kısmen veya tamamen kaynak ülkelerine geri gönderebilirler. Bu, kaynak ülkelerin döviz kazancına katkıda bulunabilir.

Bu perspektife göre, beyin göçü, insan sermayesinin ve mali sermayenin etkili bir şekilde kullanılmasını teşvik eden bir fenomen olarak görülmektedir. Yüksek vasıflı göçmenler, kendi bilgi ve becerilerini geliştirerek yeni bir ülkede faydalı katkılarda bulunabilirler, aynı zamanda kaynak ülkelerine ekonomik olarak destek sağlayabilirler. Bu nedenle, bu model, beyin göçünün hem göç edenler hem de kaynak ülkeler için faydalı olduğunu savunmaktadır.

Bu yaklaşımı benimseyenler, yüksek vasıflı bireylerin, eğitim aldıkları ve sahip oldukları becerileri en iyi şekilde kullanabilecekleri ve aynı zamanda ekonomik olarak daha fazla kazanç elde edebilecekleri bölgelere veya ülkelere göç etmeyi istediklerini düşünmektedir. Bu, göçmenlerin, kendi potansiyellerini en üst düzeye çıkarmayı amaçlayarak bilinçli ve isteyerek tercihlerde bulduklarını ima etmektedir. Diğer bir deyişle, bu bakış açısına göre, beyin göçü göçmenlerin kişisel ve ekonomik çıkarlarını gözetenek yapılan bir seçimdir. Göçmenler, kendileri için en uygun fırsatları arayarak, eğitimleri ve becerileri doğrultusunda daha iyi bir yaşam ve kariyer fırsatları elde etmeye çalışırlar. Bu nedenle, göçmenlerin kendilerini geliştirme ve en iyi koşullarda çalışma

fırsatlarını arama isteği, bu modelin savunucuları tarafından önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir.

Bu modelin eleştirmenleri, insaniyetçi yaklaşımın eksikliklerine işaret ediyorlar ve bu yaklaşımın bazı temel noktalarını eleştiriyorlar:

- **Mikro ve Faydacı Odak:** Model, genellikle bireyin kendi kişisel kazancını ve faydasını odak noktası olarak almaktadır. Başka bir deyişle, göç kararı, bireyin kariyerine ve gelirine yönelik kişisel hesaplamalara dayandırılmaktadır.
- **Kurumsal, Yapısal ve Diğer Faktörlerin Göz Ardı Edilmesi:** Eleştirmenler, modelin sadece bireyin kişisel becerilerini ve tercihlerini ele aldığını ve işçinin dışındaki daha geniş kurumsal, yapısal ve toplumsal faktörleri göz ardı ettiğini belirtmektedir. Bu faktörler, bir kişinin göç kararı üzerinde etkili olan ekonomik koşullar, iş piyasası dinamikleri, politik baskılar ve benzeri unsurları içermektedir.
- **Politik Baskı ve Diğer Faktörlerin İhmal Edilmesi:** Eleştirmenler, modelin sadece ekonomik faydayı göz önünde bulundurarak politik, sosyal ve kültürel faktörleri dikkate almadığını ve göç kararlarının sadece maddi çıkarlarla sınırlı olmadığını vurgulamaktadır. Politik baskılar gibi faktörler de göç kararlarını etkileyebilmektedir.
- **Beceri ve Yeteneklerin Öne Çıkarılması:** Eleştirmenler, modelin bireyin beceri ve yeteneklerini öne çıkardığını ve göçün sadece bu faktörlere dayalı olduğunu varsaydığını ifade etmektedir. Oysa kişinin göç kararı, daha karmaşık faktörlerin bir sonucu olabilmektedir.

Sonuç olarak, Eleştirmenler, göç kararlarının sadece bireysel fayda ve becerilere dayalı olmadığını ve daha geniş toplumsal ve yapısal faktörleri göz ardı etmemiz gerektiğini savunmaktadır.

Harry Johnson gibi uluslararasılar, bu yaklaşımı savunmaktadır ve şu temel noktaları ifade etmektedir:

- **Kısa Vadeli Kayıplar:** Bu perspektife göre, yüksek vasıflı insanların göçü, özellikle eğitilmiş yerel iş gücünün yerine geçmesi gereken kısa vadeli ekonomik kayıplara

neden olabilir. Göç edenlerin işlerini yerel iş gücüne devretmeleri veya yerel iş gücünü eğitmeleri zaman alabilir.

- **Yerine Geçecek Kişilerin Göçü:** Göçmenlerin yerine geçecek kişiler eğitildiğinde bile, genellikle bu yeni eğitimli iş gücü de ayrılmak eğilimindedir. Bu, sorunu sadece devam ettirir ve hafifletmez.
- **Vergi Gelirlerinin Kaybı:** Göçmenler, genellikle yüksek maaşlar kazanırlar ve bu nedenle vergi gelirlerinin kaybı önemli bir endişe kaynağı olabilir. Bu profesyonellerin ayrılması, vergi kaynaklarının azalmasına neden olabilir.
- **Sosyal Maliyetler:** Bu perspektife göre, beyin göçünün toplumsal maliyetleri, göçmenlerin ve ev sahibi ülkenin kazançlarını aşmalıdır ki gerçek bir sorun teşkil edebilsin. Başka bir deyişle, bu kayıpların, göçmenlerin ve ev sahibi ülkenin elde ettiği kazançları aşması gerekmektedir.

Bu bakış açısına göre, yüksek vasıflı profesyonellerin göçü, belirli kısa vadeli kayıplara neden olabilir, ancak uzun vadeli toplumsal maliyetlerin aşılması için bu kayıpların belirli bir eşiği aşması gerektiği savunulmaktadır. Bu perspektif, beyin göçünün sosyal maliyetlerinin sınırlı olduğunu ve bu göçün genellikle ev sahibi ülke için zararlı olmadığını öne sürmektedir.

Sonuç olarak, uluslararası model, yüksek nitelikli insanların göçünün olumsuz etkilerini yeterince göz önünde bulundurmayan ve bu etkileri çözmek için öneriler sunmayan bir yaklaşım olarak eleştirilmektedir. Özellikle, gelişmekte olan ülkelerden, uzman doktorlar ve akademisyenlerin göç etmesinin, ev ülkelerinde sağlık hizmetlerinin ve eğitim sistemlerinin olumsuz bir şekilde etkilenebileceği örneklerle gösterilmektedir (Carrington vb., 1999, s.46-49). Bu eleştiri, yüksek nitelikli insan göçünün potansiyel sorunlarını ve bu sorunların çözümünü daha fazla dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla, beyin göçüyle ilgili politika ve stratejiler geliştirilirken bu tür olumsuz etkilerin ve çözümlerinin daha iyi anlaşılması ve ele alınması önemlidir.

3.3.2 Milliyetçi model

Milliyetçi modeli savunanlar arasında, iş ve göç politikalarının hangi yönde vurgu yaptığına dair farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar, iki ana konuya odaklanmaktadır:

1. Yerli İşlerin Korunması: Bazıları, yerli iş gücünün korunmasına odaklanır ve yerli işçilerin istihdam edilmesini teşvik eden politikaları vurgulamaktadır. Bu politikalar, yerli vatandaşların işsizlik sorunlarını çözmeye ve yerel ekonomiyi desteklemeye yöneliktir.

2. Yerli Yetişmiş Profesyonel Göçmenlerin Çıkışının Engelleme: Diğerleri ise yerli olarak yetişmiş yüksek nitelikli profesyonellerin ülkeden göçünü engellemeye odaklanmaktadır. Bu politikalar, ülkenin kendi vatandaşlarının yeteneklerini ve becerilerini kaybetmemesi için tasarlanmıştır (Adams, 1968).

Bu nedenle, milliyetçi modeli benimseyenler arasındaki farklılık, iş ve göç politikalarının hangi yönde vurgulandığına ve bu politikaların ne kadar koruyucu veya kısıtlayıcı olduğuna bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

Milliyetçi modeli savunanlar, her ulusun kendi insan sermayesini üretmesi ve kullanması gerektiği düşüncesini benimsemektedirler. Bu model, genellikle beyin göçünün gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerine zarar verici bir etkisi olduğunu ve bu göçün çoğunlukla alıcı ülkelerin lehine olduğunu öne sürmektedir. Milliyetçi model, ulusal devleti, çeşitli sermaye türleri aracılığıyla refahını en üst düzeye çıkarmaya çalışan bir varlık olarak tanımlamaktadır. Bu perspektife göre, herhangi bir kaynağın, özellikle de insan sermayesinin diğer ülkelere hareket etmesi, ulusal devletin ekonomik ve siyasi bağımsızlığını ve refahını toplamasını ve korumasını zorlaştırmaktadır. Beyin göçünün bu biçimi, ulusal çıkarları ve egemenliği tehlikeye atabilmektedir (Adams, 1968).

Milliyetçi bakış açısını benimseyenler, alıcı ülkelerin göçmen seçiciliğini eleştirmekte ve bu seçiciliğin sorunu daha da kökleştiren bir mekanizma olarak görmektedirler. Bu bağlamda, alıcı ülkeler, kaynak ülkeden nitelikli iş gücünü seçerek kaynak ülkeyi niteliksiz iş gücü ile yoksullaştırdıklarını düşünmektedirler. Bu bakış açısı, temel bir varsayıma dayanmaktadır: Yüksek nitelikli personelin yetiştirilmesi genellikle kamu fonlarıyla (public

funds)⁷ önemli ölçüde finanse edilmektedir. Dolayısıyla, bu nitelikli insanların göç yoluyla kaybedilmesi, zengin bir ülkenin bu insanlara ihtiyaç duymadığı bir yoksul ülkeden gelen bir "hediye" olarak algılanmaktadır (Adams,1968). Bu nedenle, milliyetçi bakış açısına göre, alıcı ülkelerin seçici göç politikalarının, kaynak ülkeleri olumsuz etkilediği ve niteliksiz iş gücü ile yüklediği düşünülmektedir. Bu durum, yüksek nitelikli insanların yetiştirilmesinin maliyetini ve bu insanların göçü sonucu kaynak ülkenin kaybını öne çıkarmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerdeki yüksek nitelikli personel sayısının artışı konusunda iki farklı bakış açısı bulunmaktadır. Bir grup insan, bu ülkelerde yüksek nitelikli personel sayısının aşırı fazla olduğunu ve bu fazlalığın uluslararası göçün bir nedeni olduğunu iddia etmektedir. Diğer bir deyişle, bu kişilerin aşırı sayıda yetiştirilmesi, uluslararası göçü teşvik eden bir neden olarak görülmektedir. Diğer bir görüşe göre ise, bazı iş piyasaları bu yüksek nitelikli profesyonelleri istihdam etme kapasitesine sahip değildir ve talep yüksek olmasına rağmen bu kişileri işe alamamaktadır. Bu nedenle, bu eksikliği gidermek için sadece daha fazla yüksek nitelikli personel yetiştirmek yeterli değildir; aynı zamanda teknik geliştirmelerin de yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda, yüksek nitelikli personelin istihdam edilmesini ve iş gücü piyasasına entegrasyonunu kolaylaştırmak için yapısal ve iş gücü piyasası reformları gibi diğer tedbirlerin alınması gerektiği öne sürülmektedir. Bu nedenle, bu profesyonellerin kariyerlerindeki engeller de göz ardı edilmemelidir. Bu engeller, iç içe geçmiş bir dizi faktörü içerir: iş yapısındaki sınırlı işsel hareketlilik, yetersiz donanım ve ekipman, sınırlı politik özgürlük ve özerklik, ayrıca dinamik, işlevsel mesleki birliklerin eksikliği gibi faktörler. Bu bakış açısını savunan önemli kişiler, Don Patinkin gibi, uluslararası iş piyasasının talep ve çekme faktörlerine odaklanmaları nedeniyle eleştirilmektedirler. Bu bakış açısına göre, yüksek nitelikli personelin göç etmesinin ana nedeni, iş gücü piyasasında talep tarafındaki faktörlerdir. Ancak, bu bakış açısı, göçmenlerin

⁷"Kamu fonlar," bir devlet veya hükümet tarafından yönetilen ve genellikle kamu hizmetleri, altyapı projeleri, eğitim, sağlık hizmetleri gibi kamusal amaçlar için kullanılan paralardır. Bu fonlar, genellikle vergiler, harçlar, gelirler ve diğer kaynaklardan toplanır ve devletin işlevlerini finanse etmek, kamusal hizmetler sunmak ve toplumun refahını artırmak amacıyla kullanılmaktadır.

neden yüksek nitelikli personelin çekici faktörlere nasıl yanıt verdiği konusunda çözüm önermekte yetersiz kaldığı için eleştirilmektedir (Esi, 2002, s.22).

Sınırların giderek silik hale geldiği bir dünyada, sıkı kısıtlayıcı politikaların beyin göçünü engelleme konusundaki etkinliği sorgulanmaktadır. Bu tür politikaların, uluslararası entelektüel değişimleri sınırlayarak bilgiye ve kaynaklara erişimi sınırlayabileceği ve bu kaynakların sadece belirli birkaç ulusun elinde yoğunlaşabileceği endişeleri dile getirilmektedir. Bu uluslar, milliyetçi bakış açısına sahip olanlar tarafından eski sömürgelerin insan sermayesini sömürdüğü düşünülen emperyalist güçler olarak görülmektedir. Bu nedenle, beyin göçü konusundaki tartışmayı ileri taşıyacak ve politika önerilerine katkıda bulunacak alternatif bir çerçevenin bulunması gerekliliği önemle vurgulanmaktadır (Esi, 2002, s.23).

3.4 Beyin Göçünün Genişliği

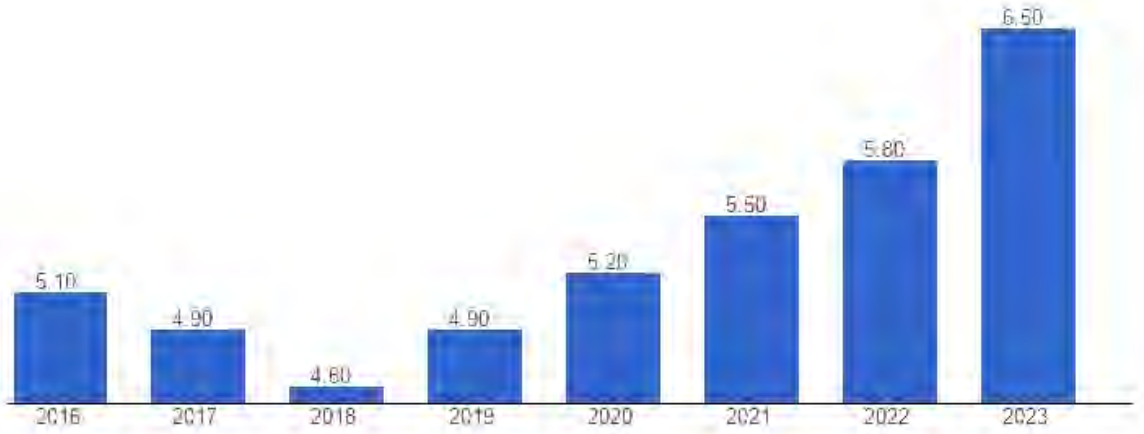
İnsan Göçü ve Beyin Göçü Endeksi, ekonomik veya siyasi nedenlerle insanların yer değiştirmesinin ve bu durumun bir ülkenin kalkınmasına etkilerini değerlendiren bir ölçüttür. Bu endeks ne kadar yüksekse, insan yer değiştirmesi o kadar fazladır ve bu da bir ülkenin insan kaynaklarına olan etkisini artmaktadır. Diğer bir deyişle, yüksek bir endeks, bir ülkeden diğerine göç eden veya ayrılan insan sayısının ve nitelikli insan kaybının daha büyük olduğunu göstermektedir. 2023 yılı verilerine göre, 177 ülkenin bu endeks üzerinden değerlendirilmesi yapılmış ve bu değerlendirme, çeşitli önemli sonuçları beraberinde getirmiştir. Endeks, 0 ile 10 arasındaki bir skalada ifade edilir; 0, düşük düzeyde göçü temsil ederken, 10 ise yüksek düzeyde göçü yansıtır. 2023 yılına ait verilere göre, 177 ülkenin ortalama endeks puanı 5.17 olarak hesaplanmıştır. Bu ortalama puan, söz konusu ülkelerin insan göçü ve beyin göçü düzeyinin orta düzeyde olduğunu göstermektedir (The Global Economy, 2023).

Tablo 3.1 İnsan göçü ve beyin göçü endeksi (*The Global Economy, 2023*).

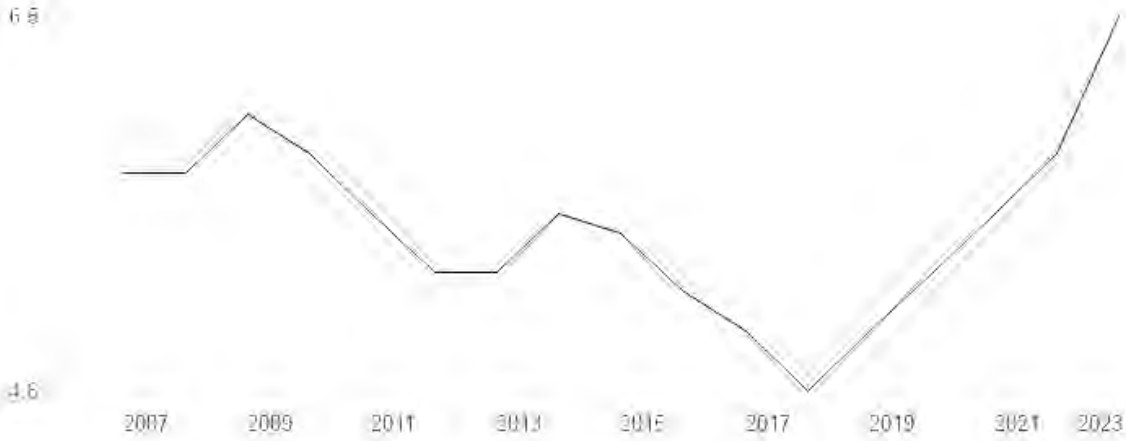
Ülke	İnsan Göçü ve Beyin Göçü Endeksi	Dünya Sıralaması
Samoa	10	1
Jamaika	9.5	2
Filistin	8.9	3
Ukrayna	8.9	4
El Salvador	8.7	5
Eritre	8.6	6
Somali	8.6	7
Afganistan	8.5	8
Arnavutluk	8.5	9
Mikronezya	8.4	10
Gürcistan	6.5	46
Umman	1.4	168
Singapur	1.3	169
Katar	1.1	170
Danimarka	1	171
İspanya	1	172
İsviçre	1	173
Kanada	0.7	174
Norveç	0.7	175
İsveç	0.6	176
Avustralya	0.4	177

Endeksin en yüksek puanı (10) Samoa'da kaydedilmiştir ve bu durum, Samoa'nın yüksek nitelikli insanların göç etmesiyle dikkat çekmektedir. Bu da Samoa'nın bu alandaki insan kaynaklarını kaybetmekte olduğunu göstermektedir. Öte yandan, endeksin en düşük puanı (0.4) Avustralya'da belirlenmiştir ve bu, bu ülkenin yüksek nitelikli insan göçünün daha az olduğunu veya bu göçün önemli bir faktör olmadığını yansıtmaktadır.

2007 ile 2023 yılları arasındaki dönem boyunca Gürcistan'ın bu endekse göre ortalama değeri 6.50 endeks puanı olarak hesaplanmıştır. En düşük endeks değeri 2018 yılında 4.6 puan olarak kaydedilirken, en yüksek endeks değeri ise 2023 yılında 6.50 puan olarak ölçülmüştür.

Görsel 3.2 20016 ile 2023 yılları arasında Gürcistan'daki beyin göçü endeksi (*The Global Economy, 2023*).

Görsel 3.3 2007 ile 2023 yılları arasında Gürcistan'daki beyin göçü endeksi (*The Global Economy, 2023*).

4. GÜRCİSTAN ÜLKE PROFİLİ

Bu bölümde, Gürcistan'ın demografik, sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel durumu hakkında yüzeysel bir inceleme sunulacaktır. Bu inceleme, detaylı bir analize girmeksizin temel bilgilere odaklanacaktır.

Görsel 4.1. Gürcistan ülke haritası (Gürcistan Göç Komisyonu, 2021, s. 6).

Resmi Adı	Gürcistan
Başkent	Tiflis
Dil	Gürcüce (resmi dil)
Nüfus	3.736.400
Yüzölçümü	69.700 km ²
Yönetim Şekli	Demokratik Cumhuriyet
Para Birimi	Lari

4.1 Gürcistan'ın Ekonomik Durumu Üzerine Bir İnceleme

Gürcistan'da, dünya genelinde olduğu gibi, göç ve göçmenlik faktörleri, ekonomik, sosyal ve siyasi değişikliklerle karmaşık bir şekilde ilişkilidir ve bireylerin kişisel kararlarıyla bağlantılıdır. Gürcistan'ın geçmişine bakıldığında, göçün temel nedenleri, ülkede yaşanan istikrarsızlık ve insan hakları ihlalleri gibi faktörlerle yakından ilişkilendirilmiştir. Bu dönem, özellikle şehirler arasındaki çatışmalar ve diğer güvenlik sorunları gibi istikrarsızlık belirtileriyle tanımlanmıştır. Ancak, son yıllarda uzmanlar, ekonomik ve sosyal faktörlerin daha belirleyici bir rol oynadığına dikkat çekmektedir. Önceki dönemlerde istikrarsızlık ve insan hakları ihlalleri gibi faktörler daha baskınken, son yıllarda ekonomik fırsatlar, iş olanakları ve toplumsal koşullar gibi ekonomik ve sosyal etkenler daha fazla belirleyici hale gelmiştir. Bu, göçmenlerin Gürcistan'ı terk etme veya başka bir ülkeye yerleşme kararlarının arkasındaki nedenlerin değiştiğini göstermektedir. Başka bir ifadeyle, bu, göçmenlerin iş gücü piyasalarında ve toplumsal yapıda oynadığı rolün daha fazla önem kazandığını göstermektedir. Göçün diğer önemli faktörleri arasında, yurtdışında yerleşik göçmen topluluklarının ve gelişmiş ülkelerdeki eğitim fırsatlarının mevcudiyeti ve etkisi oldukça belirleyici olabilir. Dolayısıyla, göç nedenlerini analiz ederken yalnızca içsel faktörleri değil, aynı zamanda uluslararası ilişkilerin ve dış kaynakların rolünü de hesaba katmak gerekmektedir.

2020 yılında başlayan COVID-19 pandemisi, uluslararası hareketlilik ve göçmenlik konularında önemli etkiler doğurmuştur. Pandemi, birçok ülke tarafından uygulanan sıkı seyahat kısıtlamaları ve sınırların kapanması ile sonuçlanmış, bu da uluslararası göçmenlik faaliyetlerini büyük ölçüde engellemiştir. Ayrıca, pandemi dönemi iş kayıpları, ekonomik belirsizlikler ve sağlık endişeleri ile birlikte gitmektedir, bu da göçmenlerin hareketliliği üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır. Bu küresel değişiklikler, Gürcistan dahil olmak üzere birçok ülkede göç eğilimlerini etkilemiş, hem ülke içi göç olaylarına hem de uluslararası göçe önemli etkiler getirmiştir.

2022 yılında, Gürcistan Ulusal İstatistik Kurumu tarafından sağlanan verilere göre, ülkenin işsizlik oranı önceki yıl olan 2021'a kıyasla %3.3 puanlık bir azalış göstererek %17.3

seviyesine düşmüş. Bu veri, iş piyasasında olumlu bir gelişme olarak görünse de, işsizlik sorununun tam anlamıyla anlaşılabilmesi için daha derinlemesine bir analize ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir. İşsizlik oranı, sadece işsiz olan bireylerin toplam iş gücüne oranını ifade ederken, iş piyasasının daha geniş dinamikleri ve iş gücü piyasasının niteliği gibi önemli faktörleri göz ardı edebilir. Bu bağlamda, ülkenin nüfusu gibi yapısal faktörler de iş piyasasının dinamiklerini etkileyebilir. Gürcistan'ın nüfusu az olan bir ülke olması, iş gücü talebi ve arzı üzerinde belirgin bir etkiye sahiptir ve bu, işsizlik oranındaki değişikliklerin daha geniş bağlamını anlamak için dikkate alınmalıdır. Ayrıca, vasıflı iş gücünün ülkeden ayrılma nedenleri incelendiğinde, iş gücü piyasasındaki maaş seviyeleri ve iş koşulları gibi faktörlerin, vasıflı işçiler için tatmin edici olmayabileceği ortaya çıkabilir. Bu bağlamda, işsizlik oranı verisi yalnızca bir yılın sonucunu yansıtmamasına rağmen, iş piyasasının sağlığını ve kalitesini değerlendirmek için daha kapsamlı bir analize ihtiyaç duyulmaktadır. Bu analiz, iş piyasasının gereksinimlerini ve iş gücü piyasasının yapısını daha derinlemesine anlama ve politika kararlarına yön verme açısından büyük öneme sahiptir.

Son on yılda Gürcistan'da gerçekleştirilen ekonomik reformlar, siyasi istikrar ve güvenlik önlemleri, ülkenin uluslararası çapta daha cazip hale gelmesine katkıda bulunarak yabancı ülkelerden Gürcistan'a yönelik göçmen akışlarını artırmıştır. Ancak, bu artışa rağmen, Gürcistan'dan ayrılan Gürcü göçmenlerin sayısı azalmamıştır. Bu fenomen, Gürcistan'dan ayrılanların, göç ettikleri veya gitmeyi düşündükleri ülkelerle kıyaslandığında, Gürcistan'ın kendi vatandaşlarına sınırlı iş fırsatları sunması, düşük maaşlar, sınırlı sosyal yardımlar ve yaşam kalitesinin kısıtlı olması gibi faktörler nedeniyle ortaya çıkmıştır. Göçmenler, daha iyi bir yaşam standardı ve ekonomik fırsatlar arayışında oldukları için Gürcistan'dan ayrılmayı tercih edebilirler. Bu, Gürcistan'ın karşı karşıya olduğu ekonomik zorluklar ve iş gücü piyasasının kısıtlılıklarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Özetle, Gürcistan'da ekonomik büyüme ve göç akışları arasındaki karmaşık ilişkiyi anlamak, ekonomik reformların yanı sıra sosyal politika ve iş gücü piyasası düzenlemelerinin dengelenmesini gerektiren bir konudur.

Gürcistan, ekonomik reformlarına devam ederek ekonomik büyümeyi teşvik etmeyi ve nüfusun refahını artırmayı hedeflemektedir. Bu reformlar, özellikle girişimciliği desteklemeyi ve yatırımlar için daha çekici bir ortam oluşturmayı amaçlamaktadır.

Gürcistan'ın GSYİH'sı 2022 yılında 24.6 milyar ABD doları seviyesine ulaşmış, kişi başına düşen GSYİH ise 6.671,9 ABD doları olarak kaydedilmiştir. Bu, 2021 yılına göre önemli bir artışı temsil etmektedir. 2021'de Gürcistan'ın GSYİH'sı 18.6 milyar ABD doları seviyesindeydi ve kişi başına düşen GSYİH ise 5.023,2 ABD doları olarak kaydedilmişti. Bu verilere dayanarak, Gürcistan'ın ekonomik olarak büyüdüğü ve vatandaşlarının yaşam standartlarının arttığı görülmektedir. GSYİH'daki bu artış, Gürcistan'ın ekonomik reformlarının ve dış yatırımların ülkenin büyümesini desteklediğini göstermektedir. Kişi başına düşen GSYİH'deki artış, ortalama yaşam standardının yükseldiğini gösterirken, ekonomik büyüme potansiyelinin arttığını işaret etmektedir. Ancak, bu verilerin ötesine geçerken dikkate alınması gereken diğer faktörler de bulunmaktadır. Örneğin, gelir dağılımı, işsizlik oranları, enflasyon ve sosyal hizmetler gibi ekonomik ve sosyal göstergeler, ekonomik refahın tam bir resmini sunmak için değerlendirilmelidir. Ayrıca, ekonomik büyümenin sürdürülebilirliği ve reformların etkin uygulanması da önemli faktörlerdir.

Gürcistan'ın ekonomik durumu hakkında sunulan veriler, ülkenin ekonomik büyümesinin ve yaşam standartlarının arttığını göstermektedir. GSYİH ve kişi başına düşen GSYİH'daki artışlar, ülkenin ekonomik potansiyelini yansıtmakta ve ekonomik reformların olumlu sonuçlar verdiğini işaret etmektedir. Ayrıca, işsizlik oranındaki düşüş, iş piyasasındaki iyileşmenin bir göstergesidir. Ancak, bu olumlu ekonomik verilere rağmen, Gürcistan'daki iş gücü göçü ve özellikle yüksek vasıflı işçilerin göçü gibi eğilimler dikkat çekmektedir. Bu durum, sadece ekonomik faktörlerin değil, aynı zamanda başka faktörlerin de rol oynadığını göstermektedir. Eğer Gürcistan'daki koşullar gerçekten tatmin edici olsaydı, insanların neden başka bir ülkeye göç etmeyi tercih ettiği bir soru işareti olarak kalmaktadır. Bu, gelir dağılımı eşitsizliği, kayırmacılık, siyasi belirsizlik gibi diğer faktörlerin Gürcistan'ın ekonomik başarısını gölgelediğini düşündürmektedir. Sonuç olarak, Gürcistan'ın ekonomik büyümesi ve iyileşmesi olumlu bir gelişmedir, ancak daha derinlemesine bir analiz ve politika müdahaleleri, ekonomik eşitsizlik ve iş gücü göçü gibi sorunların çözümünü gerektirmektedir. Bu, Gürcistan'ın ekonomik büyümesinin sürdürülebilirliğini ve toplumsal refahını artırma potansiyelini daha da güçlendirebilir.

4.2 Gürcistan'dan Göç ve Beyin Göçü Akımları

Son yıllarda, Gürcistan'dan göç eden insanların sayısı önemli ölçüde artmıştır. Özellikle Gürcistan'da iş bulma imkanı bulamayan veya düşük ücretlerle çalışan işçiler, 1990'lı yıllardan itibaren çeşitli ülkelere göç etmeye başlamışlardır. 1991-1995 yılları, Gürcistan'da büyük bir göç dalgasının yaşandığı dönemi işaret etmektedir. Sovyetler Birliği'nin çöküşünün ardından, insanlar büyük bir yoksullukla mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Düşük ekonomik gelişme ve istikrarsız siyasi koşullar, o dönemdeki insanların yurtdışına göç etme yolunu tercih etmelerine neden olmuştur. 1995-1996 yıllarında yaklaşık olarak 130.000-150.000 kişi Gürcistan'dan ayrılmıştır. Gürcistan Ulusal İstatistik Kurumu'na göre, o dönemde Gürcistan'dan yıllık olarak yaklaşık 170.000 kişi ayrılmaktaydı. Kök ülkeleri için vatandaşlarının yurtdışına göç etmeleri, zararlı sonuçlar doğursa da aynı zamanda para transferleri ülke ekonomisi için faydalı olabilmektedir. Örneğin, 2020 yılında göçmenler tarafından Gürcistan'a gönderilen para transferleri 199.7 milyon dolar seviyesinde olmuştur (2019 yılında yapılan bir araştırmaya göre %15.9 artış göstermiştir). Bu para transferlerinin büyük bir bölümü İtalya, Yunanistan, Almanya, İspanya gibi ülkelere gönderilmektedir.

Gürcistan'dan ayrılan göçmen sayısındaki dalgalanmalar, ülkenin karmaşık ekonomik ve toplumsal koşullarının bir yansımasıdır. 2019'da başlayan dönemde 105,107 göçmenin ayrılması, 2020'de %30'luk bir azalışla 74,264 göçmenle devam etti. Ancak, dikkat çeken bir şekilde, 2022'de bu rakamın 125,269'a yükselmesi, göçün Gürcistan'daki belirsiz ekonomik koşullara duyarlı olduğunu göstermektedir. Bu dönemde son 20 yılın en yüksek göç hareketi kaydedilmiştir. Ekonomik koşulların belirsizlik içerdiği veya iş fırsatlarının yetersiz olduğu bir dönemde daha fazla insanın göç etmeyi tercih etmesi, bu çıkarımı desteklemektedir. Ancak bu çıkarım, diğer faktörlerin (örneğin, siyasi değişiklikler, uluslararası olaylar vb.) de göç eğilimlerini etkileyebileceği unutulmamalıdır. Bu veriler, ülkenin göç dinamiklerini anlamamıza yardımcı olurken, aynı zamanda Gürcistan'ın ekonomik ve sosyal değişkenlerinin göç eğilimlerini nasıl etkilediğini göstermektedir.

Gürcistan'da göç dengesi, son 20 yıl içinde çeşitli değişikliklere tabi tutulmuştur. Bu dönemde 1994 yılından itibaren genellikle negatif bir eğilim sergilenmiş ve ülkeden ayrılan göçmenler, gelen göçmenlerden daha fazla olmuştur. Ancak, 2020'de COVID-19 pandemisi ve uluslararası seyahat kısıtlamalarının etkisiyle göç dengesi pozitif bir yöne doğru değişmiştir. Bu, birçok Gürcü göçmenin ülkelerine geri dönmüş olabileceği anlamına gelmektedir. Pandeminin seyahat üzerindeki kısıtlamaları ve ekonomik belirsizliği, bu dönemde göç dengesini etkilemiştir. 2022 yılında ise Gürcistan'a gelen göçmen sayısı, Gürcistan'dan ayrılan göçmen sayısını aşarak göç dengesinin pozitif olduğu bir dönem yaşanmıştır. Bu, o dönemde Gürcistan'ın dışarıdan gelen göçmenleri çektiği ve ülkenin göçmenlere cazip geldiği şeklinde yorumlanabilir. Özetle, bu değişkenlik, ekonomik koşullar, pandemi gibi beklenmedik olaylar ve diğer faktörlerin göç üzerindeki etkisini göstermektedir.

Üzülerek ifade etmek gerekirse, Gürcistan vatandaşlarının Gürcistan'dan göç edip hangi ülkelere yerleştikleri konusunda mevcut verilerle doğrulanmış bir bilgi bulunmamaktadır. Zira bu konuda mevcut araştırmaların eksikliği söz konusudur. Bu konuya dair mevcut olan en güncel verilere ulaşmak için en son Gürcistan Ulusal İstatistik Kurumu tarafından gerçekleştirilen araştırma 2014 yılına dayanmaktadır. Gürcistan İstatistik Kurumu, Birleşmiş Milletler tarafından önerilen bir araştırma yöntemi kullanarak Gürcü göç akışlarını incelemiştir. Bu araştırma sonuçlarına göre, 2014 yılında göç eden Gürcü vatandaşlarının büyük bir çoğunluğunun Rusya ve Yunanistan gibi ülkelere göç ettiği tespit edilmiştir. Bu veriler, belirli bir döneme ait göç eğilimlerini yansıtmaktadır. Ancak, daha güncel ve kapsamlı verilere ihtiyaç duyulmaktadır. Göçün nedenleri ve hedefleri hakkında daha fazla bilgi edinmek için gelecekteki araştırmaların gerekliliği vurgulanmalıdır.

Tablo 4.2 Gürcistan vatandaşlarının Gürcistan'dan ayrıлып yerleştikleri ülkelerle ilgili bir araştırmanın verileri. (Gürcistan Ulusal İstatistik Kurumu, 2014)

Şu an yaşadığı ülke	Toplam (Her iki cinsiyet)	Erkek	Kadın	Şehir	Köy
Rusya	19.195	13.640	5.555	10.891	8.304
Yunanistan	14.048	2.386	11.662	8.762	5.286
Türkiye	9.922	3.262	6.660	6.120	3.802
İtalya	9.612	1.373	8.239	6.756	2.856

Almanya	6.259	2.808	3.451	4.831	1428
ABD	5.021	2.457	2.564	4.474	547
İspanya	3.597	1.724	1.873	2.618	979
Fransa	3,293	1,896	1,397	2,730	563
Ukrayna	3,282	2,619	664	2,045	1,238
Azerbaycan	1,802	1,091	711	408	1,394
Diğer	11,590	6,483	5,107	8,315	3,275
Ülke	919	443	476	615	304
belirtmemiştir					

Yukarıdaki istatistik verilerini incelediğimizde, Gürcü göçünün cinsiyet farklılıklarına işaret ettiğini gözlemlemekteyiz. Özellikle Gürcü kadın göçmenlerin sayısı, genellikle zihinsel emek yerine fiziksel emeğe dayalı işler için istihdam edilen mavi yakalı işçiler olarak kabul edilen ülkelerde oldukça yüksektir. Bu ülkeler, genellikle Gürcü kadınlar tarafından tercih edilmektedir. Bu tercihin nedenleri arasında, bu ülkelerde tanıdık insanların varlığı, yalnızlık hissinden kaçınma ve daha güvende hissetme arzusu gibi faktörler yer almaktadır. Ayrıca, bu ülkelerin coğrafi olarak Gürcistan'a yakın olmaları da tercih sebepleri arasında sayılabilir.

Göç Politikaları Enstitüsü (Migration Policy Institute) tarafından 2017 yılında gerçekleştirilen bir araştırma, Gürcistan'dan göç eden bireylerin tercih ettikleri yerleşim ülkelerini ortaya koymaktadır. Bu verilere göre, Gürcistan'dan göç edenlerin çoğunluğu 451.000 kişi ile Rusya'da ikamet etmektedir. Bunun yanı sıra, Gürcü göçmenlerin büyük bir kısmı sırasıyla 82.000 kişi ile Yunanistan, 65.000 kişi ile Ukrayna, 27.000 kişi ile Amerika Birleşik Devletleri ve 23.000 kişi ile Almanya'da yaşamaktadır (Migration Policy Institute, 2019). Bu veriler, Gürcistan'dan göç edenlerin çeşitli ülkelere yönelik göç hareketlerini göstermektedir. Bu bağlamda, 2017 yılı verileri, Rusya, Yunanistan, Ukrayna, ABD ve Almanya'nın Gürcistan'dan göç edenler için önde gelen hedef ülkeler olduğunu göstermektedir.

2010 yılında Uluslararası Göç Örgütü tarafından yürütülen bir araştırmaya göre, Gürcistan'dan göç eden bireylerin sadece %2.6'sı "beyin göçü" terimini içeren mesleki nitelik gerektiren işlerde istihdam edilmekteydi. Maalesef, bu alanda daha güncel verilere ulaşılamamıştır ve bu nedenle Gürcü göçmenlerin beyin göçü kapsamında hangi zihinsel emeği gerektiren işlerde çalıştığına dair veriler mevcut değildir. Gürcistan İstatistik Kurumu,

Gürcü göçmenlerin eğitim düzeyine ilişkin verileri toplamamaktadır. Bu konu üzerinde en güncel veri 2017 yılında Gürcistan'dan ayrılan göçmenlerin eğitim seviyelerini inceleyen Gürcistan Genç Hukukçular Derneği tarafından gerçekleştirilen bir araştırmaya dayanmaktadır. Bu verilere göre, Gürcü göçmenlerin %11'i lisans, %7'si yüksek lisans ve %22'si beş yıllık yüksek/meslek okulu diplomasına sahiptir (Gürcistan Göç Komisyonu, 2017). Bu istatistik verileri, göçmenlerin eğitim düzeyinin göç tercihleri ve iş bulma olanakları üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir. Ancak, bu istatistikler 2017'ye ait olduğu ve daha güncel verilere ihtiyaç duyulduğu belirtilmelidir. Gelecekteki araştırmalar, bu eksikliği gidermeye yönelik çabaları içermelidir.

Gürcistan'da, Sovyet Birliği'nin dağılmasının ardından beyin göçü olgusu daha yaygın hale gelmiştir. Gürcistan'da beyin göçüne dair ilk yabancı bilimsel kaynaklardan biri, Gaillard (1998) tarafından Göç Çalışma Merkezi katkısıyla yayınlanan bir çalışmadır. Bu çalışma, Gürcü nitelikli göçmenlerin yurt dışındaki deneyimlerini ve göç nedenlerini incelemiştir ve Gürcistan'daki beyin göçünün ilk önemli belirtilerinden birini sunmuştur. Bu araştırma, Gürcistan'daki beyin göçünün tarihini ve etkilerini anlamak için önemli bir referans noktasıdır.

Gürcistan gibi birçok az gelişmiş ülke ile karşılaştırıldığında, beyin göçü olgusu, eğitim amacıyla gelişmiş ülkelere yönelen nitelikli insan kaynağının temel bir nedeni olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenin temelinde yatan faktörlerden biri, gelişmiş ülkelerdeki üniversitelerin daha yüksek prestije ve eğitim kalitesine sahip olmalarıdır. Bu üniversiteler, uluslararası arenada tanınan ve saygı gören eğitim kurumlarıdır ve genellikle öğrencilere daha fazla fırsat sunmaktadırlar. Gelişmiş ülkelerdeki işçi hakları, yüksek maaşlar ve güçlü sosyal-ekonomik yapı gibi faktörler, eğitimlerini tamamladıktan sonra bireylerin genellikle bu ülkelerde kalmayı tercih etmelerine yol açmaktadır. Bu nedenle, eğitimlerini tamamladıktan sonra doğrudan kendi ülkelerine dönen bireyler, genellikle alanlarına uygun iş ve maaş olanaklarını bulma konusunda zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Bu, beyin göçünün sosyal ve ekonomik sonuçlarını daha karmaşık bir hale getirmektedir. Bununla birlikte, beyin göçünün temel nedenleri konusunda birçok faktör göz önünde bulundurulabilir. Bunun yanı sıra, Gürcistan'dan kaynaklanan beyin göçünün en belirgin nedenlerinden biri olarak görülebilecek bir olasılık, ülkenin ekonomik istikrarsızlığıdır. Bu bağlamda, ekonomik

belirsizlik ve kısıtlı iş fırsatları, nitelikli iş gücünün yurtdışında daha iyi fırsatlar aramayı düşünmesine yol açabilecek temel etmenlerden biri olarak değerlendirilebilir. Özetlemek gerekirse, Gürcistan'dan beyin göçü, ülkenin ekonomik zorluklarına ve sınırlı fırsatlara eleştirel bir yanıtın bir yansıması olarak görülebilir.

4.2.1 Gürcistan'dan Avrupa Birliğine göç

Avrupa Birliği (AB) / Schengen üye ülkeleri, Gürcistan vatandaşlarına yönelik vize gerekliliğini 28 Mart 2017 tarihinde kaldırmıştır. Bu, Gürcistan vatandaşlarının AB ve Schengen bölgesine turistik, iş veya kısa süreli seyahatler için vize başvurusu yapmadan seyahat edebilmeleri anlamına gelmektedir. Bu adım, Gürcistan ile AB / Schengen ülkeleri arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi ve insanların serbest dolaşımını teşvik etme amacını taşımaktadır. Gürcistan vatandaşları, vizesiz seyahat hakkını kullanarak belirli bir süre boyunca bu ülkelerde bulunabilirler, ancak bu süre genellikle 90 günlük bir zaman dilimini aşmamalıdır. Vizesiz seyahat hakkı, turizm, iş seyahati, aile ziyaretleri gibi amaçlarla kısa süreli seyahatler için geçerlidir. Bu adım, Gürcistan'ın AB ve Schengen bölgesine entegrasyonunu teşvik etmek, insanların seyahat özgürlüğünü artırmak ve ekonomik ve kültürel ilişkileri güçlendirmek amacıyla atılmış önemli bir adımdır.

2017 ile 2019 yılları arasında, Avrupa Birliği/Schengen üye ülkelerinin Gürcistan vatandaşlarına yönelik vize gerekliliğini kaldırması sonucunda, Gürcistan vatandaşlarının bu ülkeleri ziyaret etme eğiliminde belirgin bir artış gözlemlenmiştir. 2020 yılında gerçekleşen ziyaretlerin 2019'a göre önemli ölçüde arttığı gözlemlenmiş ve bu artış oranı yaklaşık olarak %73 düzeyinde kaydedilmiştir. Bu artış, çeşitli faktörlerle bağlantılı olabilir; özellikle COVID-19 pandemisi gibi etkenler, seyahat kısıtlamalarının ve uluslararası mobilite azalmasının doğal bir sonucu olarak bu artışın oluşmasına neden olmuş olabilir. Ülkeler arasındaki eğilimler çeşitlilik göstermektedir. Örneğin, Almanya, Macaristan ve Kıbrıs gibi bazı ülkelerde, COVID-19 pandemisinin başlangıcından itibaren (2019 yılından bu yana) vizesiz ziyaretlerin sayısında bir azalma gözlemlenmektedir.

2017 ile 2020 yılları arasında, Gürcistan vatandaşlarının en fazla ziyaret gerçekleştirdiği ülkeler arasında Almanya, İtalya, İspanya, Polonya ve Fransa gibi ülkeler bulunmaktadır. Aşağıdaki veri tablosu Gürcistan vatandaşlarının yıllara göre en çok ziyaret ettikleri ülkeleri göstermektedir.

Tablo 4.3 Gürcistan vatandaşlarının yıllara göre en çok ziyaret ettikleri ülkeler (Gürcistan Göç Komisyonu, 2021, s. 21).

	2017	2018	2019	2020	TOPLAM
Almanya	57.137	87.063	86.250	22.854	253.304
İtalya	27.927	57.039	64.296	20.162	169.424
Yunanistan	29.775	44.096	49.290	9.327	132.488
Polonya	15.982	29.801	45.247	20.101	111.131
Fransa	10.007	31.901	37.732	10.821	90.461
İspanya	11.574	31.980	33.942	6.303	83.799
Avusturya	5.567	13.034	26.627	5.152	50.380
Macaristan	9.445	15.584	14.542	2.436	42.007
Çekya	3.558	12.450	17.715	3.394	37.117
Hollanda	5.634	9.118	13.215	5.616	33.583
Kıbrıs	7.627	11.567	11.160	1.838	32.192
Belçika	2.267	6.273	10.240	3.150	21.930
Litvanya	4.477	6.444	6.729	1.453	19.103
Letonya	3.565	5.999	5.895	1.725	17.184
İsviçre	1.664	4.222	6.502	1.168	13.556
Bulgaristan	1.424	2.942	2.794	1.936	9.096
İsveç	1.518	2.975	3.000	819	8.312
Romanya	739	3.755	2.463	410	7.367
Danimarka	565	1.350	3.564	464	5.943
Estonya	720	1.502	2.436	1.044	5.702
Portekiz	862	2.025	2.027	341	5.255
Malta	423	815	1.782	195	3.215
Hırvatistan	285	841	792	80	1.998
Norveç	255	616	629	96	1.596
Finlandiya	236	687	667	196	1.786
Slovenya	129	305	280	44	758
Lüksemburg	128	360	392	101	981
Slovakya	97	591	93	80	861
İzlanda	68	117	132	53	370
TOPLAM	203.655	385.452	450.433	121.359	1.160.899

Gürcistan vatandaşlarının, 2016 ile 2019 yılları arasında Avrupa Birliği/Schengen ülkelerine vizesiz seyahat yapabilmek için gerekli olan ikamet izni başvurularında belirgin bir artış gözlenmektedir. Bu artış, Gürcistan vatandaşlarının yurtdışında yaşama ve çalışma isteğinin arttığını yansıtmaktadır. Söz konusu dönemde, bu tür ikamet izni başvurularının sayısında yaklaşık %25'lik bir artış kaydedilmiştir. Özellikle aile birleşimi ve iş amaçlı

vizesiz seyahat haklarına sahip olma arzusu, Gürcistan'ın yerel nüfusu arasında yaygın bir eğilim haline gelmiştir. Bu durum, Gürcistan'ın yurtdışında yaşama ve çalışma fırsatlarının giderek daha çekici hale geldiğini işaret etmektedir.

Avrupa Birliği/Schengen ülkelerinde faaliyet gösteren Gürcistan vatandaşlarının sahip olduğu ikamet izinlerine ilişkin olarak, her yılın 31 Aralık tarihine göre Gürcistan'ın yerel nüfusundaki değişikliklerle birlikte Gürcistan'daki ikamet sahibi vatandaşların sayısı kaydedilmektedir.

Aşağıdaki tablo, bu ikamet izinleriyle ilgili bilgileri içermektedir.

Tablo 4.4 Avrupa Birliği/Schengen Ülkeleri'nde ikamet izni alan Gürcistan vatandaşlarının sayısı, yıllar ve göç amaçları açısından (Gürcistan Göç Komisyonu, 2021, s. 23).

	2016	2017	2018	2019	TOPLAM
Aile Birleşimi	26,828	27,428	28,212	27,399	109,867
İş Faaliyeti	18,504	18,252	22,182	28,202	87,140
Eğitim	4,872	4,949	4,883	4,541	19,245
Uluslararası Korunma	2,973	3,058	3,123	3,830	12,984
Diğer	22,201	25,264	28,589	30,525	106,579
TOPLAM	75,378	78,951	86,989	94,497	335,815

2019 yılında, Avrupa Birliği/Schengen ülkelerinde ikamet izni sahibi olan Gürcistan vatandaşlarının çoğunluğu (%57), özellikle İtalya ve Almanya gibi ülkelerde ikamet etmektedir. İş faaliyeti nedeniyle elde edilen ikamet izinlerine sahip olanların çoğunluğu ise Polonya ve İtalya gibi ülkelerde yaşamaktadır. Bu durum, aile birleşimi amaçlı ikamet izinlerinin İtalya ve Polonya gibi ülkelerde daha yaygın olduğunu göstermektedir. Öte yandan, eğitim amaçlı ikamet izinleri Gürcistan'daki vatandaşların çoğunluğu için Almanya gibi ülkelerde talep edilmektedir.

4.2.2 Gürcistan'dan ABD'ye göç

Gürcistan ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) arasındaki göç konusundaki ilişkiler, Gürcistan vatandaşlarının ABD'ye seyahat etme gereklilikleri ve vize başvuru süreçleri üzerinde odaklanmaktadır. Gürcistan vatandaşlarının Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) ziyaret etmek için vize almaları gerekmektedir. Bu ziyaretler için başvuru yapmak ve vize almak isteyen Gürcistan vatandaşları, ABD Konsoloslğu veya Büyükelçiliği'ne başvuruda bulunmalıdır. Başvurular, genellikle online olarak doldurulan bir formun tamamlanması ve başvuru ücretinin ödenmesini içerir. Ayrıca, başvuru sahiplerinin bir mülakata katılması, gerekli belgeleri sunması ve biyometrik verilerin sağlanması gerekebilir. Son karar vize başvuru sahiplerine ABD Konsoloslğu veya Büyükelçiliği tarafından iletilir. Başvuruların kabul edilmesi veya reddedilmesi bu makam tarafından belirlenir ve vize gereksinimleri zaman zaman değişebilir, bu nedenle başvuru yapmadan önce ilgili kurumun resmi web sitesini ziyaret etmek önemlidir.

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Ulusal Güvenlik Bakanlığı verilerine dayanarak, 2016 ile 2020 yılları arasında ABD'ye Gürcistan vatandaşları tarafından gerçekleştirilen geçici kısa süreli ziyaretlerde önemli bir artış gözlemlenmiştir ve bu artış 46.000 ziyaretin üzerindedir. Bu artışların en yüksek seviyesi, 2019 yılında kaydedilmiştir ve toplam ziyaret sayısının 13.272 arttığını göstermektedir. Diğer yandan, en düşük artış 2017 yılında görülmüş ve ziyaret sayısında sadece 5.617 artış yaşanmıştır. COVID-19 pandemisinin etkisiyle, 2020 yılında ziyaretler büyük ölçüde artmış ve 2019 yılına göre %55'lik bir artış göstermiş, neredeyse 2017 yılı verilerini aşmıştır.

Görsel 4.5 Gürcistan vatandaşlarının ABD'ye yıllara göre gerçekleştirdikleri kısa süreli ziyaretlerin sayısı
(Gürcistan Göç Komisyonu, 2021, s. 25).

2016 ile 2019 yılları arasında, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) kalıcı ikamet izni başvuruları, Gürcistan vatandaşları tarafından istikrarlı bir şekilde artmıştır. Bu dönem içinde, başvuruların sayısında sadece %3.5 oranında bir artış gözlemlenmiştir (2016 ile karşılaştırıldığında). Ancak, bu artış trendi 2020 yılında keskin bir şekilde tersine dönmüş ve başvuruların sayısında %34'lük belirgin bir azalma yaşanmıştır. Bu durum, Gürcistan vatandaşlarının ABD'de kalıcı ikamet izni taleplerindeki değişkenlikleri yansıtmaktadır.

Gürcistan vatandaşları, 2016-2019 yılları arasında ABD'de kalıcı ikamet hakkına sahip olma hakkını kazanmada özellikle ABD vatandaşı akraba ilişkisi (%51) ve "Yeşil Kart" başvurusu (%32) gibi temel nedenlerin etkili olduğu görülmektedir.

Tablo 4.6 ABD'de daimi ikamet izni alan Gürcistan vatandaşlarının sayısı, yıllara ve sebeplerine göre
(Gürcistan Göç Komisyonu, 2021, s. 26).

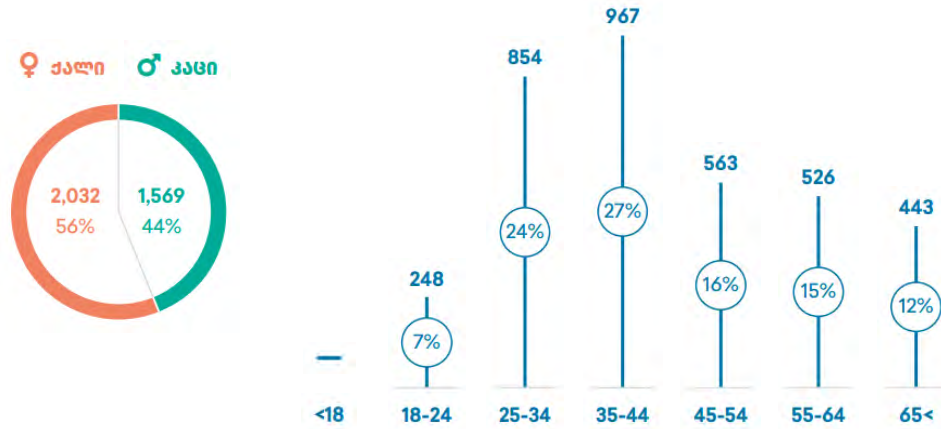
	2016	2017	2018	2019
ABD vatandaşıyla akrabalık ilişkisi	900	824	761	852
Aile birleşimi	142	132	154	135
İş Faaliyeti	82	89	107	80
"Yeşil Kart" sahibi	445	534	564	595
Mülteci ve Sığınmacı statü sahibi	64	48	57	25
Diğer	2	2	0	4

2016 ile 2020 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri'nde doğumla kazanılan vatandaşlık, toplamda 4.219 birey tarafından alınmıştır. Bu dönem boyunca gözlemlenen veriler, bu vatandaşlık kazanımında önemli dalgalanmaların yaşandığını göstermektedir. Bu verilerin en yüksek noktası 2019 yılında kaydedilmiş, ancak 2020 yılında en düşük düzeye gerilemiştir. Bu veriler, Gürcistan nüfusunun büyük bir kısmının (%56), 2016 ile 2019 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri'nden gelen göçmenlerden oluştuğunu göstermektedir ve bu göçmenlerin cinsiyet dağılımı neredeyse eşit bir şekilde dağılmıştır. Yaş gruplarına

göre incelendiğinde, 35-44 yaş aralığındaki bireylerin (%27) bu vatandaşlık kazanımında en fazla temsil edildiği görülmektedir.

Görsel 4.7 2016-2019 yılları arasında ABD vatandaşlığını kazanan ve ABD'de yaşayan Gürcistan vatandaşlarının sayısı, cinsiyet ve yaş gruplarına göre (Gürcistan Göç Komisyonu, 2021, s. 27).

* Turuncu: kadın, yeşil: Erkek

4.3 Gürcistan'ın Göç Yönetimi ve Göç Politikalarının İncelemesi

Bu başlık altında, Gürcistan'da göçle ilgili güncel hukuki düzenlemeleri ve politika gelişmeleri değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, Gürcistan'da göçle ilgili konular, hangi yasal düzenlemeler tarafından ele alınmaktadır, bu bağlamda açıklamalar sunulacaktır.

4.3.2 Gürcistan'ın göçle ilişkin hukuki ve politika gelişmeleri

Gürcistan, göç yönetimi ve vatandaşlarının haklarının korunması amacıyla önemli hukuki düzenlemelere sahiptir. Bu paragraf, Gürcistan Parlamentosu tarafından kabul edilen üç temel yasal düzenlemeyi ele almaktadır:

1. **“Gürcistan Vatandaşlarının Gürcistan'dan Çıkış ve Gürcistan'a Giriş Yasaları Üzerine”**: Bu yasa, 19 Aralık 2008 tarihinde onaylanmış olup, Gürcistan vatandaşlarının ülkeden sorunsuz bir şekilde çıkış ve giriş işlemlerini düzenlemeyi amaçlamaktadır. Temelde, bu yasa Gürcistan vatandaşlarının seyahat özgürlüğünü teşvik etmek ve uluslararası sınırlardan geçişlerini kolaylaştırmak amacıyla oluşturulmuştur.

2. **“Gürcistan Vatandaşlığı Üzerine”**: Bu yasa, 30 Nisan 2014 tarihinde kabul edilmiştir ve hem yurt içinde hem de yurt dışında yaşayan Gürcistan vatandaşlarının haklarını ve vatandaşlık kazanma süreçlerini düzenlemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, yurt dışında yaşayan vatandaşların Gürcistan vatandaşlığını nasıl elde edebileceği konusunda prosedürleri içermektedir. Bu kanun, vatandaşların haklarını korumayı ve vatandaşlık kazanma süreçlerini daha şeffaf hale getirmeyi amaçlamaktadır.

3. **“Emek Göçü Kanunu”**: 1 Nisan 2015 tarihinde kabul edilen bu yasa, özellikle Gürcistan vatandaşlarının emek göçü sırasında haklarını korumayı amaçlamaktadır. İşçilerin haklarını ve çalışma koşullarını düzenlemek amacıyla oluşturulmuş bir yasadır.

Bu yasal düzenlemeler, Gürcistan'ın göç yönetimi politikalarını ve vatandaşlarının haklarını koruma çabalarını yansıtmaktadır. Bununla birlikte, bu yasaların uygulanabilirliği ve etkinliği, göçle ilgili sorunların çözülmesi ve vatandaşların haklarının korunması açısından büyük öneme sahiptir. Ayrıca, uluslararası göç standartlarına ne kadar uygun oldukları ve göçle ilgili politika eksikliklerini nasıl ele aldıkları, gelecekteki araştırmalarda daha fazla incelenmelidir.

Gürcistan'ın Kalkınma Stratejisi: Vizyon 2030 ve Göç Stratejisi Bağlamında Analiz

Gürcistan, 3 Kasım 2022 tarihinde kabul edilen Yönetmelik # 517 ile kapsamlı bir politika belgesi olan "Vizyon 2030 - Gürcistan'ın Kalkınma Stratejisi"ni benimsemiştir. Bu belge, ülkenin kalkınma hedeflerini ve yönünü belirlemekte olup, aynı zamanda Birleşmiş Milletler'in Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile uyumlu bir ulusal politika belgesidir.

Vizyon 2030'un politika yönleri ve sektörel öncelikleri, aşağıda özetlenmiştir:

1. **Dış Politika**: Vizyon belgesi, Gürcistan'ın dış politika stratejilerini içermekte olup, uluslararası ilişkiler ve diplomasi alanındaki hedeflere odaklanmaktadır.

2. **Rusya-Gürcistan Anlaşmazlığının Barışçıl Çözümü:** Belge, Rusya ile olan anlaşmazlığın barışçıl bir şekilde çözülmesine yönelik çabaları vurgulamakta ve bu yönde politika geliştirmeyi hedeflemektedir.

3. **Kamu Güvenliği:** Güvenlik ve kamu düzeni konuları, Vizyon 2030'un odak alanlarından biridir ve bu bağlamda güvenlik politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması önceliklidir.

4. **Ekonomik Kalkınma:** Belge, ekonomik büyüme ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Ekonomik sektörlerin çeşitlendirilmesi ve rekabetçiliğin artırılması öncelikli konulardır.

5. **Sosyal Politika ve İnsan Sermayesi Geliştirme:** Sosyal politika, eğitim, sağlık ve refahın artırılmasını içermekte olup, insan sermayesi geliştirilmesine vurgu yapmaktadır.

6. **Kamu Yönetimi:** Belge, etkili ve şeffaf kamu yönetimi sistemlerinin oluşturulmasını ve yönetişimin iyileştirilmesini hedeflemektedir.

Vizyon 2030 aynı zamanda ülkenin gelişimine katkı sağlayan "**2021-2030 Göç Stratejisi**"ne de odaklanmaktadır. Göç Stratejisinin hedefleri arasında iş gücü göçünün kolaylaştırılması ve yurtdışındaki Gürcü diasporasının güçlendirilmesi gibi ülke gelişimine katkı sağlayan önemli unsurlar bulunmaktadır. İş gücü göçü açısından, belge, uluslararası işçi göçünün yönetimini iyileştirme ve dairesel göçü kolaylaştırma amacını taşımaktadır. Ayrıca, Gürcü diasporası ile bağların güçlendirilmesi ve vatandaşlarının ülkenin gelişimine daha etkin katılım fırsatlarının yaratılması, insan haklarının korunması açısından da önceliklidir. Bu analiz, Gürcistan'ın kalkınma stratejisi ve göç politikalarının önemli yönlerini ele almaktadır ve bu politikaların ülkenin sosyal, ekonomik ve dış ilişkiler açısından gelecekteki etkilerini değerlendirmek için bir temel sunmaktadır.

2023 Yılında Kabul Edilen 2021-2030 Gürcistan Göç Stratejisinin Üç Yıllık Eylem Planı: Analiz ve Değerlendirme

Gürcistan'da göç yönetimi, 2021-2030 Göç Stratejisi çerçevesinde önemli bir vurgu alanı oluşturmaktadır. Bu stratejinin etkili bir şekilde uygulanmasını teşvik etmek amacıyla,

23 Aralık 2022 tarihinde Gürcistan Göç Stratejisi Yürütme Komitesi (SCMI), stratejinin üç yıllık Eylem Planını (AP) kabul etmiştir.

2023 AP, 2021-2030 Göç Stratejisinin yedi sektörel önceliğinden türetilen ve toplamda 105 faaliyeti içermektedir. Bu faaliyetler, stratejinin hedeflerini başarıyla gerçekleştirmek için özel performans göstergeleri ile birlikte sunulmuştur:

1.Göç Yönetiminin Güçlendirilmesi: Bu öncelik altında 14 farklı faaliyet bulunmaktadır ve göç yönetimi sistemlerinin etkinliği, verimliliği ve kapasitesinin artırılmasına odaklanmaktadır.

2.Yasal Göçün Kolaylaştırılması: 23 faaliyet bu öncelik altında yer almaktadır ve yasal göç süreçlerinin kolaylaştırılması, düzenlenmesi ve iyileştirilmesini amaçlamaktadır.

3.Yasadışı Göçle Mücadele: 31 farklı faaliyet, yasadışı göçle mücadeleye odaklanmaktadır ve sınırları güvence altına alma, kaçak göçle mücadele ve sınır güvenliği konularında önlemleri içermektedir.

4.Geri Dönen Göçmenlerin Yeniden Entegrasyonu: 12 faaliyet, geri dönen göçmenlerin etkili bir şekilde topluma yeniden entegre edilmesini amaçlamaktadır.

5.Diasporanın Ülkenin Kalkınmasına Katılımı: 7 farklı faaliyet, Gürcü diasporasının ülkenin ekonomik ve toplumsal kalkınmasına daha aktif katılımını teşvik etmeyi hedeflemektedir.

6.Sığınma Sisteminin Geliştirilmesi: 6 faaliyet, sığınma sisteminin geliştirilmesine yönelik tedbirleri içermektedir ve uluslararası koruma standartlarının iyileştirilmesine odaklanmaktadır.

7.Yabancıların Entegrasyonu: 12 faaliyet, yabancıların Gürcistan toplumuna daha iyi entegre olmalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu Eylem Planı, 2021-2030 Göç Stratejisinin uygulanmasında kilit bir rol oynamakta olup, hem yerel hükümet hem de sivil toplum kuruluşları tarafından desteklenmektedir. Göç yönetimi ve politika alanında sağlam bir temel oluşturarak, Gürcistan'ın göçle ilgili mevcut ve gelecekteki zorluklarla başa çıkma kapasitesini artırmayı hedeflemektedir.

Bu önemli çabalara liderlik eden ve Eylem Planı'nın uygulanmasına katkıda bulunan ana kurumlar, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Milli Statistik Ofisi, Milli Eğitim Bakanlığı ve Milli Eğitim ve Bilim Bakanlığı gibi SCMI üye kurumlarıdır. Bu kurumlar, strateji ve Eylem Planı'nın etkili bir şekilde uygulanması için gerekli politika ve yasal düzenlemeleri oluşturmak, kaynakları tahsis etmek ve göç yönetimi süreçlerini denetlemekle sorumludur. Ayrıca, uluslararası düzeyde işbirliği ve destek sağlayan partner kuruluşlar da bu sürecin ayrılmaz bir parçasıdır. Avrupa Birliği (AB), Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD), Alman Uluslararası İşbirliği Ajansı (GIZ), Birleşmiş Milletler Yüksek Mülteciler Komiserliği (UNHCR) ve Frontex gibi kuruluşlar, Gürcistan'ın göç yönetimi çabalarına destek vermek ve uluslararası standartlara uyum sağlamak için işbirliği yapmaktadır.

Bu işbirliği, Gürcistan'ın göç yönetimi politikalarını güçlendirmeyi ve göçle ilgili sorunları etkili bir şekilde ele almayı amaçlamaktadır. Partner kuruluşlar, teknik destek, kaynak sağlama ve kapasite geliştirme konularında önemli bir rol oynamaktadır. Bu çabalar, hem Gürcistan hem de uluslararası toplum için göç yönetimi konusundaki en iyi uygulamaların benimsenmesine katkı sağlamaktadır.

4.3.3 Kurumsal gelişmeler

Göç İşleri Devlet Komitesi'nin Kuruluşu ve Statüsünün Değiştirilmesi: SCMI'nin Yeteneklerinin Genişletilmesi ve İşlevlerinin Geliştirilmesi

18 Temmuz 2022 tarihinde kabul edilen Hükümet Kararı #314, Göç İşleri Devlet Komitesi'nin kuruluş ve statüsünü değiştirdi. Bu değişiklikler, Gürcistan Göç Stratejisi'nin analitik kapasitesini artırmayı ve özellikle uluslararası işbirliği ve dış paydaşlarla (sivil toplum kuruluşları, uluslararası kuruluşlar vb.) ilişkilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Temel amaç, SCMI'nin işlevlerini mevcut görevlere ve yeni gerçeklere uyum sağlayacak şekilde daha esnek hale getirerek hükümet genelinde bir koordinasyon yaklaşımını güçlendirmektir.

Nüfus Sayımı Koordinasyon Komitesi ve 2024 Sayım Programı

6 Haziran 2022 tarihinde gerçekleşen "Nüfus Sayımı Üzerine Hükümet Koordinasyon Komitesi"nin ilk toplantısında 2024 Sayım Programı onaylandı. Bu programa göre, yeni nüfus sayımı 14 Kasım - 19 Aralık 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilecektir ve başvuru tarihi olarak 13-14 Kasım saat 12.00 olarak belirlendi. Yeni sayım, nüfusun büyüklüğü, yaş ve cinsiyet yapısı, istihdam durumu, eğitim seviyesi, sağlık koşulları ve hanehalkı bileşimi gibi önemli demografik ve sosyoekonomik bilgilerin güncel ve kapsamlı bir şekilde toplanmasını sağlayacaktır.

Bu gelişmeler, Gürcistan'ın nüfus ve göç verilerini güncellemeyi ve daha iyi anlamayı amaçlamaktadır. Nüfus sayımı, stratejik planlama ve politika oluşturma süreçlerinde temel bir kaynak olarak kullanılmakta ve ülkenin sosyoekonomik gelişimine katkıda bulunmaktadır. Bu tür veriler, kamu politikalarının etkililiğini değerlendirmek ve kaynakların doğru şekilde dağıtılmasını sağlamak için hayati bir öneme sahiptir.

4.4.4 Uluslararası İşbirliği

Gürcistan ve İsviçre Arasındaki Göç İşbirliği Anlayış Belgesi (11 Mayıs 2022)

11 Mayıs 2022 tarihinde, Gürcistan ve İsviçre, göçle ilgili konularda işbirliğini güçlendirmeyi hedefleyen bir Anlayış Belgesi'ni imzaladılar. Bu belge, göçle ilgili bir dizi meselede işbirliği yapılmasını amaçlamaktadır ve aşağıdaki önemli hükümleri içermektedir:

1.Yasal Göç Programlarının Güçlendirilmesi: Anlayış Belgesi, yasal göç programlarının geliştirilmesini ve yönetilmesini teşvik etmektedir. Bu, göçmenlerin düzenli olarak ve yasal yollarla göç etmelerini sağlama amacını taşır.

2.Göçmen Haklarının Korunması: Belge, göçmenlerin temel insan haklarının ve hukuki korumalarının güvence altına alınmasını öngörür. Göçmenlerin adil muamele görmesi ve ayrımcılığa uğramaması için çaba gösterilir.

3.Göç Akışlarının Yönetilmesi: Belge, göç akışlarını etkin bir şekilde yönetme gerekliliğini vurgular. Göçmenlerin sınır geçişleri, vize politikaları ve göç politikaları gibi konularda işbirliği yapılmasını sağlar.

4.Düzensiz Göçün Önlenmesi: Anlaşış Belgesi, düzensiz göçün azaltılması ve kontrol altına alınması amacıyla stratejiler içerir. Sınır güvenliği ve insan kaçakçılığı gibi konular üzerinde işbirliği yapılmasını öngörür.

Bu Anlaşış Belgesi, Gürcistan ve İsviçre arasındaki göçle ilgili işbirliğini kurumsal bir çerçeveye oturtmayı ve karşılıklı çıkarları korumayı amaçlayan önemli bir adımı temsil etmektedir. Göç, uluslararası arenada giderek daha büyük bir öneme sahip olmaktadır ve bu tür anlaşmalar, göç yönetimi ve göçmen haklarının korunması açısından kritik bir rol oynamaktadır.

5. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın metodolojisi, veri toplama süreci ve analizi, geçerlik ve güvenilirlik konularıyla ilgili bilgiler sunulacaktır.

5.1 Araştırmanın Modeli

Araştırma modeli, bir çalışmanın temel tasarımını ve metodolojisini belirlemek amacıyla kullanılan bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Bu kavram, bir araştırmanın nasıl yürütüleceğini ve hangi yöntemlerin kullanılacağını planlayan bir çerçeve sunmaktadır. Araştırma modeli, çalışmanın amacı, hedefleri ve çalışma alanının özelliği göz önünde bulundurularak çeşitli biçimlerde olabilir. Örneğin, nicel, nitel veya karma metodolojiler bu bağlamda değerlendirilebilir. Araştırma modeli, çalışmanın metodolojik yaklaşımını, veri toplama tekniklerini, örnekleme stratejilerini, veri analizi yöntemlerini ve sonuçların sunumunu içermektedir. Ayrıca, araştırmanın geçerliliğini, güvenilirliğini ve içsel tutarlılığını sağlama amacını taşımaktadır. Araştırma modeli, araştırmacılara çalışmalarını planlama ve yönlendirme konusunda rehberlik etmektedir (Punch, 2011). Bu bağlamda, Gürcistan'da beyin göçünün nedenlerini incelemek amacıyla, daha sağlam ve net sonuçlar elde etmek için araştırma modeli olarak nitel yöntem tercih edilmiştir.

Araştırma dahilinde, yurt dışına göç edip Gürcü asıllı yüksek vasıflı göçmenlere ulaşılmıştır. Araştırmada incelenen beyin göçü olgusu hakkında derin bir algıya ulaşılabilmesi için nitel araştırma tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırma yönteminin araştırma bağlamında dikkate değer avantajlarından bazıları, değişkenliği ele alma yeteneği, tartışmalı konuları inceleme kabiliyeti ve bir dizi farklı metodoloji ve teknik içermesi şeklinde sıralanabilir. Bu nedenle, nitel paradigmanın oldukça çeşitli bir yelpazeyi içerdiği ifade edilebilir (Punch, 2011: 132). Özellikle göç çalışmalarında; göçmen deneyimlerinin aktarılması, göç süreçlerini anlama ve yorumlanması bağlamında nitel araştırma tekniğinin seçilmesi etkili olabilmektedir (Turut ve Özgür,2018, s.160). Nitel araştırma dahilinde araştırmaya katılan bireylerle derinlenmesine görüşme yaparak onların beyin göçü

hakkındaki görüşleri, kendi tecrübeleri, duygusal birikimleri ile algı vb detaylı bilgi sağlanmıştır. Böylece tam anlamıyla beyin göçü bağlamında değerlendirilebilecek bir kitle araştırmaya dahil edilmiştir.

Gerçekleştirilmiş araştırma sürecinde, beyin göçünü yaşayan Gürcülerin deneyimlerini ortaya koyabilmek ve ayrıntılı bilgi edinmek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden deneysel fenomenolojik yaklaşım tercih edilmiştir. Fenomenoloji, insanların belirli bir fenomen veya kavramla ilgili anlayışlarını, duygularını, bakış açıları ve algılarını ifade etmelerini sağlayan ve bu fenomeni nasıl deneyimlediklerini tanımlamak için kullanılan nitel bir araştırma yöntemidir (Rose, Beeby & Parker, 1995, s.1124). Moustakas'ın (1994) deneysel, aşkın veya psikolojik fenomenolojisi araştırmacının yorumlarına daha az ve katılımcıların deneyimlerinin betimlenmesine daha fazla vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla, bu çalışmada araştırmacı Husserl'in kavramlarından: *ön yargılardan sıyrılmaya* odaklanmıştır. Diğer bir deyişle, araştırmacı kendi deneyimlerini mümkün olduğu kadar bir kenara bırakmaya ve araştırmaya katılım gösteren kişilerin anlattıklarına ön yargılı karşılamamaya çalışmıştır (Craswell, 2013, s.80). Bu çerçevede, katılımcıların deneyimleri, bizzat onların bakış açılarından algılamaya çalışılmıştır.

5.2 Çalışma Grubu

Bu çalışma, yüksek vasıflı Gürcistan vatandaşlarının beyin göçü sürecini incelemek ve bu sürecin arkasındaki nedenleri, kararlarını etkileyen faktörleri ve göç deneyimlerini anlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırmanın katılımcı grubu, çalışmanın amaçlarına uygun olarak amaçlı bir örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Katılımcı seçiminde belirtilen kriterler, **Gürcistan vatandaşı olma, en az lisans mezunu olma ve yurt dışında zihinsel emeğe dayalı (masa başı) işlerde çalışma amacına sahip olma** şeklinde belirlenmiştir. Bu kriterlere uyan katılımcılar, kartopu yöntemi ile ulaşılmıştır.

Katılımcılara erişim sağlanması için, Gürcistan Göç Komisyonu ve Uluslararası Göç Örgütü'nün Gürcistan şubesinden veri paylaşımı talebinde bulunulmuş olup, bu kuruluşlarla iş birliği sağlanarak katılımcı seçim sürecine katkı sağlanmıştır. Bunun yanı sıra, katılımcılara ulaşma çabalarını artırmak amacıyla sosyal medya platformları ve internet gazeteleri gibi dijital iletişim araçları da kullanılmıştır. Araştırma sürecinde ayrıca, her katılımcıyla görüşmenin sonunda, çalışmaya katkı sağlayabilecek potansiyel katılımcıları önermeleri için bu kriterlere uyan tanıdığı biri olup olmadığına dair bir soru da yönlendirilmiştir. Bu yöntem, çalışma grubuna daha fazla katılımcı eklemek için kullanılan bir strateji olarak benimsenmiştir.

Araştırma süreci boyunca, 32 katılımcıyla görüşme gerçekleştirilmiş ve toplanan verilerin doygunluğu göz önüne alınarak veri toplama süreci sonlandırılmıştır. Görüşmeler sırasında, katılımcılardan gelen cevapların yanı sıra ilave sorular da yönlendirilerek yarı-yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır.

Bu çalışmanın katılımcıları arasında cinsiyet dağılımı bakımından 15 kadın ve 17 erkek bulunmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı 22 ile 60 arasında değişmektedir ve bu katılımcılar farklı coğrafyalarda ikamet etmekte ve çalışmaktadırlar. İncelenen ülkeler arasında Polonya, Danimarka, ABD, Birleşik Krallık, Litvanya, Avusturya, Almanya, İspanya, Malta, İsveç, Hollanda, İrlanda, Belçika ve Çek Cumhuriyeti gibi birçok farklı coğrafik konum bulunmaktadır. Cinsiyet dağılımı, bu araştırmanın başlangıcında belirlenen bir önceden tanımlanmış kota göre düzenlenmemiş veya amaçlı olarak belirlenmemiştir. Ancak, araştırmacı daha çeşitli ve kapsamlı verilere ulaşmayı hedefleyerek, kadın ve erkek katılımcı sayıları arasındaki farkın çok büyük olmamasına özen göstermiştir. Ayrıca, katılımcıların buldukları ülkeler de amaçlı olarak seçilmemiş; bu nedenle, araştırmacı farklı ülkelerden gelen katılımcıları çalışma grubuna dahil etme konusunda dikkatli bir yaklaşım benimsemiştir. Bu yaklaşım, araştırmanın kapsamlılığını artırmayı ve beyin göçünün Gürcistan vatandaşları üzerindeki etkilerini geniş bir perspektiften incelemeyi amaçlamıştır.

Görüşmeler, Ağustos-Eylül 2023 tarihleri arasında icra edilmiş olup, bu dönemde Zoom uygulaması kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Zoom uygulamasının tercih edilme nedeni, bu platformun kullanımının hem katılımcılar hem de araştırmacı için uygun ve

erişilebilir olmasıdır. Zoom, sesli ve görüntülü görüşmeleri kolayca gerçekleştirmek, kayıtlar almak ve bu kayıtları yönetmek için etkili bir araç sunmaktadır. Ayrıca, katılımcılar arasında coğrafi konum farklılıkları olduğundan, bu platform sayesinde uluslararası bir katılımcı kitlesi ile etkileşim kurmak daha pratik hale gelmektedir. Zoom'un esnek ayarları, katılımcılara kamera açma tercihi bırakarak rahat bir iletişim ortamı sağlamaktadır. Bu nedenlerle, Zoom uygulaması, yüksek vasıflı göçmenlerle etkili bir iletişim kurma ve araştırma sürecini yönetme amacıyla tercih edilmiştir. Görüşmeciler, yüksek vasıflı bireyler olmalarından kaynaklı olarak Zoom uygulamasını kullanmada herhangi bir zorluk yaşamamış ve bu uygulamayı ustaca kullanmışlardır. Görüşmeler sırasında, katılımcılardan ses ve görüntü kaydı alınabilmesi amacıyla izin talep edilmiş ve bu yönde herhangi bir olumsuz yanıt alınmamıştır. Araştırmacı, katılımcılara kamera açma zorunluluğu getirme yoluna gitmemiş, kamerayı açıp açmamak tamamen katılımcının takdirine bırakılmıştır. Bu bağlamda, 32 katılımcının 22'si ile görüntülü olarak, 10'u ise görüntüsüz olarak görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüntülü iletişimi tercih eden katılımcılar için araştırmacı tarafından kamera açılmış, görüntülü iletişimi tercih etmeyen katılımcılar için ise araştırmacı kamera açmamıştır. Bununla birlikte, araştırmacı, görüntülü görüşmelerin daha samimi bir iletişim ortamı sağladığına inanmaktadır.

Katılımcılar arasında mevcut yoğun programlar ve saat farklılıkları göz önüne alındığında, görüşme katılımcıları, konuya olan ilgi ve araştırmaya katkı sağlama isteğiyle motive edilmişler ve araştırmacının çalışmasına yardımcı olma konusundaki isteğiyle öne çıkmışlardır. Dahası, pek çok görüşmeci, araştırmanın nihai versiyonunu araştırmacıdan talep etme yoluna gitmiştir. Araştırmacı için yüksek vasıflı bireylerle yapılan görüşmeler son derece verimli ve sorunsuz bir şekilde ilerlemiştir. Katılımcılar, iletişimi hızlı ve etkili bir şekilde sağlamışlar, ses ve görüntü kayıtlarının amacını tam anlamıyla kavramışlardır. Ayrıca, sorulara verdikleri yanıtlar oldukça akıcı ve anlaşılır bir nitelik taşımış, böylelikle araştırma süreci büyük ölçüde kolaylaştırılmıştır. Bu süreç, katılımcılar ile araştırmacı arasında etkili bir iş birliği ve etkileşim sağlama amacıyla özenle yürütülmüştür.

5.3 Verilerin Toplanması

Araştırma sürecinde, veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu tercih edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu tercih edilmiştir, çünkü bu yaklaşım araştırmacıya belirli konuları ele alma ve belli bir sıraya uyma imkanı sağlamış, aynı zamanda katılımcılara esneklik sunmuştur. Bu, araştırmacının önceden belirlenmiş temel soruları sormasına ve aynı zamanda katılımcıların yanıtlarını daha serbest bir biçimde ifade etmelerine olanak tanımıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırmacının belirli verilere ulaşmasını kolaylaştırmış, aynı zamanda katılımcıların kişisel deneyimlerini ve görüşlerini ifade etmelerine olanak sağlamıştır. Bu yöntem, araştırmacının belirli bir konuyu derinlemesine incelemesini ve katılımcılardan detaylı bilgi toplamasını mümkün kılarak araştırmanın kalitesini artırmıştır.

Bu araştırma için, 6 bölümden oluşan ve toplamda 63 soruyu içeren yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturulmuştur. Bu görüşme formu, araştırmanın farklı yönlerini kapsayacak şekilde titizlikle hazırlanmıştır. Birinci bölüm; katılımcıların demografik bilgilerini toplamak için tasarlanmıştır. Bu bilgiler, katılımcıların kişisel özelliklerini ve yaşam koşullarını anlamamıza sağlar ve araştırma sonuçlarını daha fazla bağlamda değerlendirmemize imkan tanımaktadır. İkinci bölüm; katılımcıların kimliklerini, göç etme süreçlerini ve göç etme sebeplerini anlamak için tasarlanmıştır. Bu bölümde yer alan sorular, katılımcıların kişisel geçmişlerini ve göç etmelerine neden olan faktörleri açıklamalarına olanak tanımaktadır. Üçüncü bölüm; katılımcıların eğitim geçmişlerini ve mesleki deneyimlerini göç etmeden önceki döneme odaklanarak anlamak amacıyla tasarlanmıştır. Bu sorular, katılımcıların eğitim ve mesleki geçmişlerini, çalışma deneyimlerini ve bu faktörlerin göç kararlarına nasıl etki ettiğini anlamak için kullanılmaktadır. Dördüncü bölüm; katılımcıların göç etme kararlarını, bu kararın alınma sürecini, göç ettikleri yerin seçilme nedenlerini ve göç öncesindeki hazırlık süreçlerini anlamak amacıyla tasarlanmıştır. Bu sorular, katılımcıların göç kararları ve bu kararların arkasındaki düşünce süreçleri hakkında daha fazla anlayış elde etmek için kullanılır ve göç öncesindeki hazırlık aşamasına odaklanmaktadır. Beşinci bölüm; katılımcıların göç deneyimleri ve göç ettikleri ülkeye adaptasyon süreçleri hakkında detaylı bilgi sağlamayı amaçlayan soruları içermektedir. Bu

sorular, katılımcıların göç deneyimlerini, iş bulma süreçlerini, çalışma koşullarını, sosyal uyumu ve toplumsal algıları hakkında ayrıntılı bilgi vermesine olanak tanımaktadır. Altıncı bölüm; beyin göçünün Gürcistan vatandaşları üzerindeki etkilerini ve katılımcıların göç deneyimlerini daha derinlemesine anlamayı amaçlamaktadır. Bu sorular, katılımcıların deneyimlerini ve düşüncelerini detaylı bir şekilde ifade etmelerine olanak sağlayarak araştırmanın amacına daha derinlemesine ulaşmayı hedeflemiştir.

Görüşme formundaki sorular ve elde edilen bulguların tamamı Gürcü dilinde olup analiz için Türkçe'ye çevrilmiştir. Bu çeviri süreci, araştırmanın dil bağlamında doğru ve tutarlı sonuçlar elde edilmesine yardımcı olmak amacıyla titizlikle gerçekleştirilmiştir.

Mülakatlar sırasında, görüşmeye katılan katılımcılara araştırmanın kapsamı hakkında bilgi sunulmuş ve katılımcılara görüşmeye katılmama hakkı verilmiştir. Bilgi gizliliği konusundaki sorumluluk araştırmacıya aittir. Derinlemesine görüşmeler, 45 dakika ile 1 saat 57 dakika arasında değişen sürelerde gerçekleştirilmiştir. Görüşmecilerin hiçbiri süre ile ilgili olumsuz bir geri bildirimde bulunmamıştır. Aksine, bazı görüşmeciler, bu görüşmelerin onları rahatlattığını ifade etmişlerdir. Bu rahatlamının, yaşadıkları zorlukları anlatma fırsatı buldukları için geldiği vurgulanmıştır. Ayrıca, görüşmelerin sürelerindeki farklılığın, görüşmecilerin kişilik özelliklerinden kaynaklandığı gözlemlenmiştir. Örneğin, kadın görüşmeciler, deneyimlerini daha uzun ve duygusal bir şekilde anlatma eğilimindeyken, erkek görüşmeciler daha kısa ve öz anlatımları tercih etmişlerdir.

5.4 Verilerin Analizi

Başlangıçta, görüşmeler sırasında araştırmacı, saha günlüğü tutarak gözlem verilerini sistematik bir şekilde kayıt altına almıştır. Bu süreçte, katılımcıların yanıtlarını belgelemiş ve bu yanıtları araştırmanın temel kavramları ve teorik çerçevesi ile ilişkilendirmiştir. Bu yaklaşım, veri kaybını önlemek ve araştırma sürecini düzenli bir şekilde belgelemek amacıyla kullanılmıştır.

Görüşmeler sırasında katılımcılardan alınan ses kayıtları, bilgisayar tabanlı bir yazılım olan Microsoft Word kullanılarak yazılı metinlere dönüştürülmüş ve bu süreçle deşifre edilmiştir. Özellikle önemli olan bölümler, Gürcüceden Türkçeye çevrilmiştir. Kayıtların dönüştürülmesi sürecinde, katılımcıların ifadeleri doğru bir şekilde korunmuş ve yazılıya aktarılmıştır. Daha sonra bu yazılı metinler, görüşme sorularına göre ayrı ayrı dosyalara sınıflandırılmıştır.

Araştırmanın saha boyutunda, yarı-yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerden elde edilen veriler önce kodlanmış ve kategorilere ayrılmış, ardından analiz edilmiştir. Veri toplama işlemi, araştırmacı tarafından doğrudan yürütülmüş ve elde edilen veriler de aynı araştırmacı tarafından toplanmıştır.

Analiz sürecinde, verilerin anlamlı ve yapılandırılmış bir şekilde incelenebilmesi için üst temalar ve bu temaların altında yer alan alt temalar tanımlanmıştır. Bu adım, verilerin daha sistematik bir şekilde analiz edilmesine ve örüntülerin daha iyi anlaşılmasına olanak sağlamıştır. Bu aşamadan sonra, elde edilen bulgular daha fazla analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Bu yöntem, araştırma verilerinin daha derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde incelenmesine katkı sağlamıştır.

5.5 Geçerlik ve Güvenirlik

Nicel araştırmacılarla karşılaştırıldığında, nitel araştırmacılar, araştırma sonuçlarının geçerliliğini ve güvenilirliğini değerlendirmek için istatistiksel yöntemler yerine, bulguların "güvenilirliğini" artırmaya yönelik metodolojik stratejilere odaklanmaktadır. Bu stratejiler, aşağıdakileri içermektedir (Noble vb., 2015, s.2-3) :

1. **Kişisel önyargıların göz önünde bulundurulması:** Araştırmacılar, kendi kişisel önyargılarının bulguları etkileme potansiyelini göz önünde bulundurarak çalışmaktadır.

2. **Örnekleme dair önyargıların kabul edilmesi:** Araştırmacılar, örneklem seçimi sırasında potansiyel önyargıları kabul eder ve bu önyargıları belirli bir perspektife karşı duyarlı bir şekilde ele almaktadır.
3. **Veri toplama ve analiz süreçlerinin eleştirel değerlendirilmesi:** Araştırmacılar, veri toplama ve analiz süreçlerini sürekli olarak eleştirel bir şekilde değerlendirir ve verilerin yeterince derinlemesine ve ilgi çekici olduğundan emin olmaktadır.
4. **Verilerin kaydedilmesi ve yorumların açıklıkla ifade edilmesi:** Araştırmacılar, verilerin doğru bir şekilde kaydedilmesini sağlar ve yorumlarını net ve şeffaf bir şekilde ifade etmektedir.
5. **Farklı perspektiflerin temsil edilmesi:** Katılımcıların farklı bakış açılarına saygı gösterilir ve bu perspektifler araştırma sonuçlarında temsil edilmektedir.
6. **Veri analizi süreçlerinin ve sonuçların açıklığının korunması:** Araştırmacılar, veri analizi süreçlerini ve elde edilen sonuçları açık bir şekilde belgeleyerek diğer araştırmacılarla paylaşmaktadır.
7. **Diğer araştırmacılarla işbirliği yapma:** Araştırmacılar, diğer araştırmacılarla işbirliği yaparak araştırma sonuçlarındaki olası önyargıları azaltmaya çalışmaktadır.
8. **Katılımcı geri bildirim:** Katılımcılara araştırma bulgularını ve analizleri üzerine görüşlerini paylaşma fırsatı verilmektedir (Noble vb., 2015, s.2-3).

Bu stratejiler, nitel araştırmanın sonuçlarının güvenilirliğini ve geçerliliğini artırmaya yönelik yöntemlerdir ve araştırmanın sağlam bir temele dayandığını göstermeyi amaçlamaktadır.

Bu bağlamda, nitel araştırmanın yürütüldüğü bu çalışmada, Gürcü göçmenler arasında yüksek vasıflı bireyler için güvenilir bir araştırma ortamı oluşturulmuş ve bu sayede araştırmanın inandırıcılığına katkı sağlanmıştır. Katılımcıların mahremiyetleri korunmuş ve görüşmelerle ilgili talepleri özenle ele alınmıştır. Derinlemesine ve ayrıntılı veriler elde etmek için katılımcılara rahatsızlık veren konulara dikkat çekilmemiştir. Araştırma sürecinin her aşamasında, danışmanlar, meslektaşlar ve alan uzmanlarından çeşitli katkılar alınmış ve bu sayede bağlanabilirlik ilkesine uygunluk sağlanmıştır. Araştırma sonuçlarının benzer niteliklere sahip diğer topluluklara aktarılabilirliği göz önüne alınarak aktarılabilirlik ilkesi de dikkate alınmıştır. Verilerin korunması için kayıt altına alma yöntemleri olarak ses kaydı

ve not tutma teknikleri kullanılmıştır. Ek olarak, daha önce yapılan araştırmaların görüşme formları göz önünde bulundurulmuş ve araştırmacının hem Gürcü hem de Türk dillerine hakim olması, görüşmelerin sorunsuz bir şekilde yürütülmesine olanak sağlamıştır. Sonuç olarak, araştırmacının kişisel değerleri ve teorik bakış açısı, araştırma sonuçlarını değiştirmemek veya verileri tahrif etmemek için titizlikle ele alınmış ve bu şekilde doğrulanabilirlik ilkesine uygunluk sağlanmıştır. Bu yöntemler aracılığıyla güvenilirlik sağlanmıştır.

6. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Araştırma sonuçları, tezin belirlediği amaçlar ve alt amaçlar doğrultusunda, Gürcistan'dan ayrılan yüksek nitelikli Gürcü kökenli göçmenlerin Gürcistan'dan ayrılma nedenlerini ve göç deneyimlerini detaylı bir şekilde incelemiştir. Araştırma kapsamında, katılımcıların demografik bilgileri de sunulacaktır. Bu bilgiler, araştırmanın örneklem grubunun tanımlayıcı özelliklerini içermektedir. Bu bölümde, katılımcıların araştırma sorularına verdiği yanıtlar tematik bir yapı içinde sunulmuş ve bu tematik yapı, alt temaların içerisinde daha ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır.

6.1 Demografik Bilgiler – Gürcü Yüksek Vasıflı Göçmenler

Bu çalışmada, Gürcü yüksek vasıflı göçmenleri hedefleyen bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın başlangıcında, katılımcılardan demografik bilgilere yönelik 10 adet açık uçlu soru yöneltilmiştir. Bu sorular, katılımcılara herhangi bir önceden belirlenmiş seçenek sunulmaksızın cevaplandırılması için tasarlanmıştır, böylece katılımcılara kendilerini ifade etme özgürlüğü tanınmıştır. Elde edilen demografik veriler, iki temel başlık altında analiz edilmiştir.

İlk başlık, katılımcıların temel demografik özelliklerini ele almaktadır. Bu özellikler cinsiyet, yaş, doğum yeri, şu anki ikamet yeri, medeni durum ve eşin uyruğu gibi unsurları içermektedir. Bu demografik özellikler, katılımcıların kişisel profillerini belirlemek amacıyla incelenmiştir.

İkinci başlık altında ise katılımcıların eğitim durumu, mesleği, şu an çalıştıkları yer ve yıllık veya aylık gelirleri analiz edilmiştir. Bu bilgiler, katılımcıların mesleki ve ekonomik durumlarına dair önemli içgörüler sunmuş ve araştırmanın daha derinlemesine anlaşılmasına katkı sağlamıştır.

6.1.1 Katılımcıların demografik özellikleri – cinsiyet, yaş, doğum yeri, ikamet yeri

Yapılan araştırmada toplam 32 katılımcı örneklemini incelenmiştir. Cinsiyet dağılımı, bu örneklemin 15 kadın ve 17 erkekten oluştuğunu göstermektedir.

Tablo 5.1 Yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Katılımcı Sayısı
Kadın	15
Erkek	17

Görüşme yapılan Gürcü yüksek vasıflı göçmenlerin yaş dağılımları oldukça çeşitli bir yelpazede yer almaktadır. Katılımcıların yaşları, 22 ile 60 yaşları arasında değişmektedir. Özellikle vurgulanması gereken bir nokta, araştırmaya katılan 32 kişinin yaşlarını değerlendirdiğimizde, sadece bir katılımcının 60 yaşında olduğu görülmektedir. Bu belirgin yaş farkı Katılımcı N19 ile temsil edilmektedir. Bununla birlikte, dikkat çeken bir başka önemli husus, çoğu katılımcının yaşlarının 22 ile 36 arasında yoğunlaşmış olmasıdır.

Tablo 5.2 Yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin yaşlarına göre dağılımı

Yaş	Katılımcı Sayısı	Yaş	Katılımcı Sayısı
22	2	31	1
23	2	32	2
24	2	33	3
26	2	34	3
27	1	35	2
28	7	36	2
29	1	60	1
30	1		

22-36 yaş aralığı, birçok birey için kariyerlerinin başlangıcı veya yükseliş dönemi olarak kabul edilmektedir. Bu yaş grubundaki birçok kişi, ülkelerini terk edip başka ülkelere göç etme kararı almıştır. Göç kararının temel etkenlerinden biri, gelişmiş ülkelerdeki eğitim

imkânlarının, bu ülkelerin ihtiyaçları ve gelişmişlik düzeyi doğrultusunda şekillenmesidir. Katılımcılar, yaşlarına özel bir vurgu yapılmaksızın seçilmiştir; bunun yerine araştırmacı, çalışma grubunu belirli özelliklere sahip bireyleri ararken genellikle 22 ile 36 yaş aralığındaki katılımcıların bu grup içinde yoğun olduğunu fark etmiştir. Bu durum, yaş dağılımının bilinçli bir tercihin sonucu olmadığını, ancak çoğunlukla belirli özelliklere sahip kişilere ulaşmaya yönelik bir sonucu yansıtmaktadır.

Araştırma kapsamında, görüşmecilerin medeni durumlarına yönelik yapılan inceleme sonucunda, 10 katılımcının evli olduğu, 22 katılımcının ise bekar olarak kendilerini tanımladığı tespit edilmiştir. Evli katılımcılardan 2'sinin eşi yabancı bir uyruklu olup, ikamet ettikleri ülkenin vatandaşıdır; kalan 8 evli katılımcı ise Gürcü kökenli eşlere sahiptir ve ikamet ettikleri ülkede birlikte yaşamaktadırlar. Bekar katılımcılar arasında ise 3 kişi, ilişkilerinin mevcut olduğunu onaylamıştır ve bu ilişkilerin partnerleri, katılımcıların ikamet ettikleri ülkenin vatandaşlarıdır.

Tablo 5.3 *Yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin medeni durumlarına göre dağılımı*

Medeni Durumu	Katılımcı Sayısı
Bekar	22
Evli	10

Katılımcılar, Gürcistan'a dönmeme kararlarının bir sebebini, eşlerinin veya partnerlerinin söz konusu ülkenin vatandaşı olmasında görmekte ve bu nedenle ikamet ettikleri ülkede kalmayı ve yaşamayı düşündüklerini araştırmacıya ifade etmişlerdir. Bu belirtilen faktör, katılımcıların göç süreçleri ve yerleşiklik kararları üzerinde etkili olan önemli bir etken olarak öne çıkmıştır.

Dikkat çeken bir diğer gözlem, özellikle 30 yaşlarındaki kadınların bekar olmalarının toplumsal baskıdan etkilendiği hususudur. Gürcistan'da genel olarak toplumun muhafazakâr bir tavır sergilediği düşünüldüğünde, bu yaş grubundaki kadınlara evlilikle ilgili sürekli olarak, 'Ne zaman evlenmeyi düşünüyorsunuz? Artık evlenme vaktiniz geldi, neden hâlâ bekliyorsunuz?' gibi soruların yönlendirildiği gözlemlenmiştir. 30 yaşlarındaki kadın görüşmeciler, bu tür soruların kendilerini rahatsız ettiğini ifade etmiş ve şu an yaşadıkları

ülkede benzer soruların kendilerine yöneltilmediği için burada daha rahat hissettiklerini dile getirmişlerdir. Ayrıca, birkaç görüşmeci, bu tür soruların etkisi altında kaldıklarını ve kariyerleri ve diğer hedeflere odaklanmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda, bu tür toplumsal baskının Gürcistan'da başarısızlık duygusu yarattığına dair görüşlerini paylaşmışlardır.

Araştırmaya katılan 32 birey, tamamı Gürcistan vatandaşı olan bir örneklemdi. Katılımcıların doğum yerleri açısından dağılımları şu şekildedir: 19 katılımcı Tiflis, Gürcistan'da doğmuş; 3 katılımcı Kutaisi, Gürcistan'da; 2 katılımcı Rustavi, Gürcistan'da; 2 katılımcı Moskova, Rusya'da; 1 katılımcı Batum, Gürcistan'da; 1 katılımcı Akhaltsikhe, Gürcistan'da; 1 katılımcı Gagra(Abhazya)⁸, Gürcistan'da; 1 katılımcı Sachkhere, Gürcistan'da; 1 katılımcı Tercola, Gürcistan'da; ve 1 katılımcı Telavi, Gürcistan'da doğmuştur.

Tablo 5.4 Yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin doğdukları yerlerine göre dağılımı

Doğduğu Yer	Katılımcı Sayısı	Doğduğu Yer	Katılımcı Sayısı
Tiflis	19	Akhaltsikhe	1
Kutaisi	3	Gagra	1
Rustavi	2	Saçkhere	1
Moskova (Rusya)	2	Tercola	1
Batum	1	Telavi	1

İlginç bir gözlem, katılımcıların doğum yerlerine bakılmaksızın, tamamının yükseköğrenimlerini Gürcistan'ın başkenti Tiflis'teki üniversitelerde tamamlamış olmalarıdır. Bu demografik eğilimin temel nedenleri arasında, Gürcistan'ın diğer bölgelerindeki üniversite olanaklarının sınırlı olması önemli bir rol oynamaktadır. Tiflis, ülke genelinde en fazla sayıda ve prestijli üniversiteye ev sahipliği yapmaktadır. Bu nedenle, yükseköğrenim için Tiflis'e yönelme, bu katılımcılar arasında yaygın bir tercih olarak görülmüştür. Ayrıca, Tiflis'in iş fırsatlarının diğer bölgelere göre daha fazla olduğu, ekonomik avantajların daha yüksek olduğu ve yaşam kalitesinin daha iyi olduğu bir gerçektir.

⁸2 Ekim 1992 tarihinden itibaren, şehir Rusya tarafından işgal edilmiş durumdadır.

Bu faktörler, katılımcıların eğitimlerini Tiflis'te tamamladıktan sonra bu şehirde kalmayı tercih etmelerine katkıda bulunmuş olabilir. Bu bağlamda, Tiflis, Gürcistan'da nüfus artışının ve kültürel çeşitliliğin merkezi bir rol oynayan bir merkez konumundadır.

Şu anki ikamet yerlerine dair bir inceleme gerçekleştirildiğinde, araştırmacının ulaştığı bireylerin dağılımı şu şekildedir: Polonya, Hollanda, Birleşik Krallık, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, İspanya, Danimarka, İsveç, Litvanya, Avusturya, Malta, İrlanda, Belçika ve Çek Cumhuriyeti gibi ülkelerde ikamet etmektedirler. Araştırmacı, farklı ülkelerde ikamet eden Gürcü yüksek vasıflı göçmenleri özellikle dikkate almış ve bu sayede 14 farklı ülke hakkında bilgi toplama fırsatı elde etmiştir. Bu yaklaşım, araştırmacının zengin ve çeşitli verilere erişimini sağlamıştır.

Tablo 5.5 Yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin ikamet ettikleri yerlere göre dağılımı

İkamet Edilen Ülke	Katılımcı Sayısı	İkamet Edilen Ülke	Katılımcı Sayısı
Hollanda	6	Danimarka	1
Polonya	6	İsveç	1
Birleşik Krallık	4	Malta	1
Almanya	3	İrlanda	1
ABD	3	Belçika	1
İspanya	2	Çek Cumhuriyeti	1
Avusturya	1	Litvanya	1

Bu araştırmaya katılım gösteren bireyler, kendi ülkelerindeki teknolojik altyapının önemli ölçüde gerisinde kalan teknik bilgi ve beceriler kazanmışlardır. Bu nedenle, bu nitelikleri kendi ülkelerinde kullanmalarının zor olduğunu anlayarak, genellikle geri dönmemektedirler. Dönenlerin ise, yurt dışında edindikleri niteliklerin, kendi ülkelerinin ihtiyaç duyduğu iş gücü nitelikleri ile uyuşmaması durumuyla karşı karşıya kaldıkları görülmüştür. Bu, uluslararası göçün karmaşıklığını ve göçmenlerin kariyer ve toplumsal entegrasyon süreçlerini anlamamız açısından önemli bir unsur olabilmektedir.

Görüşmecilerin demografik özellikleri, ilerleyen başlıklarda daha ayrıntılı bir şekilde ele alınacak olan konuları hazırlık aşaması olarak kabul edilebilir. Katılımcıların neden Gürcistan'dan ayrıldıkları, uluslararası göçün karmaşıklığını ve bu bireylerin kariyer ve

toplumsal entegrasyon süreçlerini anlamamıza yönelik önemli bir adım olacaktır. Bu bağlamda, katılımcıların tercihlerini, eğitimlerini yurt dışında tamamlamalarının nedenlerini ve kariyer hedeflerini daha derinlemesine incelemek, neden bazılarının dönmeme kararı aldığını anlamak için büyük önem taşımaktadır.

6.1.2 Katılımcıların demografik özellikleri – meslek, çalıştıkları yer, gelir

Katılımcıların demografik özelliklerini incelediğimizde, yüksek vasıflı göçmenleri ayırt eden en önemli özellikler arasında meslekleri, çalıştıkları kurumlar ve pozisyonları ile elde ettikleri maaş gibi faktörlerin değerlendirilmesi, Gürcistan'ı terk etme kararlarının anlaşılması için büyük öneme sahiptir.

Araştırmacı, 32 katılımcının çalıştıkları pozisyonları daha iyi analiz edebilmek ve belirli unsurları vurgulayabilmek amacıyla bu pozisyonları toplam 9 gruba ayırmıştır. Bu gruplandırma, benzer niteliklere ve işlevlere sahip pozisyonları bir araya getirerek daha geniş bir bakış açısı kazanmayı ve belirli meslek gruplarının özelliklerini vurgulamayı amaçlamaktadır. Bu gruplar, analiz sürecinde dikkate alınacak ve katılımcıların çalıştıkları pozisyonların toplu özellikleri üzerinde odaklanılacaktır. Bu yöntem, katılımcıların demografik özelliklerini daha iyi anlayabilmek ve göç nedenleriyle ilişkilendirebilmek için kullanışlı bir araç sağlamaktadır.

1. Bilgi Teknolojileri (BT)

Eldeki verilere dayalı olarak, 32 katılımcının 8'i Bilgi Teknolojileri (BT) sektöründe çalışmaktadır. Bu 8 katılımcıdan 2'si, görüşmenin anonim olduğu gerçeğine rağmen maaşlarını açıklamaktan kaçınmışlardır. Bu katılımcılar, maaşlarının son derece özel ve kişisel bir konu olduğunu vurgulamışlardır. Bu aşamada, araştırmacı katılımcıların maaşlarını açıklama veya açıklamama konusundaki tercihlerine saygı göstermiş ve katılımcılara bu konuda tamamen özgür iradelerini kullanma fırsatı tanımıştır.

Tüm katılımcılar, K2 hariç diğerleri, mesleklerinde çalışmaya devam etmişlerdir ve meslek değişikliği yapmamışlardır. K2 ise uluslararası ilişkiler alanında lisans derecesine sahip olmasına rağmen, bu alanda uygun bir iş bulamadığı için meslek değiştirme kararı almış ve Danimarka'nın Kopenhag şehrinde emniyet risk yönetimi alanında yüksek lisans yapmıştır. Katılımcılar tarafından BT sektörü, gelecekteki meslekleri olarak kabul edilmekte ve bu sektörde iş bulmanın kolay olduğu ve sunulan maaşın tatmin edici olduğu düşünülmektedir.

Tablo 5.6 *Bilgi Teknolojileri sektöründe çalışan yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin mesleği, çalıştığı pozisyon, çalıştığı kurumu, aldığı maaş ve ikamet ettiği ülke*

Rumuz	Meslek	Çalıştığı Pozisyon	Çalıştığı Kurum	Aldığı Maaş	İkamet Ettiği Ülke
K2	Emniyet Riski Yönetimi	BT Risk Sorumlusu	Banking Circle	66.000 usd (yıllık)	Danimarka
K3	Matematik ve Bilgisayar Bilimleri	Yazılım Mühendisi	Google	2.000-3.000 usd (aylık)	Polonya
K4	Yazılım Mühendisliği	Yazılım Geliştirme Mühendisi	Google	3.000-5.000 usd (aylık)	Polonya
K6	Bilgisayar Bilimleri	Yazılım Mühendisi	Google	2.400 usd (aylık)	Polonya
K7	Matematik ve Bilgisayar Bilimleri	Yazılım Mühendisi	Google	81.700 usd (yıllık)	Birleşik Krallık
K11	Ekonomik Bilgi Teknolojileri	Uygulama Geliştirici	Bachmann Electronic GmbH	-	Avusturya
K23	Bilgi Teknolojileri	Ürün Yöneticisi	Adidas	80.000 euro (yıllık)	Hollanda
K30	Arka Yüz Geliştirici	Yazılım Geliştirici	NVision Czech Republic	-	Çek Cumhuriyeti

Araştırmacının öznel değerlendirmesine göre, BT sektöründe çalışan bu bireylerin göç etme kararı oldukça basit ve duygusal açıdan yüklü olmayan bir karar olarak algılanmaktadır. Aile bağları, arkadaş ilişkileri veya sevdiklerine olan bağlılık gibi faktörler, göç etme kararını etkilemede belirgin bir rol oynamamaktadır. Ayrıca, BT alanında çalışan katılımcıların yanıtları, sorulan sorulara karşı kısa, açık ve duygusuz bir yaklaşım sergilemektedir.

Katılımcıların ifadelerine göre, Gürcistan'da BT sektörü, diğer sektörlerle karşılaştırıldığında daha fazla gelişmiş bir durumdadır ve maaşlar tatmin edici bir

seviyededir. İş bulma süreci de sorun teşkil etmemektedir. Göçün temel nedeni, kişisel ve kariyer gelişimlerini desteklemek ve yeni deneyimlerle zenginleşmiş bir yaşamı benimsemektir. Ancak, bu olumlu görüşlere rağmen, Gürcistan'da BT sektöründe çalışan bazı katılımcılar için işleri sıkıcı olabilmektedir. Bu durum, sürekli olarak aynı rutin görevleri yerine getirmek zorunda kalmalarından ve çalıştıkları kurumların koşullarının her zaman uygun olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, bazı katılımcılar daha fazla esneklik ve yaratıcı çalışma fırsatlarına yönelme eğilimindedirler.

Özetlemek gerekirse, katılımcılar, mevcut işverenleriyle olan deneyimlerinden son derece memnundur. Özellikle, çalışma saatleri, çalışma ortamı, çalışma koşulları ve yürüttükleri işin özgünlüğü ve yaratıcılığının sunduğu dinamizmden büyük bir memnuniyet duymaktadırlar. Polonya'daki Google şubesinde görev yapan katılımcılar, aynı maaşın Gürcistan'da da elde edilebileceğini düşünmektedirler; ancak onlar için mesele sadece maaşla sınırlı değildir. Örneğin, Google gibi prestijli bir kurumda istihdam edilmek, onlar için büyük bir gurur kaynağıdır. Ayrıca, yürüttükleri özgün ve ilgi çekici işler, onlar için maaşın ötesinde önem taşımaktadır. Kazandıkları maaşlardan memnun olsalar da, daha fazlasını hedeflemek ve ileriye dönük kariyer gelişimini sürdürmek istedikleri için, kendilerini daha fazla geliştirme ve gelecekte yeni bir işe başlama arzusu taşımaktadırlar.

2. Akademik ve Araştırma

Bu mevcut araştırmaya katılan 32 bireyden 5'i, akademik ve araştırma sektöründe faaliyet göstermektedir. K19, maaşına ilişkin aylık veya yıllık gelir bilgilerini paylaşmak istememiş ve bu konudaki soruya tebessümlerle "çok" şeklinde yanıt vermiştir. Ayrıntılara inme ve belirli bir rakamı açıklama konusunda isteksizlik göstermiştir. Araştırmacı, K19'un tercihine saygı göstermiş ve bu konuda daha fazla ayrıntıya inmemiştir.

Çizelgeden de gözlemlendiği üzere, bu 5 birey, faaliyet gösterdikleri dört farklı ülkede ve dört farklı üniversitede bulunmaktadır. Bu durum, katılımcıların coğrafi ve akademik çeşitlilik açısından dikkat çekici bir özellik taşımaktadır. Gelecekteki başlıklarda, bu ülkelerdeki ekonomik, sosyal ve eğitim gibi konular daha detaylı bir şekilde incelenecektir.

Bu noktada, kısa bir özet sunmakla yetinilmiş olup, daha ileri detaylara şu an itibariyle girilmemektedir.

Akademik ve araştırma sektöründe faaliyet gösteren bireylerle gerçekleştirilen görüşmeler, araştırmacı için son derece verimli bir kaynak olmuştur. Bu etkileşimlerde yöneltilen sorulara verilen cevaplar, katılımcıların dil kullanımındaki incelik ve içerik zenginliği ile dikkat çekici bir nitelik taşımaktadır. K10, K14 ve K24 bireyleri, yüksek lisans eğitimlerini tamamlamak amacıyla nitelikli bir eğitim almak için yurt dışına gitme eğiliminde bulunmuşlardır. K19 ve K20'nin göç nedenleri incelendiğinde ise, başlangıçta iş fırsatlarına yönelik bir motivasyonun etkili olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 5.7 Akademik sektörde çalışan yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin mesleği, çalıştığı pozisyon, çalıştığı kurumu, aldığı maaş ve ikamet ettiği ülke

Rumuz	Meslek	Çalıştığı Pozisyon	Çalıştığı Kurum	Aldığı Maaş	İkamet Ettiği Ülke
K10	İşletme ve Sosyal Bilimler	Öğretim ve Araştırma Görevlisi	Imperial College London	55.880 usd (yıllık)	Birleşik Krallık
K12	Psikoterapi	Araştırma Görevlisi/Danışmanlık	New York Üniversitesi	37.255 usd (yıllık)	Birleşik Krallık
K19	Biyoloji	Profesör (Nöroloji)	Lund Üniversitesi	-	İsveç
K20	Sosyoloji	Sosyal Araştırmacı	RNW Media	45.000 euro (yıllık)	Holanda
K24	Sosyoloji	Kıdemli Araştırmacı	Harvard Üniversitesi	60.000-80.000 usd (yıllık)	ABD

Bu beş birey arasında, kendilerini yerleştikleri yeni çevreye hızla adapte olmuş olmaları ve bu ülkede karşılaştıkları yaşam koşullarının etkisiyle kalıcı olarak bu yerde kalmaya ve Gürcistan'a dönmeme kararı almış olmaları konusunda ortak bir anlayış mevcuttur. Bu durum, göç sürecinin sadece iş fırsatlarına yönelik bir süreç olmanın ötesinde, yaşam koşullarına uyum sağlama ve bu kararlılık sürecini içermektedir.

3. Finans ve Ticaret

Araştırma kapsamında görüşülen 32 kişinin 7'i, Finans ve Ticaret sektörlerinde faaliyet göstermektedir. Konularına dair çizelgede beş farklı ülke belirtilmiştir. Ayrıca, çizelgede de görüldüğü üzere, bu sektörde çalışan her katılımcı, gelirle ilgili sorulara açık bir şekilde

cevap vermiştir. Bu kişilerin maaş düzeylerindeki farklılıklar, çalıştıkları kurum, buldukları ülke ve sahip oldukları deneyim faktörlerine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

Araştırmacının özel bir ilgi gösterdiği katılımcı olan K17, dikkat çeken bir figür olmuştur. 10 yıldır Almanya'da yaşayan K17, Alman kültürünü derinlemesine benimsemiş ve içselleştirmiştir. Araştırmacı, K17 ile olan etkileşiminde, bir Gürcü ile değil, bir Alman ile görüşme gerçekleştiriyormuş hissine kapılmıştır. Bu değerlendirme, araştırmacının subjektif deneyimine dayanmaktadır. 'Kar topu' yöntemiyle K17'ye ulaşan araştırmacı, aralarında herhangi bir önceki tanışıklık veya yakınlık olmadan, ve K17'nin kişiliği veya özellikleri hakkında önceden bilgi sahibi olmaksızın, yalnızca gerçekleştirilen görüşme sürecine dayalı olarak bu değerlendirmeyi gerçekleştirmiştir. Ek olarak, K17, kendi ifadesine göre, Alman toplumunda kendini rahat ve huzurlu hissetmektedir. Alman toplumunun değerleri ve görüşleri, K17'nin kişiliğine oldukça uygun olup, K17, kendisini Gürcü toplumuna kıyasla daha çok Alman toplumunun gerçek bir parçası gibi algılamaktadır.

Tablo 5.8 Finans ve ticaret sektöründe çalışan yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin mesleği, çalıştığı pozisyon, çalıştığı kurumu, aldığı maaş ve ikamet ettiği ülke

Rumuz	Meslek	Çalıştığı Pozisyon	Çalıştığı Kurum	Aldığı Maaş	İkamet Ettiği Ülke
K9	İşletme Yönetimi	İş Analisti	LW Logistics	2.000 euro (aylık)	Litvanya
K15	Uluslararası Pazarlama	Satış Departmanında Kalite Kontrol Analisti	Revolut Bank	1.600 usd (aylık)	Polonya
K17	Ekonomi	Portföy Yöneticisi	Gothaer Asset Management AG	60.000-80.000 euro (yıllık)	Almanya
K21	Siyasal Bilimler	Satış Yöneticisi	Keller Williams (Real Estate) & Select Quote (Life Insurance)	120.000-135.000 usd (yıllık)	ABD
K25	Finans Denetimi	Süpervizör	KPMG	60.000 euro (yıllık)	Hollanda
K31	Finans	Muhasebe ve Risk Yönetimi Uzmanı	Azerion Group N.V	75.000 euro (yıllık)	Hollanda
K32	İşletme Yönetimi	Kıdemli Yönetici	EY Netherlends	5.000 euro (aylık)	Hollanda

K31, Gürcistan'dan ayrılma sebeplerini dört temel nedene dayandırmıştır:

“yaşam kalitesi, iş piyasasındaki durum, siyasal istikrar ve yurt dışında yaşama arzusu.” (K31, Derinlenmesine Görüşme, 2023).

4. Marka Yönetimi

Araştırmaya katılan 32 bireyden 3'ü marka yönetimi sektöründe faaliyet göstermektedir. Bu üç birey ile gerçekleştirilen görüşmeler, araştırmacı için oldukça memnuniyet verici olmuştur. Zira söz konusu bireyler, görüşmelerin başlangıcında hemen açık bir tutum sergilemiş, girişken ve sosyal kişilik özelliklerini yansıtmışlardır. İletişim sürecinde herhangi bir sorun yaşanmamıştır; aksine, araştırmacı, sanki daha önce tanıdığı bir arkadaşıyla konuşuyormuş gibi bir samimiyet hissiyatı yaşamıştır.

Aşağıdaki çizelgede de belirtildiği gibi, bu üç birey üç farklı ülkede ikamet etmektedir: Malta, Belçika ve İspanya. K28, görüşme sırasında samimi bir tutum sergilemesine rağmen, gelirini belirtmek istememiştir. Araştırmacı, bu tercihi K28'in doğal hakkı olarak değerlendirmiş ve bu konuda daha fazla ısrar etmemiştir.

Tablo 5.9 Marka yönetimi sektöründe çalışan yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin mesleği, çalıştığı pozisyon, çalıştığı kurumu, aldığı maaş ve ikamet ettiği ülke

Rumuz	Meslek	Çalıştığı Pozisyon	Çalıştığı Kurum	Aldığı Maaş	İkamet Ettiği Ülke
K18	Dijital Pazarlama	Marka Yöneticisi	Time2play Media	50.000 euro (yıllık)	Malta
K28	Dijital Pazarlama	İletişim Uzmanı	De Hoge Rielen	-	Belçika
K29	Pazarlama	Pazarlama Yöneticisi	Tassi Gourmet	3.000-3.500 euro (aylık)	İspanya

Bu üç birey, faaliyet gösterdikleri yaratıcılık odaklı işleri ve ikamet ettikleri konumlarından dolayı duydukları memnuniyeti ifade etmişlerdir. Ayrıca, Gürcistan'ı terk ettikten sonra seyahat etme sıklıklarının arttığını belirtmişlerdir. Konumları itibariyle seyahat etmenin maliyetinin daha az ve erişilebilir hale geldiğini vurgulamışlardır.

5. Proje Yönetimi

Araştırmaya katılan 32 bireyden 3'ü, proje yönetimi sektöründe faaliyet göstermektedir. Ayrıca, bu üç birey, katılımcılar arasında en yüksek gelire ve en üst düzey pozisyonlara sahip olanlardan birer örnektir. Araştırmacı, bu kişilerle iletişime geçtiğinde olumlu bir yanıt alacağını önceden düşünmemiştir. Ancak, aksine, olumlu ve istekli bir geri dönüş alındığında, hatta görüşmelerin son derece verimli geçtiğinde, bu kişilerle yapılan görüşmeler araştırmacı için oldukça keyifli ve ilham verici bir deneyim haline gelmiştir.

Tablo 5.10 Proje yönetimi sektöründe çalışan yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin mesleği, çalıştığı pozisyon, çalıştığı kurumu, aldığı maaş ve ikamet ettiği ülke

Rumuz	Meslek	Çalıştığı Pozisyon	Çalıştığı Kurum	Aldığı Maaş	İkamet Ettiği Ülke
K8	Dijital yönetimi ve işletme	Proje Yöneticisi	META	125.000-185.000 usd (yıllık)	Birleşik Krallık
K14	İşletme Yönetimi	DACH Bölgesi Yakını ve Dış Kaynak Kullanımı Program Yöneticisi	Publicis Media	80.000 euro (yıllık)	Almanya
K26	Uluslararası İlişkileri	Proje Koordinasyon Asistanı	Uluslararası Ceza Mahkemesi	57.000 euro (yıllık)	Hollanda

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, bu üç birey, faaliyet gösterdikleri alanı temsil eden üç farklı ülkede yer almaktadır: Birleşik Krallık, Almanya ve Hollanda. Bu bireyler, buldukları konumdan ve yürüttükleri işten son derece memnuniyet duymaktadır. Bu bireyler, Gürcistan'da bu sektörün yeterince gelişmemiş olduğunu düşünmektedirler. Örneğin, çalışma ortamının, koşulların ve en önemlisi harcanan emeğe karşılık verilen maaşın yetersiz olduğunu değerlendirerek, bu nedenle Gürcistan'da bu sektörde çalışmanın değerli olmadığı kanaatinde dirler.

6. Uyumluluk ve Denetim

Uyumluluk ve denetim sektöründe araştırmaya katılan bireylerden 2'si faaliyet göstermektedir. Tablodan görüldüğü üzere, bu bireyler farklı ülkelerde ikamet etmektedir: Polonya ve İspanya. K16, gelirini belirtmek istememiştir ve araştırmacı, bu kararı üzerine zorlanmamış ve tercihinine saygı göstermiştir. Her iki birey de yurt dışında yaşamayı ve çalışmayı büyük bir başarı olarak değerlendirmekte, ancak bu durumla yetinmeyi düşünmemekte ve ileride daha üst düzey pozisyonlarda ve daha yüksek gelirle çalışma hedeflemektedirler.

Tablo 5.11 Uyumluluk ve denetim sektöründe çalışan yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin mesleği, çalıştığı pozisyon, çalıştığı kurumu, aldığı maaş ve ikamet ettiği ülke

Rumuz	Meslek	Çalıştığı Pozisyon	Çalıştığı Kurum	Aldığı Maaş	İkamet Ettiği Ülke
K1	Sosyoloji	Kıdemli Uyum Sorumlusu	Amazon	1.400 usd (aylık)	Polonya
K16	İşletme Yönetimi	Uyumluluk Uzmanı	Agilent Technologies	-	İspanya

K1, Gürcistan'da yaşarken, harcadığı zamana karşılık yeterli gelir veya deneyim elde edemediğini vurgulamıştır. Şu anda Polonya'da kalma kararı, evlenmek ve eşinin Polonyalı olması nedeniyle; ancak yakın gelecekte geri dönmeyi düşünmemektedir. Bu kararın temelinde, Polonya veya diğer Avrupa ülkelerinde daha fazla fırsatın bulunabileceği ve harcanan enerji ve zamanın karşılığında daha yüksek bir maaşın elde edilebileceği inancı yatmaktadır. K16 için, İspanya'ya gitme motivasyonu başlangıçta lisans eğitimi almak içindi. Madrid'deki üniversitedeki eğitimini tamamladıktan sonra da aynı nedenlerle bir süreliğine kalmaya karar vermiştir. Araştırmacı için, her iki birey ile iletişim kurmak sorunsuz olmuş ve zorluk yaşanmamıştır. Samimi bir atmosfer, görüşmeler aracılığıyla elde edilen verilerin kalitesine olumlu katkı sağlamıştır.

7. Müşteri Hizmetleri

Araştırmaya katılan bireylerden 2'si müşteri hizmetleri sektöründe faaliyet göstermektedir. Bu iki birey, araştırma kapsamında görüşülen 32 kişi içinde en düşük gelire ve en alt pozisyonlarda çalışanlardan biri olarak dikkat çekmektedir. Araştırmacı, özellikle K13'ten oldukça etkilenmiştir. K13, eğitim yönetimi alanında yüksek lisans derecesine sahip, çok okumuş ve geniş deneyime sahip bir bireydir. Ancak ne yazık ki, Gürcistan'da onun yeteneklerini takdir etmemişlerdir ve şu anda Polonya'da yeni bir başlangıç yapmaktadır, bu süreçte adapte olmakta ve deneyim kazanmaktadır. Görüşme sürecinde araştırmacı, K13'ün Gürcistan'a yönelik duyduğu öfke ve sitemi dikkatle gözlemlemiştir. K13, Gürcistan'dan ayrılmanın adeta son bir çare olduğunu ve başka bir seçenek bırakılmadığını hissetmiş gibi görünmekte, bu nedenle ayrılmak zorunda kaldığını ifade etmiştir.

Tablo 5.12 Müşteri hizmetleri sektöründe çalışan yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin mesleği, çalıştığı pozisyon, çalıştığı kurumu, aldığı maaş ve ikamet ettiği ülke

Rumuz	Meslek	Çalıştığı Pozisyon	Çalıştığı Kurum	Aldığı Maaş	İkamet Ettiği Ülke
K13	Eğitim Yönetimi	Müşteri Destek Uzmanı	Parisien LTD	950 usd (aylık)	Polonya
K22	Sosyoloji	Yardım Masası Görevlisi	In It (IT Service Company)	1200 euro (aylık)	Almanya

K22, sosyoloji alanında lisans derecesine sahip bir birey olarak, Gürcistan'da bu alanda sınırlı iş fırsatlarının bulunduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, çocukluk yıllarından beri yurt dışında, özellikle Almanya'da yaşama isteğini belirtmiştir. Bu doğrultuda, ilk olarak Au Pair programı aracılığıyla Almanya'ya gitmiş, çevreye adapte olmuş ve ardından yüksek lisans eğitimini tamamlamayı, sonrasında da Almanya'da iş bulmayı hedeflemiştir. Ancak, pandemi süreci bu planları ertelemiş, bu nedenle ilk işe girmek zorunda kalmış ve daha sonra yüksek lisansa başlamıştır. Şu an hala öğrenim görmektedir. Dolayısıyla, mevcut durumu itibarıyla, K22 daha yolun başında bulunmaktadır.

8. Üst Yönetim

Araştırmacı, iş pozisyonları kategorisinde kurucu ve başkanlık pozisyonuna üst yönetim düzeyinde yer vermiştir. 32 birey arasında sadece bir kişi, ikamet ettiği ülkede kendi şirketini kurmuştur. K5, Kendi şirketini kurmadan önce, çeşitli sektörlerde iş deneyimi edinmiştir. Pandemi süresini yabancı bir ülkede yalnız geçirdiği için, yalnızlık hissi yaşayan bireyler için partner robotları geliştirmeyi amaçlayarak, kendi şirketini kurma kararı almıştır ve Amerika Birleşik Devletleri'nde Dastiny Robotics adlı bir yapay zeka ve robotik şirketini başarıyla kurmuştur.

Tablo 5.13 Üst yönetim sektöründe çalışan yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin mesleği, çalıştığı pozisyon, çalıştığı kurumu, aldığı maaş ve ikamet ettiği ülke

Rumuz	Meslek	Çalıştığı Pozisyon	Çalıştığı Kurum	Aldığı Maaş	İkamet Ettiği Ülke
K5	Uluslararası İlişkiler	Başkan ve CEO	Destiny Robotics	50.000-70.000 usd (yıllık)	ABD

K5, Gürcistan'da yaşadığı süre içinde başarılı bir öğrenci ve çalışan olarak önemli deneyimler edindiğini ifade etmiştir. Normal ve istikrarlı bir gelire ve işe sahip olmasına rağmen, daha büyük fırsatlar sunan bir ülkeye gitmeye karar vermiştir. Araştırmacı için, bu yetkin ve başarılı birey ile tanışmak ve görüşmek, onun hikayesini dinlemek oldukça ilham vericiydi. Ek olarak, sorulan sorulara verilen cevaplar son derece akıcı, düzgün ve içerik açısından zengin nitelikteydi. Özetle, diğer görüşmeciler gibi, K5'in durumu da ABD için bir kazanç iken Gürcistan için büyük bir kayıp olarak değerlendirilebilir.

9. Risk Yönetimi

32 katılımcının içerisinde, risk yönetimi alanında çalışan tek katılımcı K27'dir. K27, İrlanda'daki META şirketinin şubesinde küresel risk operasyonları uzmanı olarak görev yapmaktadır.

Tablo 5.14 Risk yönetimi sektöründe çalışan yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin mesleği, çalıştığı pozisyon, çalıştığı kurumu, aldığı maaş ve ikamet ettiği ülke

Rumuz	Meslek	Çalıştığı Pozisyon	Çalıştığı Kurum	Aldığı Maaş	İkamet Ettiği Ülke
K27	Uluslararası İlişkiler ve Güvenlikte Disiplinlerarası Araştırmalar	Küresel Risk Operasyonları Uzmanı	META	60.000 euro (yıllık)	İrlanda

K27'nin yurt dışındaki deneyimi geniştir. Lisans eğitimini tamamladıktan sonra yüksek lisans eğitimini üç farklı ülkede ve üniversitede sürdürmüştür: Birleşik Krallık, Estonya ve Polonya. Doktora eğitimini ise iki farklı ülkede ve iki farklı üniversitede almaktadır: Polonya ve Danimarka. Gürcistan'da edindiği iş deneyimine rağmen, çalışma koşulları, ortam, maaş ve daha fazla fırsat elde etmek adına Gürcistan'da kalmamayı tercih etmiştir.

5.2 Gürcistan'dan Göç Etme Kararını Etkileyen Faktörler

Gürcü asıllı yüksek vasıflı göçmenlerin Gürcistan'dan ayrılma nedenleri oldukça çeşitlidir. Bir kısmı eğitimlerini tamamlama, diğerleri evlilik, başka bir grup ise daha iyi fırsatları değerlendirme amacıyla Gürcistan'ı terk etme kararı almıştır. Önceki başlıklarda bahsedilen bazı nedenlere ek olarak, bu başlık altında daha detaylı bir değerlendirme gerçekleştirilecektir. Göç nedenleri kategorize edilirken üç temel faktör öne çıkmaktadır:

- Eğitim alma,
- Evlilik,
- İş fırsatları.

Her ne kadar bireysel nedenler farklılık gösterse de, 32 katılımcının ortak bir görüşü vardır: Göç kararını etkileyen en temel unsurlar şunlardır:

- Daha iyi yaşam koşullarına sahip olma,
- Hak ettikleri maaşı alma,
- İş-yaşam dengesi(work-life balance)⁹,

⁹Bu kavram, iş yaşamında geçirilen zaman ile kişisel yaşamda geçirilen zaman arasında denge ve uyum sağlamayı ifade etmektedir.

- Ülkedeki istikrarsiz ekonomik ve siyasi durum.

Bu başlık, temel nedenleri kategorize ederek, alt başlıklar altında detaylı bir inceleme yapmayı amaçlamaktadır.

5.2.1 Evlilik

Evlilik, bireyin hayatını, geleceğini ve hedeflerini etkileyebilecek en etkili ve güçlü faktörlerden biri olarak düşünülebilir. Bir kişi evlendiğinde, planları, amaçları ve hedefleri genellikle bu birlikteliğe göre şekillenmektedir. Özellikle bir aile çocuk sahibiyse, bireyin düşünceleri sadece kendi geleceği değil, aynı zamanda eşinin ve çocuğunun geleceği üzerinde de odaklanmaktadır. Bu durumda, bireyin bireysel hedefleri ikinci planda kalabilir. Diğer yandan, bekar yüksek vasıflı bireyler genellikle kendi gelecekleri için daha iyi fırsatlar aramak amacıyla vatanlarından ayrılırlar. Bu bağlamda, memlekete dönme kararı almak, bekar bir birey için daha kolayken, evli bir birey için daha zor ve uzun vadeli bir karar olabilir.

Araştırmaya katılım gösteren gürcü yüksek nitelikli göçmenlerin göç etme ve şu an ikamet ettikleri ülkede kalma kararlarında, eş veya partnerin varlığının en etkili faktörlerden biri olduğu vurgulanmıştır.

Yabancı uyruklu bir birey ile evlenmiş olan K1 ve K9, eşlerinin farklı bir uyruğa mensup olmasının, gelecekteki planları üzerinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 5.15 Yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin medeni durumuna göre ayrıntılı dağılımı

"Polonya'ya gelme sebebim, bir yıllık Erasmus+ gönüllük projesiydi. Yeni bir deneyim kazanıp Gürcistan'a geri dönmeyi planlıyordum. Ancak pandemi başladı ve pandeminin bitmesini beklemek zorunda kaldık, Gürcistan'a dönme tarihi ertelendi. Bu süreçte şu anki eşimle tanıştım; kendisi Polonyalı. Sonrasında evlendik. Yani Polonya'da kalmaya karar vermemde etkili olan şey, şu anki eşimle tanışmam ve onunla evlenmem oldu. Aksi takdirde, ben geri dönmeyi düşünüyordum." (K1, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

"Gürcistan'dan göç edip Litvanya'ya yerleşmemin temel nedeni aslında eşimin Litvanyalı olmasıdır. Eşim zaten Litvanya'da yaşıyordu ve gelecekteki yaşamını da Litvanya'da sürdürmeyi arzuluyordu. Evlenmeden önce, evliliğimizi, kariyerimizi ve geleceğimizi nerede sürdürmek istediğimize dair detaylı bir düşünce sürecinden geçtik. Gürcistan mı, yoksa Litvanya mı daha fazla fırsat sunuyor? Hangi ülkedeki yaşam koşulları daha iyi? Gibi soruları değerlendirdik ve en mantıklı seçimin Litvanya'da yaşamak olduğuna karar verdik. Ayrıca Litvanya'nın Avrupa Birliği üyesi olması, bizim için büyük bir avantajdı. Dolayısıyla, şu anda buradayız ve burada olmamızın temel nedeni evliliğimizdir." (K10, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

Bu başlık altında, resmi ilişkide olduklarını ifade eden bireylerin bulunmasının önemi büyüktür. Zira yalnızca evlenmiş olanların değil, aynı zamanda henüz evlenmemiş fakat yabancı uyruklu partnerleriyle resmi bir ilişki içinde olan katılımcıların da gelecek planları değişmiştir:

“Danimarka'ya yüksek lisans eğitimimi tamamlamak için geldim ve bu ülkeden çok etkilendim. Danimarka, diğer Avrupa ülkelerinden bile oldukça farklı bir deneyim sunuyor. Birkaç yıl burada yaşadıkdan sonra Gürcistan'a dönmek ve Gürcü toplumuna yeniden adapte olmak benim için zor bir düşünce haline gelmeye başladı. Ayrıca, şu an resmi ilişkiyeyim, partnerimle burada tanıştım. Kendisi Hong Kong'lu, ancak Danimarka'da yaşıyor. Eskiden Gürcistan'a dönmeyi düşünüyordum, ama şu anda, partnerimle birlikte olduğumdan beri, uzak gelecekte bile dönmeyi düşünmüyorum. Yani, partnerimin olması, gelecek planlarımı bir şekilde etkiledi diyebilirim.” (K2, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

“Almanya'ya uyum sağladım ve adapte oldum; ayrıca, Alman bir partnerim olduğu için gelecekteki yaşamımızı burada sürdürmeyi düşünüyoruz. Gürcistan'a dönmeyi düşündüğümde, artık yalnız dönme durumu söz konusu değil, partnerimle birlikte dönmem gerekecek. Bu nedenle, bence partnerim için Gürcistan'a uyum sağlamak ve adapte olmak oldukça zor olacaktır. Eğer Gürcü bir partnerim olsaydı, muhtemelen dönmeyi düşünürdüm. Ancak şu anki durumda, Gürcistan'a dönmeyi düşünmüyorum.” (K22, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

“Partnerim şu anda Almanya'da yaşıyor, ancak yakın bir gelecekte Hollanda'ya taşınmayı düşünüyor. Hollanda'ya yerleştikten sonra, artık burada kalıcı olarak yaşamayı planlıyoruz. Bu nedenle, şu an için Gürcistan'a geri dönmeyi düşünmüyorum.” (K26, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

Anlaşıldığı üzere, bir yabancı uyruklu partnerin veya eşin varlığı, Gürcü asıllı nitelikli göçmenleri ikamet ettikleri ülkede kalıcı olarak yerleşmeye çekmektedir. Evlilik veya resmi ilişki kurulduğunda, aile, akrabalar, memleket gibi etkenler arka planda kalmakta ve birey, kendi geleceğini düşünerek, kendini nerede daha iyi hissederse orada kalmayı tercih etmektedir. Bu durum, özellikle yüksek nitelikli göçmenler açısından ele alındığında; yüksek niteliklere ve eğitime sahip, ulusal kimliği belirgin, ikamet ettikleri ülkede iyi bir işe sahip olan bireyler için daha iyi yaşam şartlarında kalmak, araştırmacının değerlendirmesine göre oldukça mantıklı bir seçim haline gelmektedir.

Sonuç olarak, Gürcü bireylerle evlilik yaşayan geriye kalan 8 katılımcının hikayeleri benzerlik göstermektedir. İlk aşamada iş fırsatları nedeniyle göç eden K5, K10, K13, K15, K19, K14, K30 ve K31, hayatlarını düzene koyduktan ve ikamet ettikleri ülkeyi Gürcistan ile karşılaştırdıktan sonra, yaşadıkları ülkenin Gürcistan'a göre her açıdan daha avantajlı olduğuna karar vermişlerdir. Bu nedenle, eşleriyle ve bazıları çocuklarıyla birlikte bu ülkede kalıcı olarak yaşamayı planlamışlardır.

Özetlemek gerekirse, evlilik veya resmi ilişkide bulunan 13 katılımcının hiçbiri, yakın gelecekte Gürcistan'a dönmeyi düşünmemektedir. Başlangıçta ifade edildiği üzere, aile bağları oldukça güçlüdür ve yaşadıkları ülkede ailece adapte olduklarında, refah ülkeden gelişmekte olan bir ülkeye geri dönmek - hatta bu ülke kendi memleketleri olsa bil, ve yeniden uyum sağlamak son derece zorlu bir süreçtir.

6.2.2 Eğitim alma

Nitelikli eğitim alma, Gürcistan'dan göç etme kararını etkileyen temel faktörlerden biridir. Araştırmaya katılan Gürcü nitelikli göçmenlerin çoğunun başlangıçta özellikle Avrupa'da nitelikli eğitim almak amacıyla Gürcistan'dan ayrıldıkları öğrenilmiştir. Eğitimlerini tamamladıktan sonra, birçok katılımcı Gürcistan'a dönmeyi düşünmüştür. Ancak, yurt dışındaki yaşam şartlarına uyum sağlama ve daha iyi yaşam koşullarını deneme sürecinden sonra, birçok katılımcının Gürcistan'a dönme niyetinin değiştiği gözlemlenmiştir.

Çoğu katılımcı, yurt dışında aldıkları eğitimin, Gürcistan'da elde ettikleri eğitimden daha üst düzeyde olduğuna inanmaktadır:

"Londra'da aldığım eğitimi, Gürcistan'daki eğitimimle karşılaştırmak oldukça zordur, çünkü bu iki ülkedeki eğitim sistemleri önemli ölçüde farklıdır. Gürcistan'da eğitim genellikle ezbere dayalı bir yaklaşım içerir. Lisans tezimi Gürcistan'da yazdım ve enstitüye teslim ettim, ancak bu süreçte herhangi bir kontrol veya geri bildirim almadım. Başka birinin çalışmasını kullanıp kullanmadığımı veya intihal olup olmadığını anlamak neredeyse imkansızdı. Diğer yandan Londra'da eğitim almak tamamen farklı bir deneyimdi. Burada yazılan her çalışma titizlikle incelenir ve intihal gibi durumlar kabul edilmez. Her aşama dikkatlice kontrol edilir. Özgün bir çalışma ortaya koymak için çok çalışmak ve çok okumak gerekiyordu. Bu süreç, öğrenciyi kendi alanında uzmanlaşmaya iter ve bu uzmanlık, yoğun okuma ve çalışma ile elde edilir. Bu eğitim modeli, öğrencinin kendi alanında nitelikli ve uzman bir kişi olmasına olanak tanır. Bu süreç, öğrenilen bilgilerin kalıcı olmasını sağlar ve öğrencinin uzmanlık alanındaki konulara derinlemesine nüfuz etmesine yardımcı olur." (K10, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

"Lisans eğitimimi Gürcistan Teknik Üniversitesi'nde tamamladım. Sovyet döneminden kalma alışkanlıkların etkisiyle, üniversiteye yerleşim süreci eskiden sınavları geçmeden kazanma pratiği, rüşvet veya nepotizmle şekillenirdi. Ancak, benim kuşağım, sınavlara başvurarak

üniversiteye yerleşen ilk kuşaktı. Bireysel çaba ve yeteneklerimizle, dış yardım almadan üniversiteye giriş yaptık. Bu dönemde üniversiteler, nitelikli eğitim sunma konusunda yeterince hazırlıklı değildi ve aldığımız eğitim uluslararası standartlardan oldukça uzaktı. Ancak, bireysel başarılar elde etmek amacıyla aktif bir öğrenci olarak, yüksek notlarla başarılı bir şekilde mezun oldum, birçok projede yer aldım ve bu deneyimi verimli, ilginç ve etkili bir öğrenme deneyimine dönüştürmeyi başardım. Daha sonra, Edinburgh Üniversitesi'nde yüksek lisans eğitimimi tamamladım ve bu süreçten son derece memnun kaldım. Ardından, eğitimime Londra Ekonomi Okulu'nda devam ettim. Doktora eğitimi için Bern Üniversitesi'nde önde gelen bir sosyologla çalışma fırsatı buldum. Postdoktora çalışmalarımı tamamladıktan sonra Harvard Üniversitesi'ne geçiş yaptım. Sonuç olarak, akademik alanda çeşitli deneyimler edindim ve geniş bilgi birikimi veya yetenekli olmanın ötesinde, sadece bunların yeterli olmadığını fark ettim." (K24, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

"Tiflis Teknik Üniversitesi'nde makine mühendisliği eğitimi aldım ve teorik olarak birçok konuda bilgi sahibiydim. Bölümüm aslında tamamen pratik deneyime dayanmalıydı, ancak ne yazık ki pratik veya staj imkanlarına pek rastlamadık. Örneğin, Viyana Teknik Üniversitesi'nde sürekli olarak araç üreten firmaları ziyaret ediyor, pratik dersler ve ödevlerle deneyim kazanıyorduk ve staj yapma imkanımız vardı. Okumalarımız için kaynakçalar bile hazır olarak temin ediliyordu ve buna ekstra bir ücret ödemiyoorduk. Bu deneyimden oldukça memnunuz, çünkü eğitim son derece kaliteliydi; okulun altyapısı, kampüs olanakları, sınıflardaki ekipmanlar ve teknoloji seviyesi oldukça iyiydi." (K11, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

Eğitim alanında genel ve özellikle Gürcistan bağlamında, katılımcılara göre en önemli sorun, öğretilen teorik bilgilerin pratik uygulamaya dönüştürülememesidir. Gerçek iş hayatı, teorik çerçevenin ötesindeki dinamiklere sahiptir ve yalnızca teorik bilgiye sahip olmak, iş bulma sürecini önemli ölçüde zorlaştırabilmektedir. Üniversiteler, geniş öğrenci sayısına odaklanarak her yıl çok sayıda öğrenci kabul etmekte, ancak bu durum öğrencilerin alanlarında uzmanlaşmalarını ve nitelikli bir eğitim almalarını engelleyebilmektedir. Bu nedenle, üniversitelerde teorik bilgilerin pratik uygulamayla entegre edilmesi ve öğrencilere gerçek dünya becerileri kazandırılması, eğitim sisteminin önemli bir gerekliliğidir.

"Tiflis Devlet Üniversitesi'nde uluslararası ilişkiler lisans derecesi aldım ve ardından yüksek lisans eğitimimi Kopenhag Üniversitesi'nde tamamladım. Tiflis'teki programdan genel olarak memnunuz; hocalarım, uzmanlık alanlarında deneyime sahip oldukları için özellikle etkiliydiler. Ancak, pratik uygulama ve staj imkanlarının olmaması, mezuniyet sonrası iş bulmayı zorlaştırıyor. Uluslararası ilişkilerde iş pozisyonları zaten sınırlı olduğundan, staj deneyimi olmadan sadece teorik bilgiyle iş bulmak daha da zorlaşıyor. Kopenhag Üniversitesi'ndeki

hocalar sadece teorik bilgiye sahipti ve uzmanlık alanlarında deneyime sahip değillerdi, ki bu benim için bir eksiklikti. Ancak, bu eksikliği ödevler aracılığıyla telafi etmeye çalışıyorlardı. Örneğin, yerel şirketlerle buluşma, iletişim kurma ve onlara sunum yapma gibi pratik odaklı ödevlerle sosyal çevremizi genişletiyor, aynı zamanda alanımızdaki iş pozisyonları hakkında daha fazla bilgi ediniyorduk. Bu deneyimler, gelecekteki kariyer arayışında bana önemli bir avantaj sağladı." (K2, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

6.2.3 İş fırsatı

İş fırsatları, Gürcistan'ı terk etmek için önemli bir motivasyon kaynağı olarak öne çıkmaktadır. İlk başlarda, yurt dışına gitme dürtüsü genellikle eğitim kaynaklı olabilir ve yurt dışında kalmayı düşündüren bir diğer sebep evlilik olabilir. Ancak, Gürcü yüksek vasıflı göçmenlerin yurt dışında kalmalarının temelinde yatan en önemli etken, nitelikli bir işte çalışma fırsatı yakalama arzusudur. Bu durum, bireyin sahip olduğu eğitim, beceri ve deneyimlerin uluslararası düzeyde kariyer yapma ve daha yüksek gelir elde etme potansiyeline dönüşmesini ifade eder. İş olanakları, kişinin kendi alanında nitelikli bir pozisyon bulma, profesyonel gelişimine katkıda bulunma ve yaşam standartlarını artırma çabalarını içermektedir.

Genellikle, nitelikli iş gücünün herhangi bir ülkede istihdam edilmesi zor olmamalıdır. Ancak, gelirin sahip olunan niteliklere veya iş yerinde geçirilen zamana uygun olmaması, çalışma ortamı veya koşullarından memnuniyetsizlik durumları sebebiyle nitelikli iş gücü, rasyonel bir düşünceyle kendi geleceği için daha iyi şartlarda yaşamak isteme eğilimindedir. Eğer kendi ülkesi bu imkanı sağlamıyorsa veya nitelikli iş gücünün becerilerine değer vermiyorsa, yeteneklerini değerlendirebileceği başka bir ülkeye giderek orada yaptığı işin sadece o ülke için değil, aynı zamanda kendisi için de bir kazanç olmasını amaçlayabilir.

“Yurt dışında yaşama ve büyük uluslararası bir şirkette çalışma isteğim her zaman mevcuttu. Bu nedenle lisans eğitimim sırasında, uluslararası şirketlere başvurular göndermeye karar verdim. Bu süreçte, çevremdeki arkadaşlarımdan da destek aldım; onlar da başvurular gönderiyorlardı ve bazıları kabul bile almışlardı. Polonya'yı özellikle seçme nedenim yoktu, o dönemde benim için uygun olan herhangi bir ülke düşünülebilirdi. Önemli olan Gürcistan'dan ayrılıp farklı bir ülkede tek başıma yaşamak, çalışmak ve deneyim kazanmaktı.” (K3, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

“Daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak ve daha fazla fırsatı yakalamak amacıyla, alanımdaki uluslararası şirketlerde yurt dışında iş aramaya ve CV'mi göndermeye başladım. Kabul aldığım zaman da göç etmeye karar verdim.” (K25, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

Gürcistan'daki siyasi istikrarsızlık ve Gürcistan hükümetinin Rusya'ya doğru yönelmesi, katılımcılar için Gürcistan'ı terk etme konusunda önemli bir etken olmuştur:

“Yurt dışında yaşamak, farklı kültürleri tanımak ve çeşitli insanlarla tanışmak her zaman isteğimdi. Ayrıca, Gürcistan'daki siyasi durumun çok istikrarsız olduğunu düşünüyorum. Hükümete güvenmiyorum, çünkü politika Rusya'ya yöneliyor ve ben Rusya'da yaşamak istemiyorum ve bu duruma karşıyım. Bunun yanı sıra, yaşam kalitesi de benim için önemli bir faktördür. Gürcistan'da yeşil alanlar ve parklar çok sınırlı. Özellikle Tiflis'te, bana göre, çok fazla bina ve araç bulunmakta, bu da nefes kirliliğine neden olmaktadır. Bu faktörler, göç kararına etki eden en önemli etkenlerden biridir.”(K32, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

“Gürcistan'da iyi bir iş bulmak oldukça zordur. Gelirden bahsetmiyorum; çalışma ortamı ve şartlarından söz ediyorum. Göç etme kararında en çok etkileyen faktörler şunlar: yaşam kalitesi, ülkedeki ekonomi ve siyasi istikrarsızlık, iş piyasasının durumu ve yurt dışında yaşama arzusu.” (K31, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

Gürcistan'la duygusal bir bağ kurmayan ve çevresindeki arkadaşlarının yaşadığı deneyimlere imrenenler, yeni bir deneyim yaşamak amacıyla da Gürcistan'dan göç etme kararı almışlardır:

“Aslında, başlangıçta yurt dışında yaşama veya göç etme gibi bir isteğim yoktu. Arkadaşlarımın çoğu yurt dışına yerleşip orada çalışmaya başladı, bu da benim de ilgimi çekti, imrendim, ben de istedim. Örneğin, eğer Google'un bir şubesi Gürcistan'da olsaydı, orada da çalışabilirdim. Yani ifade etmeye çalıştığım şey şu: Gürcistan'a duygusal bir bağım yok. Şu anda Londra'da yaşıyorum, ancak Gürcistan'ın başka bir şehre yerleşirseydim, muhtemelen aynı duyguları hissederdim. Elbette burada yaşamak harika bir deneyim, ayrıca iş teklifi de çok iyiydi, ancak benim için başka bir ülkede yaşamak çok abartılacak bir şey değil.”(K7, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

Gürcistan'dan göç etme kararını etkileyen faktörler arasında cinsiyet gibi daha derin, önemli toplumsal sorunlar da önce çıkmaktadır:

“Gürcistan'da cinsiyet temelinde maaş farkının özellikle belirgin olduğunu düşünüyorum, özellikle kadınların hamile, yeni doğum yapmış veya küçük çocukları olduğu durumlarda. Örneğin, eğitim seviyesi ve iş deneyimi bakımından eşit durumda olan eşimle karşılaştırıldığında,

Gürcistan'da her zaman daha düşük bir maaş alıyordu. Ancak, şu anki durumumuzda maaşlarımız neredeyse eşit. Bu nedenle, eşimle birlikte Gürcistan'dan ayrılp başka bir ülkede iş bulma kararı aldık. İkinci bir neden, Gürcistan'da ve Gürcü toplumunda yaşamının getirdiği zorlukları düşündüğümüzden kaynaklanıyor. Eğer kökten zengin değilsen, maddi durumunu düzeltmek veya kariyerinde ilerlemek neredeyse imkansızdır. Ekonomik başarı elde etmiş olsanız bile ilerleme kaydetmek zordur. Üçüncü bir neden ise, çocuğumun Gürcistan'da büyümesini istemememdi. Gürcistan'daki eğitim sistemi beni tatmin etmiyor; devlet okulları niteliksiz ve özel okullar ise genellikle varlıklı ailelerin çocuklarını ağırlıyor, bu da ayrımcılığa yol açıyor, kısacası bu sisteme karşıyım. Bu faktörler, Gürcistan'dan ayrılmaya karar vermemizde etkili olan temel nedenlerdir.” (K13, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

6.3 “Harcadığım Zamanın Karşılığında Eşit Bir Gelir Ve Deneyim Elde Edemiyordum”

Gürcistan'ın ekonomik kalkınma sürecindeki göç olgusu, neoklasik ekonominin bakış açısıyla değerlendirilebilir. Neoklasik teori, göçün temelde emeğin getirilerindeki farklılıklar tarafından belirlendiğini savunur. Bu bağlamda, Hicks (1932), Lewis (1954) ve Harris ve Todaro'nun (1970) çalışmalarında ortaya konan temel model, göçün piyasalardaki veya ülkeler arasındaki fiili ücret farklılıklarından kaynaklandığını vurgulamaktadır (Bozkaya vb., 2022, s.179).

Gürcistan'ın durumu incelendiğinde yaşam koşulları, çalışma ortamı, ücret düzeyi ve iş yerindeki ilişkiler gibi faktörlerin, ülkedeki nitelikli iş gücünün refah ülkelerine yönelmesine neden olduğu gözlemlenmektedir. Gürcistan'ın düşük ücret seviyeleri, nitelikli iş gücünün başka yerlere göç etmesine zemin hazırlamaktadır. Bu durum, refah ülkelerin nitelikli iş gücüne katkıda bulunurken, aynı zamanda Gürcistan'ın ekonomik ve iş gücü açısından zayıflamasına neden olmaktadır. Eşitsizliğin artması sonucu Gürcistan giderek fakirleşirken, refah ülkeleri ekonomik açıdan daha da zenginleşmektedir. Bu bağlamda merkez-çevre yaklaşımı perspektifinden değerlendirildiğinde göçün modernleşmeyi ve gelişmeyi sağlayan bir mekanizma olmaktan ziyade, göçmen işçi gönderen ülkelerdeki iş gücü kaynaklarının gelişmiş ülkeler yararına kullanılmasına hizmet ettiği ve gelişmekte olan ülkelerin sosyo-ekonomik gelişmelerini olumsuz etkilediği görülmektedir. Wallerstein'in kuramsal yaklaşımına göre, bu süreçler sömürgecilik olgusuyla da sıkı bir şekilde ilişkilidir.

Göç, eşitsiz kalkınmanın ve yoksul ülkelerin kaynaklarının sömürülmesinin devamlılığını sağlayarak zenginleri daha da zenginleştirmektedir (Güllüpinar, 2012: 67). Ancak, bu durumun Gürcistan için olumlu bir yönü de mevcuttur. Göç eden nitelikli iş gücü, kendi ülkesinde kalan ailelerini maddi olarak destekleyebilmekte veya Gürcistan'da yatırım yaparak ekonomik katkıda bulunabilmektedir. Örneğin, bu çalışma kapsamında mülakat gerçekleştirilen 32 katılımcının aileleri, şu anda Gürcistan'da yaşamakta olup, katılımcıların çoğu, Gürcistan'dan ayrıldıktan sonra birikim sağlayarak Gürcistan'da mülk edinmişlerdir. Bu durum, göç olgusunun sadece olumsuz etkilerle değil, aynı zamanda ülkeler arasındaki kaynak transferinin bir yansıması olarak da değerlendirilebileceğini göstermektedir. Bununla birlikte, beyin göçünün getirdiği olumlu etkilerin, örneğin finansal havaleler, teknoloji transferi, yatırımlar veya ticaret gibi unsurların, yeterince geri dönüş sağlamadığında, Gürcistan örneğinde, olumsuz ekonomik ve sosyal etkilere neden olabileceği unutulmamalıdır. Göçün olumlu etkileri, dengeleyici bir etki oluşturamadığında, ortaya çıkan durum bir tür beyin göçü sorununu yansıtabilir. Bu durum, nitelikli iş gücünün ayrılmasının, kaynakların ve bilgi birikiminin ülke içinde etkili bir şekilde kullanılamamasından kaynaklanan potansiyel sorunları vurgulamaktadır.

Araştırmaya katılan yüksek vasıflı Gürcü göçmenler, Gürcistan'daki iş piyasasındaki sorunları şu şekilde değerlendirmektedir:

“Gürcistan'da birkaç farklı işte çalıştım ve hiçbirinde uygun bir maaş alamıyordum. Özellikle aile evinde yaşamıyorsan, kendi geçimini sağlamak oldukça zor, hatta imkansız gibi. Ev kirası, faturalar, yemek masrafları gibi temel ihtiyaçları karşılamak bile oldukça zorlu bir hale geliyor. Bunun üzerine, çalışanların haklarını koruyan bir sistem olmaması da büyük bir sorun teşkil ediyor. Fazla mesai yapma zorunluluğu var, ancak bu ekstra çalışma karşılığında adil bir ücret alamıyorsun. Ayrıca, Gürcistan'da çalışma saatleri bana göre geç başlıyor. Sabah saat 10:00-11:00 gibi, ki bu bence oldukça geç. Daha erken başlamak, işi daha erken tamamlamak ve kendime zaman ayırmak için daha fazla zaman bırakmak daha iyi olurdu. Genel olarak, kariyerimde ilerleyemiyor, deneyim kazanamıyor ve harcadığım zamanın karşılığında adil bir gelir elde edemiyordum.” (K1, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

“Gürcistan'da iş sektöründe maalesef birçok sorun var. Örneğin; korumacılık, kayırmacılık, düşük maaşlar, çalışma şartları ve saatleri gibi problemler öne çıkıyor. Ayrıca, fazla mesai yapılmasına rağmen ek ücret ödenmemesi ve işverenler ile iş arayanlar veya çalışanlar arasındaki ilişkide, işverenlerin çalışanlara değer vermemesi; olası sorunlarda "beğenmiyorsan git"

yaklaşımını benimsemeleri gibi durumlar, Gürcistan'da iş piyasasındaki mevcut zorlukları yansıtıyor.” (K2, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

“İş bulma konusunda zorluk yaşanmakta, maaş seviyeleri düşük, kayırmacılık olayları mevcut ve tatil veya ücretli izin günleri sınırlıdır.” (K17, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

“Gürcistan'da genellikle herhangi bir iş yerinde emek verildiğinde adil bir ücret alamamak, temel sorunlardan biridir. Bu durum, beni ilk başta düşündürdü ve fark ettim ki burada yapısal bir sorun var ve bu sorunu çözmek benim elimde olmadığı için, kendi geleceğim için en iyisi buradan ayrılmak olacaktı. Başka sorunlara değinecek olursam, çalışanların haklarını koruyan bir sistem veya kuruluş bulunmaması bir diğer önemli sorundur. Örneğin, İsveç'te her sektör için özel kuruluşlar bulunmaktadır: öğrencilerin haklarını koruyan ayrı, akademisyenlerin veya öğretmenlerin haklarını koruyan ayrı kuruluşlar gibi. Ayrıca, bir diğer önemli sorun, sağlıklı bir ayrışmanın olmamasıdır. Örneğin, üst düzey yöneticiler ile alt düzey yöneticiler arasında büyük maaş ve değer verme açısından da uçurumlar bulunmaktadır. Herkesin aynı maaşı alması gerekiyor diye demiyorum tabii ki, ancak herkesin kendi niteliğine ve harcadığı emeğe göre adil bir maaş alması gerektiğini düşünüyorum. Şu an Gürcistan'daki iş piyasasındaki durumun hiç adil olmadığı kanaatindeyim.” (K24, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

“Gürcistan'da, uzmanlık alanımda iş bulmak zor olmayabilir, ancak temel sorun işe karşılık gelen maaşlar. Maaşlar genellikle çok düşük seviyede. Mesela şu anda çalıştığım yerde spor kıyafetleri bile şirket karşılıyor, çünkü sağlıklı yaşamaya önem veriyorlar ve bizi düşünüyorlar. Ayrıca, her cuma günü şirket istediğimiz yemeği (sağlıklı olma şartıyla) karşılıyor. Bu detaylara dikkat etmeleri çok güzel. Gürcistan'da benzer uygulamaların olmadığını, hatta yakın gelecekte olamayacağını düşünüyorum. Çünkü çalışanları bu kadar düşünüp önemsemiyorlar.” (K28, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

“Gürcistan'ın iş sektöründe maaşların düşük olması, düzensizlik, fazla mesai gerekliliği, iş-yaşam dengesinin olmaması ve kariyer gelişimi açısından zorluklar yaşanması gibi konular öne çıkıyor. (K31, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

“Gürcistan'da, iş piyasalarının en temel sorunlarından biri düşük ücretlerdir. Ayrıca, iş-yaşam dengesi eksik. Bu durum, hala varlığını sürdüren eski Sovyet etkisinden kaynaklanan bir düzensizlik hissi yaratıyor.” (K32, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

Bu çalışmada ele alınan Gürcü yüksek vasıflı göçmenlerin, Gürcistan'daki iş piyasasındaki zorlukları değerlendirdikten sonra göç etme kararı almalarının ardındaki faktörleri anlamak için, neo-klasik ekonominin mikro kuramına odaklanmak mümkündür. Neo-klasik ekonomi perspektifine göre, göç etme kararı genellikle bireyin kendi tercihleri ve

mali durumları ile yakından ilişkilidir. Özellikle, bireyler kendi geleceklerini şekillendirmek ve ekonomik durumlarını iyileştirmek adına göç etme kararı alabilirler. Bu düşünce, Sjaastad, Borjas ve Todaro'nun neo-klasik ekonominin mikro kuramına dayanmaktadır.

Çalışmada öne çıkan bir vaka, birkaç katılımcının ifadesine dayanarak şu şekilde özetlenebilir:

"Fark ettim ki burada (Gürcistan'da) yapısal bir sorun var ve bu sorunu çözmek benim elimde olmadığı için, kendi geleceğim için en iyisi buradan (Gürcistan'dan) ayrılmak olacaktı." (K24, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

"Burada (Polonya'da) elde ettiğim maaşı Gürcistan'da da alabilirdim; ancak, burada yaptığım iş benim için gerçekten ilgi çekici. Kendimi geliştirebiliyor, kariyerimde ilerleyebiliyorum, birçok yeni şey öğreniyorum ve geleceğim için burada daha iyi bir yol izliyorum." (K3, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

Bu ifadeler, bireyin kendi geleceğini şekillendirme amacı taşıdığını ve ekonomik sorunların bireyin göç kararını etkileyen önemli faktörlerden biri olduğunu göstermektedir. Sjaastad, Borjas ve Todaro'nun neo-klasik ekonominin mikro kuramına göre, bireyler göç kararlarını alırken maliyet/kar hesapları yapmaktadırlar. Yüksek vasıflı bireyler, daha iyi ekonomik fırsatlar ve kazançlar elde etmek amacıyla göç edebilecekleri yerlere yönelebilmektedirler. Bu göç kararları, bireylerin insan sermayelerine yatırım yapma stratejileri olarak değerlendirilebilir (Abadan-Unat, 2006: 23). Böylece, bireyler kendi potansiyellerini en iyi şekilde değerlendirmek ve geleceklerini güçlendirmek adına göç etme kararı alabilmektedirler. Sonuç olarak, Gürcistan'da yaşanan iş piyasası zorlukları, bireylerin kendi geleceklerini şekillendirme arzusu ve ekonomik iyileşme hedefleri doğrultusunda göç etme kararlarına yol açmaktadır.

Gürcü nitelikli iş gücünün Gürcistan'daki çalışma ortamı ve şartlarına dair verdikleri cevaplar, milliyetçi bir modeli referans alarak değerlendirildiğinde, sadece nitelikli iş gücünü yetiştirmenin yeterli olmadığı; aynı zamanda bu nitelikli bireyleri ülkede tutmanın ve etkili bir şekilde kullanmanın kritik olduğu vurgulanmaktadır. Ancak, uygun şartlar ve koşulların sağlanmaması ve başka cazibe merkezlerinin varlığı, nitelikli iş gücünün kendi gelecekleri için daha iyi fırsatlar arama eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, nitelikli iş gücünün Gürcistan'da kalmak yerine ayrılma eğiliminde olmasının bireyin tercihi kadar, iş piyasasındaki yapısal sorunlardan kaynaklanan bir sonuç olduğunu göstermektedir. Bu durum, nitelikli iş gücünün etkili bir şekilde değerlendirilmediği ve kullanılmadığı bir ortamda, bireylerin daha iyi fırsatlar arama yönünde motive olduğunu yansıtmaktadır.

6.4 “Gürcü Toplumunun Değerleri Artık Benimkilerle Örtüşmüyor”

Toplum, bireylerin davranışlarını düzenleyen kurallar ve normlarla tanımlanan bir yapıdır. Bireyler, bu toplumsal düzene uyum gösterme sorumluluğunu taşımaktadır. Emile Durkheim'ın perspektifine göre, bedenimizin dışarıdan aldığı gıdalarla beslenmesine benzer bir şekilde, zihinsel organizmamız da toplum kaynaklı düşünce, duygu ve deneyimlerle beslenmektedir (Durkheim, 2004, s.76). Bu ifade, bir metafor aracılığıyla bireyin zihinsel süreçlerinin toplumun etkileşimleriyle nasıl şekillendiğini anlatmaktadır.

Gürcistan'da yaygın olarak benimsenen muhafazakar düşünce, toplumun temel ahlaki değerlerinin belirleyicisi olup, bu değerler Gürcistan'daki çeşitli yapıları derinlemesine etkilemektedir. Bu durum, bireylerin ahlaki değerlere uyum gösterme zorunluluğunu ve toplumsal normlara entegre olma baskısını beraberinde getirir. Emile Durkheim'ın açıklamasına paralel olarak, ahlaki değerlerin bir grubun bir parçası olma ve bu gruba bağlanma ihtiyacını karşıladığı, bu sürecin ise bireyin kimlik oluşturmaya katkı sağladığı ifade edilmektedir (Durkheim, 2004). Ancak, bu normlara uyum gösterme çabası, muhafazakar toplum yapısında yaşayan bireyler için bazı zorlukları da beraberinde getirir. Özellikle nitelikli bireylerin, kariyer hedeflerine ve kişisel amaçlarına odaklanmaları bu normlar çerçevesinde sınırlanabilir. Gürcistan örneğinde, muhafazakar toplumların genellikle bireyin evlilik ve aile kurma üzerindeki vurguları, 30 yaşlarında bir kadının evli olmamasının toplumsal bir başarısızlık olarak algılanmasına yol açabilmektedir. Bu durum altındaki bireyler, toplumsal beklentilere uyum sağlamak adına özgün hedeflerine ulaşmada zorlanabilmektedirler.

Muhafazakar normlar altında yaşayan bireylerin, kendi istekleri yerine toplumsal beklentilere göre yaşamak zorunda hissetmeleri, bireysel özgürlüklerin sınırlanması ve dışlanma korkusu gibi olumsuz etkilerle karşılaşmalarına neden olabilmektedir. Bu durum, bireyin sürekli olarak başkalarının ne düşüneceğiyle yaşamasını, başkalarına hesap verme endişesini beraberinde getirerek bireysel özgürlükleri kısıtlayabilmektedir. Muhafazakar toplum dinamikleri altında, bireyin kendi yolu ve hedefleri için mücadele etmesi, genellikle toplumsal normlara uyum sağlama zorunluluğu nedeniyle karmaşık hale gelebilmektedir. Bu bağlamda, bireyin memleketinden uzaklaşma kararı, göç edilen topluluğun içindeki değer değişimlerinden etkilenebilmektedir. Toplumun ahlaki değerlerini değiştirmek, karmaşık bir etkileşim ağı içinde gerçekleşen bir süreçtir ve bu sürecin başarıyla tamamlanabilmesi için siyasi, ekonomik, sosyal ve eğitim alanlarında etkili stratejilerin bir araya getirilmesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle, toplumun ahlaki değerlerini değiştirmek oldukça zor ve uzun vadeli bir süreçtir. Bu nedenle, göç etmek ve istenilen toplumda yaşamak için göç etmek bir çözüm olabilmektedir. Bu araştırma kapsamında yapılan derinlemesine görüşmelerden yola çıkarak, yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin ahlaki değerleri, görüşleri ve yaşam tarzları, büyüdükleri ve yaşadıkları toplumun değerleriyle uyumsuz hale gelmiştir. Başlangıçta bu uyumsuzluk, göç nedenlerini belirleyen bir etken olarak belirgin olmasa da, zaman içinde ikamet ettikleri toplumun değerlerini benimsemeleri sonucunda, kendi memleketlerine (Gürcistan'a) dair anlam ve bağlılıkları sadece orada yaşayan aile ve arkadaşlar gibi sınırlı bir perspektifle kısıtlanmıştır. Bu bağlamda, vasıflı göçmenler için genellikle muhafazakar bir toplumun içinde yaşamak, meydan okunması zor bir deneyim sunmaktadır. İyi eğitim almış, yabancı dil veya dilleri bilen uluslararası bakış açısına sahip bu bireyler, muhafazakar normlar altında kariyer hedefleri ve kişisel amaçlarına ulaşmada engellerle karşılaşabilmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak, Gürcistan örneğine, az gelişmiş ve geleneksel tutum sergileyen ülkelerde yetişen yüksek vasıflı iş gücü, göç etmeye daha çok eğilimlidir.

6.5 “Rusya’da Yaşamak İstemiyorum”

Gürcistan vatandaşı olmayanlar veya Gürcistan'da yaşamayanlar için Gürcistan ile Rusya arasındaki siyasi gerginliği anlamak oldukça zor olabilir. Bu bağlamda, Gürcistan'dan göç etme kararının, söz konusu durumu ve Rusya-Gürcistan arasındaki gerginliği ne şekilde etkileyebileceğini anlamak için öncelikle kısa bir tarihçe sunulacaktır. Bu çerçevede, tarihsel olaylara dayanarak ve araştırmaya katılan bireylerin görüşlerini göz önünde bulundurarak objektif bir değerlendirme sunmaya çaba harcanacaktır.

Gürcistan-Rusya siyasi gerginliği, köklü bir tarihî derinliğe sahip olan ve bir dizi karmaşık ilişkiyi yansıtan bir durumdur. Sovyet dönemi öncesinde başlayan bu gerilim, özellikle 1921 yılında Sovyet Rusya'nın Gürcistan'ı ilhak etmesiyle belirgin bir evreye ulaşmıştır. Sovyet yönetimi altında geçen yıllar, Gürcistan'ın bağımsızlık arayışları ve kültürel kimliğini koruma çabaları ile şekillenmiştir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından 1991 yılında bağımsızlığını yeniden kazanan Gürcistan, iç etnik gerginlikler ve ayrılıkçı hareketlerle mücadele etti. Bu dönemin önemli olaylarından biri olan Abhazya Savaşı, 1992-1993 yılları arasında Gürcistan ile Abhazya bölgesi arasında çatışmalara neden oldu. Rusya, çatışmalara müdahil olarak Abhazya'nın bağımsızlık ilanını destekledi ve askeri yardım sağladı. Bu müdahale, çatışmanın genişlemesine katkıda bulunarak Abhazya'nın bağımsızlık ilanını destekleyen bir sonuca yol açtı. Ancak, Abhazya'nın bağımsızlığı uluslararası alanda tanınmayan bir statüyle sonuçlanırken, Rusya'nın etkisi bölgede arttı ve Gürcistan-Rusya ilişkilerinde gerginliğin temel bir unsuru haline geldi.

2008 Rusya-Gürcistan Savaşı, Gürcistan'ın Güney Osetya'daki ayrılıkçı harekete müdahale etme girişimi ve Rus birliklerinin Gürcistan'ı işgal etmesiyle başladı. Rusya'nın geniş kapsamlı askeri operasyonu sivil bölgeleri de etkilemiş, özellikle Tiflis'e yakın yerleşim bölgeleri. Uluslararası toplumun arabuluculuğunda, 12 Ağustos 2008'de ateşkes ilan edilmiştir. Ancak, savaşın sonucunda Gürcistan Abhazya ve Güney Osetya bölgelerini kaybetmiştir. Söz konusu bu bölgelerin bağımsızlığı Rusya tarafından tanınmasına rağmen,

diğer pek çok ÷lke tarafından tanınmamıştır. Bu durum, Gürcistan'ın toprak bütünlüğü konusundaki sorunları arttırarak Gürcistan-Rusya ilişkilerinde gerilime sebebiyet vermiştir.

Bu çatışmaların ardından Gürcistan'ın NATO ve AB ile entegrasyon çabaları, Batı'ya yaklaşma sürecini hızlandırmış, ancak Rusya ile ilişkilerini olumsuz etkilemiştir. Gürcistan'ın stratejik konumu ve bölgesel denge üzerindeki potansiyel etkisi, tarihsel, etnik ve stratejik faktörlerin karmaşık bir etkileşimini yansıtmaktadır.

Gürcistan'ın Batı'ya yönelik çabaları, demokratikleşme ve ekonomik reformları teşvik etmiştir. Ancak, Rusya'nın bölgesel etkisi, özellikle Gürcistan'ın Batı ile ilişkilerine karşı hassasiyeti, gerginliğe neden olmuştur. Gürcistan-Rusya siyasi gerginliği, derin köklü sorunları içermekte olup, etnik ve stratejik faktörlerin etkileşiminden kaynaklanan karmaşıklığı barındırmaktadır.

Sonuç olarak, Gürcistan-Rusya siyasi gerginliği, bölgesel dengeler, enerji politikaları ve tarih boyunca yaşanan çatışmalar gibi çok katmanlı faktörlerin bir yansımasıdır. Bu durum, iki ÷lke arasındaki ilişkilerin karmaşıklığını ve hassasiyetini vurgular, çözümü için zorlu bir diplomatik süreci gerektirir.

Gürcistan ile Rusya arasındaki siyasi gerginliğin kısa bir tarihçesi sunulduktan sonra, bu durumun neden hala devam ettiği ve bu gerginliğin Gürcü nitelikli bireyleri yurt dışına göç etmeye ne şekilde çektiği konusu ele alınmaktadır. Araştırmaya katılan nitelikli Gürcü göçmenlerin değerlendirmelerine göre, göç eğilimlerinin temel nedeni, mevcut Gürcistan hükümetinin benimsediği 'Rusyacı' politikadır. Bu bireyler, tarihsel olarak Rusya ile yaşanan çeşitli çatışmalara rağmen, ÷lkenin hâlâ Rusya'ya yaklaşma eğiliminde olmasını eleştirmekte ve bu politika karşısında Gürcistan'da yaşamak istemediklerini vurgulamaktadır.

2023 Gürcistan protestoları, neredeyse tüm katılımcıların dikkat çektiği ve Gürcistan'a dönme kararlarını olumsuz etkileyen bir olaydır. Bu protestolar, "Yabancı Nüfuzun Şeffaflığına İlişkin Yasa" adlı öneriye karşı gerçekleşmiştir. Söz konusu öneri, sivil toplum kuruluşlarının yurt dışından aldıkları fonların belirli bir oranı aştığında bu kuruluşların "yabancı etki ajanları" olarak kayıt olmalarını öngören düzenlemeler içermekteydi. Bu olayın arka planında, Gürcistan'ın Avrupa Birliği'ne katılım süreci, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın etkisi

ve Avrupa Parlamentosu'nun Gürcistan hükümetini basın özgürlüğü konusunda suçlaması gibi önemli gelişmeler yer almaktadır. Bu bağlamda, Gürcistan'ın demokratik kurumlarına ve siyasi süreçlerine yönelik endişeler, protestoların temel tetikleyici faktörlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra, benzer bir yasanın Rusya'da bulunması ve Gürcistan'ın bu yasa'yı kabul etmesi durumunda Avrupa Birliği üyeliği adaylığının olumsuz etkilenebileceği kaygısı ön plandadır. Protestolar, 10 Mart 2023'te parlamentonun söz konusu yasa tasarısını geri çekmesiyle sonuçlanmıştır.

Bu yasa, parlamento tarafından geri çekilse bile, görüşmecilere göre, Gürcistan hükümetinin böyle bir düzenlemeyi düşünmesi ve Gürcü halkının karşı çıkması durumunda bu yasanın kabul edilebileceği düşüncesi, kabul edilemez bir durum olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, böyle bir durumun ülkenin geleceğine ciddi olumsuz etkileri olabileceği ifade edilmiştir. Görüşmeciler, hükümetin perspektifine katılmamakta ve Gürcistan'ın geleceğinin belirsiz olduğu bir ortamda, Gürcistan'a dönmekten vazgeçme kararlarının altındaki en önemli nedenlerden biri olarak Gürcistan ile Rusya arasındaki siyasi gerginliği –özellikle 2023 Mart protestosu olayını- öne sürmektedirler.

6.6 “Tavsiye İstememelerinin Nedeni, Başkalarının Üstünlüğünü Kabul Edememeleridir”

Bu araştırma kapsamında, Gürcistan hükümetinin Gürcü diasporasıyla olan ilişkileri, ilişkiler ağı (network) göç kuramı ve ulus-ötesi göç kuramı bağlamında ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır. Diasporaların ülkelerine olan bağlılıkları, ekonomik katkıları ve sosyal etkileşimleri, günümüzdeki göçün karmaşıklığı içinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, diasporaların potansiyeli ve ülke gelişimine sağlayabilecekleri değerler üzerinde özel bir vurgu yapılacaktır.

Özellikle vurgulanması gereken bir nokta, yüksek vasıflı iş gücünün becerileri ve deneyimleri aracılığıyla ülke gelişimine nasıl katkı sağlayabileceğidir. Bu katkılar, danışmanlık hizmetleri, tecrübe paylaşımı, öneri alma ve ülkenin önemli projelerine etkin bir şekilde katılım gibi konuları içerebilir. Bu etkileşimler, diasporanın ülkeye entegrasyonunu

artırabilir ve ülkeler arası etkileşimi güçlendirerek kültürel ve ekonomik açıdan zenginleştirici sonuçlara yol açabilir. Araştırmacı, derinlemesine görüşmeler yoluyla elde ettiği verilere dayanarak Gürcistan'ın diaspora politikalarını, bu politikaların uygulanma süreçlerini ve diaspora ile olan etkileşim dinamiklerini ayrıntılı bir şekilde değerlendirecektir.

Arango (2000), göç ağını, göçmenleri, evdeki akraba, arkadaş veya vatandaşlarıyla birleştiren ve bilgi aktarımı, maddi destek sağlama, istihdam fırsatlarını kolaylaştırma ve konaklama gibi çeşitli destekleyici yollarla yardımcı olan bir "bireysel ilişki ağı" olarak tanımlamaktadır. Bu ağlar, bireylerin yer değiştirmesine ilişkin maliyetleri ve riskleri azaltmakta, göçün beklenen net getirisini artırmaktadır (Massey vd., 1993). Bu ifade, göç ağı kavramının göçmenlerin sosyal sermaye kaynaklarından nasıl yararlandığını ve bu ağların, bireylerin göç süreçlerindeki etkin rollerini nasıl oynadığını anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır.

Göç edilecek ülkenin diline hakim olunması ve ulusal kimliğe sahip olunması, göçmenlik deneyiminin kolay bir süreç olduğu anlamına gelmez. Göçmenler, yeni bir ülkede yaşamaya karar verdiklerinde karşılaştıkları bürokratik süreçler, evrak işleri ve yerel yasal düzenlemeler gibi faktörlerle başa çıkmak zorunda kalabilirler. Bu süreçler, genellikle o ülkenin vatandaşları olmayan bireyler için karmaşık ve belirsiz olabilir. Bu noktada, diasporaların önemi ortaya çıkmaktadır. Diaspora, genellikle belirli bir etnik, kültürel veya dini topluluğun, tarih boyunca köken aldığı coğrafyadan uzaklaşarak farklı coğrafi bölgelere dağılma durumunu ifade etmektedir. Terim, geleneksel anlamıyla genellikle zorunlu göçe tabi tutulan gruplarla ilişkilendirilse de, günümüzdeki kullanımı, gönüllü göçler, ekonomik motivasyonlara dayalı göçler ve ticaret yoluyla yayılan toplulukları da kapsayacak şekilde genişlemiştir (Baubök vb., 2010, s.12). Diasporalar, göçmenlere yerel bilgi ve destek sağlayan sosyal ağlar oluşturabilir. Göçmenler, diaspora içindeki tanıdıkları aracılığıyla bilgi alabilir, evrak işlemlerini daha etkili bir şekilde yönetebilir ve yerel yasal düzenlemelere daha iyi adapte olabilirler. Bu nedenle, diasporalar, bireylerin göç ettikleri ülkede kendilerini daha huzurlu, rahat ve güvende hissetmelerini sağlayabilir. Bu durum, mikro düzeyde bireylerin günlük yaşamlarında yaşadıkları deneyimlere odaklanarak, diasporaların genel bir ülke için taşıdığı önemin ötesinde, her birey için büyük bir önem arz etmektedir. Göçmenlerin,

diaspora ağları aracılığıyla kazandıkları destek, entegrasyon süreçlerini kolaylaştırabilmekte ve bu da hem bireylerin hem de toplumun uzun vadeli başarısını etkileyebilmektedir.

Belirtildiği üzere, diaspora ilişkilerinin hem birey hem de ülke için kritik bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, yürütölen mevcut araştırma, Gürcistan örneği üzerinden gerçekleştirilmiş olup, gelişmekte olan ülkenin nitelikli göçmenleri avantajlı bir kaynak olarak nasıl değerlendirdiğini, bu göçmenlerle ilişkiyi nasıl yönettiğini ve bu bağlamda izlediği politikaları anlamayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, araştırmaya katılan vasıflı Gürcü göçmenlerin yanıtları aşığıda sunulmuştur:

"Yurt dışında yaşıyan nitelikli Gürcü iş gücünün deneyimlerini ve becerilerini kullanmak, Gürcistan'ın gelişimi için oldukça faydalı olabilir. Bu noktada, büyükelçiliklerin ve konsoloslukların rolü büyük önem taşımaktadır. Onların Gürcü göçmenleriyle etkileşimde bulunmaları ve iletişim kurmaları son derece gereklidir. Örneğin, Hollanda'da Gürcistan Büyükelçiliği'nin, bildiğim kadarıyla, Hollanda'daki Gürcü göçmenlerle hiç iletişim kurmadığını öğreniyorum. Şahsen benim bir tanıdığım, Büyükelçilikte görevli olduğu için onlarla etkileşimde bulunabiliyorum. Ancak eğer böyle bir tanıdığım olmasaydı, muhtemelen hiçbir etkileşimim olmazdı." (K26, Derinlemesine Görüşme, 2023)

"Keşke Gürcistan, nitelikli Gürcü göçmenlerin deneyimlerini ve becerilerini kullansa... Bu çok faydalı olurdu. Bildiğim kadarıyla Gürcistan, bu konuda hiçbir şey yapmıyor. En azından büyükelçilikler iletişim kurabilir. Büyükelçiliklerde bazı yeni görevlileri Tiflis'ten getiriyorlar; bu kişiler, o ülkede konuşulan dili bile bilmeyen insanlar olabiliyor. Bence bu çok olumsuz bir durum. Örneğin, İspanya'da birçok İspanyolca bilen nitelikli Gürcü göçmen var; Gürcistan, bu kişileri de değerlendirebilirdi. Ben şahsen, bazılarını büyükelçilikte tanyorum, ancak tanımasaydım, onlarla hiçbir iletişimim olmazdı. Benim varlığımı bile bilmeyeceklerdi." (K29, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

"Göçmen olabilir, yurt dışında Gürcü diasporasının bir parçası olabilirsiniz; ancak yine de vatanına bir şekilde yardımcı olabilir, katkıda bulunabilirsiniz. Ne yazık ki, Gürcistan hükümeti vasıflı Gürcü göçmenlerle iletişim kurmuyor ve onların becerilerini Gürcistan'ın gelişimi için kullanmıyor. Örneğin, projeler düzenleyerek ve bu şekilde katılım sağlayarak bir şeyler yapabilirler, ancak maalesef bu yönde hiçbir adım atılmıyor. Örneğin, Ermenistan diasporası Ermenistan'ın gelişimine çok etkin bir şekilde katkı sağlıyor. Ermenistan, Ermeni diasporasını çok iyi değerlendiriyor ve bu benim açımdan çok akıllıca bir davranış olarak görünüyor." (K27, Derinlenmesine Görüşme, 2023).

"Son yıllarda çevremde Gürcistan'dan ayrılan birçok kişi olduğunu görüyorum, bu konuda sık sık haberler alıyorum. Ancak Gürcistan'a dönen kişi sayısı hakkında bilgi sahibi değilim, kimse geri dönmüyor gibi görünüyor. Gürcistan'ın Gürcü diasporası için herhangi bir şey yapmadığını düşünüyorum. Bildiğim kadarıyla, Gürcistan hükümetinin Gürcü diasporası için herhangi bir göç politikası bulunmuyor." (K8, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

"Diaspora, her ülke için önemli ve faydalı bir kaynaktır; ancak maalesef, Gürcistan bu konuda hiçbir şey yapmıyor. Göç ve diaspora ile ilgilenen bakanların neler yaptığını, ne işlerle meşgul olduklarını anlamak benim için zor..." (K19, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

Anlaşıldığı üzere, katılımcılara göre, Gürcistan'ın Gürcü diasporaya yönelik herhangi bir resmi politikası bulunmamaktadır. Ancak, diaspora kavramı, katılımcılara göre, her ülkenin gelişimi için kritik, güçlü ve avantajlı bir kaynak olarak değerlendirilmektedir. Nitelikli iş gücü, uygun koşullar sunulmadığında kendi ülkelerinden ayrılmak zorunda kalırsa, bu durumda en etkili adım, diaspora üyelerinin başarıları, becerileri ve niteliklerini kullanarak onları vatanlarına bağlamaktır. Görüşmecilere göre, Gürcü vasıflı göçmenler için bu yaklaşımın uygulanabilirliği söz konusu olabilir. Ancak ifadelerine göre, şu ana kadar hiç kimsenin bu konuda onlarla iletişime geçmediği ve böyle bir teklifte bulunmadığı belirtilmektedir.

Gelişmekte olan bir ülkenin, yüksek vasıflı göçmenlerin niteliklerinden yararlanmak, onları ülkede tutmak için uygun koşullar ve şartlar sunmak veya onlara danışmak, onlardan tavsiye almak istememesi sorusu önemlidir. Her ülke, yüksek vasıflı bireyleri eğitmekte, yetiştirmekte ve bunun için maliyet harcamaktadır. Bu, bir tür yatırım sürecidir. Ancak, neden bir ülke, bu vasıflı bireyin başka bir ülkeye gitmesine ve sahip olduğu becerileri diğer bir ülkeye sunmasına izin verir? Bu durumun temel nedenini anlamak, ülke gelişimi ve ilerlemesi açısından kritiktir. Araştırmacı, katılımcılarla birlikte bu konudaki sorulara cevap aramış ve ortaya çıkan nedenleri anlamaya çalışmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda, bu durumun temel nedeninin toplum yapısında yattığı belirlenmiştir.

"Gürcistan'da alanımdaki durum pek iç açıcı değil. Sosyolog ve akademisyen sayısı oldukça az. Sektör hiç gelişmemiş durumda. 13 yıldır bu alanda çalışıyorum, birçok deneyim kazandım, başarılı üniversitelerde eğitim aldım ve çalıştım. Ancak Gürcistan'da bana kimse gelip bir şey sormuyor, kimse benden tavsiye almıyor, danışmıyor. Sormuyorlar çünkü gururlarına

yediremiyorlar. Bana danışmaları için benim onlardan üstün olduğumu, daha çok eğitim aldığımı kabul etmeleri gerekiyor ve bunu istemiyorlar. Yani tavsiye istememelerinin nedeni, başkalarının üstünlüğünü kabul edememeleridir. Bir örnek vereyim, Gürcistan’da bir üniversitede ders veriyordum, birisi bana karşı bu ‘çocuk’ bize ne öğretebilir ki şeklinde aşağılayıcı bir tavrı dile getirdi. Ondan sonra zaten ders vermeyi bıraktım. Kısacası, Gürcistan’da gerçekten yapısal bir sorun var. Diğer ülkelerde eğitilmiş ve bilgili insanlara danışılırken, bizde, Gürcistan’da tam tersi, sanki bu insanların Gürcistan’dan ayrılması için her şey yapılmış gibi bir durum söz konusu.” (K24, Derinlenmesine Görüşme, 2023)

Araştırmaya katılan bazı bireyler, Gürcistan hükümetinin nitelikli iş gücünü ülkede tutma konusundaki çabalarının yetersiz olduğunu vurgulamaktadır. Bu kişiler, aksine, hükümetin nitelikli bireyleri ülkeden ayrılmaya teşvik ettiğini belirtmektedir. Bu durum, toplumun genel olarak eğitimsiz ve niteliksiz olması durumunda yönetimin daha kolay olacağı şeklinde değerlendirilmektedir. Nitelikli iş gücü, genellikle hakları konusunda bilinçli olduğundan düşük ücretli işleri kabul etmeye yanaşmamaktadır. Bu durum, bireylerin kendi değerlerini anladıkları ve emeklerinin karşılığını almaya hak kazandıkları anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, hükümet, nitelikli iş gücünü göndermeye yönelik bir strateji izlerken, bu durumu bir avantaj olarak değerlendirebilir. Bu yaklaşım, hükümetin yönetim kolaylığına ve kayırmacılık sorunlarından kaçınma çabasına bağlı olarak ortaya çıkabilir.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın temel amacı, Gürcistan'dan ayrılarak refah ülkelerine göç eden yüksek vasıflı göçmenlerin göç kararlarını, hedef ülkeleri seçerken etkilendikleri faktörleri ve göç deneyimlerini anlamaktır. Araştırma, nitel araştırma tekniğini kullanarak derinlemesine görüşmelerle Gürcü asıllı yüksek vasıflı göçmenlerle gerçekleştirilmiştir. Göç alanındaki literatürde, göçmen deneyimlerini anlamak için nitel araştırma yönteminin etkili olduğu vurgulanmıştır (Turut ve Özgür, 2018, s.160).

Araştırmanın elde ettiği veriler ışığında Gürcistan'ın durumu değerlendirildiğinde, yaşam koşulları, çalışma ortamı, ücret düzeyi ve iş yerindeki ilişkiler gibi etmenlerin, ülkedeki nitelikli iş gücünün refah ülkelerine yönelmesine neden olduğu gözlemlenmiştir. Gürcistan'ın düşük ücret seviyelerinin, nitelikli iş gücünün diğer coğrafyalara yönelik göçünü teşvik ettiği görülmüştür. Bu durum, refah ülkelerine nitelikli iş gücü sağlarken, aynı zamanda Gürcistan'ın ekonomik ve iş gücü bakımından zayıflamasına yol açmaktadır. Eşitsizlik artarken, Gürcistan'ın daha da yoksullaşmasıyla birlikte, refah ülkeler ekonomik anlamda daha da zenginleşmektedir. Bu bağlamda, araştırmaya katılan yüksek vasıflı göçmenler, Gürcistan'daki iş piyasasından memnuniyetsizliklerini açıkça ifade etmişlerdir. Çeşitli iş fırsatları, işe harcanan zamanın karşılığında hak edilen ücret, iş koşulları ve şartları, iş yerindeki üst ve alt yöneticiler arasındaki ilişki, çalışan haklarını koruyan bir teşkilatın bulunmaması gibi faktörler, Gürcü nitelikli göçmenlerin Gürcistan'dan göç etme motivasyonlarında öne çıkan temel etmenlerdir.

Bu araştırmada ele alınan Gürcü yüksek vasıflı göçmenlerin, Gürcistan iş piyasasındaki zorlukları değerlendirildikten sonra göç etme kararı almalarının arkasındaki faktörlerin anlaşılması için, neo-klasik ekonominin mikro kuramına odaklanılmıştır. Neo-klasik ekonomi perspektifine göre, göç etme kararı genellikle bireyin kendi tercihleri ve mali durumları ile yakından ilişkilidir. Özellikle, bireyler kendi geleceklerini şekillendirmek ve ekonomik durumlarını iyileştirmek adına göç etme kararı alabilmektedirler. Bu düşünce, Sjaastad, Borjas ve Todaro'nun neo-klasik ekonominin mikro kuramına dayanmaktadır. Bu

bağlamda, bireyin kendi geleceğini şekillendirme amacı taşıdığı ve ekonomik sorunların bireyin göç kararını etkileyen önemli faktörlerden biri olduğu ortaya çıkmaktadır.

Görüşmeler sırasında, Gürcistan'dan ayrılan nitelikli göçmenlerin bireysel geleceklerini önemsedikleri açıkça görülmüştür. Eğitimli, nitelikli, deneyimli ve uluslararası kimliğe sahip bireyler, toplumun etkilerinden bağımsız bir şekilde düşünme eğilimindedirler ve kendi gelecekleri ve kariyerleri için en uygun olanı seçmeye isteklidirler. Bu çerçevede, Gürcistan'da yüksek nitelikli iş gücünün, kendi ülkelerinde kalmak yerine göç etme eğiliminde olmasının sadece bireylerin tercihleriyle değil, aynı zamanda iş piyasasındaki yapısal sorunlarla ilişkilendirilebilecek bir sonuç olduğu belirtilmelidir. Bu durum, nitelikli iş gücünün etkili bir biçimde değerlendirilmediği ve kullanılmadığı bir ortamda, bireylerin daha iyi fırsatlar arayışıyla motive olduklarını göstermektedir.

Gürcistan'a geri dönmeme kararını etkileyen önemli faktörlerden biriye, bireylerin muhafazakar normlar altında yaşamak zorunda hissetmeleridir. Bu normlar, bireylerin kendi istekleri yerine toplumsal beklentilere uyum sağlamalarını gerektirir ve bu durum bireysel özgürlüklerin sınırlanması ve dışlanma korkusu gibi olumsuz etkilerle sonuçlanabilir. Muhafazakar toplum dinamikleri altında, bireyin kendi hedefleri için mücadele etmesi, genellikle toplumsal normlara uyum sağlama zorunluluğu nedeniyle karmaşık hale gelebilir.

Bu bağlamda, bireyin memleketinden uzaklaşma kararı, göç edilen topluluktaki değer değişimlerinden etkilenebilir. Toplumun ahlaki değerlerini değiştirmek karmaşık bir süreçtir ve başarıyla tamamlanabilmesi için siyasi, ekonomik, sosyal ve eğitim stratejilerinin entegre edilmesi gerekmektedir. Ancak, bu süreç zorlu ve uzun vadeli olduğu için göç etmek, istenilen toplumda yaşamak için bir çözüm olarak görülebilir.

Derinlemesine görüşmelerden elde edilen verilere dayanarak, yüksek vasıflı Gürcü göçmenlerin ahlaki değerleri, görüşleri ve yaşam tarzları, büyüdükleri ve yaşadıkları toplumun değerleriyle uyumsuz hale gelmiştir. Bu uyumsuzluk, başlangıçta göç nedenlerini belirlemede belirgin olmasa da, zaman içinde göçmenlerin ikamet ettikleri toplumun değerlerini benimsemeleri sonucunda ortaya çıkmıştır.

Göçmenlerin kendi memleketlerine dair bağlılıkları, ikamet ettikleri toplumun normlarına daha fazla uyum sağlamalarıyla sınırlı bir perspektife indirgenmiştir. Bu

bağlamda, muhafazakar bir toplumda yaşamak, yüksek vasıflı göçmenler için meydan okunması zor bir deneyim sunmaktadır. İyi eğitilmiş ve uluslararası bakış açısına sahip bireyler, muhafazakar normlar altında kariyer hedefleri ve kişisel amaçlarına ulaşmada engellerle karşılaşabilirler. Sonuç olarak, az gelişmiş ve geleneksel normlara sahip ülkelerden yetişen yüksek vasıflı iş gücü, genellikle göç etmeye daha yatkın olmaktadır.

Gürcü yüksek vasıflı göçmenlerin, Gürcistan'dan ayrılma ve geri dönmeye yönelik isteğinin diğer önemli nedeni, siyasi faktörlerdir. Nitelikli Gürcü göçmenlerin değerlendirmelerine göre, göç eğilimlerinin temel nedeni, Gürcistan hükümetinin benimsediği 'Rusyacı' politikadır. Bu bireyler, tarihsel çatışmalara rağmen, ülkenin hala Rusya'ya yaklaşma eğiliminde olmasını eleştirmekte ve bu politika karşısında Gürcistan'da yaşamak istemediklerini vurgulamaktadır.

2023 Gürcistan protestoları, bu göçmenlerin dikkatini çeken ve Gürcistan'a dönme kararlarını olumsuz etkileyen en önemli bir olaydır. Bu protestolar, "Yabancı Nüfuzun Şeffaflığına İlişkin Yasa" adlı öneriye karşı gerçekleşmiştir. Gürcistan'ın demokratik kurumlarına ve siyasi süreçlerine yönelik endişeler, protestoların temel tetikleyici faktörlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, benzer bir yasanın Rusya'da bulunması ve Gürcistan'ın bu yasa'yı kabul etmesi durumunda Avrupa Birliği üyeliği adaylığının olumsuz etkilenebileceği kaygısı da ön plandadır. Protestolar, 10 Mart 2023'te parlamentonun söz konusu yasa tasarısını geri çekmesiyle sonuçlanmıştır. 14 Aralık 2023'te ise Gürcistan Avrupa Birliği üyeliği adaylığını olumlu sonuçlanmıştır.

Ancak, bu yasa, parlamento tarafından geri çekilse bile, görüşmecilere göre, Gürcistan hükümetinin böyle bir düzenlemeyi düşünmesi ve Gürcü halkının karşı çıkması durumunda bu yasanın kabul edilebileceği düşüncesi, kabul edilemez bir durum olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, böyle bir durumun ülkenin geleceğine ciddi olumsuz etkileri olabileceği ifade edilmiştir. Görüşmeciler, hükümetin perspektifine katılmamakta ve Gürcistan'ın geleceğinin belirsiz olduğu bir ortamda, Gürcistan'a dönmeye karar vermelerinin en önemli nedenlerinden birinin, Gürcistan ile Rusya arasındaki siyasi gerginlik, özellikle de en son ve en güncel olan 2023 Mart protestoları olayı olduğunu düşünmektedirler.

Gürcistan'dan ayrılan nitelikli Gürcü göçmenlerin bir diğer endişesi ise, Gürcistan'ın Gürcü diasporaya yönelik herhangi bir resmi politikaya sahip olmamasıdır. Ancak, diaspora kavramı, katılımcılara göre, her ülkenin gelişimi için kritik, güçlü ve avantajlı bir kaynak olarak değerlendirilmektedir. Nitelikli iş gücü, uygun koşullar sunulmadığında kendi ülkelerinden ayrılmak zorunda kalırsa, bu durumda en etkili adım, diaspora üyelerini başarıları, becerileri ve nitelikleriyle vatanlarına bağlamaktır. Görüşmecilere göre, Gürcü vasıflı göçmenler için bu yaklaşımın uygulanabilirliği söz konusu olabilir. Ancak ifadelerine göre, şu ana kadar hiç kimsenin bu konuda onlarla iletişime geçmediği ve böyle bir teklifte bulunmadığı belirtilmektedir.

Araştırmaya katılan bazı bireyler, Gürcistan hükümetinin nitelikli iş gücünü ülkede tutma konusundaki çabalarının yetersiz olduğunu vurgulamaktadır. Bu kişiler, aksine, hükümetin nitelikli bireyleri ülkeden ayrılmaya teşvik ettiğini belirtmektedir. Bu durum, toplumun genel olarak eğitimsiz ve niteliksiz olması durumunda yönetimin daha kolay olacağı şeklinde değerlendirilmektedir. Nitelikli iş gücü, genellikle hakları konusunda bilinçli olduğundan düşük ücretli işleri kabul etmeye yanaşmamaktadır. Bu durum, bireylerin kendi değerlerini anladıkları ve emeklerinin karşılığını almaya hak kazandıkları anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, hükümet, nitelikli iş gücünü göndermeye yönelik bir strateji izlerken, bu durumu bir avantaj olarak değerlendirmektedir. Bu yaklaşımın, Gürcistan hükümetinin daha pürüzsüz bir yönetim tesis etme ve kayırmacılık sorunlarıyla yüzleşmekten kaçınma çabalarına bağlı olarak ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

Araştırmanın başlangıcında, Gürcü asıllı yüksek vasıflı göçmenlerin Gürcistan'dan ayrılmasının esas nedeni, ülkenin ekonomik ve siyasi açıdan zayıf ve istikrarsız bir durumda olması olarak varsayılmıştır. Ancak, araştırma sürecinde gerçekleştirilen görüşmeler, bu temel nedenin yanı sıra diğer önemli etmenleri de ortaya koymuştur. Araştırmacı, kendi Gürcü kökenli olmasına ve Gürcistan'da doğup büyümesine rağmen, Gürcü nitelikli göçmenlerin Gürcistan'a dönmeme nedenlerinin en önemlisinin Gürcü toplumu olduğunu öngörmemiştir.

Diğer görüşmeciler tarafından onaylanan bir başka varsayım, Gürcistan'daki iş piyasasının nitelikli iş gücü için uygun bir iş ortamı, çalışma koşulları ve maaş sunma konusunda yeterince gelişmemiş olmasıdır. Ayrıca, Gürcistan'da çalışanların haklarını koruyan etkin bir örgüt bulunmaması ve kayırmacılığın oldukça yaygın olması da bu durumu kuvvetlendirmektedir. Bu bağlamda, sıradan bir Gürcü vatandaşının kendi deneyimine uygun bir iş bulması ve adil bir maaş alması Gürcistan'da oldukça zor olduğundan, araştırmaya katılan Gürcü nitelikli göçmenler, kendi gelecekleri için Gürcistan'dan göç etme seçeneğini bir çözüm olarak görmüşlerdir.

Gürcistan'da göç sorunu, büyük bir öneme sahip olmasına rağmen yeterince dikkate alınmamaktadır. Bu çalışmanın amacı, Gürcü ve Türk literatüre katkı sağlamakla birlikte Gürcistan'ın göç ve beyin göçü sorunlarına etkili çözümler geliştirmeye yardımcı olmaktır. Yapılan araştırmaya ve görüşmelerden elde edilen verilere dayanarak aşağıdaki önerilerde bulunmak mümkündür:

Gürcistan hükümetinin göç politikaları konusunda belirgin bir tutum eksikliği göze çarpmaktadır. Mevcut yasal düzenlemeler, Gürcistan'ın göç yönetimi politikalarını oluşturma ve vatandaşlarının haklarını koruma çabalarını yansıtmaktadır. Ancak, bu yasal çerçevenin günlük uygulamada ne kadar etkili olduğu, göçle ilgili sorunların çözümünde ve vatandaş haklarının korunmasında ne kadar etkili olduğunu değerlendirmek hayati bir öneme sahiptir. Ayrıca, mevcut yasaların uluslararası göç standartlarına uygunluğu ve olası eksikliklere karşı nasıl bir yaklaşım benimsendiği konuları daha ayrıntılı bir şekilde incelemek önemlidir. Gürcistan'ın göç politikalarının uluslararası standartlarla uyumlu olup olmadığı ve varsa eksikliklere nasıl müdahale edildiği, gelecekte yapılacak araştırmalarda daha derinlemesine ele alınmalıdır.

Gürcistan'ın ekonomik durumu hakkındaki veriler, ülkenin ekonomik büyüme ve yaşam standartlarında artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. GSYİH ve kişi başına düşen GSYİH'daki bu artışlar, Gürcistan'ın ekonomik potansiyelini yansıtarak ekonomik reformların olumlu sonuçlar verdiğine işaret etmektedir. Ayrıca, işsizlik oranındaki düşüş, iş piyasasındaki iyileşmenin bir göstergesidir. Ancak, bu olumlu ekonomik göstergelere

rağmen, Gürcistan'da iş gücü göçü, özellikle de yüksek vasıflı işçilerin göçü gibi eğilimler dikkat çekmektedir. Bu durum, ekonomik faktörlerin yanı sıra diğer faktörlerin de rol oynadığını göstermektedir. Eğer Gürcistan'daki koşullar gerçekten tatmin edici olsaydı, insanların neden başka bir ülkeye göç etmeyi tercih ettiği sorusu bir muamma olarak kalmaktadır. Bu durumu, gelir dağılımı eşitsizliği, kayırmacılık ve siyasi belirsizlik gibi diğer faktörlerin Gürcistan'ın ekonomik başarısını gölgelediği şeklinde değerlendirmek mümkündür. Sonuç olarak, Gürcistan'ın ekonomik büyümesi ve iyileşmesi olumlu bir gelişme olmakla birlikte ekonomik eşitsizlik ve iş gücü göçü gibi sorunların çözümü için daha derinlemesine bir analiz ve politika müdahalesi gerekmektedir. Söz konusu bu müdahalelerle, Gürcistan'ın ekonomik kalkınma sürecinin daha sürdürülebilir bir karakter kazanacağı, toplumsal refahın daha da artacağı düşünülmektedir.

Diaspora kavramı, katılımcılar tarafından her ülkenin gelişimi için kritik, güçlü ve avantajlı bir kaynak olarak değerlendirilmektedir. Nitelikli iş gücünün, uygun koşullar sunulmadığında kendi ülkelerinden ayrılmak zorunda kalması durumunda, en etkili adımın, diaspora üyelerini başarıları, becerileri ve nitelikleriyle vatanlarına bağlamak olduğu ifade edilmektedir. Gürcü vasıflı göçmenler için bu yaklaşımın uygulanabilirliği olabilir; ancak, görüşmecilere göre, şu ana kadar hiç kimsenin bu konuda onlarla iletişime geçmediği ve böyle bir teklifte bulunmadığı belirtilmektedir. Bu bağlamda, iş gücü göçünün kolaylaştırılması ve yurtdışındaki Gürcü diasporasının güçlendirilmesi gibi unsurlar, ülke gelişimine önemli katkılarda bulunabilir. Ayrıca, Gürcü diasporası ile bağların güçlendirilmesi ve vatandaşlarının ülkenin gelişimine daha etkin katılım fırsatlarının yaratılması, insan haklarının korunması açısından da önceliklidir. Bu çerçevede, diaspora ile etkileşimi artırarak, ülkenin sosyo-ekonomik gelişimine katkı sağlamak amacıyla stratejik bir yaklaşım benimsemek gerekmektedir.

Gürcistan İstatistik Kurumu ve diğer ulusal kurumların, göç ve özellikle beyin göçü akımlarıyla ilgili güncel araştırmalar yürütme konusunda pasif kaldıkları, hali hazırda herhangi bir faaliyet göstermedikleri görülmektedir.

Gürcistan'da göç, özellikle beyin göçü üzerine odaklanan akademik çalışmaların oldukça sınırlı olduğu gözlemlenmektedir. Beyin göçüne yönelik yapılan araştırmaların

neredeşye yok denecek kadar az olması, ÷lkedeki göç sorunlarının etkili bir şekilde anlaşılabilmesi ve ele alınabilmesi açısından kaygı verici bir durumu yansıtmaktadır. Göç ve beyin göçü gibi önemli konuların ayrıntılı bir şekilde incelenmesi, ÷lkedeki mevcut durumu anlamak, politika oluşturmak ve uzun vadeli stratejiler geliştirmek adına kaçınılmaz bir gerekliliktir. Bu bağlamda, Gürcistan'daki göçün dinamiklerini ve beyin göçünün etkilerini anlamak amacıyla yapılan kapsamlı araştırmaların eksikliği, ulusal düzeyde bu konuda daha fazla çaba sarf edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Gürcü akademik literatüründe, göç konusunda sınırlı ve kapsamlı olmayan çalışmaların varlığı dikkat çekmektedir. Bu durum, ÷lkedeki göç olgusunu derinlemesine anlamak ve etkili politika çözümleri geliştirmek için önemli bir boşluğa işaret etmektedir. Mevcut kaynakların kısıtlı sayıda olması, bu konuda eksiksiz bir bilgi tabanının oluşturulmasını zorlaştırmakta ve göçle ilgili karmaşık dinamikleri anlamak için gereken ayrıntı düzeyini sağlamamaktadır. Göç konusunda daha kapsamlı ve derinlemesine araştırmaların yapılması, Gürcistan'daki göçün nedenleri, etkileri ve çözüm önerileri üzerine daha nitelikli bir anlayış geliştirmek adına hayati bir adım olacaktır. Örneğin; devlet ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirlikleriyle bir kamuoyu araştırması düzenlenebilir. Ayrıca, beyin göçünü düşünen potansiyel bireylerle, öğrencilerle veya çalışanlarla odak grup görüşmeleri düzenlenerek halkın nabzı ölçülebilir. Üniversitelerde bu konuda sempozyumlar düzenlenerek akademik çevrelerde bilgi paylaşımı ve tartışma ortamı oluşturulabilir. Üniversitelerin araştırmaya daha fazla öncelik verilmesi, ders yükünün azaltılması, kaynakların artırılması ve özgür düşünce ortamının geliştirilmesine yönelik politikalar ve çalışmalar da düşünülebilir. Ayrıca, özellikle Gürcistan'dan göç eden nitelikli iş gücü ile ilgili bilgi biriktirme önemlidir. Hangi ÷lkelerde ne kadar Gürcü nitelikli göçmen bulunduğu, bu göçmenlerin hangi sektörlerde çalıştığı ve sahip oldukları en yüksek eğitim seviyeleri gibi konularda bir veri tabanı oluşturulmalı ve bu bireylerle sürekli iletişimde olunmalıdır. Bu bağlamda, daha geniş kapsamlı akademik çalışmaların teşvik edilmesi ve desteklenmesi, ÷lkenin göç politikalarını şekillendirme sürecinde daha bilinçli ve etkili kararlar alınmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Abadan-Unat, Nermin. (2006). *Bitmeyen Göç*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Akdemir, E. & Tekeli, S. (2017). AB mavi kart uygulamasının Türkiye iş gücü piyasasına olası etkileri. *Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 25(1), 75-101.

Alexander, J. T., & Steidl, A. (2012). Gender and the "Laws of Migration": A Reconsideration of Nineteenth-Century Patterns. *Social Science History*, 36 (2), 223-241.

Babayiğit, Z. K. (2014). İş Gücü Göçü Yönetimi: Türkiye’de ve Avrupa Birliği’nde Göçmen İş Gücü Politikaları. (Uzmanlık Tezi). Ankara: T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü.

Basch, L., Schiller, N. G., & Blanc, C. S. (1994). Nations unbound: Transnational projects. *Postcolonial Predicaments and Deterritorialized Nation-States, Switzerland*.

Borjas, G. T. (1990). *Friends or Strangers: The Impact of Immigrants on the U.S. Economy*. New York: Basic Books.

- Borjas, G. J. (2005). The labor-market impact of high-skill immigration. *American Economic Review*, 95(2), 56-60.
- Bouvier, L. F., & Simcox, D. (1995). Foreign-born professionals in the United States. *Population and Environment*, 429-444.
- Bozdağ, E. G. ve Atan, M. (2009). Avrupa'ya Göç Eden Türk İşçilerin İktisadi Etkinliğe Katkısı. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 159-180.
- Brettell, C. B. (2014). Theorizing migration in anthropology: the cultural, social, and phenomenological dimensions of movement. In *Migration theory* (s.148-197). Routledge.
- Castles, S. ve Miller M. J. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. (Çev. B. U. Bal & İ. Akbulut), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Cervantes, M., & Guellec, D. (2002). The brain drain: Old myths, new realities. Organisation for Economic Cooperation and Development. *The OECD Observer*, (230), 40.
- Ciarniene, R., & Kumpikaite, V. (2011). International labour migration: Students viewpoint. *Engineering Economics*, 22(5), 527-533.
- Corbett, J. (2003). Ernest George Ravenstein: The Laws of Migration, 1885. *Center for Spatially Integrated Social Science, UC Santa Barbara CSISS Classics*.

- Çağlar, T. (2018). Göç Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve . *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi* , 5 (8) , 26-49.
- Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göç ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , sayı: 17, 1-25.
- Deléchat, C. (2001). International migration dynamics: The role of experience and social networks. *Labour*, 15(3), 457-486.
- Dikmen, İ. (2022). Ulusötecilik Bağlamında Avrupa’da Gerçekleşen Terör Saldırılarının Çevrimiçi (Online) Medyada Söylem Analizi: Trollhättan Okul Saldırısı Örneği. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 887-914.
- Docquier, F., & Marfouk, A. (2006). International migration by education attainment, 1990–2000. *International migration, remittances and the brain drain*, 151-199.
- Dunn, K. M. (2005). A paradigm of transnationalism for migration studies. *New Zealand Population Review*, 31(2), 15-31.
- DURKHEIM, Emile (2004). *Ahlak Eğitimi*, Çev: Oğuz ADANIR, İzmir: Dokuz Eylül Yayınları,
- Durmaz, A. (2018). *Beşeri sermaye kaynağı olarak diaspora*. Konya: Çizgi Kitabevi.

- Espenshade, T. J., Cornelius, W. A., Salehyan, I., & Cornelius, W. A. (Eds.). (2001). *The international migration of the highly skilled: Demand, supply, and development consequences in sending and receiving countries*. La Jolla, CA: Center for Comparative Immigration Studies, University of California, San Diego.
- Exenberger, A. (2007). "Migration from Africa to Europe in the age of globalization". In B. Gebrewold (Ed.), *Africa and Fortress Europe. Threats and Opportunities*, Hampshire: Ashgate.
- Faist, T. (2003). *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*. İstanbul: Bağlam yayınları
- Faist, T. (2010). Diaspora and transnationalism: What kind of dance partners. *Diaspora and transnationalism: Concepts, theories and methods*, 11.
- Giannoccolo, P. (2009). The brain drain: A survey of the literature. *Università degli Studi di Milano-Bicocca, Department of Statistics, Working Paper*, (2006-03), 02.
- Glaser, W. A., & Habers, G. C. (1978). The brain drain: emigration and return: findings of a UNITAR multinational comparative, *survey of professional personnel of developing countries who study abroad*.
- Grigg, D. B. (1977). E. G. Ravenstein and the "laws of migration". *Journal of Historical Geography* , 3(1) , s. 41-54.

Gurak, D. T., & Caces, F. (1992). Migration networks and the shaping of migration systems. *International migration systems: A global approach*, 150, 176.

Güllüpinar, F. (2012). Göç olgusunun ekonomi-politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4).

Gürcistan Göç Komisyonu (2021). https://migration.commission.ge/files/mmp21_geo_web5b.pdf adresinden alındı. Son erişim tarihi 5.01.2024

Ihlamur-Öner, S.G., & Öner, N. A. Ş. (2012). *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*. İstanbul: İletişim.

IOM. (1949). International Labour Organization Labour Standarts. International Labour Organization. https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:312242 adresinden alındı. Son erişim tarihi: 5.01.2024

Ip, D., Inglis, C. and Wu, C.T. (1997) "Concepts of Citizenship and Identity Among Recent Asian Immigrants in Australia". *Asian and Pacific Migration Journal* 6(3/4), s. 363-384.

Kearney, M. (1986). From The Invisible Hand to Visible Feet: Anthropological Studies of Migration and Development. *Annual Review of Anthropology*, Vol. 15, s. 331-361.

- Kaya, M. (2009). Beyin Göçü/Entellektüel Sermaye Erozyonu Bilgi Çağının Gönüllü Göçerleri: Beyin Gurbetçileri. *Eğitime Bakış Dergisi*, 5(13), s. 14-29.
- Kwok, V., & Leland, H. (1982). An economic model of the brain drain. *The American Economic Review*, 72(1), s. 91-100.
- Kurekova, L. (2011, April). Theories of migration: Conceptual review and empirical testing in the context of the EU East-West flows. *In interdisciplinary conference on migration. Economic change, social challenge*, Vol. 4, s. 6-9.
- Kurtulmuş, N. (1992). Gelişmekte olan ülkeler açısından stratejik insan sermayesi kaybı: Beyin gücü. In *Journal of Social Policy Conferences* (No. 37-38, s. 205-221). Istanbul University.
- Lee, E. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3:(1), s. 47-57.
- Libaers, D. (2014). Foreign-Born Academic Scientists and Their Interactions with Industry: Implications for University Technology Commercialization and Corporate Innovation Management. *Journal of Product Innovation Management*, 31(2), s. 346-360.
- Mahroum, S. (2000). Highly skilled globetrotters: mapping the international migration of human capital. *R&D Management*, 30(1), s. 23-32.
- Marshall, A. (1890). " Some aspects of competition." The address of the president of section F--Economic Science and Statistics--of the British Association, at the Sixtieth Meeting,

held at Leeds, in September, 1890. *Journal of the Royal Statistical Society*, 53(4), 612-643.

Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: *A review and appraisal. Population and development review*, s. 431-466.

Modern Dünya Sistemi, *Kapitalist Tarım ve 16. Yüzyıl'da Avrupa Dünya Ekonomisinin Kökenleri* 1. Cilt Immanuel Wallerstein, (çev. Latif Boyacı) İstanbul, Bakış Yayınları,

Noble, H., & Smith, J. (2015). Issues of validity and reliability in qualitative research. *Evidence-based nursing*, 18(2), s. 34-35.

ÖZKAN, I. (1997) *Yabancıların Çalışma Hürriyeti ve Avrupa Topluluğunda Kişilerin Serbest Dolaşımı*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları No:152, s. 10-30.

Parsons, C. R., Rojon, S., Samanani, F., & Wettach, L. (2014). Conceptualising International High-Skilled Migration. *The IMI Working Papers Series*. s. 104.

Peri, G., & Sparber, C. (2011). Highly educated immigrants and native occupational choice. *Industrial Relations: a journal of economy and society*, 50(3), s. 385-411.

Piore, M. J. (1979). *Birds of Passage: Migrant Labor in Industrial Societies*. Cambridge: Cambridge University Press

- Piore, M. J. (1983). Labor Market Segmentation: To What Paradigm Does It Belong? *The American Economic Review*, Vol. 73, No. 2, *Papers and Proceedings of the Ninety-Fifth Annual Meeting of the American Economic Association*, s. 249-253.
- Portes, A., Guarnizo, L. E. and Landolt, P. (1999) "The Study of Transnationalism: Pitfalls and Promise of an Emergent Research Field". *Ethnic and Racial Studies* 22(2), s.217-237.
- Punch, K. F. (2011). *Sosyal Araştırmalara Giriş - Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. (D. Bayrak, H. B. Arslan, & Z. Akyüz, Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Raharto, A. (2007). Indonesian labour migration: issues and challenges. *International Journal on Multicultural Societies*, 9(2), s. 219-235.
- Ravenstein, E.G., (1885). The Laws of Migration. *Journal of the Royal Statistical Society of London*, Vol. 48, No.2, s. 167-235.
- Ravenstein, E.G., (1889). The Laws of Migration. *Journal of the Royal Statistical Society*, Vol. 52, No.2, s. 241-305.
- Rutherford, D. (2013). *Routledge dictionary of economics*. Routledge.
- Robinson, R. (2005). Beyond The State-Bounded Immigrant Incorporation Regime: Transnational Migrant Communities: Their Potential Contribution to Canada's

Leadership Role and Influence in A Globalized World . *The North-South Institute*,
Ottawa.

Sağırlı, M. (2006). *Eğitim ve İnsan Kaynağı Yöniinden Türk Beyin Göçü: Geri Döner Türk Akademisyenler Üzerine Alan Araştırması* (doktora tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Salt, J. (1992). The future of international labor migration. *International Migration Review*, 26(4), s. 1077-1111.

Schiller, N. G., Basch, L., & Blanc, C. S. (1995). From immigrant to transmigrant: Theorizing transnational migration. *Anthropological quarterly*, 48-63.

Schiller, N. G., & Fouron, G. E. (1999). Terrains of blood and nation: Haitian transnational social fields. *Ethnic and racial studies*, 22(2), 340-366.

Sinanan, J. ve Horst, H. A. (2022). Communications technologies and transnational networks. B. S. A. Yeoh ve F. L. Collins (Ed.), *Handbook on transnationalism* (s. 371-387) içinde. UK: Edward Elgar.

Smith, A. (1776). *An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations: Volume One*. London: printed for W. Strahan; and T. Cadell, 1776.

Taylor, J. E. (1999). The New Economics of Labour Migration and the Role of Remittances in the Migration Process. *International Migration, Blackwell Publishers*, Vol. 37 (1), s. 63-88.

Tavakol, M. (2012). Brain Drain: Problems and Solutions. *Islamic Perspective, London Academy of Iranian Studies*, 7(1), s. 161-171

The Global Economy, 2023. <https://www.theglobaleconomy.com/> adresinden alındı. Son erişim tarihi 5.01.2024.

Tsuda, T. (2012). Whatever happened to simultaneity? Transnational migration theory and dual engagement in sending and receiving countries. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 38(4), s. 631-649.

Urbański, M. (2022). Comparing Push and Pull Factors Affecting Migration. *Economies*, 10 (21).

Wallerstein, Immanuel. (1995). “*Kapitalist Dünya Ekonomisinde Hane Yapıları ve Emek Göçü Oluşumu*”, Irk Ulus Sınıf, (der. Balibar, E. ve Wallerstein, I) Metis: İstanbul.

Weinar, A., & Klekowski von Koppenfels, A. (2020). Highly-Skilled Migration: Between Settlement and Mobility. *IMISCOE research series*.

Wickramasinghe, A. A. I. N., & Wimalaratana, W. (2016). International migration and migration theories. *Social Affairs*, 1(5), s. 13-32.

Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Zolberg, A. R. (1983), “International Migrations in Political Perspective”, *Global Trends in Migration: Theory and Research on International Population Movements*, Der. Krtiz, M. M. Keely, C. B. Tomasi, S. M. *Center for Migration Studies*: N.Y.

Zolberg, A. R. (1999). The politics of immigration policy: An externalist perspective. *American behavioral scientist*, 42(9), s. 1276-1279.

EKLER

EK – 1. Araştırma Soruları

BİRİNCİ BÖLÜM

- 1. Cinsiyetiniz :**
- 2. Yaşınız :**
- 3. Doğum Yeriniz (ülke ve şehir belirtin) :**
- 4. Yaşadığınız Yer (ülke ve şehir belirtin) :**
- 5. Eğitim Durumunuz :**
- 6. Mesleğiniz :**
- 7. Çalıştığınız Yer :**
- 8. Medeni Durumunuz :**
- 9. Evliyseniz Eşinizin Uyuğu :**
- 10. Aylık Geliriniz :**

İKİNCİ BÖLÜM

11. Kendinizi ve kimliğinizi nasıl tanımlıyorsunuz? Gürcistan ile nasıl bir bağ kuruyorsunuz, sizin için anavatan'ın nasıl bir anlamı var? Göç etmeden önceki ve sonraki duygularınızdaki dönüşümü anlatabilir misiniz?
12. Medeni durumunuz nedir? (Evli, bekar, eşi vefat etmiş, boşanmış). Eğer evliyseniz eşinizin uyruğu ? Eğer eşiniz farklı bir uyruğa mensupsa, bu durum gelecek planlarınızı nasıl etkiledi?
13. Nerede doğdunuz/ büyüdüğünüz şehir/köy)?
14. Nereye ve ne zaman göç ettiniz? Kaç yıldır bulunduğunuz yerde yaşıyorsunuz?

15. Göç etme sebepleriniz nelerdi, nasıl karar verdiniz? (Eğitim almak, evlenmek, çalışmak vb.)

16. Statünüz nedir? Vize durumunuz nedir? / Çalışma izniniz var mı? / Çalışma izniniz varsa nasıl alabildiniz, zor bir süreç miydi? Süreci anlatabilir misiniz?

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

17. En yüksek eğitim seviyeniz/dereceniz nedir?

18. Üniversite derecesini nerede ve ne zaman aldınız? (lisans/yüksek lisans/doktora)

19. Hangi üniversitede, hangi bölümü okudunuz? (lisans/yüksek lisans/doktora)

20. Aldığınız eğitimden memnun musunuz? Neden? Memnun değil misiniz? Neden? Sizi tatmin etmeyen durumlar ve koşullar nelerdi?

21. Göç etmeden önce mesleğinizi nasıl ve hangi koşullarda sürdürüyordunuz? Mesleğinizi yaparken sahip olduğunuz avantajları ve zorlukları anlatabilir misiniz?

22. Mesleki olarak sizi tatmin etmeyen durumlar ve koşullar nelerdi? Gürcistan'daki mesleğinizle ilgili çalışma koşulları, olanaklar ve kariyer fırsatları açısından neler söylersiniz?

23. Ülkenizde mesleğinizle ilgili gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

24. Ülkenizde çalışma koşulları ile ilgili gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

25. Ülkenizde mesleğinizle ilgili çalışma imkânınız oldu mu? Eğer cevap evetse işten ayrılma sebepleriniz nelerdi?

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

26. Göç etme kararını ne zaman aldınız?

27. Göç etme sebeplerinizi detaylı bir şekilde anlatabilirmisiniz? Kararınızı verirken hangi süreçlerden ve kişilerden etkilendiniz, nasıl?
28. Göç etme kararını alırken neler düşündünüz? / Göç kararını alırken hangi etmenler etkili oldu?
29. Göç edeceğiniz yere nasıl karar verdiniz? Göç etmeyi tercih ettiğiniz yerin koşullarını biliyor muydunuz? Hangi kaynaklar (kişiler, resmî kurumlar, dernekler, internet vb.) size yardımcı oldu? Karar verirken ne tür faktörler sizin için önemli oldu?
30. Gitmeden önce göç edeceğiniz yerde konuşulan dili veya ingilizce biliyor muydunuz? Yabancı bir dil sizin için sorun muydu? Nasıl üstesinden geldiniz?
31. Yurt dışına gidiş maliyetinizi kendiniz mi karşıladınız? (başka bir yerden kredi/borç mu aldınız?) Finansman sürecinizi nasıl karşıladığınızı anlatabilir misiniz?
32. Daha önce, şu anda bulunduğunuz ülkeden başka yabancı ülkelerde bulundunuz mu? Bulunduysanız hangi ülkede ve ne amaçla bulundunuz?
33. Yurt dışına gidiş sürecinizde bulunduğunuz yer hakkında bilgilendirme anlamında kişiler ya da kurumlardan (network) destek aldınız mı? Ne tür destekler aldınız? Nasıl?
34. Gelmeden önce burada ne kadar kalmayı planlamıştınız? Baştaki düşünceleriniz değişti mi? Değişiyor mu? Gelecek planlarınızı etkiledi mi?

BEŞİNCİ BÖLÜM

35. Göç ettiğiniz ülkeye yönelik olarak ilk izlenimleriniz neydi anlatabilir misiniz? (Dikkatinizi çeken, beğendiğiniz veya beğenmediğiniz, size olumlu veya olumsuz etkileyen vb şeyler)
36. Göç edeceğiniz ülkeyle ilgili beklentileriniz neydi ve göç ettikten sonra beklentileriniz gerçekleşti mi?
37. İş bulma süreci ne kadar sürdü? Zor bir süreç miydi ve ne tür sorunlar yaşadınız? Diploma denklikleriniz, vasıflarınız, sertifikalarınız tanındı mı? Bu konuda zorluklar yaşadınız mı?

38. İlk baştan mesleğinize yönelik işte mi çalıştınız yoksa kendi mesleğinize yönelik işi bulana kadar başka yerlerde çalıştınız mı? Süreci anlatabilir misiniz?
39. Şu anki durumu kısaca anlatır mısınız? - Nerede çalışıyorsunuz? Ne zamandan beri? Bu işi nasıl buldunuz? Bu iş için neye göre seçildiniz?
40. Şu anda yaşadığınız ülke ve çalıştığınız kurumu seçme yönündeki kararınızı etkileyen unsurlar neydi?
- 41.Çalıştığınız yerde ne tür zorluklarla karşılaşıyorsunuz? Herhangi bir ayrımcılığa/dışlanmaya maruz kalıyor musunuz? Ne tür avantajlar veya dezavantajlar yaşıyorsunuz? Sizce yaşadığınız zorlukların üstesinde gelmek için neler yapılmalı?
42. Şu anda aldığınız ücret istediğiniz yaşamı standardını size sağlıyor mu, Gürcistan ile karşılaştığımızda şu anki durumunuz nasıl? Karşılaştırıp kısa bir değerlendirme yapabilir misiniz?
43. Çalıştığınız kurumdaki çalışma ortam ve koşullarını Gürcistan'da çalıştığınız kurum ve genel çalışma koşulları ile karşılaştırır mısınız?
44. Alanınızla ilgili olarak, çalıştığınız ülkedeki çalışma ve araştırma ortamını Gürcistan ile karşılaştırır mısınız?
45. Çalışma ortamınızda, kariyer fırsatları, yükselme, zam, projelere katılım, mesleki tatmin vb. konularda yabancı/göçmen olmaktan ötürü meslektaşlarınızdan farklı tutum ve davranışlarla karşılaşıyor musunuz? Karşılaşıyorsanız bu farklı tutum ve davranışlar hakkında neler söylemek istersiniz?
46. Bulduğunuz ülkede ücret ve sosyal hakları yeterli buluyor musunuz? Nedenlerini anlatır mısınız?
47. Gürcistan'ın yaşadığınız toplumdaki imajı, sizin yaşantınızı etkiliyor mu? Nasıl etkiliyor? Nedenlerini anlatır mısınız?
48. Bu ülkeye uyum sağladığınızı düşünüyor musunuz? Hangi alanlarda zorluk ya da kolaylıklar yaşıyorsunuz?

49. Uyum konusunda önerileri neler olur?

50. Kendi topluluğunuzda göçmen kadınların ve erkeklerin uyumla ilgili tutumlarında farklılıklar görüyor musunuz? Nasıl?

ALTINCI BÖLÜM

51. Gürcistan'a ne kadar sıklıkla gidiyorsunuz?

52. Gürcistan'da alanınız ile ilgili akademik gelişmeleri izleyebiliyor musunuz?

53. Gürcistan'daki meslektaşlarınızla nasıl iletişim kuruyorsunuz; mesleki açıdan işbirlikleriniz oluyor mu? Neler yapıyorsunuz? Bilgi, beceri ve teknoloji alışverişi konusunda neler yapıyorsunuz? Mesleki iş birlikleri konusunda başka neler yapılabilir?

54. Şu anda bulunduğunuz ülkeye ilk geldiğinizde, Gürcistan'a dönme niyetiniz var mıydı?

55. Bulduğunuz ülkede kalmanızı mesleki sebepler dışında zorunlu kılan nedenler var mı?

56. Şu anda Gürcistan'a dönmeyi düşünüyor musunuz? Neden? (fikriniz değiştiyse hangi yönde değişti)

57. Gürcistan'a dönüp mesleki çalışmalarınızı orada yürütmek için ne tür ön koşulların varlığının olmasını istersiniz?

58. Bulduğunuz ülkenin mesleki uzmanlık alanınız bakımından Gürcistan ile kıyaslandığında ne gibi üstünlükleri vardır? Gürcistan'daki meslektaşlarınızla herhangi bir networkunuz var mı?

Ne tür networkler? Gürcistan'a bilgi, beceri ve teknoloji transferi konusunda ağların bir rolü oluyor mu?

59. Sizce, Gürcistan'ın izlediği politikalar göz önüne alındığında, beyin göçü teşvik ediliyor mu? Hangi kurumlar bu konuda çalışmalar yapıyor? Bu konuda önerileriniz nelerdir?

60. Bulduğunuz ülkenin beyin göçünü kendine yönlendirme konusunda teşvik edici bir takım politikalara sahip olduğunu düşünüyor musunuz? Ne tür politikalar size daha etkileyici geliyor?

61. Beyin göçü politikası bağlamında sizce Gürcistan'da ne gibi sorunlar vardır?

62. Sizce göç etmek nasıl bir çözümdür?

63. Göç deneyiminizle ilgili söylemek istediğiniz başka neler olabilir?

EK – 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

RUMUZ	ÇALIŞTIĞI POZİSYON	MAAŞ	ÜLKE
K1	Kıdemli Uyum Sorumlusu	1.370 usd (aylık)	Polonya
K2	BT Risk Sorumlusu	65.875 usd (yıllık)	Danimarka
K3	Yazılım Mühendisi	2.000-3.000 usd (aylık)	Polonya
K4	Yazılım Mühendisi	3.000-5.000 usd (aylık)	Polonya
K5	Başkan ve CEO	50.000-70.000 usd (yıllık)	ABD
K6	Yazılım Mühendisi	2.400 usd (aylık)	Polonya
K7	Yazılım Mühendisi	81.700 usd (yıllık)	Birleşik Krallık
K8	Proje Yöneticisi	125.000-185.000 usd (yıllık)	Birleşik Krallık
K9	İş Analisti	2.000 euro (aylık)	Litvanya
K10	Öğretim ve Araştırma Görevlisi	55.880 usd (yıllık)	Birleşik Krallık
K11	Uygulama Geliştirici	-	Avusturya
K12	Araştırma Görevlisi/Danışmanlık	37.255 usd (yıllık)	Birleşik Krallık
K13	Müşteri Destek Uzmanı	950 usd (aylık)	Polonya
K14	DACH Bölgesi Yakını ve Dış Kaynak Kullanımı Program Yöneticisi	80.000 euro (yıllık)	Almanya
K15	Satış Departmanında Kalite Kontrol Analisti	1600 usd (aylık)	Polonya
K16	Uyumluluk Uzmanı	-	İspanya
K17	Portföy Yöneticisi	60.000-80.000 euro (yıllık)	Almanya
K18	Marka Yöneticisi	50.000 euro (yıllık)	Malta
K19	Profesör (Nüroloji)	-	İsveç
K20	Sosyal Araştırmacı	45.000 euro (yıllık)	Holanda
K21	Satış Yöneticisi	120.000-135.000 usd (yıllık)	ABD
K22	Yardım Masası Görevlisi	1200 euro (aylık)	Almanya
K23	Ürün Yöneticisi	70.000 euro (yıllık)	Holanda
K24	Kıdemli Araştırmacı	60.000-80.000 usd (yıllık)	ABD
K25	Süpervizör	60.000 euro (yıllık)	Hollanda
K26	Proje Koordinasyon Asistanı	57.000 euro (yıllık)	Hollanda
K27	Küresel Risk Operasyonları Uzmanı	60.000 euro (yıllık)	İrlanda
K28	İletişim Uzmanı	-	Belçika
K29	Pazarlama Yöneticisi	30.000-35.000 euro (yıllık)	İspanya
K30	Yazılım Geliştirici	-	Çek
K31	Muhasebe ve Risk Yönetimi Uzmanı	75.000 euro (yıllık)	Hollanda
K32	Kıdemli Yönetici	5.000 euro (aylık)	Hollanda